

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI
DOKTORA TEZİ

SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN BENLİK UYUM
DÜZEYLERİNİN VE PSİKOLOJİK SEMPTOMLARININ
İNCELENMESİ

MUSTAFA FARUK ARIKAN

İzmir
2021

**DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI
DOKTORA TEZİ**

**SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN BENLİK UYUM
DÜZEYLERİNİN VE PSİKOLOJİK SEMPTOMLARININ
İNCELENMESİ**

MUSTAFA FARUK ARIKAN

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Rengin KARACA**

**İzmir
2021**

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Doktora tezi olarak sunduğum SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN BENLİK UYUM DÜZEYLERİNİN VE PSİKOLOJİK SEMPTOMLARININ İNCELENMESİ adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

04/06/2021

Mustafa Faruk ARIKAN

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 29.6.2021

Tez Başlığı:

Suçta Sürüklenen Çocukların Benlik Uyum Düzeylerinin ve Psikolojik Semptomlarının İncelenmesi

(An Investigation of the Self Compliance Levels and Psychological Symptoms of the Children Drifted to Crime)

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 370 sayfalık kısmına ilişkin, 20.6.2021 tarihinde tez danışmanım tarafından Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen filtreleme tiplerinden biri (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 14'dir.

- <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz Programı Kullanım Kılavuzunu okudum ☒

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) ☐

Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30) ☒

☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça hariç, ☐ Alıntılar dâhil, ☐ Altı (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☒ Kaynakça dâhil, ☒ Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. ☒	
EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde. ☒	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Mustafa Faruk ARIKAN
Öğrenci No : 2004950197
Anabilim Dalı : Eğitim Bilimleri A.B.D.
Programı : Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Doktora
Statüsü : Yüksek Lisans ☐ Doktora ☒

ÖĞRENCİ

DANIŞMAN

Mustafa Faruk ARIKAN

Prof.Dr. Rengin KARACA

29.6.2021

29.6.2021

Açıklamalar

1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu () işaretleyerek doldurunuz.

Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine (Ali Taş Tel: +90 (232) 3018026 veya ali.tas@deu.edu.tr) başvurunuz.

2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.

3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.

4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.

TEŞEKKÜR

Hoşgörüsü ve sabrı ile araştırmanın her aşamasında bilgi ve deneyimlerini esirgemeyen tez danışmanım Prof.Dr. Rengin KARACA'ya, araştırmam sürecinde yardımları ile beni destekleyen Doç.Dr. Şüheda ÖZBEN'e, Doç.Dr. Hatice Zekavet KABASAKAL'a, Dr.Öğr.Üyesi Ümüt ARSLAN'a, analizlerin yapılmasında bilgi ve deneyimleri ile yardımcı olan Dr.İlker DURDAL'a, Dr.Serdal ÖZGÖZGÜ'ye, Dr.Hüseyin GÜVEN'e, RAM'larda görev yapan psikolojik danışman arkadaşlarıma, gösterdikleri anlayış ve destekleriyle çalışmalarım süresince yanımda olan eşim ve çocuklarıma teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç ve Önem	2
1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri.....	5
1.4. Sınırlılıklar	6
1.5. Varsayımlar.....	6
1.6. Tanımlar	7
BÖLÜM II	12
KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	12
2.1. Suça Sürüklenen Çocuklar	12
2.1.1. Suça sürüklenen çocuklarda ceza sorumluluğu	13
2.1.2. Suça sürüklenen çocukların gelişimsel özellikleri	17
2.1.3. Ülkemizde suça sürüklenen çocukların sayısal durumu ve suç türleri.....	20
2.1.4. Çocuk suçluluğunun nedenleri.....	26
2.1.1. Çocuk adalet sistemi uygulamaları ve suça sürüklenen çocuklar	48
2.2. Benlik İmgesi	63
2.2.1. Benlik ile ilgili kuramsal açıklamalar	64
2.2.2. Benlik kavramını etkileyen faktörler	66
2.2.3. Benlik ve suç arasındaki ilişki	67
2.3. Psikolojik Belirtiler	68
2.3.1. Anksiyete (kaygı).....	69
2.3.2. Depresyon	72
2.3.3. Olumsuz benlik	74
2.3.4. Somatizasyon	75
2.3.5. Hostilite (Düşmanlık).....	76
2.4. Konu İle ilgili Yapılan Çalışmalar	76
2.4.1. Suça sürüklenen çocuklar ile ilgili çalışmalar.....	76
2.4.2. Benlik konusunda yapılan çalışmalar	82
2.4.3. Psikolojik belirtiler konusunda yapılan çalışmalar	85

BÖLÜM III	88
YÖNTEM	88
3.1. Araştırmanın Modeli	88
3.2. Evren / Örneklem	89
3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları	90
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	91
3.3.2. Offer Benlik İmgesi Ölçeği.....	91
3.3.3. Kısa Semptom Envanteri	92
3.4. Verilerin Analizi.....	94
3.5. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği.....	96
3.6. Araştırmacının Rolü	97
BÖLÜM IV	100
BULGULAR.....	100
4.1. Betimleyici Bulgular	100
4.1.1. Suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri.....	100
4.1.2. Suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri	105
4.1.3. Suça sürüklenen çocukların psikolojik semptomları.....	109
4.2. Alt Problemlere İlişkin Bulgular	113
4.2.1. Suça sürüklenen çocukların cinsiyetlerine göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular.....	113
4.2.2. Suça sürüklenen çocukların yaşlarına göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular	118
4.2.3. Suça sürüklenen çocukların öğrenim durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular.....	124
4.2.4. Suça sürüklenen çocukların çalışma durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular.....	130
4.2.5. Suça sürüklenen çocukların kardeş sayısına göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular.....	136
4.2.6. Suça sürüklenen çocukların göç durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular.....	145
4.2.7. Suça sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular.....	152
4.2.8. Suça sürüklenen çocukların ebeveyn öğrenim durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular.....	159
4.2.9. Suça sürüklenen çocukların ailelerinin algıladıkları gelir durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular.....	172
4.2.10. Suça sürüklenen çocukların ebeveynlerinin iş durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular.....	177
4.2.11. Suça sürüklenen çocukların evden kaçma/evi terk etme durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular	186

4.2.12. Suça sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsüne göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular	192
4.2.13. Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular	196
4.2.14. Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular	203
4.2.15. Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular	211
4.2.16. Suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular	216
4.2.17. Suça sürüklenen çocukların suç türüne göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular.....	234
BÖLÜM V	244
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	244
5.1. Tartışma.....	244
5.1.1. Suça sürüklenen çocuklara ilişkin sosyodemografik bulgularının tartışılması	244
5.1.2. Alt problemlere göre suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptom bulgularının tartışılması.....	267
5.2. Sonuç ve Öneriler.....	307
KAYNAKÇA.....	317
EK 1.....	349
EK 2. İZİN BELGELERİ	350

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 $\alpha=0.05$ için örneklem büyüğü	89
Tablo 2 Örnekleme oluşturan suça sürüklenen çocukların suç türü ve sosyo-demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde değerleri	90
Tablo 3 Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin alt ölçeklerine ilişkin Cronbach Alfa değerleri	96
Tablo 4 Kısa Semptom Envanterinin alt ölçeklerine ilişkin Cronbach Alfa değerleri.....	97
Tablo 5 Suça sürüklenen çocukların suç türü ile sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması	102
Tablo 6 Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin alt ölçeklerine ait aritmetik ortalama, standart sapma ve standart hata değerleri	106
Tablo 7 Offer Benlik İmgesi Ölçeği alt ölçeklerine göre suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi dağılımları	107
Tablo 8 Offer Benlik İmgesi Ölçeğinden elde edilen alt ölçek puanlarının normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi sonuçları.....	108
Tablo 9 Kısa Semptom Envanteri alt ölçekleri ve global indekslerine ait aritmetik ortalama, standart sapma ve standart hata değerleri	109
Tablo 10 Kısa Semptom Envanteri alt ölçekleri ve global indekslerine göre suça sürüklenen çocukların psikolojik semptom dağılımları.....	110
Tablo 11 Kısa Semptom Envanterinden elde edilen alt ölçek puanlarının normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi sonuçları.....	111
Tablo 12 Suça sürüklenen çocukların cinsiyet değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları.....	114
Tablo 13 Suça sürüklenen çocukların cinsiyet değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları.....	116
Tablo 14 Suça sürüklenen çocukların yaş değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H testi sonuçları	119
Tablo 15 Suça sürüklenen çocukların yaş değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları.....	122
Tablo 16 Suça sürüklenen çocukların öğrenim durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları	125
Tablo 17 Suça sürüklenen çocukların öğrenim durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları	128
Tablo 18 Suça sürüklenen çocukların çalışma durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları.....	131

Tablo 19 Suça sürüklenen çocukların çalışma durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları	133
Tablo 20 Suça sürüklenen çocukların çalışma durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları	133
Tablo 21 Suça sürüklenen çocukların çalışma durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları	134
Tablo 22 Suça sürüklenen çocukların kardeş sayısı değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları	137
Tablo 23 Suça sürüklenen çocukların kardeş sayısı değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları	142
Tablo 24 Suça sürüklenen çocukların göç durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları	146
Tablo 25 Aile ilişkileri puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni Testi sonuçları.....	148
Tablo 26 Suça sürüklenen çocukların göç durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları	149
Tablo 27 Suça sürüklenen çocukların göç durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları	150
Tablo 28 Suça sürüklenen çocukların göç durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları	151
Tablo 29 Suça sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları.....	153
Tablo 30 Suça sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları.....	156
Tablo 31 Suça sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları.....	157
Tablo 32 Suça sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları	158
Tablo 33 Suça sürüklenen çocukların anne öğrenim durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları.....	160

Tablo 34 Suça sürüklenen çocukların baba öğrenim durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları.....	166
Tablo 35 Suça sürüklenen çocukların anne öğrenim durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları	168
Tablo 36 Suça sürüklenen çocukların baba öğrenim durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları	170
Tablo 37 Suça sürüklenen çocukların ailelerinin algılanan gelir durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları	173
Tablo 38 Suça sürüklenen çocukların ailelerinin algılanan gelir durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları	175
Tablo 39 Suça sürüklenen çocukların annelerinin iş durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları.....	179
Tablo 40 Suça sürüklenen çocukların annelerinin iş durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları.....	180
Tablo 41 Suça sürüklenen çocukların babalarının iş durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları.....	181
Tablo 42 Suça sürüklenen çocukların annelerinin iş durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları.....	183
Tablo 43 Suça sürüklenen çocukların annelerinin iş durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları	183
Tablo 44 Suça sürüklenen çocukların babalarının iş durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları	184
Tablo 45 Suça sürüklenen çocukların evden kaçma/evi terk etme değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları	187
Tablo 46 Suça sürüklenen çocukların evden kaçma/evi terk etme değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları	189
Tablo 47 Suça sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsü değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları.....	193
Tablo 48 Suça sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsü değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları	194

Tablo 49 Suça sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsü değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları.....	194
Tablo 50 Suça sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsü değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları	195
Tablo 51 Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları.....	197
Tablo 52 Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları.....	198
Tablo 53 Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları.....	199
Tablo 54 Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları.....	201
Tablo 55 Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları.....	204
Tablo 56 Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları.....	207
Tablo 57 Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları.....	212
Tablo 58 Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları.....	214
Tablo 59 Suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları.....	217
Tablo 60 Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyi puanlarının suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni Testi sonuçları	219
Tablo 61 Ruh Sağlığı benlik uyum düzeyi puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni Testi sonuçları	220
Tablo 62 Suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları	222
Tablo 63 Suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları.....	223
Tablo 64 Hostilite puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni Testi sonuçları	224

Tablo 65 Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni Testi sonuçları	225
Tablo 66 Belirti Toplamı İndeksi puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni Testi sonuçları	227
Tablo 67 Suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları	228
Tablo 68 Suça sürüklenen çocukların suç türü değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları	235
Tablo 69 Suça sürüklenen çocukların suç türü değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları	239

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 2016 yılında güvenlik birimlerine getirilen on bir yaş ve altındaki suça sürüklenen çocuklar ile isnat edilen suç türleri.	14
Şekil 2 .2016 yılında güvenlik birimlerine getirilen on iki–on dört yaş grubu suça sürüklenen çocuklar ile isnat edilen suç türleri.	15
Şekil 3 .2016 yılında güvenlik birimlerine getirilen on beş–on yedi yaş grubu suça sürüklenen çocuklar ile isnat edilen suç türleri.	16
Şekil 4. Yıllara göre suça sürüklenme nedeniyle güvenlik birimlerine getirilen çocuk sayısı.	21
Şekil 5 . 2008-2016 yılları arasında suça sürüklenen çocuklara isnat edilen suç türlerinin dağılımı.	22
Şekil 6 . 2008-2016 yılları arasında suça sürüklenen çocuklara isnat edilen kişilere karşı suçlar kategorisindeki suç türleri ve dağılımı.	23
Şekil 7 . 2008-2016 yılları arasında suça sürüklenen çocuklara isnat edilen topluma karşı işlenen suçlar kategorisindeki suç türleri ve dağılımı.	24
Şekil 8 . 2010-2016 yılları arasında adli birimlere sevk edilen ve hakkında dava açılan suça sürüklenen çocukların yıllara göre dağılımı.	25

ÖZET

Suçta Sürüklenen Çocukların Benlik Uyum Düzeylerinin ve Psikolojik Semptomlarının İncelenmesi

Bu çalışmada suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeylerinin ve psikolojik semptomlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada ölçme aracı olarak; araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, Offer Benlik İmgesi Ölçeği ve Kısa Semptom Envanteri kullanılmıştır.

Araştırmanın evreni; İzmir ilinde çocuk mahkemeleri tarafından haklarında, danışmanlık tedbiri, eğitim tedbiri, tedavi tedbiri veya denetimli serbestlik tedbiri hükmü verilen suçta sürüklenmiş çocuklardır. Veri analizi sürecinde ölçeklerde boş bırakma, desen oluşturma veya aynı seçeneğin işaretlenmesi nedeniyle 11 çocuğa ait form değerlendirme dışı bırakılmış ve örneklem 148 suçta sürüklenen çocuktan oluşmuştur.

Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği, Lilliefors düzeltmeli Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi ile denetlenmiştir. Normallik varsayımları karşılandığında t-testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Normallik varsayımları karşılanmadığında ise Mann-Whitney U Testi ve Kruskal-Wallis Testi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeylerinde; cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, çalışma durumu, kardeş sayısı, göç durumu, ebeveyn yoksunluğu, ebeveynlerin çalışma durumu, evden kaçma durumu, sabıkalı arkadaşının olması, sabıkalı akrabasının olması, mükerrer suç işleme ve işlenen suçun türü değişkenlerinde, gruplar arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptom düzeylerinde; cinsiyet, kardeş sayısı, evden kaçma durumu, sabıkalı arkadaşının olması, sabıkalı akrabasının olması, mükerrer suç işleme ve işlenen suçun türü değişkenlerinde, gruplar arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Bulgular, literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suç, çocuk, benlik imgesi, psikolojik semptom, sosyodemografik değişken.

ABSTRACT

An Investigation of the Self Compliance Levels and Psychological Symptoms of the Children Drifted to Crime

In this study, it was aimed to investigate the self- compliance levels and psychological symptoms of the children drifted to crime.

As a measurement tool in research; Personal Information Form which was prepared by the researcher, Offer Self Image Scale and Brief Symptom Inventory were used.

The universe of the research; They are children who have been drifted to crime by the probation order and were given a consultancy, educational, treatment. During the data analysis process, the forms of eleven children were excluded from the evaluation due to their leaving the scales blank, creating a pattern or selecting the same option. As a result the sample consisted of 148 children who were drifted to crime.

Whether the data showed normal distribution was checked by Lilliefors corrected Single Sample Kolmogorov-Smirnov Test. When the normality assumptions were met, t-test and One Way Analysis of Variance were used. If the assumptions of normality were not met, Mann-Whitney *U* Test and Kruskal-Wallis Test were used.

According to the findings obtained as a result of this research, in the self- compliance levels who are drifted to crime; In the variables of gender, age, educational status, employment status, number of siblings, migration status, parental deprivation, parents' employment status, running away from home, having a criminal friend, having a criminal relative, repeated crime and type of crime, the differences between the groups were found to be statistically significant.

In the psychological symptom levels of children who are drifted to crime; It was found that the differences between the groups were statistically significant in the variables of gender, number of siblings, running away from home, having a criminal friend, having a criminal relative, repeated crime and type of crime. The findings are discussed in the light of the literature.

Keywords: Crime, child, self image, psychological symptom, sociodemographic variable.

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Evrensel bir olgu olan suça, tarihsel gelişim sürecinde bütün toplumlarda ve her türlü sosyal yapıda, her zaman rastlanmıştır ve rastlanmaktadır. Eski çağlardan bu yana suç ve nedenleri üzerinde durulmuştur. Yasa koyucular tarafından toplum için zararlı ya da tehlikeli olduğu belirlenen eylemler suç olarak kabul edilmektedir. Suç olarak kabul edilen eylemleri gerçekleştiren kişilere ise suçlu denmektedir. Ceza Hukukumuz, yasayla yasaklanmış eylemleri suç olarak kabul etmektedir (Alpar, 2002). Her toplumda birtakım kurallar ve bu kurallara uymayı sağlayan yaptırımlar vardır (Ankay, 1998).

Suç kavramının tanımı üzerinde çalışan kriminolog, sosyolog ve sosyal antropologlar ayrı bir tanım yapmışlardır. Suç, genel olarak yasaklanan ve cezalandırılan veya güvenlik tedbiri yaptırımına bağlanmış olan fiildir (Gönültaş, 2009). Hukukun ele aldığı açıdan suç; bireylerin ve toplumun yaşam koşullarını, temel yararlarını ihlal eden, tehlikeye sokan; kanun koyucu tarafından topluma zararlı ve tehlikeli olduğu kabul edilen, bu nedenle güvenlik tedbiri ya da ceza müeyyidesine bağlanmış fiiller olarak tanımlanmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2014a).

Tüm toplumlarda geçmişten günümüze kadar var olan ve varlığı da devam edecek biyo-psiko-sosyal bir olgu (Ankay, 1998) olan suç, tüm kurum ve kuruluşların uğraş alanı konumundadır (Usta ve Öztürk, 2010). Suç, hukuksal bir olay olmasının yanında aynı zamanda sosyo-kültürel bir olaydır. Çoğunlukla çeşitli faktörlerin sonucu olarak ortaya çıkan ve uygun olmayan toplumsal ortamların ürünü olarak da değerlendirilebilir. Suç, bütün toplumlarda yaşanan bir olgu olduğundan, hangi eylemlerin suç sayıldığı, suç işleyenlere karşı izlenecek yollar, tarih boyunca tarafından farklı yaklaşımlarla ele alınmıştır. Suçlar, toplumların sosyal, ekonomik ve manevi özelliklerine göre şekillenmiştir. Toplumsal süreçte suç, önceleri tabulara ve dini kurallara karşı gelme olarak değerlendirilmiştir. Suç işleyen kişiler de toplumdan tecrit edilmiştir. 18.yüzyıldan itibaren ise, dini esaslara karşı gelmek suç olmaktan çıkmaya başlamıştır. Günümüzde suç işleyen bireyi topluma kazandırmayı amaçlayan uygulamalara doğru yönelim olduğu görülmektedir (Gönültaş, 2009).

Genel kabul olarak suç, toplumun tüm organlarını etkilemektedir. Özellikle çocuk istismarı ve çocuk suçluluğu, sebep ve sonuçları itibarı ile sosyal yapı için oldukça önemli bir sorundur. Bu nedenle, yapılan çalışmalarda çocuk suçluluğuna yol açan nedenleri belirleme, suça işlemeyi önleme ve suça sürüklenmiş çocukların rehabilitasyonu ile topluma

kazandırılmaları öncelikli konular olmaktadır (Gönültaş, 2009; Işık, 2006; Kurtuluş ve ark., 2009). İşlenen suçların çeşitliliği ve suç işlemede etkili faktörlerin çokluğu nedeniyle; suçu ve suçluluğu önlemeye yönelik stratejilerin, bunlara uygun ve duruma özel olması gerekmektedir. Dolayısıyla, suç işlemede etken olan faktörlerin ortadan kaldırılması ve suç işlemenin önüne geçilebilmesi için yürütülen çalışmalar, devletler için önemli bir yük durumuna gelmektedir (Yurtseven, 2008). Çocuk suçluluğunun önlenmesi tüm toplumları ilgilendiren bir sorun olduğundan, Birleşmiş Milletler tarafından konu ile ilgili çalışmalar yürütülmüştür. Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri-Riyad İlkeleri (1990) çocuk suçluluğunun önlenmesi konusunda yeni bir sürecin başlamasına öncülük etmiştir. Literatüre Riyad İlkeleri olarak geçen belgede; yasalarla sorun yaşayıp yaşamadığına bakılmaksızın, yalnız başına bırakılan, ihmal ve/veya istismar edilen, bağımlılık oluşturan madde kullanımına sürüklenen, zor koşullarda yaşayan ve çoğunlukla sosyal risklerle karşı karşıya kalan, çok sayıda çocuk bulunduğu vurgulanmaktadır. Çocuk suçluluğunun genel bir çerçevesi çizilerek, alınabilecek önlemleri işaret eden tespitlere de yer verilmektedir.

1.2. Amaç ve Önem

Bu çalışmanın amacı, suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeylerinin ve psikolojik semptomlarının incelenmesidir.

Suçta sürüklenen çocukların, düşük ya da olumsuz benlik uyum düzeyine sahip olabilecekleri, suça sürüklenmelerinin bazı psikolojik sorunlardan kaynaklanabileceği, bu çocukların bir veya birden fazla psikolojik semptom geliştirebileceği düşünülmektedir.

Suçta sürüklenen çocuklara, yardım sağlamak ve danışmanlık yapmak üzere yasalar tarafından belirlenen görevlilerin, bu çocukların psikolojik semptomlarını yeterli düzeyde tanımaları durumunda yardım etmede daha etkili olabilecekleri düşünülmektedir. Ayrıca suça sürüklenen çocuklara yardım sağlayan ve danışmanlık hizmeti veren görevlilerinin, çocukların yaşadığı psikolojik sorunları tanımaları sağlandığında; bilgi ve yeterliliklerini aşan durumlarda, çocukları ilgili birimlere sevk etmede daha tutarlı ve hızlı hareket edebilecekleri anlayışından hareket edilmektedir.

Suçun işlenmeden önlenmesi; halkın güvenliğinin sağlanması ve topluma yönelik tehlikenin ortadan kaldırılması açısından önem taşımaktadır. Suçları yalnızca polisiye tedbirlerle önlenmek mümkün olmadığından; suçu önlenmede, bütün kurum ve kişilere sorumluluk düşmektedir. Suçun önlenmesinin temelini; çocuk suçluluğunun önlenmesi oluşturmaktadır. Yasaları ihlal eden çocukların, yaptıkları eylemlerin yanlışlığını anlamaları ve kabul gören bir yol izlemeleri için yardıma ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu çocukların

kullanılması, korunması, topluma yeniden kazandırması ve kendilerine anlamlı bir yaşam kurmalarında onlara yardımcı olunması, toplumun ve devletin yükümlüğüdür (Avcı, 2009; Doğan ve Sevinç, 2011; Işık, 2006; İnce, 2006; S.Özcan, 2009; UNICEF Türkiye, 2004b).

Fiziksel, zihinsel ve psikososyal açıdan, henüz tam bir olgunluğa erişmemiş, toplumsal yaşam içindeki rollerini ve görevlerini tam olarak kavrayamamış olan ergenlerin suça yönelmesi, çalışmaların suç konusuna odaklanmasına neden olmuştur (Gördeles Beşer, 2009). Suç konusunda yapılan araştırmalarda eğitim ile suç olgusunun ters orantılı olduğu görülmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan illerdeki cezaevlerinde tutuklu/hükümlü 960 birey ile gerçekleştirilen çalışmanın bulgularında; suçluların büyük bir oranının, düşük öğrenim düzeyine sahip oldukları görülmüştür (Kızmaz, 2004).

Akduman ve arkadaşları (2007) tarafından suça karışan ergenlerin özellikleri, suç türleri, ailesel özellikleri ve suç sürüklenmelerinde etkili olan faktörleri belirlemek amacıyla Ankara Cumhuriyet Savcılığı'na 2006 yılında suç isnadı ile getirilen 114 ergen ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Suça en fazla 15 yaş (%54,4) grubunun karıştığı ve çocukların yaşlarının artmasına paralel olarak daha fazla sayıda suça karıştıkları görülmüştür. Ergenlerin %81,6'sının erkek, %18,4'ünün kız olduğu, %36'sının öz ebeveynleri ile yaşadığı ve %42,1'inin öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Ergenlerin %71,9'u birden çok kez suç işleme nedeniyle kolluk birimlerine getirilmiş ve çocukların % 88,6'sının suçu birden çok sayıda bireyle işlediği belirlenmiştir. Çalışmada suça sürüklenmiş ergenlerin topluma yeniden kazandırılması için; yargılamanın kısa sürede tamamlanması, iyileştirme sisteminin de çocukların sosyodemografik, biyolojik ve psikolojik özelliklerine uygun bir şekilde yapılandırılması gerektiği belirtilmiştir. Aynı zamanda suça sürüklenen çocukların ailelerine de çocuk yetiştirme konusunda eğitim verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Kurtuluş ve arkadaşları (2009) tarafından, suç işledikleri iddia edilen 12-15 yaşları arasındaki çocuklara ait veriler değerlendirilmiştir. Çocukların % 84,9'unun erkek olduğu ve çoğunluğun 14 yaşında olduğu saptanmıştır. Bu çocukların %67,3'ünün mala karşı suçları işledikleri ve bu suçların çoğunluğunu hırsızlık suçunun oluşturduğu görülmüştür. Çocukların %25,4'ünün mükerrer suç işlediği de tespit edilmiştir.

Akduman ve Baran (2010) tarafından suça karışmış 103 çocuk ile akran istismarına uğrama durumlarını ve işlediği suçun özelliklerini, göç ve okul durumu değişkenlerinin etkisini ortaya koymak amacıyla çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda; suçun türü, suç işlediğinde yalnız olma, önceden suç işleme, okula devam etme, okuldan kaçma ve göç etme değişkenlerinin akran istismarına ait bazı boyutların anlamlı bir farklılığa neden olduğu görülmüştür.

Birey sayısı kadar kişilik bulunduğu evrensel bir yargı olarak kabul edilmektedir. Bireyin kişiliği bireysel ve farklı özelliklerden oluşan dinamik ve karmaşık bir bütündür. Bireylerin arasındaki farklılıklar, kalıtsal olarak farklı özelliklerle doğmalarından ve farklı koşullardaki çevrelerde yetiştirmelerinden ileri gelmektedir (Aktepe, 2005).

Her bir bireyin biricik-benzersiz olması, gelişim süreçlerinde gözlemlenebilen farklılıkları ve zaman içinde kendi içinde farklılaşması nedeniyle; insanın odak olduğu bütün uğraşların temelinde, bireyi tanıma süreci yer almaktadır. Bireyi tanıma, kişinin kimliği ve fiziksel görünümüne ait özelliklerinin yanı sıra bireyin biyolojik, sosyolojik ve psikolojik özelliklerini ve ihtiyaçlarını bilmeyi gerektirmektedir (Özgüven, 1998). Bireyi tanıma amacı ile onun hakkında bilgi toplama; ölçme, değerlendirme, tanıma, teşhis, seçme ve yerleştirme hizmetleri için elzem bir konudur. Bireylerin kendilerini tanımaları, gerçekçi bir benlik kavramı geliştirmelerinde yardımcı olunabilmesi, yaşadığı problemlere uygun çözümler bulabilmesi, tanınması ve tedavi hizmetlerinin verilebilmesi için bireyi tanınmasına gereksinim vardır (Özgüven, 1998). Bunun yanında bireylerin kendilerini geliştirmelerine yardımcı olabilmek için verilecek olan psikolojik destek faaliyetleri için de bireylerin özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir (Yeşilyaprak ve ark., 1996).

Adalet Bakanlığı'nın istatistiki verilerine göre; 2003 ile 2016 yılları arasında adli makamlara gelen dosya sayısı artmıştır (Adalet Bakanlığı, 2013; Adalet Bakanlığı, 2015; Adalet Bakanlığı, 2016b). Ceza İnfaz Kurumu İstatistiklerine göre, suç sayısındaki artışa paralel olarak; çocuk suçluluğu da artmaktadır. 2016 yılında suç işlediği yaşta çocuk olanların sayısı 2015 yılına göre %2,3 artışla 9201 olmuştur. 2016 yılında ceza infaz kurumlarına giren 12-17 yaş grubu çocukların sayısı ise 2105 yılına göre %13 artarak 982 olmuştur (TÜİK, 2017). Denetimli Serbestlik Müdürlüklerine infaz için; 2010 yılında 106.018, 2014 yılında 473.266 ve 2017 yılında 614.951 çocuk hakkında karar gelmiştir (Adalet Bakanlığı, 2018a).

Suçla sürüklenen çocuk sayısında sürekli artış olduğu göz önüne alındığında; çocukları suça iten risk faktörlerinin bilinmesi, çocuk suçluluğunun önlenmesi ve yeniden suç işlemenin önüne geçilmesi konularında önemli bir yere sahip olmaktadır (Işık, 2006). Çocuk suçluluğunu önleme ve topluma yeniden kazandırma amacıyla hizmet veren kişi, kurum ve kuruluşlar tarafından suç davranışının tüm yönleriyle tanınması gerekmektedir. Suç davranışının anlaşılabilmesi için de suça sürüklenen çocukların bireysel özelliklerinin bilinmesi, sosyo-kültürel çevre etkileşimlerinin incelenmesi ve psikolojik sağlık durumlarının belirlenmesi önemlidir (Akduman ve ark., 2007). Suça sürüklenen çocuklara ve bu çocukların ailelerine psikolojik danışma hizmeti verilmesi; çocuğun topluma kazandırılması ve oluşabilecek sosyo-psikolojik sorunların önlenmesi toplumsal sağlık açısından son derece önemlidir. Çalışma ile

suça sürüklenen çocuklara ve ailelerine verilecek önleyici, gelişimsel, düzeltici ve mesleki psikolojik danışma hizmetleri açısından, bireyin kişilik özelliklerinin bilinmesi önem arz etmektedir. Bu çalışma ile elde edilecek verilerin, suça sürüklenen çocuklar ile ailelerine danışmanlık hizmeti verecek olan görevlileri bilgilendirme ve gelişmelerine yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri

Araştırmanın problem cümlesi; Suça sürüklenen çocukların, benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları nelerdir? Aralarında ilişki var mıdır? olarak ifade edilmiştir.

Alt problem cümleleri;

1. Suça sürüklenen çocukların cinsiyetlerine göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?
2. Suça sürüklenen çocukların yaşlarına göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?
3. Suça sürüklenen çocukların öğrenim durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?
4. Suça sürüklenen çocukların çalışma durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?
5. Suça sürüklenen çocukların kardeş sayısına göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?
6. Suça sürüklenen çocukların göç durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?
7. Suça sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?
8. Suça sürüklenen çocukların ebeveyn öğrenim durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?
9. Suça sürüklenen çocukların ailelerinin algıladıkları gelir durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?
10. Suça sürüklenen çocukların ebeveyn çalışma durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?
11. Suça sürüklenen çocukların evden kaçma/evi terk etme durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?
12. Suça sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsüne göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?

13. Suça sürüklenen çocukların, yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?

14. Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?

15. Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?

16. Suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?

17. Suça sürüklenen çocukların işledikleri suçun türüne göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?

olarak ifade edilmiştir.

1.4. Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2016 - 2019 yıllarında, Karabağlar Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM), Buca RAM, Konak RAM, Bornova RAM, Bayraklı RAM, Karşıyaka RAM ile Çiğli RAM'da ve İzmir Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde tedbir infazları yapılan suça sürüklenen çocuklarla yapılmıştır. Bu durum elde edilen sonuçların tüm Türkiye'ye genellemesini sınırlandırabilir.

2. Araştırma kapsamındaki çocukların; hükümlü, şüpheli veya koruma altında olmaları nedeniyle yasal kısıtlılıkların bulunması, araştırmanın yapılmak istendiği resmi idarelerin yasalarla sorumlu tutulmaktadır. Yasalar gereği zaman, yer ve kişisel bilgilerin gizliliğinin sağlanması zorunluluğu nedeniyle birey ve bilgilere ulaşılamaması durumu yaşanmıştır. Bu nedenle örneklemin oluşturulması yasal kısıtlılarla sınırlıdır.

3. Görüşmeler psikolojik danışma oturumlarında ve özel görüşme odalarında yapılmış olsa da yasal yaptırım endişesi taşıyan çocukların gerçek durumlarını yansıtan cevaplar verip vermedikleri bilinmemektedir. Bu nedenle araştırmanın bulguları, kullanılan ölçeklerin güvenilirliği çocukların yanıtlamada gerçeği yansıtma düzeyiyle sınırlıdır.

4. Kendini değerlendirme türü ölçeklerle katılımcının öznel değerlendirmesini almanın yarattığı sınırlılık, bu çalışmada da geçerlidir.

1.5. Varsayımlar

Bu çalışmada, araştırmaya katılan suça sürüklenmiş çocukların Kişisel Bilgi Formunu, Offer Benlik İmgesi Ölçeğini ve Kısa Semptom Envanterini cevaplandırmada samimi oldukları, gerçek durumlarını, duyguları ve düşüncelerini yansıttıkları varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Adli Makam: Adalet ile ilgili işlerinin görüldüğü ve sonuca bağlandığı kamuya ait olan yönetim yeridir (Anadolu Üniversitesi, 2013).

Adli Yargı: Adliye mahkemelerince yürütülmekte olan yargı faaliyetlerini kapsayan yargı türü (Anadolu Üniversitesi, 2013).

Ağır Ceza Mahkemesi: Bir başkanı ve yeteri kadar üyesi olan, nitelikli dolandırıcılık, yağma, resmi belgede sahtecilik, irtikâp, hileli iflas suçları on yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlar, müebbet hapis cezası ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası gerektiren davalara bakan mahkemedir (Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun [5235 Sayılı Kanun], 2004).

Aile danışmanlığı: Aile bireylerinin arasındaki iletişimi ve ilişkiyi geliştirmek, psikolojik iyi oluşlarını desteklemek, ihtiyaç duydukları konularda bilgi vermek ve gerekli becerileri kazandırarak aile sistemini güçlendirmek amacıyla verilen hizmetlerdir (Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yönergesi, 2020).

Akrabalık: Aynı kan bağından gelenlere veya evlilik bağı ile oluşan yakınlığa akrabalık denmektedir. Anne, baba, çocuk, kardeşten başlayarak, dede, büyük anne, amca, hala, dayı ve teyze ile devam ederek çevreye doğru genişleyerek devam eden yakınlık sistemidir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2011).

Anksiyete (Kaygı): Bireylerin kendilerini tehdit altında hissettiği durumlarda ortaya çıkan, endişe, sıkıntı, bunalma duyguları ile bazı bedensel reaksiyonların oluşturduğu durumdur (Yılmaz ve Ocakçı, 2010).

Anomi: Bireylerin davranışlarını yönlendiren kuralların, değer sistemlerinin zayıflamasıyla birlikte kişilerin yoğun bir doyumsuzluk hali içinde bulundukları ve şaşkınlığa sürüklendikleri toplumsal durumdur (Anadolu Üniversitesi, 2013).

Asayiş Suçları: Emniyet teşkilatı literatüründe, kişiler ve/veya mal varlığına karşı işlenen suçlar kategorisinde yer alan suçlardır (Çakır, 2013). Hırsızlık, yan kesicilik ve dolandırıcılık, cinsel suçlar, gasp, suç gelirleri ve cinayet bu kategoride ele alınmaktadır.

Bakım Tedbiri: Çocuğun bakımından sorumlu olan bireylerin herhangi bir neden sonucu sorumluluğunu yerine getirememesi halinde, çocuğun bakım yurduna yerleştirilmesine veya koruyucu ailelerin yanında kalmalarına yönelik tedbirdir (İlhan Tunç, 2008).

Benlik (Self): Bireylerin kendilerini diğerler bireylerden ve kendisi dışındaki her şeyden ayrı ve eşsiz olarak hissetmesi, bu eşsizliğin bilincinde olmasıdır (Budak, 2005).

Benlik İmgesi (Self-image): Bireyin hayatının her yönünde kendisiyle ilgili yaşantılarının, duygularının ve düşüncelerinin fenomenolojik örgütlenmesidir (Ayvayışık ve ark., 2000) .

Benlik Saygısı (Self-esteem): kişinin kendi hakkındaki görece sürekli değerlendirmeleridir. Kişinin benlik kavramına ilişkin algılarının durumuna göre ortaya çıkmaktadır (Ceral ve Dağ, 2005).

Bireyi tanıma: Bireyin ilgilerini, yeteneklerini, değerlerini, tutumları ve kişilik özelliklerini keşfedebilmesi ve gerçekçi kararlar alması amacıyla yürütülen bilgi toplama sürecidir (Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, 2017).

Ceza: Yasaların çiğneyen, suç eylemini işleyene uygulanan yaptırımdır (Anadolu Üniversitesi, 2013).

Çekirdek Aile: Çocuksuz evli erkek kadın veya ebeveynler ile evlenmemiş çocuklarından müteşekkil aile türüdür (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014).

Çocuk: Henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişidir (Türk Ceza Kanunu [TCK], 2004).

Çocuk Adalet Sistemi: Çocuğu odak olarak alan ve içerisinde rol ve sorumlulukları farklı meslek elemanlarının yer aldığı adalet sistemidir (UNICEF Türkiye, 2013a).

Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi: Çocuklar tarafından işlenen ve ağır ceza mahkemelerinin yetki alanındaki davalara bakan mahkemedir (Çocuk Koruma Kanunu [ÇKK], 2005).

Çocuk Mahkemesi: Korunmaya muhtaç çocuklara, cezai sorumluluğu olmayan suça sürüklenmiş çocuklara uygulanacak tedbir kararlarını veren mahkemelerdir. Aynı zamanda çocukların, asliye ceza mahkemelerinin ve sulh ceza mahkemelerinin yetki alanına giren suçları ile ilgili davalara bakan mahkemelerdir (ÇKK, 2005).

Dağılmış Aile: Evli eşlerin bir arada bulunmadığı aile türüdür. Yalnız yaşayanların, tek ebeveyni olan ailelerin, bir arada oturan akrabaların, hatta akrabalık bağı bulunmayanların oluşturduğu hanelerdir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014).

Danışan: Rehberlik hizmetlerinden ve/veya psikolojik danışma hizmetlerinden faydalanan bireylerdir (Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, 2017).

Danışmanlık Tedbiri: Çocuk mahkemeleri tarafından, çocuğun bakmakla yükümlü olan bireylere çocuk yetiştirme, çocuklara da eğitimleri ve gelişimleri ile ilgili yaşadıkları sorunlarının çözümünde yardımcı olabilmek için alınan tedbirdir (İlhan Tunç, 2008).

Denetimli Serbestlik: Suça sürüklenen, şüpheli, sanık veya mağdur konumundaki çocuk ya da yetişkinlerin topluma kazandırılmaları amacıyla, hapis cezasına alternatif olarak verilen tedbir kararıdır (Demirbaş, 2008).

Depresyon: Çökkünlük, ilgi yitimi, zevk alamama, üzüntü, umutsuzluk, boşlukta hissetme, diyet yapmıyor iken çok kilo verme veya kilo alma, uykusuzluk ya da aşırı uyuma, enerji azalmasına bağlı zihinsel ve davranışsal yavaşlama, değersizlik hissi, odaklanma güçlüğü, uygunsuz suçluluk duygusu, kararsızlık ve ölüm düşünceleri sorunlarının en az iki hafta süreklilik gösterdiği ruhsal çökkünlük durumu (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013) .

Destekleyici Tedbirler: Çocuğun ailesiyle birlikte kalarak, sağlık, eğitim ve danışmanlık alanlarında desteklenmesidir (Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü [ORGM], 2015: 5).

Eğitim Tedbiri: Çocuk mahkemeleri tarafından, çocuğun eğitim kurumuna devamı, iş ve meslek edinmesi için kursa gitmesi, işyerlerine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yerleştirilmesi için alınan tedbirdir (İlhan Tunç, 2008).

Fail: Suçu işleyen kişi (Adalet Bakanlığı ve Avrupa Konseyi, 2009).

Hostilite: Bireyin diğer kişilere zarar veren, eşyaları tahrip eden ve saldırgan davranışları teşvik eden tavır şeklidir (Vural ve Başar, 2006).

Hükümlü: İşlenen suçtan dolayı Mahkeme tarafından hürriyeti bağlayıcı ceza verilerek ceza infaz kurumuna giren bireydir (TÜİK, 2014a).

Korunma İhtiyacı Olan Çocuk: Zihinsel, bedensel, ahlaksal, sosyal ve duygusal gelişimi ve güvenliği tehlike altında olan, suç mağduru veya ihmal-istismar edilen çocuğu ifade etmektedir (ÇKK, 2005).

Kriminoloji: Suç ve suçluluğu toplumsal bir olgu olarak inceleyen bilim dalı (Anadolu Üniversitesi, 2013).

Mağdur: Kendisine karşı suç işlenen kişi (ORGM, 2015).

Mahkûm (Hükümlü): Mahkûmiyet kararı kesinleşen sanık (Adalet Bakanlığı ve Avrupa Konseyi, 2009).

Norm: Toplumsal etkileşim sürecinde bireylerin kabul ettikleri ve uydukları ortak davranış kuralları (Anadolu Üniversitesi, 2013).

Obsesyon (Takıntı): Bireyin bazen zorla ve istem dışı yaşadığı, bireyde belirgin bir kaygıya veya sıkıntıya neden olan, tekrarlayıcı, sürekli düşünceler, itkiler veya imgelerdir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

Olumsuz Benlik: Bireyin kendini başka bireylerle karşılaştığında, kişisel yetersizlik ve küçüklük duygularına kapılarak kendini değersiz görme, başarısız bulma ve suçluluk duyguları gibi semptomları içermektedir (Gürsu, 2012).

Popülasyon Genetiği: Mendel kalıtımının değişik toplumlar üzerindeki etkilerini ve değişikliklerini inceleyen ve sunan genetik alanıdır (Türk Hematoloji Derneği, 2013).

Pozitivist Kriminoloji: Deney ve gözleme dayalı suç ve suçlulukla ilgili araştırmalar (Anadolu Üniversitesi, 2013).

Antisosyal Kişilik Bozukluğu: Başkalarının haklarını umursamama, tutuklanmasına yol açan yineleyici eylemlerde bulunma ve yasal sorumluluklara uymama, yalan söyleme, takma isimler kullanma, kişisel çıkarı veya zevki için başkalarını dolandırma, sık sık kavgaya katılma, başkalarının hakkına el uzatma temelli sinirlilik ve saldırganlık, başkasının incinmesine aldırma, yaptıklarına kendince mazeret bulma ile belirgin, vicdan azabı çekmemenin ön planda olduğu kişilik bozukluğudur (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

Rehber öğretmen/psikolojik danışman: Milli Eğitim Bakanlığı'nın eğitim kurumları ile rehberlik ve araştırma merkezleri bünyesinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini sunan personeldir (Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, 2020).

Rehberlik ve Araştırma Merkezi: Milli Eğitim Bakanlığı tarafından il ve/veya ilçe merkezlerinde kurulan, rehberlik, psikolojik danışma hizmetleri ve özel eğitim hizmetlerini yürüten kurum (Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönergesi, 2020).

Sağlık Tedbiri: Çocuğun sağlığının korunması, tedavisinin yapılması için geçici veya sürekli olarak tıbbi bakımının, rehabilitasyonunun yapılması ve bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan bireylerin tedavi edilmeleri için alınan tedbirdir (ÇKK, 2005).

Sanık: Kovuşturma başlangıcından itibaren hüküm kesinleşinceye kadar, suç şüphesi bulunan kişi (CMK, 2004).

Sapma: Toplum normları çerçevesinde, kabul edilebilirlik sınırı dışına taşan davranış (Anadolu Üniversitesi, 2013).

Somatizasyon: Baş ağrısı, karın ağrısı, bulantı ve kusmayla ilgili tekrarlayıcı yakınmalar ve yakınmalarla ilgili sürekli olarak yüksek düzeydeki kaygı durumudur (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

Sosyal Çalışma Görevlisi: Rehberlik ve psikolojik danışmanlık, sosyal hizmet ve psikoloji alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun olan meslek çalışanları (ÇKK, 2004).

Sosyalleşme: Bireylerin bir toplumun veya grubun tarzlarını öğrenme sürecidir (Anadolu Üniversitesi, 2013).

Suç: Toplumun yaşam şartlarını, bireylerin veya toplumun temel yararlarını tehlikeye sokan, topluma zararlı ve tehlikeli olduğu kanun koyucularca kabul edilen, işlenmesi halinde cezaya veya güvenlik tedbiri yaptırımına bağlanmış eylemlerdir (TÜİK, 2014a).

Suç Önleme: Suçla ilgili riskin önceden fark edilmesi, tanınması, değerlendirilmesi, ortadan kaldırması veya azaltması için politika ve etkinliklerin uygulamaya geçirilmesidir (Anadolu Üniversitesi, 2013).

Suçta Sürüklenen Çocuk: Yasal metinlerde suç olarak tanımlanmış bir eylemi işlediği iddiasıyla kovuşturma yapılan, soruşturma açılan veya eyleminden dolayı hakkında güvenlik tedbiri alınan çocuk (ÇKK, 2005).

Tedbir: Henüz kararı verilmeyen konularda, dava sonuna kadar belirli önlemlerin alınması (Adalet Bakanlığı ve Avrupa Konseyi, 2009).

Tutuklu: Hakkında ceza davası açılarak özgürlüğü mahkeme kararı ile elinden alınan ve tutukevine yerleştirilen kimse (TÜİK, 2014a).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, çocuk suçluluğu, suça sürüklenen çocuklar, benlik imgesi ve psikolojik belirtiler ile ilgili kuramsal açıklamalara yer verilmiştir. Konunun kuramsal çerçevesi belirlendikten sonra ise araştırma konularında yapılmış olan bazı araştırmalara değinilmiştir.

2.1. Suça Sürüklenen Çocuklar

Uluslararası bir belgede yer alan ilk çocuk tanımı, yaş durumuna değinmeden ve suç olgusuna atıfta bulunularak, literatüre Pekin Kuralları olarak geçen Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları-Pekin Kuralları'nda yapılmıştır. Pekin Kuralları'nda (1985) çocuk; halihazırdaki hukuk sistemi içinde suç kabul edilen eylemi nedeniyle büyük bireylere davranıldığından farklı şekilde davranılması gereken birey olarak tanımlanmıştır. Uluslararası kabul gören çocuk tanımı ise; Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 20 Kasım 1989 tarihinde kabul ettiği Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinde yapılmıştır. Sözleşmeye göre; daha erken yaşta reşit olma durumu dışında, on sekiz yaşına kadar olan her birey çocuktur (UNICEF Türkiye, 2004a).

2001 yılında kabul edilen Türk Medeni Kanunu erginlik yaşını 18 olarak kabul etmektedir. Kanunda, 15 yaşını dolduran bireyin ebeveynlerinin rızası ve mahkeme onayı ile ergin kılınabileceği belirtilmektedir. Yine Kanun, 16 yaşını dolduran bireyin hâkim kararıyla ve 17 yaşını dolduran bireyin anne ve baba rızası ile evlenebileceğini kabul etmektedir. Evlenme ile bireyin ergin kabul edileceği belirlenmiş ise de bu durumlarda dahi ergin kılınan birey çocuk sayılmaktadır (UNICEF Türkiye, 2013a). TCK (2004) on sekiz yaşını doldurmamış bireyi çocuk olarak tanımlanmaktadır. ÇKK'da (2005) ise, daha erken yaşta ergin sayılmış olsa dahi, on sekiz yaşını doldurmamış birey çocuk olarak kabul edilmektedir.

Bireyleri suça yönelten çevresel faktörlerin mevcudiyeti ve suç olgusunun vücut bulduğu bir ortamın bulunması; suçun sadece çocuğa ait olmadığını göstermektedir. Literatürde, çocuğun kişilik gelişimini henüz tamamlayamamış bir birey olması nedeniyle suçlu çocuk ve çocuk suçluluğu kavramlarının tercih edilmediği görülmektedir. Suçlu çocuk kavramı yerine *suça itilen çocuk* ya da *suça sürüklenen çocuk* kavramlarının kullanılmasının daha uygun olduğu vurgulanmaktadır (Gökpinar, 2007; İlhan Tunç, 2008). Yasal yapımızda da suçlu çocuk kavramı yerine suça sürüklenen çocuk kavramının kullanıldığı görülmektedir. Suça sürüklenen çocuk; kanunların suç olarak tanımladığı bir eylemi nedeniyle hakkında

kovuşturma ya da soruşturma yapılan veyahut suç olarak tanımlanan eylemini nedeniyle hakkında güvenlik tedbiri alınan çocuk olarak tanımlanmıştır (ÇKK, 2005).

20. Yüzyılda çocukların haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınması, bedensel ve psikolojik gelişimleri açısından yetişkinlerden farklı oldukları dile getirilmiştir. Çocukların yaşama, gelişim, katılım ve korunma hakları olduğu kabul edilerek korunmaları gerektiği vurgulanmıştır. Toplumun ve toplumsal kurumların çocuklara yaklaşımında esas olanın; çocukların gereksinimlerinin karşılanması, esenliklerinin geliştirilmesi, temel haklarının ve güvenliklerinin korunması olduğu kabul edilmektedir (Gökpınar, 2007).

Farklı disiplinlerde yapılan çalışmalarda suç ve özellikle çocuk suçluluğu, üzerinde dikkatle durulan bir sorun alanı olarak ele alınmıştır. Çocuk suçluluğunda nedenler, önleme yolları ile suça sürüklenen çocukların topluma yeniden kazandırılması için çalışmalar öncelikli konular olmuştur (Balkaya ve Ceylan, 2007; Bayındır ve ark., 2007). Yapılan bilimsel çalışmalarda çocukların yetişkinlerden farklı olduğu vurgulanmaktadır. Ergen ile yetişkin arasındaki farkın yalnızca yaş olmadığı; fizyolojik olgunlaşma, dürtü kontrolü, motivasyon, ceza sorumluluğu ve yargılama alanlarında belirgin farklılıkların bulunduğu ortaya konmuştur (UNICEF Türkiye, 2010). Bu doğrultuda, hukuk sistemi içinde de çocuklar ile yetişkinler farklı hükümlere tabi tutulmuşlardır. Bu uygulamaya paralel olarak, çocuklara ilişkin yasal yapımızda da çocuğun korunmasına yönelik ve lehine olan hükümler yer almaktadır (Akbulut, 2013).

2.1.1. Suça sürüklenen çocuklarda ceza sorumluluğu

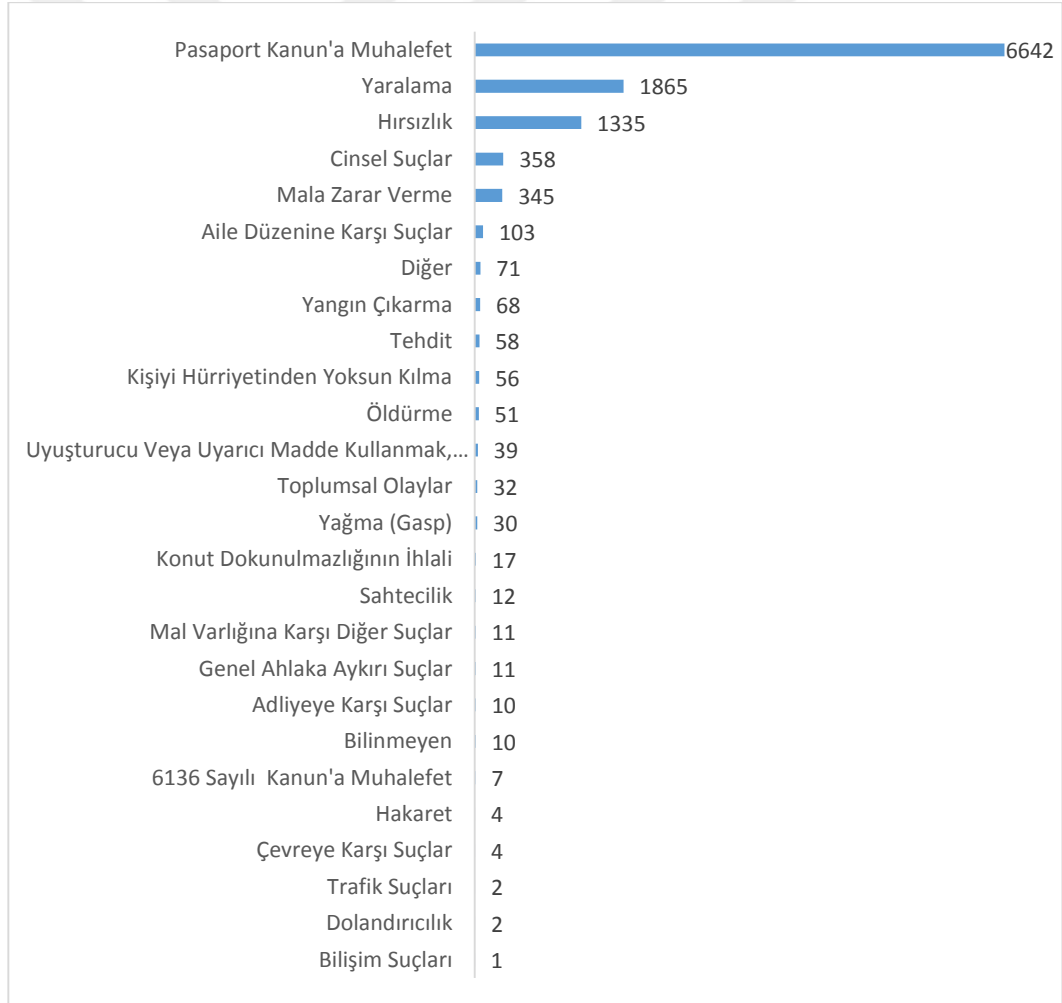
Ceza sorumluluğu, bir bireyin suç işlediğinde bilinçli ve iradeli olması temeline dayanmaktadır (Cantürk, 2005). Bir kişinin suç olarak tanımlanan bir fiili işleme sonucu cezalandırılabilmesi için; söz konusu eylemi iradesi ile işlemesi gerekmektedir. Ayrıca kanun tarafından suç olarak tanımlanmış eylemin hukuka aykırı bir şekilde işlenmesi, suç sayılan eylem ve sonuçları konusunda da bilinçli olması gerekmektedir. Çocuğun cezai sorumluluğunun olup olmadığı, ceza sorumluluğunun başlangıç yaşı ve çocukluğa mahsus gelişim özelliklerinin ceza sorumluluğuna etkileri, çocuk adalet sistemi için önemli ve tartışmalı konulardır (UNICEF Türkiye, 2013a).

Çocuk suçluluğunun yetişkin suçluluğundan ayrılmasında en önemli ölçüt ülkenin yasalarıyla belirlenmiş yaş sınırıdır (Sözen, 1986). Ülkemizde, 12-18 yaş arasındaki bireylerin işlediği suçlar için çocuk suçları kavramı kullanılmakta ve yaşı ceza sorumluluğu üzerinde etkili olduğunu kabul edilmektedir (TCK, 2004). TCK'da çocuklar; çocuk terimi kullanılan 11 yaş ve altı grubu, küçük terimi kullanılan 12-14 yaş grubu ve genç terimi kullanılan 15-17 yaş grubu olarak ele alınmaktadır (Akbulut, 2013; Gökpınar, 2007).

2.1.1.1. On bir yaş ve altındaki çocuklar

Ülkemizde çocukların ceza sorumluluğunda asgari başlangıç yaşı olarak, 12 yaş kabul edilmektedir. 15 yaşından küçük olan sağır ve dilsizler ile 12 yaşın altındaki çocuklar için ceza sorumluluğunun bulunmadığı kesin olarak kabul edilmektedir (Akbulut, 2013; Dağlı ve İnancı, 2010). TCK'ya (2004) göre; suç sayılan eylemi işlediği sırada on iki yaşını doldurmayan suça sürüklenen çocukların cezai sorumluluğu olmadığı kabul edilmektedir

Suç istatistikleri göre 2016 yılında 11 yaş ve daha küçük yaşta olan 11144 suça sürüklenen çocuk güvenlik birimlerine getirilmiştir. Bu çocuklardan 6642'si için Pasaport Kanunu'na Muhalefet, 1865'i için yaralama ve 1335'i için hırsızlık suçu isnat edilmiştir (TÜİK, 2018). 2016 yılında güvenlik birimlerine getirilen on bir yaş ve altındaki suça sürüklenen çocuklar ve isnat edilen suçlara ilişkin bilgiler Şekil 1'de sunulmuştur.

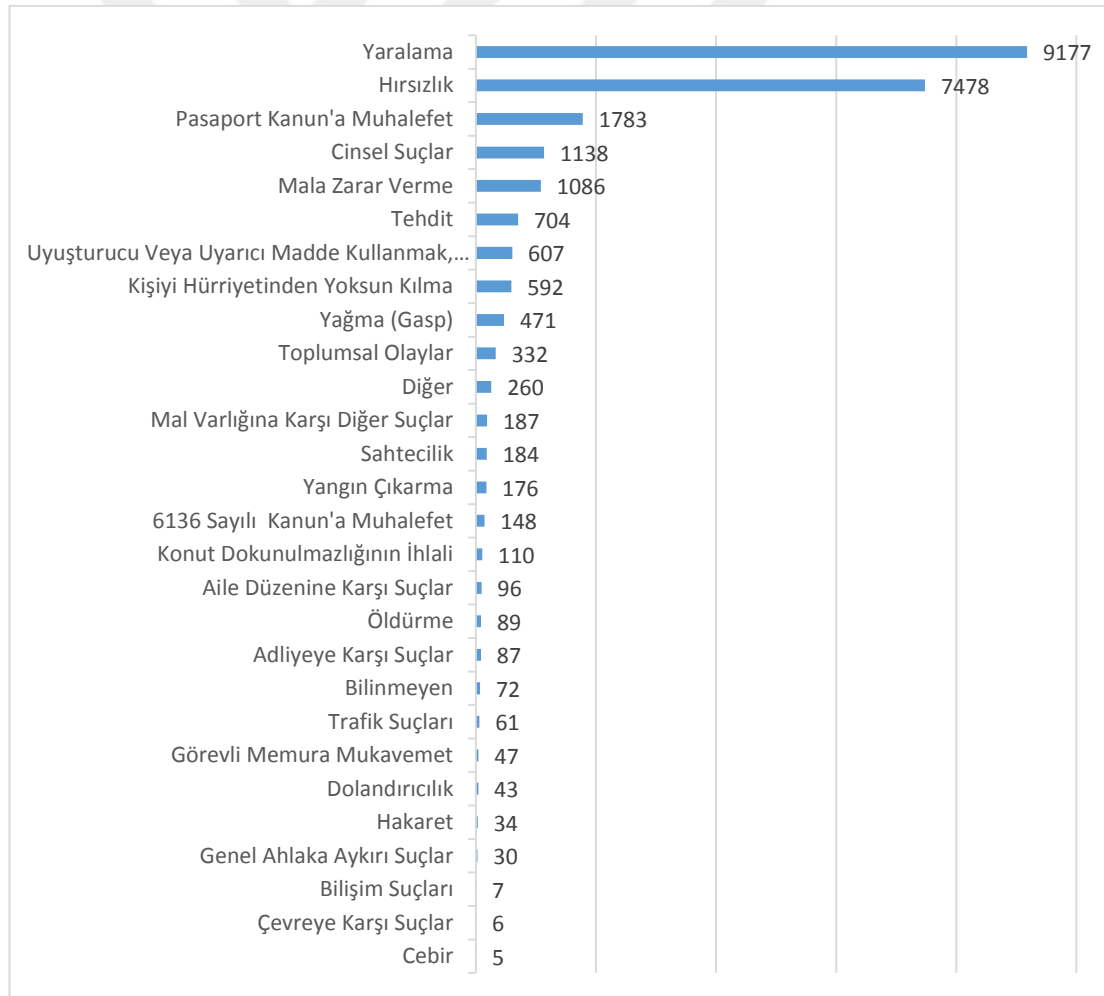

Şekil 1. 2016 yılında güvenlik birimlerine getirilen on bir yaş ve altındaki suça sürüklenen çocuklar ile isnat edilen suç türleri.

2.1.1.2. On iki – on dört yaş grubu çocuklar

TCK'ya (2004) göre; eylemi işlediği esnada on iki yaşını doldurmuş ancak on beş yaşını doldurmamış olanlar için, suç sayılan eylemin hukuksal anlamını ve sonuçlarını anlayıp anlamadığı değerlendirilmektedir. Eğer çocuk eyleminin hukuksal anlamını ve sonuçlarını algılayamıyorsa, ceza sorumluluğu bulunmamaktadır. Bunlar hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirleri alınır. İşlediği fiili algılıyorsa cezai yaptırımlar indirilerek uygulanır. Ancak her bir eylemi karşılığında verilecek hapis cezası altı yıldan fazla olamaz (TCK, 2004).

Suç istatistikleri göre 2016 yılında on iki yaşını doldurmuş ancak on beş yaşını doldurmamış 25010 çocuk güvenlik birimlerine getirilmiştir. Bu çocuklardan 9177'i için yaralama suçu isnat edilmiştir (TÜİK, 2018). 2016 yılında güvenlik birimlerine getirilen on iki – on dört yaş grubundaki suça sürüklenen çocuklar ile isnat edilen suçlarla ilgili bilgiler Şekil 2'de sunulmuştur.

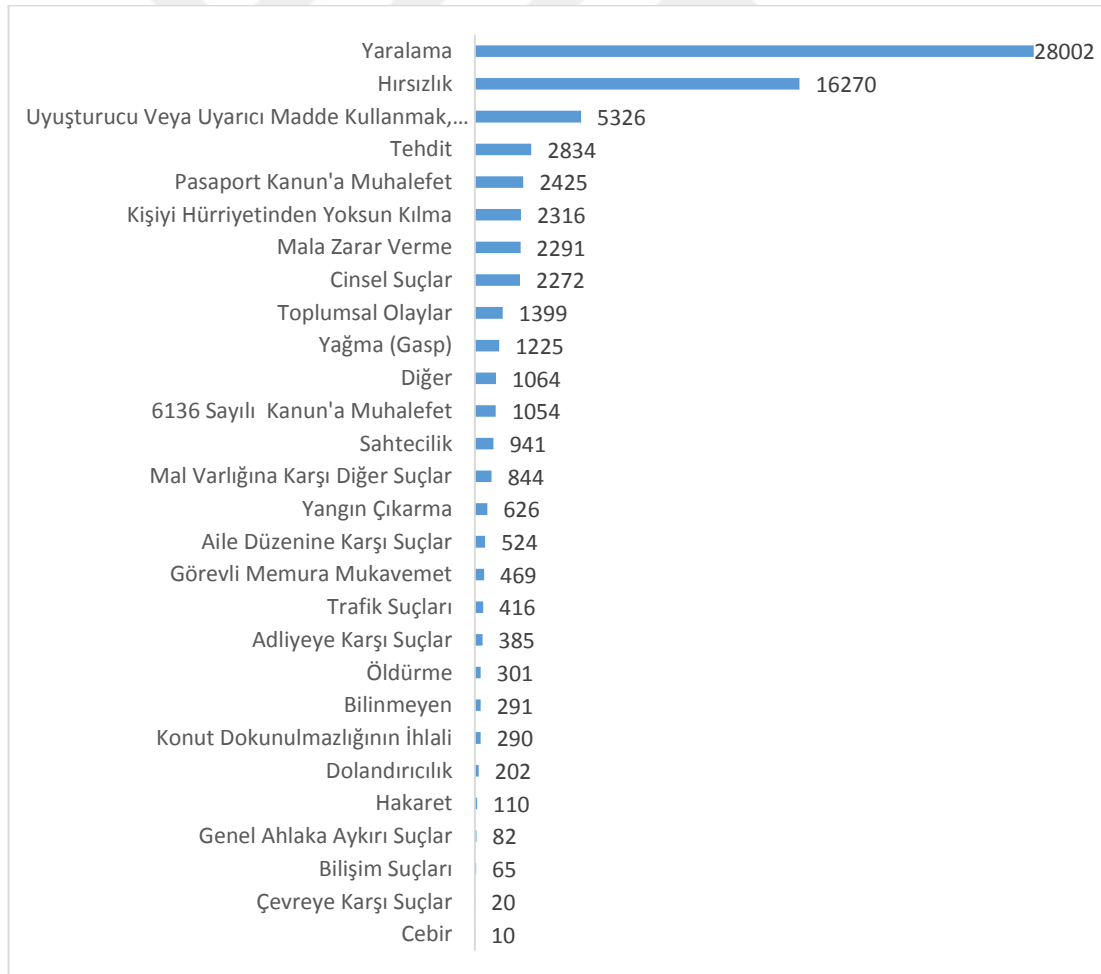

Şekil 2 .2016 yılında güvenlik birimlerine getirilen on iki-on dört yaş grubu suça sürüklenen çocuklar ile isnat edilen suç türleri.

2.1.1.2. On beş – on yedi yaş grubu çocuklar

Ceza kanunu, suç eylemini işlediğinde on beş yaşını doldurmuş ancak on sekiz yaşını doldurmamış çocukların kusur yetenekleri olduğunu kabul etmektedir (Akbulut, 2013). TCK'ya (2004) göre; fiili işlediği sırada bu yaş grubunda bulunan çocukların işlediği suçun karşılığı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ise gerektiriyorsa on dört yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına indirilmektedir. Suçun karşılığı müebbet hapis cezasını ise dokuz yıldan on iki yıla kadar hapis cezasına indirilmektedir. Diğer cezalar ise yarı yarıya indirilmektedir. Ancak her bir eylemi karşılığında verilecek hapis cezası sekiz yıldan fazla olmamaktadır.

Suç istatistiklerine göre 2016 yılında on beş yaşını doldurmuş olup on sekiz yaşını doldurmamış 72054 çocuk güvenlik birimlerine getirilmiştir. Bu çocuklardan 28002'i için yaralama suçu isnat edilmiştir (TÜİK, 2018). 2016 yılında güvenlik birimlerine getirilen on beş-on yedi yaş grubu suça sürüklenen çocuklar ve isnat edilen suçlara ilişkin bilgiler Şekil 3'te sunulmuştur.

Şekil 3 .2016 yılında güvenlik birimlerine getirilen on beş-on yedi yaş grubu suça sürüklenen çocuklar ile isnat edilen suç türleri.

2.1.2. Suça sürüklenen çocukların gelişimsel özellikleri

İnsan, döllenme ile başlayan ve ölüme kadar devam eden yaşamının belli dönemlerinde birbirine benzeyen değişim ve gelişim örüntüleri göstermektedir. Yaşam boyu devam eden gelişim süreci; büyüme, olgunlaşma, değişim ve öğrenme yaşantılarını içermektedir. Büyüme; insanın fiziksel ölçülerinde gerçekleşen, gözle görülebilir artıştır. Olgunlaşma; insanın doğuştan getirdiği potansiyel güçlerinin, becerilerinin ve yeteneklerinin kullanabilir hale gelmesidir. Değişim; insanın fiziksel özellikleri, bilgi, beceri ve diğer donanımları itibarıyla farklılaşmasıdır. Gelişim ise insanların yaşamlarının başlangıcından son bulduğu zamana kadar geçirdiği her türlü nicel ve nitel değişimdir (Aypay, 2013).

Çocuk suçluluğunu yetişkin suçluluğundan ayırt eden en önemli özellik; çocuğun suça ilişkilmesine neden olan eylemlerin ergenlik döneminde yer almasıdır. Ergenlik; fiziksel büyümenin, cinsel gelişimin ve psikososyal olgunlaşmanın gerçekleştiği çocukluktan erişkinliğe geçiş evresidir. Ergenlik, riskli davranışlarının denendiği ve davranışlarının olumsuz sonuçlarıyla karşı karşıya kalmaya çok daha fazla açık oldukları dönemdir. Ergenlerin riskli davranışlarının kültürel değerler ve sosyal yapı yanında; bireyin biyolojisi, genetiği ve bireyin gelişimsel süreçlerinden etkilendiği kabul edilmektedir. Ergenlik dönemindeki hızlı değişim ve gelişimin getirdiği dengesizliğe bilgi ve deneyim eksikliğinin de eklenmesiyle, gençlerin sosyal normlara uyum sağlamaları büyük ölçüde zorlaşmaktadır (Akçan Parlaz ve ark., 2012; Alikaşifoğlu, 2008; Gönültaş, 2009; Işık, 2006; Öter, 2005; UNICEF Türkiye, 2013c; Riyad İlkeleri, 1990). Ergenlerin yetişkinlerden farkının sadece yaşa bağlı olmadığı; fizyolojik olgunlaşma, dürtü kontrolü, güdülenme, muhakeme ve cezai sorumluluk alanlarında belirgin farklılıkların bulunduğu bilimsel çalışmalarla ortaya konulmuştur (Coşkun, 2009).

Ergenliğin başlangıcını, ne kadar süreceğini, normallik ve anormalliklerini belirlemek oldukça güçtür. Gelişim süreçlerinin eşzamanlı başlamaması ve gerçekleşme sürelerinin farklı olmasının, ergenlere yaklaşımda en büyük zorluktur. Aynı yaş grubundaki ergenlerin, gelişim basamakları açısından aralarında farklılık olabileceği gibi, ergenin aynı yıl içindeki gelişim sürecinde de farklılık olabilmektedir. Ergenlerle çalışan profesyoneller, bu dönemdeki çeşitlilikleri anlayabilmeli, gelişimin normal varyasyonları ile patolojik durumları ayırtılabilmelidir. Bu nedenle ergenlikte normal gelişim sürecinin bilinmesi gerekmektedir (Derman, 2008; Akçan Parlaz ve ark., 2012). Ergenlerin psikolojik sağlıklarını değerlendirmede ölçüt, gelişim görevlerini başarıyla gerçekleştirip gerçekleştirmediğidir. Ergenlik dönemi gelişim görevleri, ergenlerin çeşitli alanlarda kendilerini geliştirmeleri gereken psikolojik görevlerdir (Eryılmaz, 2013; Yazıcıoğlu, 2013b).

2.1.2.1. Ergenlik döneminin fiziksel gelişim özellikleri

Ergenlik fiziksel gelişim açısından, çocukluk dönemindeki olgunlaşmamış durumundan yetişkinlik dönemindeki cinsel olgunluğa geçiş dönemidir (Koç, 2004). Fiziksel büyüme ve gelişmede belirgin bir hızlanma göstermektedir. Ergenlik, hızlı fiziksel büyümenin yanı sıra, hızlı iskelet gelişimi ile de dikkat çekmektedir. Kızlarda ikincil cinsiyet özelliklerinin gelişimi erkeklerden yaklaşık iki yıl önce başlamaktadır (Bilir ve Bilir Adıyaman, 1996; G.Baltacı ve ark., 2013). Ergenlikte, yaşamın daha önceki yıllarındaki cinsel özdeşimler ve cinsiyet hormonlarının etkisiyle cinsel kimlik oluşmaktadır (Şenol, 2006). Ergenlikteki cinsel kimlik geliştirme sürecinde cinsel kimliğin gücü, cinsel özdeşim yanında toplumsal faktörlere de bağlı olmaktadır. Cinsel kimlik için model alınan kişi saygın bir konumdaysa ve kabul edici bir tutum sergiliyorsa; cinsel özdeşleşme kolaylıkla gerçekleşmektedir (Karaca, 2015).

2.1.2.2. Ergenlik döneminin bilişsel gelişim özellikleri

Ergenlikteki fiziksel gelişimler yanında bilişsel fonksiyonlarında da değişim meydana gelmektedir. Çocuğun bilişsel gelişimi, onun düşünce yapısını bilmemiz açısından önemlidir (Şenol, 2006). Bilişsel gelişim; insanın doğumundan başlayarak çevresiyle olan etkileşimini, çevreyi anlamasını sağlayan bilgilerin edinilmesini, kullanılmasını, saklanmasını, yorumlanarak yeniden düzenlenmesini ve değerlendirilmesini içeren aşamalardaki bütün bilişsel süreçleri kapsayan bir gelişim alanıdır. Bilişsel süreçler ise; algı, dikkat, düşünme, bellek, anımsama, akıl, dil gelişimi, okuma, yazma, problem çözme, yaratıcılık gibi özellikleri ifade etmektedir. Bilişsel gelişim; çocuğun somut nesne ve soyut kavramlar ile ilgili zihinsel işlemleridir. Çocuğun gördüğü, dokunduğu, duyduğu ve tattığı nesneler hakkında düşünmesi yanında; nesneler arasındaki benzerlik ve farklılığı anlama, objeleri kategorize edebilme, muhakeme ve kuralları örgütleyebilme gibi becerileri kapsamaktadır (MEB, 2014).

Bilişsel gelişime ilişkin bilgilerimizin çoğu, düşüncenin gelişimini sistematik olarak inceleyen Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramına dayanmaktadır (Dinçel, 2006). Piaget bilişsel gelişimi; organizmanın doğumdan ölüme kadar farklı basamakları geçerek düzenli olarak nitelik değişimi içine girmesi olarak ele almakta (MEB, 2014) ve bilişsel gelişimin evreler halinde oluştuğunu belirtmektedir (Aypay, 2013). Bilişsel gelişimin ilerlemesini, her yaş basamağının kendine özgü niteliksel özellikleri olması nedeniyle; dönemlere ayırarak incelemiştir (MEB, 2014; Yavuzer, 1992).

2.1.2.3. Ergenlik döneminin duygusal gelişim özellikleri

Duygusal gelişim, bireyin hayatı boyunca duygusal yapısındaki değişim ve gelişimidir (Aypay, 2013). Çocuğun duygusal gelişimi; fiziksel ve psikososyal ihtiyaçlarının

doyurulmasıyla tamamlanmaktadır. Fiziksel olarak normal olan, istediği gibi hareket edebilen çocuk mutlu olacaktır. Gelişim geriliği, hastalığı ya da engel nedeniyle hareketleri kısıtlanan bir çocukta, duygusal problemler ve davranış bozuklukları görülebilecektir. Bilişsel gelişimi yaşına göre uygun olan çocuklar, duygusal tepkilerini çevresine yansıtmakta, öğrenme ve deneyimlerine bağlı olarak da duygusal tepkiler geliştirmektedir. Sağlıklı bir duygusal gelişim süreci geçiren çocuk, sosyal gelişim açısından da avantajlı olacaktır. Çocuğun ebeveynleri, kardeşleri ve arkadaşları ile iyi bir iletişim kurması kolaylaşacaktır. Çocuk dili doğru bir şekilde kullanacak, duygularını çevresine anlatabilecek ve olumlu bir sosyal iletişim kurabilecektir (MEB, 2013a).

Ergenler hızla değişen bedenlerine, duygusal ve cinsel gelişimlerine ayak uyduramadıklarında, kimlik karmaşasına düşebilmektedirler. Ergenin önemsenmesi, ona güven, sevgi ve değer veren bir tutumla yaklaşılması sağlıklı bir kimlik gelişmesini kolaylaştıracaktır (Yazıcıoğlu, 2013a).

2.1.2.4. Ergenlik döneminin sosyal gelişim özellikleri

Ergenlikte değişimin yaşandığı bir başka yön de sosyal alandır (Eryılmaz, 2013). Bireyin sosyalleşmesi ise; aile, toplum ve devlet için öncelikli konulardan biridir (Özpolat, 2010). Sosyalleşme, bireyin toplumun bir üyesi olma sürecidir (Atak, 2017) Sosyal gelişim ise, toplumsal beklentilere uygunluk gösteren kazanılmış davranış yeteneği olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2013b).

Yaşam boyu gelişim ilkesi Ericson'un psikoloji bilimine yaptığı en önemli katkılarından biridir. Ericson'un psikososyal gelişim kuramına göre her insan, tam gelişimine ulaşabilmek için yaşamı boyunca sekiz evreden geçmektedir. Birbirinden kesin sınırlarla ayrılmayan bu evreler boyunca insan, her dönemin kendine özgü çatışmalarını ve krizlerini yaşamaktadır. Bireyin sağlıklı bir kişilik kazanılabilmesi için, her bir evre başarılı olarak atlatılmalıdır. Her evre kendinden sonraki evre için temel oluşturmaktadır. Bir evredeki kriz tam olarak çözülmemişğinde birey o döneme takılı kalmaktadır. Bebeklik çağına krizi olan güvensizlik veya ergenlik çağına krizi olan kimlik karmaşası, yetişkinlik dönemlerinde de gözlenebilmektedir. Çözülmeyen krizler, yaşamının daha sonraki dönemlerinde çözülünceye kadar sorunlara neden olmaktadır (Aypay, 2013; MEB, 2013b).

Bireyin kültürel yapılara göre toplumsallaşma süreci konusunda bir diğer görüş de Vygotsky'ye aittir. Vygotsky, Piaget gibi gelişim psikolojisinin en önde gelen kuramcıları arasındadır. Piaget'in gelişim kuramının bilişsel yaklaşımlar içinde yer aldığı kabul edilmektedir. İki kuramcı arasındaki en önemli fark, Piaget nin çocuğun büyüdükçe toplumsallaştığı, Vygotsky'nin ise çocuğun büyüdükçe bireyleştiği görüşüdür (Atak, 2017).

2.1.2.5. Ergenlik döneminin ahlaki gelişim özellikleri

Ergenden, yaşadığı toplumdaki kültürel özelliklere ve inançsal anlayışa bağlı olarak ahlaki değerlerini oluşturması ve geliştirmesi beklenmektedir. Temel olarak ahlaki değerler; toplumun kültürel kuralları, ebeveynlerle kurulan özdeşimler, aile içi ilişkilerdeki ödüller, yaptırımlar ve akranlar oyunları ile yüklenilen roller ile oluşmaktadır (Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2010). Ahlak, doğruyu ve yanlışını birbirinden ayırt edebilmeyi sağlayan ilkeler ve değerler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Aypay, 2013). Ahlak gelişimi ise bireyin toplumdaki değer yargılarını benimseyerek, çevrelerine uyum sağlamasını, kendilerine ait ilkeleri ve değer yargılarını oluşturmasını sağlayan süreçtir (MEB, 2013c).

Bireylerdeki ahlak gelişimi üç temel felsefe öğretisi tarafından ele alınmıştır. St. Augustine gibi dinbilimciler tarafından savunulan ilk felsefi öğretiye göre insan; doğuştan günahkârdır. İkinci felsefi akım John Locke tarafından başlatılmıştır. Bu öğretiye göre, çocuk nötr olarak doğmakta, süreç içerisinde verilen eğitimden ve yaşantılarından etkilenecek doğru ya da yanlış bir yaşam oluşturmaktadır. Üçüncü öğretinin temsilcisi olan Jean Jaques Rousseau; çocukların doğuştan saf ve temiz olduklarını söylemektedir. Ancak yetişkinlerin müdahaleleri sonucunda ahlak dışı davranışları öğrenmektedirler. Ahlak gelişimi alanındaki bilgiler çoğunlukla Piaget ve Kohlberg'in kuramlarına dayanmaktadır (Z.Çam ve ark., 2014).

2.1.3. Ülkemizde suça sürüklenen çocukların sayısal durumu ve suç türleri

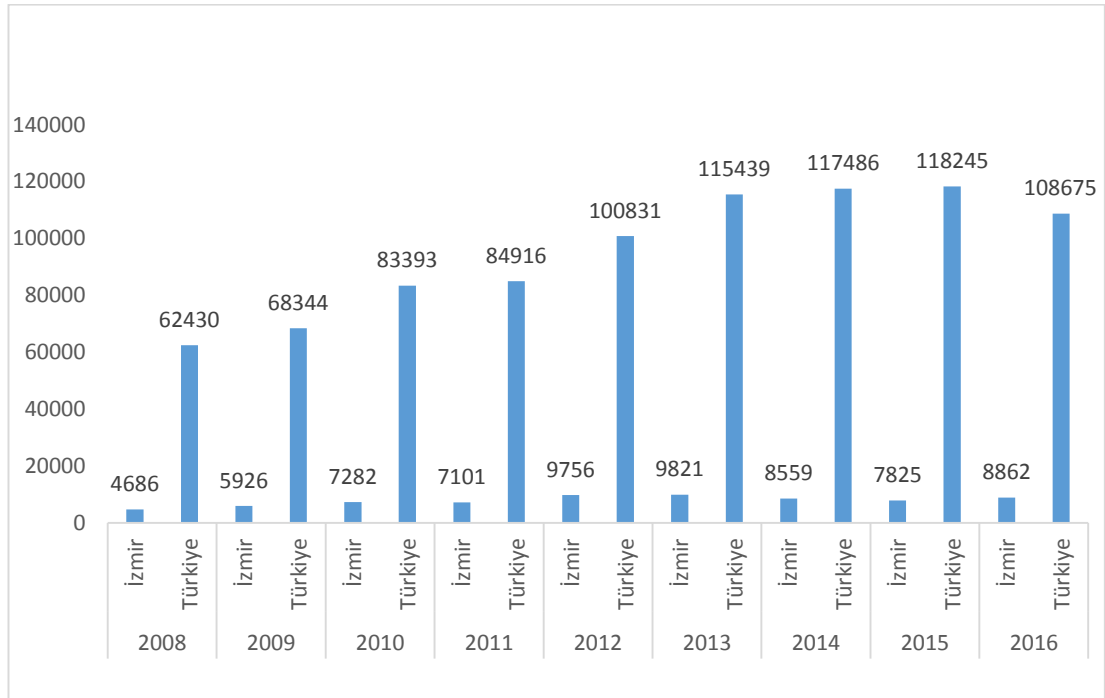
Literatürde çocukların işlemiş oldukları suçların zaman bağılı olarak değiştiği belirtilmektedir. Ülkemizde 90'lı yıllardan önce, adam öldürme ya da adam yaralama şeklinde gerçekleşen mala yönelik ve kişilere karşı işlenen suçlar ile cinsel suçlar çocuk suçlarının çoğunluğunu oluşturmaktadır. 90'lı yıllardan itibaren köklü sosyo-ekonomik değişimler ve şehirleşmeye paralel olarak çocukların işledikleri suç türleri ve toplam içindeki oranları değişmiştir. Mala yönelik suçlarda artış görülürken, kişilere karşı işlenen suçlarda azalma görülmüştür. Suç türünün atmasında şehirleşme sonucu ortaya çıkan dengesiz gelir dağılımı ile sosyal kontrol mekanizmasını zayıflaması olduğu ileri sürülmektedir. Kişilere karşı işlenen suçların azalmasında ise bireyselleşme, aile bağlarının zayıflaması ve kan davası gibi öç almaya yönelik işlenen cinayet sayısındaki azalmanın etkili olduğu iddia edilmektedir.

Ülkemizde çocukların işlediği bir diğer suç türü ise evlenme amaçlı işlenen cinsel suçlardır. Oran zaman içinde yaklaşık olarak aynı kalmakla birlikte evlenme amaçlı suçlar azalırken tecavüz suçlarında artış oluşmuştur. Cinsel suçların devamında, zayıflayan sosyal bağlar ile sosyal kontrol mekanizması nedeniyle faillerin sosyal baskıdan endişe etmemelerinin etkili olduğu ileri sürülmektedir.

Yapılan araştırmalar, 18 yaşından önce islenen suçların arıttığını ve yaygınlaştığı göstermektedir. Suça yönelme yaşının giderek düşmesinin yanında bireysel suçların yerini toplu suçların aldığı görölmektedir. Toplumda ve değeri yargılarında hızlı değışimler, gelişmeler, ekonomik yetersizlikler, çocuk sayısının fazlalığı, sevgisiz aile ortamı, aile içi sorunlar, ailenin çocuk üzerinde artan baskısı, siyasal çalkantılar ve toplumsal eşitsizliklerin gençleri suça yönelttiği belirtilmektedir (Gök, 2007).

2.1.3.1. Suça sürüklenen çocukların sayısal durumu

Güvenlik birine getirilen çocuklar ile ilgili olarak 1997 yılından itibaren 27 ilde istatistiki veri toplanmaya başlanmıştır. 2007 yılından sonra 81 il istatistiki veri kapsamına alınmıştır (TÜİK, 2014b). Adalet İstatistikleri verilerine göre; 2008-2016 yılları arasında toplam 859.759 çocuk suça sürüklenme nedeniyle güvenlik birimlerine getirilmiştir. 2008 yılında Türkiye’de toplam 62.430 çocuk suça sürüklenme nedeniyle güvenlik birimlerine getirilmiştir. 2015 yılında Türkiye genelinde suça sürüklenen çocuk sayısı son on yılın en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2016 yılında Türkiye genelinde 108.675, İzmir ilinde 8862 çocuk suça sürüklenme nedeniyle güvenlik birimlerine getirilmiştir. Bu çocuklar içinde, erkeklerin oranı; Türkiye geneli için %84,38 ve İzmir için %81,03’tür (TÜİK, 2018). Ülkemizde yıllara göre suça sürüklenme nedeniyle güvenlik birimlerine getirilen çocuk sayısına ilişkin sayısal bilgiler Şekil 4’te sunulmuştur.

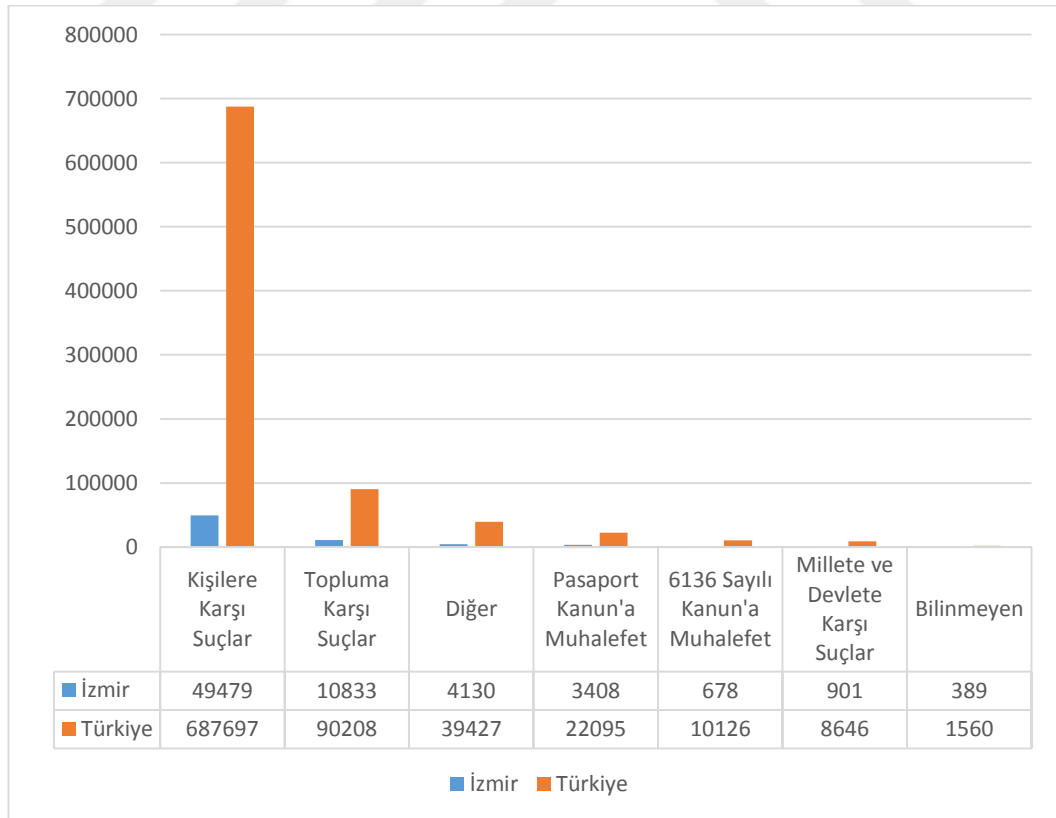

Şekil 4. Yıllara göre suça sürüklenme nedeniyle güvenlik birimlerine getirilen çocuk sayısı.

2.1.3.2. Suça sürüklenen çocuklarda suç türleri

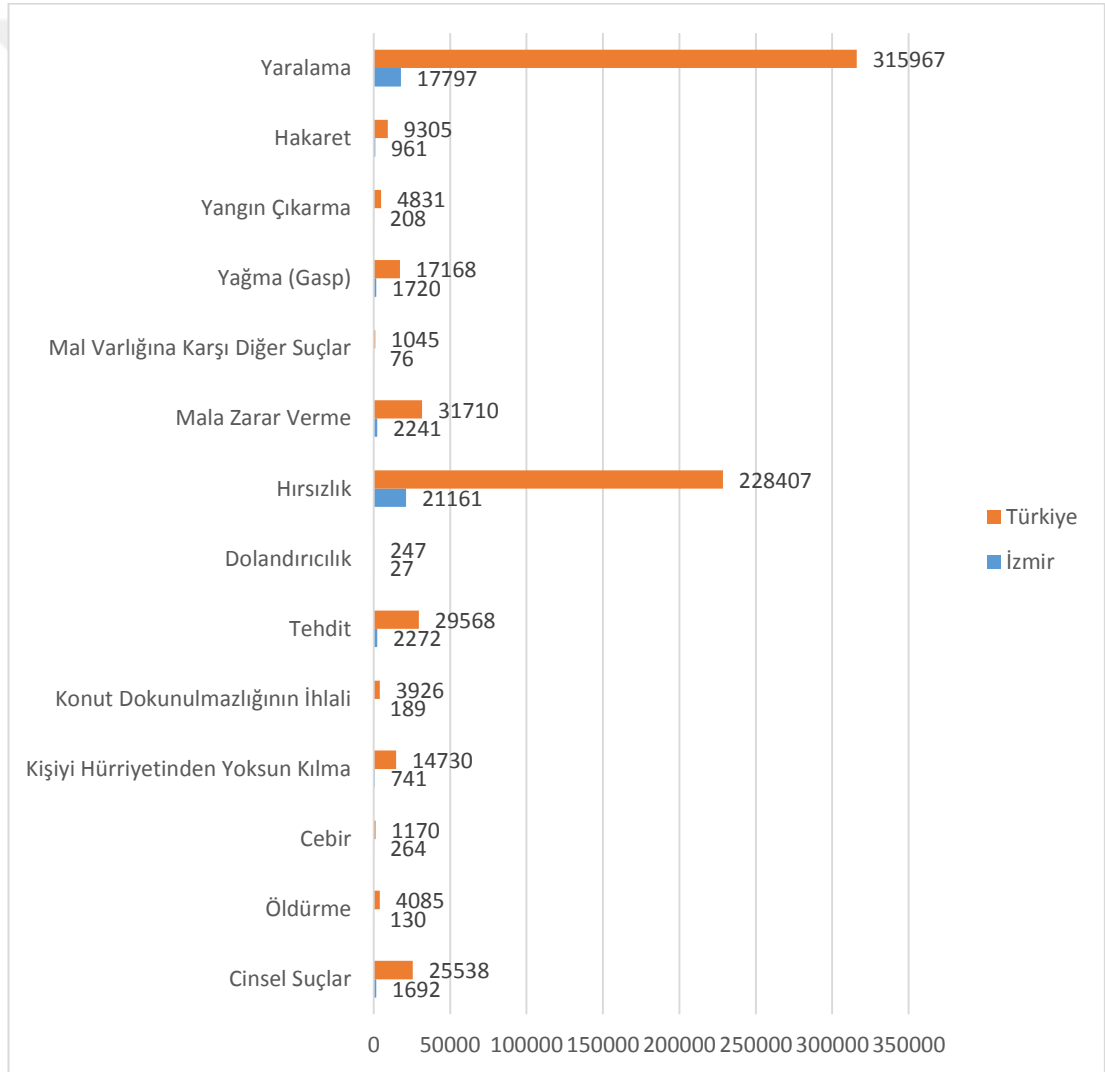
TCK (2004), bireylere ve toplum yaşantısına yönelik suçları, cezaları ve güvenlik tedbirlerini belirlemektedir. Suçlar; Uluslararası, Kişilere Karşı, Topluma Karşı ve Millete ve Devlete Karşı Suçlar başlıkları altında dört ana grup olarak düzenlenmiştir (Hafızoğulları ve Güngör, 2007).

TÜİK (2018) adalet istatistiklerine göre; 2008-2016 yılları arasında Türkiye genelinde 859.759, İzmir İlinde 69.818 suça sürüklenen çocuk bulunmaktadır. 2008-2016 yılları arasında, suça sürüklenen çocuklar hakkında Kişilere Karşı Suçların en çok isnat edildiği görülmektedir. Türkiye genelinde 687.697 (%79.99) çocuk, İzmir İlinde ise 49.479 (%70.87) çocuk kişilere karşı suç işlemeleri nedeniyle güvenlik birimlerine getirilmiştir. Türkiye genelinde suç isnadı oranları; Topluma Karşı Suçlar %10.49, Diğer %4.59, Pasaport Kanun'a Muhalefet %2.57, 6136 Sayılı Kanun'a Muhalefet %1.18, Millete ve Devlete Karşı Suçlar %1.01 ve bilinmeyen %0.18'dir. İzmir ilinde ise Topluma Karşı Suçlar %15.52, Diğer %5.92, Pasaport Kanun'a Muhalefet %4.88, 6136 Sayılı Kanun'a Muhalefet %0.97, Millete ve Devlete Karşı Suçlar %1.29 ve bilinmeyen %0.56'dır. Suça sürüklenen çocuklar için isnat edilen suç türüne göre dağılım Şekil 5'te sunulmuştur.

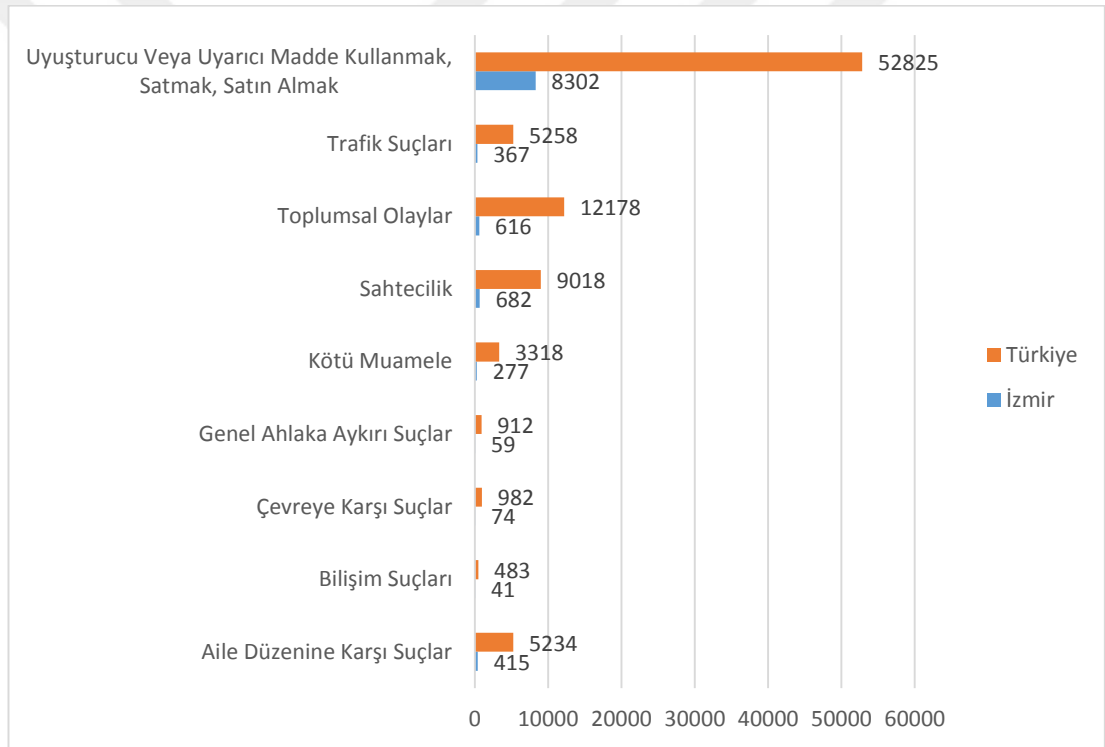
Şekil 5 . 2008-2016 yılları arasında suça sürüklenen çocuklara isnat edilen suç türlerinin dağılımı.

Kişilere Karşı Suçlar kapsamında, Türkiye genelinde suça sürüklenen çocukların %45.95'i Yaralama, %33.21'si Hırsızlık , %4.61'i Mala Zarar Verme isnadıyla güvenlik birimlerine getirilmiştir. Emniyet birimleri tarafından, hırsızlık suçu mala karşı işlenen suçlar kategorisinde ele alınmakta ve asayişe müessir suç olarak tasnif edilmektedir (Çakır, 2013). İzmir İlinde ise çocukların %42.77'si Hırsızlık, %35.97'si Yaralama, %4.59'u Tehdit, isnadıyla güvenlik birimlerine getirilmiştir. Türkiye genelinden farklı olarak; İzmir İlinde hırsızlık suçu ile getirilen çocuk sayısının yaralama suçu ile getirilen çocuk sayısından daha fazla olduğu görülmektedir. 2008-2016 yılları arasında suça sürüklenen çocuklara isnat edilen ve Kişilere Karşı Suçlar kategorisindeki suç türlerine ilişkin dağılım Şekil 6'da sunulmuştur.

Şekil 6 . 2008-2016 yılları arasında suça sürüklenen çocuklara isnat edilen kişilere karşı suçlar kategorisindeki suç türleri ve dağılımı.

Topluma Karşı İşlenen Suçlar, suça sürüklenen çocuklar için isnat edilen suçlarda ikinci sırada yer almaktadır (TÜİK, 2018). 2008-2016 yılları arasında Türkiye genelinde 90.208 ve İzmir İlinde 10.833 çocuk; Topluma Karşı İşlenen Suçlar nedeniyle güvenlik birimlerine getirilmiştir. 2008-2016 yılları arasında Türkiye genelinde suça sürüklenen çocukların %58.56'sı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak, Satmak, Satın Almak, %13.50'si Toplumsal Olaylar, %10.00'u Sahtecilik isnadıyla güvenlik birimlerine getirilmiştir. İzmir İlinde ise %76.64'ü Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak, Satmak, Satın Almak, %6.30'u Sahtecilik, %5.69'u Toplumsal Olaylar isnadıyla güvenlik birimlerine getirilmiştir. Topluma Karşı İşlenen Suçları oluşturan alt suç türlerine ilişkin dağılım Şekil 7'de sunulmuştur.

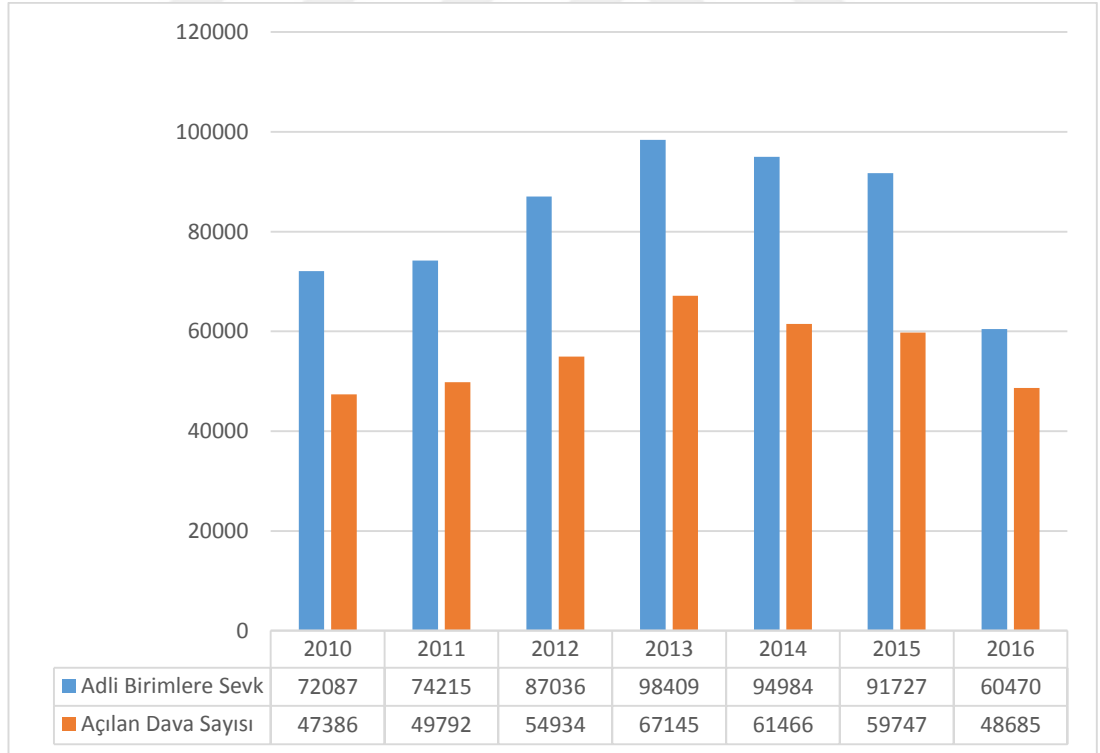
Şekil 7 . 2008-2016 yılları arasında suça sürüklenen çocuklara isnat edilen topluma karşı işlenen suçlar kategorisindeki suç türleri ve dağılımı.

Suçta sürüklenen çocuklar hakkında isnat edilen suçlar arasında üçüncü sırayı diğer suçlar almaktadır. Sırasıyla Pasaport Kanunu'na muhalefet, 6136 sayılı Kanun'a muhalefet, adliyeye karşı suçlar, görevli memura mukavemet ve ile bilinmeyen suçlar gelmektedir (TÜİK, 2018).

Güvenlik birimleri, kendilerine getirilen suça sürüklenen çocuklar için, ailesine, yakınlarına/akrabasına, sosyal kuruma, eğitim kuruluşuna veya sağlık kuruluşuna teslim etmekte ya da adli birimlere sevk etmektedir.

Türkiye’de 2010-2016 yılları arasında güvenlik birimlerine getirilen 728.985 suça sürüklenen çocuktan %79.42’si için adli birimlere sevk, 17.53’ü için ailesine teslim, %2.99’u için yakınlarına/akrabasına teslim, %2.03’si için diğer, %0.35’si için sosyal kuruma teslim, %0.17’si için sağlık kuruluşuna teslim ve %0.14’si için eğitim kuruluşuna teslim işleminin yapıldığı görülmektedir. İzmir İlinde ise güvenlik birimlerine getirilen 59.206 suça sürüklenen çocuktan %88.02’si için adli birimlere sevk, %9.11’i için ailesine teslim, %2.44’ü için diğer, %0.18’i için sosyal kuruma teslim, %0.17’si için yakınlarına/akrabasına teslim, %0.06’sı için sağlık kuruluşuna teslim ve %0.02’si için eğitim kuruluşuna teslim işleminin yapıldığı görülmektedir (TÜİK, 2018).

İzmir İlinde 2016 yılında adli birimlere sevk edilen 5.404 suça sürüklenen çocuktan 3.652’si hakkında dava açılmıştır. Önceki yıllardan devreden veya bozularak gelen çocuk dosyaları ile ilgili olarak 7859 karar alınmıştır. 3.204 dosya hakkında mahkûmiyet kararı verilmiştir (Adalet Bakanlığı, 2016a). 2010-2016 yılları arasında Adli birimlere sevk edilen ve haklarında dava açılmasına karar verilen suça sürüklenen çocukların yıllara göre dağılımı Şekil 8’te sunulmuştur.

Şekil 8 . İzmir İlinde 2010-2016 yılları arasında adli birimlere sevk edilen ve hakkında dava açılan suça sürüklenen çocukların yıllara göre dağılımı.

2.1.4. Çocuk suçluluğunun nedenleri

Suçla ilgili davranışların, daha doğum öncesinden başladığı ve tüm yaşamı boyunca, genetik, biyolojik, bireysel ve çevresel faktörlerin karmaşık etkileşimleri sonucunda ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Çocuk suçluluğunun nedenleri üzerine yapılan araştırmalarda, çocukların suça sürüklenmesine veya suç işlemelerine neden olan çok sayıda unsur bulunduğu görülmektedir (Ögel, 2014).

Sosyal bir sorun olan çocuk suçluluğuna yol açan nedenlerin arasında; davranış bozuklukları, kişilik bozuklukları, cinsel kimlik bozuklukları, çocukluk ve/veya ergenlik dönemi başlangıçlı psikolojik bozukluklar ve hastalıklar yer almaktadır (Köknel, 2001). Yapılan çalışmalarda; kalıtım, gelişim özellikleri, bedensel yapı, hastalık ve bozukluklar ile zekâ düzeyi gibi bireysel nedenlerin çocukların suça sürüklenmesinde doğrudan veya dolaylı olarak etkisi olduğunu görülmektedir. Ancak bedensel faktörlerin, çocuk suçlarının oldukça kısıtlı bir kısmını açıklayabildiği kabul edilmektedir. Çocukların suça yönelmesinde çevresel faktörlerin daha önemli olduğu ileri sürülmektedir. Araştırma sonuçlarında, aile yapısının, ebeveyn tutumlarının, okul yaşantısı ve akademik başarısının, yaşanan sosyo-kültürel çevrenin, ekonomik koşulların ve göç yaşantısının, suça sürüklenmesinde etkili olduğu belirtilmektedir. Suça sürüklenmede etkili olduğu görülen bireysel ve çevresel bu faktörler, aynı zamanda çocuğun sosyalleşmesini de etkilemektedir (Balkaya ve Ceylan, 2007; Bayındır ve ark., 2007; Ereş, 2009; Gönültaş, 2009; Işık, 2006; Kurtuluş ve ark., 2009). Çocuğu suça yönelten bu unsurlar bireysel nedenler ve çevresel nedenler olarak ele alınmaktadır (Ereş, 2009).

2.1.4.1 Suçun oluşumunda bireysel ve çevresel nedenler

2.1.4.1.1. Bireysel nedenler

Kalıtım, bedensel, psikolojik, biyolojik ve zihinsel etmenlerin çocuk suçluğu üzerinde etkileri tartışılmaktadır (Öter, 2005). Bireysel nedenler olarak; çocuğun biyolojik, fiziksel ve psikolojik özellikleri ile benlik tasarımı anlaşılmaktadır. Bireysel nedenler suça sürüklenmede tek başına etkili olmamaktadır. Ancak çevresel faktörler ile bir arada bulunduğu suça işleme için zemin oluşturduğu kabul edilmektedir. Psikolojik bozukluklar, beden organlarında eksiklik ya da bozukluklar, ergenlik döneminin erken başlaması ve benlik tasarımının suça yönelmede etkili olduğu kabul edilmektedir (Ereş, 2009).

Suçta sürüklenen çocuklarda; zorla bastırılmış öfke, kendine saygı düzeyinde düşüklük, empati kurmada yetersizlik, dürtü kontrolünde yetersizlik, düşük eşikli üzgünlük, sınırsız bir güce sahip olduğuna inanma ve diğer bireylerle sözlü iletişim kurmada zorlanma görülmüştür. Çocuklarda bu tür etmenler psikolojik birtakım problemlere neden olmakta ve

duygusal gelişim tam olarak sağlanamamaktadır. Doğru-yanlış, iyi-kötü gibi temel ayrımlar tam olarak oluşmamaktadır. Bu olguları ve suçluluğu, zincirleme bir durumun etkileri olarak değerlendirilmek mümkündür. Yapılan araştırmalarda suç davranışı ile hormonal dengesizlik, kriz nöbetleri, beyne peş peşe gelen zararlar, alkol ve madde bağımlılığı, beyinde fonksiyon bozukluğu, nörolojik hasarlar, kadınlarda adet öncesi gerilim, şeker hastalığı ve testosteron yükselmesi arasında ilişki bulunmuştur. Saldırgan davranışlar ile serotonin arasında negatif bir bağ olduğu ortaya konmuştur (Aksoy, 2007; Ataç, 2007; Ereş, 2009; Gönültaş, 2009). Troid bezinin salgısının yetersizliği ile fazlalığı sonucu kararsız ve dengesiz kişilik profilleri ortaya çıkmaktadır. Troid bezi yetersiz çalıştığında zihinsel yetersizlik ve bedensel geriliğe neden olmaktadır. Troid bezi aşırı çalıştığında ise, çocuklar korkak, aşırı heyecanlı, aşırı duyarlı olmakta ve çabuk sinirlenmektedirler. Böbrek üstü salgı bezlerinden salgılanan hormonların duygusal yaşam üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Timüs salgı bezinin aşırı seviyede hormon salgılaması sonucunda, güdülerin denetlenmemesi, cinsel sapmalar ve suça yönelmede artış meydana gelmektedir (MEB, 2006).

2.1.4.1.2. Çevresel nedenler

Bireyler aile, sosyal çevre ve kitle iletişim araçları etkisiyle, yaşam boyu süren sosyalleşme süreci geçirmektedirler. Sonradan öğrenilenler davranışlarının temelini oluşturmakta ve bu davranışlar bireysel ilişkiler ile gelişmektedir. Bireyin sosyalleşmesi yaşadığı toplumun kültürüne bağlı olarak şekillenmektedir. Dolayısıyla davranışları da içinde bulunduğu toplumun sahip olduğu kültürün özelliklerini yansıtmaktadır (Ereş, 2009).

Aile, çocuğun gelişimi ve geleceğinde en önemli aktördür. Ailenin etkisi, doğum öncesinden yaşamın sonuna kadar devam etmektedir. Aile, çocuklarını sosyal yaşama hazırlamakta, toplumun tutumlarını, düşüncelerini ve davranışlarını benimsetmekte ve toplumla bütünleşmelerini sağlamaktadır. Aile içindeki ilişkiler ve ortam, çocuğun kişiliğinin şekillenmesini belirlemekte ve kişiliğini etkilemektedir (Aksoy, 2007; Düzgün, 2007).

Suçlu çocuklar ve aileleri üzerinde yapılan araştırmalarda; suçlu çocukların yetiştiği evlerin çok kalabalık olduğu, aşırı baskı, kıskançlık, yetersiz aile disiplini ve denetimi, kusurlu anne-baba tutumları ya da ailede ebeveynlerden birinin aşırı hâkimiyetinin bulunduğu görülmüştür. Olumsuz aile ortamında yetişen çocukların daha erken yaşta suçla ve suçlu gruplarla tanıştıkları görülmüştür. Ergenlik döneminde yaşanan sorunlarda ebeveynlerin ilgisiz veya yetersiz kalması sonucunda; evden-okuldan kaçma, bağımlılık yapıcı maddelerin kullanılması, şiddet içeren davranışlar, kendine ve çevreye zarar verme davranışları görülebilmektedir (Aktaş ve Çevener, 2009; Ataç, 2007; Atılğan ve Atılğan, 2009; Aytaç ve ark., 2007; Kızmaz, 2006b).

Ailedeki çocuk sayısının fazla olması sonucu, her çocuğa düşen ilgi süresi azalmaktadır. Gelirin paylaşımı sonucunda da birey başına düşen miktar düşmektedir. Ailede yeterli ilgiyi göremeyen ve maddi ihtiyaçları karşılanamayan çocuk, ailenin neden olduğu boşluğu, akran grubuyla doldurmaya çalışmaktadır. Akran grubunun etkisiyle suç teşkil edecek eylemlerde bulunma olasılığının da arttığı görülmektedir (Kiremitçi, 2008).

Suç işleyen aile üyelerinin bulunması, çocuk suçlarında belirgin etkenlerden biridir. Suçlu bireylerle yapılan çalışmalarda, çocukların anne-babaları tarafından sıklıkla fiziksel şiddet kullanılarak cezalandırıldıkları görülmüştür (Avcı, 2009; Gönültaş, 2009; Öter, 2005).

Araştırmalarda, aile yapısının ve eşler arasındaki geçimsizliğin suça sürüklenmede rolü olduğu bulunmuştur. Aile içi çatışmanın suçlu çocukların ebeveynleri arasında daha fazla yaşandığı, gözlemlenmiştir. Ailedeki geçimsizliğin, mükerrer suç işleme durumunu etkilediği görülmektedir. Ayrıca ebeveyn eksikliğinin çocuk için örseleyici bir durum olduğu da bildirilmektedir. Parçalanmış ailelerde yetişen çocukların stresle başa çıkma düzeylerinin daha düşük olduğu, sosyal becerilerinin sınırlı olduğu ve madde kullanan gruplara dahil olma risklerinin yüksek olduğu görülmüştür (Aksoy, 2007; Avcı, 2009).

Araştırmalar, ailesileri tarafından sürekli olarak azarlanan, fiziksel cezaya maruz kalan veya şiddet uygulanan çocuklarda; düşük benlik saygısının, düşük ahlak gelişiminin, düşük akademik başarının, depresyonun, madde kullanımının ve suç davranışlarının bulunduğunu göstermektedir (Yazıcıoğlu, 2013b). Şiddet, çocukta özgüven gelişimini engellemekte ve kişilerarası ilişkilerinin sağlıklı olmasını zorlaştırmaktadır. Şiddet korku ve intikam hisleri oluşturarak domino etkisiyle yayılmakta, ebeveynlerinden şiddet gören çocuklar arkadaşlarına, sokak hayvanlarına şiddet uygulamaktadırlar (Alyanak, 2009). Çocuklara uygulanan fiziksel şiddetin; ileriki yıllarında ahlaki değerleri içselleştirme sürecinde patolojilere, antisosyal davranışlara ve suçluluğa kadar uzanan davranışsal ve bilişsel sorunlara yol açtığı görülmektedir (Ulukol, 2009).

Yetiştirme yurtlarında kalmanın suça iten faktörlerden olduğu belirtilmektedir. İhmal, istismar ya da ebeveyn yoksunluğu sonucu çocuk ve ergenlerin alındığı yetiştirme yurtların da psikolojik sağlık açısından riskli bir psikososyal çevre olduğu belirtilmektedir (Bulut, 1995).

Aile içinde yaşanan çatışma ve sorunlar, zayıf aile bağları, sevgi eksikliği, çocuğun ihmal edilmesi, istismar yaşantısının olması ve aile bireylerinin olumsuz model olması gençlerde aileden uzaklaşmaya neden olmaktadır. İlgisizlik, sevgisizlik veya temel ihtiyaçlardan yoksunluk sonucu genç, yaşadığı eksikliği telafi edebilmek amacıyla kendine değer veren bir yapı arayışına girmektedir. Böylece aileden uzaklaşan ergenin üzerinde akran grubunun etkisi de artmaktadır (Avcı, 2009; Gönültaş, 2009; Riyad İlkeleri, 1990; Siyez, 2006;

UNICEF Türkiye, 2013c). Ergen, katıldığı akran grubunun kullandığı pekiştireçlere karşı daha duyarlı bir hale gelmekte, onay ve kabul görmek oldukça önemli olmaktadır. Ergen, üyesi olduğu akran grubu tarafından reddedilmemek için, grubun davranışı yanlış bile gruba uymayı tercih edecektir. Yapılan bir çalışmada, akran grubunun suçluluk seviyesi, öğrencilerin suçluluk seviyesi ile ilişkili bulunmuştur. Suçlu arkadaş grupları olduğunu beyan eden çocukların kendileri de yüksek seviyede suçlu çıkmıştır. Çocuğun duygusal yakınlık hissettiği suçlu arkadaş grubu ile olan bağlılığı oranında, suç işleme riski de artmaktadır. Suçlu akran grubuyla birlikte olma sıklığı, birlikte geçirilen sürenin uzunluğu ve niteliği suça sürüklenmede etkili faktörlerdir (Aytaç ve ark., 2007; Balkaya ve Ceylan, 2007).

Sosyalleşme süreci, aile ile başlayarak okul ve arkadaş çevresi ile sürdürülmektedir. Eğitim ile suçluluk arasında ters orantı vardır. Ancak, yeterli alt yapısı olmayan okullar çocuğu suça yönelten kurumlara dönüşebilmektedir. Okul veya eğitim yaşantısında oluşan kesintiler sonucunda, bireyin başarısı, çevresine uyumu ve psikolojik iyi olma hali etkilenmektedir. Çocuğun okuldan kaçması ile suç işlemesi arasında oldukça güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Çocuğun; alay edilme korkusu yaşaması, değersizlik duygusuna kapılması, kendini göstermek adına saldırgan tutumlarda bulunması ile düşük ilgi, motivasyon ve akademik başarısı sınıf içerisinde uyumsuzluğa neden olmaktadır. Bu durumlar zamanla okuldan ya da evden kaçmalara yol açmaktadır. Okuldan kaçan çocukların, olumsuz gruplara katılmaları ve suç işleme biçimlerini daha çabuk öğrenmeleri hızlanmaktadır. Suçlu çocukların büyük bir kısmının okulda uyumsuzluk gösterdikleri, akademik başarılarının düşük olduğu ve okuldan kaçan öğrencilerin de büyük bir kısmının suça yöneldiği araştırmalar sonucunda ortaya konmuştur (Aksoy, 2007; Avcı, 2009).

Toplumlarda hızlı nüfus artışı, evsizlik, yardım kurumlarının yetersizliği meydana gelen ekonomik bunalım, savaş, doğal afet gibi travmatik etmenler sonucu; işsizlik, yoksulluk, ahlaki değerlerin yitirilmesi ve ailelerde parçalanma görülmektedir. Suçlular ile ilgili yapılan çalışmalarda, düşük ekonomik düzey ve toplumsal aksaklıkların, çocukta, suça hazırlayıcı etkenler olduğu görülmüştür. İşsizlik, gelir dağılımında eşitsizlikler, doyumsuzluk, umutsuzluk ve çaresizlik duyguları suç işlemeye yatkınlığa neden olmaktadır. Çocuk ailesinin ekonomik yetersizlikleri nedeniyle okula hiç başlayamamakta ya da okulu bırakmak zorunda kalmaktadır. Çocuğun çalışma hayatına vaktinden önce atılması, onun değişik çevreleri ve sokak kültürünü tanınmasına yol açacaktır. Örgün eğitim yaşantısının son bulması neticesinde; kötü etkilere direnmeyi sağlayacak bilgi ve desteklerden yoksun kalacaktır. Olumsuz çevre yapısına sahip ve sosyal desteğin olmadığı çalışma hayatı, ergen için suça yöneltmede önemli bir etken olacaktır (Balkaya ve Ceylan, 2007; Bayındır ve ark., 2007).

Sokakta çalışma veya sokakta çalıştırılma; çocuklar için birçok riski ve tehlikeleri beraberinde getirmektedir. Çocuklar, sokaklarda genellikle simit, kâğıt mendil ve su satmak, araba camı silmek, ayakkabı boyamak ve geri dönüşümlü atıkları toplamak gibi işleri yapmaktadırlar. Sokakta çalışan çocukların yaşam öykülerinde yer alan, yoksulluk, erken yaşta çalışmaya başlama, göç ve terör olayları gibi travmatik yaşam olayları; çocuklar için dezavantaj oluşturmaktadır. Sokakta çalışan ya da sokakta çalışmaya zorlanan çocuklar; evden veya okuldan kaçma, sokakta yaşama, şiddete maruz kalma, istismar edilme, psikolojik ve sosyal problemler yaşama, suçlu gruplara katılma, suça sürüklenme ve madde kullanma edinme gibi olumsuzluklarla karşı karşıya kalmaktadır (Bilgin, 2012).

Çocukların yaşadıkları yer ve yetiştikleri ortam suçu doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Şehirlere göç etmeyle birlikte, kırsaldaki alışkanlıklar, töre ve adetler de kent yaşamına taşınmaktadır. Göç eden bireylerin bir bölümü şehir yaşantısı ve kültürüyle bütünleşirken bazıları ise gelenek ve göreneklerin uyuşmaması nedeniyle şehir yaşantısıyla bütünleşmekte sorun yaşamaktadır. Bütünleşemeyen grup, şehirde kendilerinin yaşayabilecekleri ayrı mekânlar, mahalleler veya bölgeler oluşturmaktadır. Sonuçta, kent yaşamına uyum sağlayamayan, kent yaşamı değerleri ile çatışan bir gecekondu kültürü ortaya çıkmaktadır. Köyden kente göçen ailelerdeki uyum güçlükleri, güç koşullarda verilen yaşam savaşı, geleneklerin sarsılması, genç ve çocuk nüfusunun artışı çocuklar üzerinde olumsuz etki yapmaktadır. Göç ve gecekondulaşma sonucunda, büyük şehirlerde sosyal gerilimler, gruplar arası çatışmalar ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak da özellikle mala yönelik çocuk suçlarında artış olmaktadır. Bu suçlar, zaman içerisinde organize suçlara kaymaktadır (Bayraktar, 2007; Burkey, 2008; Erkan ve Erdoğan, 2006; Yıldırım, 2004).

Kitle iletişim araçları çocuklar hatta yetişkinler üzerinde olumsuz etki yapabilmektedir. Kontrolsüz yapılan yayınlarla; çocuğa suç teknikleri öğretilmektedir. Yayınlanan dizi veya filmlerde suç içeren eylemler olağan bir eylem gibi sunulmaktadır. Suçlulara saygın bir statü verilerek; iyiliksever, cana yakın, zayıfları koruyan ve ezilenlerin intikamını alan bir kahraman olarak sunulmaktadır. Yapılan yayınlarda adalet mekanizmasını ve polisi gülünç şekillerde gösterip, adaletten kurtulmanın kolay olduğunu telkin ederek; suç ve suçlu adeta yüceltilmektedir (Öter, 2005).

Köknel (2001) suça eğilim gösteren gençlerin ortak kişilik özelliklerini incelemiştir. Köknel'e göre suça eğilimli gençler, sınırsız bir özerklik eğilimindedirler. Her tür otoriteye ve yaptırıma tepki gösterir ve karşı çıkarlar. Fiziksel gücü ve gücün kullanılmasını desteklerler. Karşılaşılabilecek bütün sorunların çözümünde kaba kuvvetin kullanımını onaylarlar. Cinsel yaşam ve sapıklıkları ilgilerini çeker. Hayal dünyalarında yeni ve değişik serüvenlerin peşinde

koşarlar. Gerçekler ile yüz yüze getirildiklerinde, kolay ve çabuk hırçınlaşırlar, öfke patlamaları yaşarlar. Tepkileri ölçsüz ve abartılı olur. Yalnız olmanın güvensiz olduğunu düşünceleri ve kendilerini yetersiz görmeleri nedeniyle daima küçük gruplar oluştururlar. Bu gruplarla birlikte yaşarlar ve birlikte eylemlerde bulunurlar. Alkol ve uyuşturucu madde kullanma eğilimi gösterirler. Özellikle büyük kentlerde, sokak yaşantısı içerisinde bulunan çocuklar, arkadaş veya akran gruplarının etkisi ile suça yönelirler.

2.1.4.2 Suçu açıklayan kuramsal yaklaşımlar

Suç olgusu, biyoloji, psikoloji, psikiyatri, hukuk, antropoloji gibi birçok disiplin tarafından incelenmektedir. Ancak sosyoloji, suç olgusunu irdeleyen disiplinler arasında ayrıcalıklı bir konumdadır. Suç ve suçluluk toplumsal sorunlar arasında ilk sıralarda yer aldığından sosyoloji, suç ve suçluluk üzerine yoğun bir şekilde eğilmiştir. Suç olgusunun karmaşıklığı ve farklı suçlu profillerinin olması nedeniyle çok sayıda suç kuramı bulunmaktadır (Kızmaz, 2005a).

2.1.4.2.1. Suçu açıklayan biyolojik teoriler

Bu teorilerde suçluların, biyolojik ve genetik bakımdan diğer bireylere oranla daha aşağı durumda olduklarını savunmaktadır. Suçlu kişilerin genetik, fizyolojik ve yapısal farklılıkları nedeniyle suç işlemeye yatkın olduklarını ileri sürmüşlerdir. Biyolojik yaklaşımın ilk taraftarları olan pozitivist kriminologlar, suçlunun biyolojik bakımdan anormal, doğuştan bozuk olduğunu, ilkel ve vahşi insana bir gösterdiğini iddia etmektedirler (MEB, 2011).

Suçu beden yapılarındaki farklılıklara dayandıran görüşler

Antik çağlarda çirkin ve deforme kişiler, belanın ve kötülüğün sembolü olarak görülürler ve dışlanırlardı. Orta çağda batı toplumlarında sapıcı davranışlara şeytanın emri altına girilmesinin ya da ahlak bozukluğunun neden olduğu inancı bulunmaktaydı. Suçun ise; kan, sümük, sarı safra ve siyah safranin dengesizliğinden kaynaklandığına inanılırdı (MEB, 2011). Suçluluğu açıklamaya yönelik erken dönem biyolojik teorilerinin, Lombroso, Goring, Hooton, Kretchmer ve Sheldon tarafından ortaya konulduğu görülmektedir (Alpar, 2002; Sokullu Akıncı, 2002; Topçuoğlu, 2014).

Cesare Lombroso, literatüre doğa tarafından oluşturulmuş suçlu insan tipi profili katkısında bulunmuştur. Darwin'in görüşlerinden etkilenen Lombroso, suçluluğu antropolojik ve biyolojik açıdan açıklamaya çalışmıştır (Yumak, 2015). Lombroso; suçun organizma koşullarının ürünü olduğunu ve suçlu tiplerinin belirli anatomik özelliklerle belirlenebileceğini ileri sürmüştür (Eker, 2002). Hapishanede yaptığı çalışmalarda (Yumak, 2015), suçluların kafatası, alnın biçimi, çene büyüklüğü, kol uzunluğu ve deri gibi fiziksel özelliklerini

incelemiştir. Suçluların fiziksel özellikleri ile İtalyan askerlerin özelliklerini karşılaştırmıştır. , insan evriminin önceki aşamalarından özellikler sergilediği sonucuna varmıştır. Çalışmaları sonucunda, suçlu insanlar ile normal vatandaşların fiziksel özellikleri açısından farklılık gösterdiklerini belirlemiştir. Bu fiziksel farklılıklar ise suç davranışındaki biyolojik faktörlere işaret etmektedir. Lombroso suçluları doğuştan suçlular ve doğuştan olmayan suçlular olarak iki grupta ele almıştır. Toplum için en büyük tehlikeyi oluşturan ve en ıslah olmaz tip; doğuştan suçlulardır (Topçuoğlu, 2014).

Doğuştan suçlular, evrimleşme sürecini tamamlayamamışlardır. Fiziksel özellikleri, zihin kapasiteleri ve dürtüleri atavistik (ilkel) adama benzemektedir. Doğuştan suçlular, vücutlarındaki uzun kollar, kıvrımlı burun gibi bazı işaretler sayesinde belirlenebilirler (Topçuoğlu, 2014).

Doğuştan suçlu olmayanları ise beş suçlu grubuna ayırmıştır.

- Birinci suç grubunu; suçlu doğanlar dışındaki suçlular, akıl hastaları, zihinsel engelliler ve epileptikler oluşturmaktadır. Bunlar dürtüsel bazı davranışlar sergilerler ve saldırgandırlar.
- İkinci suç grubunu oluşturanlar; suça eğilimli olan ve imkân buldukları anda suç işleyenlerdir.
- Üçüncü suç grubu; alışkanlık, yetersiz eğitim, anne-baba tutumu, ekonomik koşullar, uygun olmayan toplumsallaşma etkisi ile suç işleyenlerdir. Suç davranışı öğrenme ile gelişir. Mafya oluşumu bu gruba girmektedir.
- Dördüncü suç grubundakiler suçu rastlantısal olarak işleyenlerdir. Herhangi bir öğrenmeleri yoktur.
- Beşinci suç grubunu ise tutku suçları oluşturmaktadır. Sevgi, gurur, onur zedelenmesi gibi olumlu duyguların ve ahlaki değerlerin abartılması sonucu ortaya çıkmaktadır (Alpar, 2002).

Lombroso'nun öğrencisi Enrico Ferri, suçluluğu fiziksel ve sosyal etkenlerle açıklamaya çalışmıştır (Yumak, 2015). Sosyolojik açıdan suçun incelemesini yapmasıyla; Lombroso'nun tek taraflı görüşünü de genişletmiştir. Suç Sosyolojisi kitabında görüşlerini dört prensipte aktarmaktadır. Suç sosyal bir olaydır. Suç işleyen kültür ortamından ve sosyal çevreden ayrılmaz. Suç işleyenleri doğuran ve hazırlayan toplumdur. Toplum hak ettiği suçlulara sahiptir. Ferri'ye göre; insanlar yaşadıkları çevreye ve koşullara uyarak hareket etmektedirler. İnsanlar doğuştan suçlu değildir. Ancak sonradan suçlu olurlar ve bunlar toplumun kurbanlarıdır. Ferri'nin görüşleri Lacassagne, Garraud, Tarde, Maxvel ve

arkadaşları tarafından oluşturulan Lyon Ekolü tarafından savunularak, ileri taşınmıştır (Kamay, 1953).

Goring, 1913 yılında, üç bin İngiliz mahkûmun; fiziksel özellikleri, zekâ yapıları, sosyal etkinlikleri gibi 96 özelliğini incelemiştir. Mahkûmların özelliklerini; üniversite öğrencilerinin, askerlerin, profesörlerin ve hastanede yatan hastaların özellikleri karşılaştırmıştır. Çalışması sonucunda; Lombroso'nun varsayımının aksine, fiziksel olarak suçlu tipi olmadığı sonucuna varmıştır. Ancak suçluların doğuştan diğerlerinden daha düşük zekâ seviyesine sahip olduklarını ileri sürmüştür (Topçuoğlu, 2014).

Hooton, Amerika'da farklı eyaletlerden 13874 erkek mahkûm ile toplumdan seçilen 3023 erkeğin biyolojik farklılıklarını incelemiştir. Çalışmalarının sonuçlarına göre; suçluların diğer insanlara göre daha düşük biyolojik seviyede olduklarını belirtmiştir. Hooton'a göre suçun en önemli sebebinin biyolojik farklılık olduğunu ileri sürmüştür (Topçuoğlu, 2014).

Ernst Kretchmer, beden tiplerinin ile bazı akıl hastalıkları ile bağlantılı olduğunu ileri sürmektedir. İnsanları beden yapılarına göre sınıflandırmıştır. Piknik tipler, orta boylu, yumuşak ve geniş yüzlü, kısa ve kalın boyunlu, yuvarlak hatlı ve yumuşak ellere sahip kişilerdir. Atletik tipler, geniş omuzlu, adaleleri ve bedenleri gelişmiş kişilerdir. Astenik tipler, yüzleri, bedenleri, boyunları, kolları ve bacakları ince olan kişilerdir. Displastik tipler ise fizik anormallikleri ve orantı bozuklukları olan kişilerdir (Sokullu Akıncı, 2002).

William Sheldon; fiziksel özellikler ile kişilik özellikleri arasında ilişki kuran bir beden tipolojisini ortaya koymuştur. Vücut tiplerine göre insanları mezomorfik, endomorfik ve ektomorfik olarak sınıflandırmıştır. Mezomorf vücut tipinde olan insanlar, kaslı, gelişmiş ve saldırgan davranışları olan kimselerdir. Bunlar diğerlerine göre daha çok suç işlemektedirler. Endomorfik olanlar; kısa, kilolu, neşeli, dışa dönük kimselerdir. Ektomorflar ise uzun, ince ve yalnızlıktan hoşlanan kimselerdir (Alpar, 2002).

Genetik teoriler

Yapılan genetik çalışmalar, popülasyon genetiği üzerinde yoğunlaşmaktadır. Popülasyon genetiği araştırmaları; aileler, ikizler ve evlat edinilenler kişilerdeki riski değerlendirmektedir. Aile çalışmalarında bireylerin akrabalarındaki risk ile genel popülasyondaki risk karşılaştırılmaktadır. İkiz çalışmalarında ise tek yumurta ikizleri ve çift yumurta ikizleri karşılaştırılarak, genetik ve çevresel faktörleri ayırmaya çalışılmaktadır. Evlat edinme çalışmaları da genetik ve çevresel faktörleri ayırmada kullanılmaktadır (Arisoy, 2004). Suçu açıklamaya yönelik genetik teorilerin aileler üzerinde yoğunlaştığı, suç görünümlerinin genetik anlamda yorumlandığı görülmektedir (Burkay, 2008).

Rosenthal, suçlu davranışın soya çekimle yakın ilgisi olduğu savunmuştur. Suçlulukta, soya çekime bağlı dört risk grubu olduğunu belirtmektedir.

- Bedensel yapı bakımından suça yatkınlık gösterenler: Kaslı ve atletik gençler diğerlerine göre suça daha yatkındır.
- Beyin anormallikleri olanlar: Mahkûmların elektroansefalografileri çekilmiştir. Bu mahkûmlarda elektroansefalografi düzensizlikleri, dürtü kontrolünde ve karar vermede bozukluklar olduğu görülmüştür. Belirli tip suçları işleyenlerin elektroansefalografilerinde bozukluğa daha çok rastlandığı belirlenmiştir.
- Akıl zayıflığı olanlar: Zekâ geriliğinin suçların %50'sinin belirgin bir özelliği olduğu belirlenmiştir.
- Genetik anormallikleri bulunanlar (MEB, 2011).

Araştırma bulgularında, Genetik teoriler tarafından iddia şeklinde, suç davranışı aynı aileden bireylerde daha yüksek oranlarda bulunmuştur. Farrington tarafından 397 aile ile çalışma yapılmıştır. Sabıkalı ya da yargılanmış bireylerin yarısının 23 aileye mensup olduğu belirlenmiştir. Suç işlemiş aile bireyinin olmasının; o aileye mensup diğer bireylerin de suç işlemesiyle bağlantılı olduğu görülmüştür. Sabıkalı ebeveynlerin dörtte üçünün çocuklarında da tutuklanma öyküsü olduğu görülmüştür (Ögel, 2014).

Yapılan araştırmalarda tek yumurta ikizlerindeki suç davranışlarının, çift yumurta ikizlerine göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Ancak tek yumurta ikizlerinin farklı çevrelerde yetişmeleri durumunda davranışlarındaki benzerliklerin daha az olduğu görülmüştür (MEB, 2018). Danimarka'da yapılan araştırmalarda, suçlu ailelerin evlatlık verilerek farklı çevrelerde yetişen tek yumurta ikizlerinde suç işleme ihtimalinin yüksek olduğu görülmüştür. Ancak bulgulara etkili olan faktörün ne olduğu belirlenememiştir. (Ögel, 2014).

Modern biyolojik teoriler

Erken dönem biyolojik teorilerinde, suçlunun doğuştan gelen fiziksel özellikleri ve beden yapısı üzerinde durulmuştur. Bu teorilerde suçlular için, kişiyi dışarıdan sınırlayıcı uygulamalar öngörülmektedir. Teorilerde, erken dönem teorilerinde üzerinde durulan basit biyolojik determinizm kabul edilmemektedir. Modern biyolojik çalışmalarla birlikte; biyolojik özellikler, suç davranışının belirleyicisi olarak değil, suç işlenmesine etki eden unsurlar olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle; fizyolojik olarak önceden belirlenen veya doğuştan suçlu davranışından bahsedilemeyeceği savunulmaktadır. Suçu açıklamamak için, biyolojik etkenler ile diğer etkenlerin etkileşim içinde olduğu modelleri geliştirmişlerdir. Yaklaşımda davranışların, insan biyolojik yapısı ile fiziksel ve sosyal çevrenin etkileşimleri sonucu ortaya çıktığı varsayımı savunulmaktadır. Bu kabuller doğrultusunda suçlular için tedavi edici,

iyileştirici uygulamalar öngörülmektedir. Modern teoriler Mednick ve Ellis tarafından geliştirilmiştir. Mednick ve arkadaşlarının biyososyal teorisine göre; suçla ilgili bazı genetik faktörler ebeveynlerinden çocuğa geçmiş olsa da genetik faktörler suç davranışının doğrudan nedeni değildir. Kalıtımla gelen yavaş bir otonom sinir sistemi, kişinin suç işleme riski taşımasına sebep olmaktadır. Bu riske sahip bireyler, antisosyal davranış tepkilerinin kontrolünü öğrenmekte zorluk yaşamaktadırlar. Ellis, bazı bireylerde otonom sinir sistemlerindeki harekete geçme düzeyinin düşük olması nedeniyle, suça karşı daha fazla eğilim gösterdiklerini söylemektedir. Ellis'e göre bu insanlar yavaş nörolojik uyanmalarını, risk içeren ve heyecan veren davranışlarla telafi etmektedirler (Topçuoğlu, 2014).

2.1.4.2.2. Suçu açıklayan psikolojik teoriler

Psikanalitik teoriler

Çocuk suçluluğuna ilişkin psikolojik teorilerin arasında en etkili görüş, Psikanalitik Kuram olmuştur. Freud'a göre id'i yeterince denetleyemeyen ego ile süperego'da yapısal bozukluklar bulunduğu dengersiz bir kişilik oluşmakta ve bu durum da çocukta veya yetişkinde suçluluğa neden olmaktadır (Attar, 1994). Suçlu bireyin yaşamı incelendiğinde kusurlu bir süper egoyu oluşturacak koşulların varlığı görülecektir. Suç, ruhsal dengenin sağlanmasında araç olarak kullanılmaktadır. Suçlu, bilinçdışına itilmiş suçluluk ve günahkârlık duygularını bastırmak ve hafifletmek için, yakalanmayı ve cezalandırılmayı istemekte, bu motivasyon nedeniyle de suç işlemektedir. Bilinçdışındaki bu suçluluk duygusunun gerçek bir suça yol açması sanki kişiyi rahatlatmaktadır (MEB, 2018).

Jenkins, Freudçu bir yaklaşımla, süperegodaki bozuklukların suça neden olduğunu ileri sürmektedir. Suçlu bireyleri toplum dışı saldırganlar ve toplumsallaşmış suçlular olarak iki grupta ele almıştır. Toplum dışı saldırganların süperegoları yeterince gelişmemiştir. İçgüdülerini yeterli düzeyde denetleyemezler ve vicdansızca davranırlar. Toplumsal suçlular ise, sosyal grup içinde normal süperego göstermelerine rağmen, sosyal grup dışında denetimsiz süperego göstermektedirler (Attar, 1994).

Franz Alexander suçlunun; gelecekte daha büyük ödüller elde edebilmek için şimdiki zevk ve hazlarından vazgeçmeyen kişi olduğunu ifade etmektedir. Alexander, suçlulukta kalıtım ve çocuklukta edinilen eğilimlerin yanı sıra, sosyal faktörleri de dikkate almıştır. Ailenin ve diğer sosyal güçlerin suçluluğun ortaya çıkmasında etkili olduğunu belirtmektedir (MEB, 2018).

Adler suçun, sosyal ilginin gelişmesindeki yetersizlikten kaynaklandığını savunmaktadır. Suçlular şımartılmış bir yaşam biçiminin izlerini taşımakta, kendi çıkarlarını öncelikli olarak görmektedirler. Transler suçluluğu açıklamada öğrenme kuramını

kullanmaktadır. Çocuk, suç olarak tanımlanan davranışları yapmayı ya da yapmamayı öğrenmektedir. Çocuk yaptığı yanlış davranıştan dolayı cezalandırıldığında, yetişkinlikte suç işlemekten kaçınmaktadır. Aksi durumda ise suç davranışı ortaya çıkmaktadır. Tarde, suç işlemeyi taklide dayandırmaktadır. Bir mesleğin öğrenildiği gibi, suçun da öğrenildiğini ileri sürmektedir. Bu öğrenmenin gerçekleşmesi için suçlulara yakın olmak ve onları taklit etmek gerekmektedir. Burada gerçekleşen durum; suçlu davranışın tekrarlamasından çok, model almaya benzer bir süreçtir. Tarde'ye göre suç; miras ya da bozukluk değil, başkalarından öğrenilen bir iştir. Sutherland ve Cressey Etkilenme Kuramı olarak bilinen görüşlerinde; suçun başkalarından etkilenilerek öğrenildiğini savunmaktadırlar. Bu öğrenme, suç işleme yöntemlerini, suç işleme tutumlarını, güdülerini, dürtülerini ve mantık yürütmeyi de içermektedir. Suç, çoğunlukla sözel iletişim içinde öğrenilmektedir. Literatürde, psikolojik açıklamaların sosyolojik açıklamalarla birlikte kullanılmadığında, çocuk suçluluğunu açıklamada yetersiz görüneceği ileri sürülmektedir (Attar, 1994).

Suç psikopatiye dayandıran görüşler

Antisosyal kişilik bozukluğunun, genç suçlularda önemli bir suç faktörü olduğu ileri sürülmektedir. Bu kişiler, sosyalleşmemiş ve davranışları nedeniyle toplumla sürekli olarak çatışma içinde olan bireylerdir. Diğer bireylere, gruplara ve topluma sadakat ve vefa duygularından yoksundurlar. Bencil, duygusuz, sorumsuz, dürtüleri ile hareket eden, deneyimlerden öğrenme, cezadan ders alma ve suçluluk gibi duygulardan yoksun kişilerdir. Kendi davranışlarına haklı özürler bularak, başkalarını suçlarlar. Duygusal uyarılara karşı daha az duyarlı oldukları için, antisosyal kişilik bozukluğu olan bireyler daha fazla uyarıya ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle antisosyal kişilik bozukluğu bulunan bireylerin, normal insanlara göre heyecan veren olayları daha fazla istedikleri görülmüştür. Ulman ve Krashner Anormal Davranışa Psikolojik Yaklaşım adlı eserinde antisosyal kişilik bozukluğu olan bireylerin özelliklerini ele almışlardır. Ebeveyn yoksunluğunun ya da anne baba tarafından reddedilmenin, bu bozukluğa neden olduğunu ileri sürmektedirler. Buss ise anne- babanın tutarsız olmasının ve çocuk ile soğuk ve mesafeli ilişki kurmalarının antisosyal kişilik bozukluğuna neden olduğunu ileri sürmektedir (MEB, 2011).

Özel düşünme modeli

Yochelson ve Samenov, suçluların kendilerine has bir düşünme modelleri olduğunu, bu modellerin de kendi içlerinde tutarlı olduğunu belirtmektedirler. Suçluların bu özel düşünme modelleri küçük yaşta oluşmaktadır. Düşünme modeli ile sorumsuz kişilik birleşince; kişinin suç işlemesi kaçınılmaz olmaktadır. Düşünme modeli tamamen silinmediği

takdirde, birey mecburen suç işleyecektir. Bu nedenle tedavisi için, uzun süre suçtan uzak kalınmalıdır (MEB, 2011).

2.1.4.2.3. Suçu açıklayan sosyolojik teoriler

Suç olgusunu konu alan sosyolojik yaklaşımların, konunun sadece bir veya birkaç boyutuna odaklanmış olduğu görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde neredeyse bütün kuramların, suç olgusunu tüm boyutlarıyla açıklamakta yetersiz kaldığı görülmektedir (Güllü, 1989). Geleneksel suç kuramlarının suçun parçalı kuram görüntüsünü sunmakta veya kapsamlı bir suç açıklaması yapmamaktadırlar (Kızmaz, 2005b). Geleneksel kuramlar olarak nitelendirilen; Sosyal Organizasyonsuzluk Kuramı, Sosyal Kontrol Teorileri, Gerilim Teorisi, Alt-Kültür Kuramları, Sosyal Öğrenme Kuramları, Damgalama Kuramı ve Rasyonel ve Rutin Eylemler Teorisi suç olgusunu disipliner ve sınırlı değişkenler açısından ele almışlardır. Bütünleşik suç kuramları ise, çok sayıda kurama ilişkin varsayımların sistematik bir model altında inşa edilme çabasıdır. Günümüzdeki suç teorileri bütünleşik kuramlar konumundadır (Kızmaz, 2005a).

Sosyal Organizasyonsuzluk (Düzensizlik) Kuramı

Biyolojik ve psikolojik suç teorileri, birey eksenli düşünce tarzı ile hareket ederek, suç davranışının tekilliliğini vurgulamakta ve bağımsız bir olgu olarak tanımlamaktadır. Sosyal Organizasyonsuzluk (Düzensizlik) Kuramı, bireyi ve çevresini bir bütün olarak ele almaktadır. Suçu sosyal ve fiziki çevre bütünlüğünde yer alan çoğul bir olgu olarak incelemektedir (Dolu, 2013). Kuram; Shaw ve McKay'ın 1920'li yılların başında suçun ekolojik incelemeleri çerçevesinde yaptıkları araştırma bulgularına dayanmaktadır. Shaw ve McKay araştırmalarında; polisten ve dünyada ilk kez Chicago'da kurulmuş olan çocuk mahkemelerinden suç kayıtlarını alarak şehir haritası üzerinde işaretlemeye başlamışlardır. Çalışma sonunda şehrin merkezinde suçun yoğunlaştığını ancak şehrin dış tarafına doğru azaldığını belirlediler. Araştırmanın sonucunda, literatüre sosyal düzensizlik teorisi olarak geçen çalışmayı yayınladılar. Bu nedenle kuram, şehir alanlarında suçun görünümünü resmeden teori olarak nitelendirilmektedir. Kuram özellikle şehirlerin özellikleri ile suç oranları arasında yer alan ilişkiye odaklanmıştır. Kuramda, sosyal çözülme en çok kent yapısında ortaya çıkmaktadır varsayımından hareket edilmektedir. Bu varsayım doğrultusunda da kentler, suçun hayat bulduğu mekânlar olarak görülmektedir. Kuramda; heterojen yapının, çöküntü bölgelerinin, sosyal hareketliliğin, sanayileşmenin ve kentleşmenin, suçluluk üzerinde doğrudan veya dolaylı etkili olduğuna dikkat çekilmektedir. Şehir yaşantısını

karakterize eden bu faktörlerin sosyal çözülmeye yol açtığı, toplumsal değerlere bağlılığı azaltarak insanları suç işlemeye yönelttiği savunulmaktadır (Kızmaz, 2005a; Dolu, 2013).

Sosyal kontrol teorileri

Sosyal Kontrol Teorileri içerisinde yer alan Durkheim'in anomi teorisi, bu yaklaşımdaki ilk çalışma olarak görülmektedir. Hirschi ve Gottfredson ise kuramının modern anlamdaki öncüleri olarak kabul edilmektedir.

Anomi ve gerilim teorilerinin, temel olarak benzer görüşleri savundukları görülmektedir. Farklılıkları; çıkarım yapılan olguların bulunduğu analiz düzeyindedir. Anomi (sosyal kontrol) teorileri; bazı toplumlarda görülen suç oranlarının diğer toplumlardan yüksek olmasını cevaplanmaya çalışmaktadır. Sosyal kontrol teorisinde suç olgusu; bireylerin sosyal değerlere ve normlara olan bağlılık düzeyleri açısından incelenmektedir. Durkheim, toplumların gelişim süreçlerinin her zaman sabit bir hızda ve ritimde gerçekleşmediğini belirtmektedir. Savaş, doğal afet, yangın, ekonomik patlama ve çöküş gibi olaylar, sosyal hayatta çok hızlı değişimlere yol açmaktadır. Bu olağandışı zamanlarda toplumsal yaşantımızı düzenleyen normlar ve kurallar, toplumsal hayat kadar hızlı bir değişim gösterememektedir. Toplumsal değişime ayak uyduramayan eski kurallar, normlar ve değerler, sosyal hayatta meydana gelen yeni durumların düzenlenmesinde yetersiz kalmaktadır. Durkheim, oluşan kuralsızlık ve normsuzluk durumu için anomi kavramını kullanmaktadır (Dolu, 2013). Kuramının suçluluğu açıklamasında; kişilerin toplumdaki değerlere, normlara ve kurumlara olan bağlılıkları ve bağlılık ile oluşmuş olan sosyal denetim olgusu temel olarak alınmaktadır. Bireylerin geleneksel unsurlar olan aileye, okula, dine ve arkadaşlara bağlılık düzeylerinin güçlü olmasının, suçluluğu engelleyici rol üstlendiği kabul edilmektedir. Bireylerin geleneksel unsurlara bağlılık düzeylerinde zayıflık olması durumunda da suç işleme olasılıkları artmaktadır (Kızmaz, 2005a).

Travis Hirschi'nin Suçun Nedenleri (Causes of Crime) kitabı kriminoloji literatürünün en önemli eserlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Hirschi suçu, bireylerin içinde yaşadığı toplumla arasındaki sosyal bağların zayıflamasının sonucu olarak görmektedir. Sosyal bağların güçlü olmasının sosyal yapıyı oluşturan bireylerin birbirine kenetlenmesini sağlamadığı savunulmaktadır. Böylece suç ve sapma teşkil eden davranışların ortaya çıkmasını engellemektedir. Bu bağların zayıflaması sonucunda birey yalnızlaşacak ve suç ve sapma teşkil eden davranışlarda bulunma riski artacaktır. Hirschi, bu ilerleyen yıllarda bu teorisini yetersiz bularak; kriminolog Micheal Gottfredson ile iç-kontrol eksenli modeli geliştirmiştir. Sosyal kontrol mekanizmaları önemli olmakla birlikte, asıl önemli faktör; kişinin otokontrolünü sağlayabilmesidir. 1990 yılında Genel Suç Teorisi isimli kitabı

yayınlayarak, literatüre Öz-Kontrol Teorisi olarak geçen modeli sunmuşlardır. Öz-kontrolü düşük kişilerin; beklemeye tahammüllerinin olmadığını, sabırsız, sebatan yoksun, hayal kırıklıkları toleranslarının düşük olduğunu belirtmektedirler. Bu kişiler; çalışkan olmayan, risk almayı, tehlikeyi, heyecanı seven, sözel ifade yetenekleri düşük ve problemlerinin çözümünde güç kullanmaya eğilimli bireyler tasvir edilmektedir (Dolu, 2013). Hirschi ve Gottfredson, suçluluğun açıklanmasında düşük benlik denetimi kavramını kullanmaktadırlar. Sosyalleşmeleri yetersiz düzeyde olan bireylerin, düşük benlik denetimine sahip olmaları nedeniyle suç işleme konusuna daha fazla eğilimli olduklarını savunmaktadırlar. Öz-kontrolünü geliştirmek, suçun önlenmesinin en etkin yoludur. Öz-kontrolün artmasına paralel olarak suç işleme olasılığı azalmaktadır (Kızmaz, 2005a; Dolu, 2013).

Gerilim Teorisi

Gerilim teorisi, aynı toplumdaki bazı grupların diğerlerine göre daha yüksek suçluluk oranlarına sahip olmasına odaklanmıştır. Kuramda, suç analizinde sosyal engellemelerin veya fırsatlardaki engellenmelerin sonuçlarına dikkat çekmektedir. Merton'a göre, suç ve sapma Amerikan toplumsal yapısının bir sonucudur. Amerikan toplumunda, alt sınıflara ve azınlıklara mensup bireylerin, yasal yollar vasıtasıyla iyi bir eğitime ve işe sahip olmaları olasılığı daha düşüktür. Bu nedenle dezavantajlı bireylerin, üst sınıfa yükselebilmek için önemli ölçüde gayri meşru yolları denediği varsayılmaktadır. Bu nedenle de dezavantajlı bireyler arasında suçluluk oranı daha yüksek olarak görülmektedir (Kızmaz, 2005a).

Alt-kültür kuramları

Alt kültür kuramları, çocukların veya gençlerin, çeteler içerisindeki alt sınıftan bireylerin suçlulukları üzerinde durmaktadır. Cohen, Wolfgang, Cloward, Miller ve Ohlin, Alt kültür kuramlarının önde gelen temsilcilerdir.

Cohen, bir ailenin sosyal konumunun, çocukların hayatları boyunca karşılaştıkları sorunların kaynağını oluşturduğunu savunmaktadır. Suç alt -kültürünün; alt ve orta sınıf kültürleri arasındaki çatışmalar sonucunda ortaya çıktığını belirtmektedir. Alt sınıfa mensup ebeveynler, çocuklarını orta sınıfa girecek şekilde sosyalize edememektedir. Eğitim sistemi ise çoğunlukla orta ve üst sınıfın değerleri ve beklentileri çerçevesinde oluşturulmuştur. Alt sınıfa mensup çocuklar, düşük okul başarıları ve eğitim performansı sonucunda, çete oluşumları gibi orta sınıfa karşıt bir yapılanma içine girmektedirler.

Cloward ve Ohlin Ayrı Fırsatlar Teorisi'nde, Cohen gibi, suçluluğu statü engellemesinin sonucu olarak ele almaktadır. Cloward ve Ohlin, suç alt kültürünün, kriminal çatışma ve geri çekilmeci alt kültür olarak ortaya çıktığını savunmaktadırlar. Kriminal alt-

kültür; şantaj, hırsızlık ve meşru olmayan yollardan kazanç elde etmeyi içeren suç kültürüdür. Temelde organize suç modellerini içermektedir. Suç, suçlular tarafından için bir meslek olarak kabul edilmekte ve suç sayesinde ekonomik kazanç elde edilmektedir. Çatışma alt-kültürü, şiddet içeren davranışların yaygın olarak görüldüğü bölgelerde ortaya çıkmaktadır. Göçmenlerin yerleşim bölgeleri, farklı din ve ırktan etnik grupların bir arada yaşadığı yerler bu kültürün oluşumu için uygun koşulları taşımaktadır. Geri çekilmeci alt-kültürü ise bireylerin toplumdan kaçışıdır. Toplumdan kaçış çoğunlukla uyuşturucu kullanma şeklinde somutlaşmaktadır.

Diğer bir alt kültür kuramcısı olan Miller, çocuk suçluluğu; orta sınıfa özgü değer sistemine bir tepki olarak oluşmaz. Alt sınıfın değerler sisteminde özellikle suçluluğa dair kültürel unsurlar bulunmaktadır. Miller suçluluğu, düşük sınıf kültüründe kökleşmiş olan değerlerin ve normların sonucu olarak görmektedir. Alt sınıftan çocukların yetiştirilmesinde babanın aktif rolünün olmaması; çocukların sapkın gruplar ile temas kurmalarında etkili olmaktadır. Çocuklar ev ortamında gerekli ilgiyi görmediklerinde, evde kabul edilmeyen statülerini sokakta aramaktadırlar. Sokakta yaşantısına dahil olmaları da onları suç işlemeye eğilimli hale getirmektedir.

Wolfgang ve Ferracuti'nin geliştirdiği Şiddet Alt-Kültürü yaklaşımında, suçluluk ile kültürel değerler arasındaki ilişkinin önemine vurguda bulunmaktadır. Şiddet alt-kültürünün hakim olduğu sosyal yapılarda, bireylerin arasında var olan sorun ya da sorunların çözümünde yöntem olarak şiddet kullanılmaktadır. Şiddet alt-kültür gruplarında şiddete başvurma, kişisel bir onur olarak algılanmaktadır. Bu nedenle de şiddete karşı olan ya da şiddet kullanmak istemeyen bireyler, akranları tarafından dışlanmaktadır (Kızmaz, 2005a).

Rasyonel ve Rutin Eylemler Teorisi

Rasyonel teoriler, suç olgusunun analizinde caydırıcılığa ve cezaya vurgu yapmaktadır. Bu nedenle rasyonel kuramlar, suçun önlenmesi amacını güden politikaların oluşturulmasına ve alınacak önlemlere eğilmektedir. Kuram, etkili bir adalet sistemin varlığı, cezaevi sayısının daha fazla olmasının ve sokaklarda bulunan polis sayısının daha fazla olmasının suçu engelleyeceğini ileri sürülmektedir. Suçla mücadele birimlerinin personel ve teknik yönden yeterli bir düzeye çıkartılmasının caydırıcı olacağı savunulmaktadır. Kuram, klasik yaklaşımların çağdaşlaştırılmış versiyonları olarak görülmektedir.

Rutin Eylem Teorisi, Cohen ve Felson tarafından geliştirilen suçun ve suç mağdurlarının oranlarını açıklayan ekolojik yaklaşımlardan biridir. Teori, *Chicago*

*Okulu*¹'nin Sosyal Organizasyonsuzluk Kuramı'ndan esinlenmiştir. Suç davranışlarının meydana gelmesinde, gündelik yaşamdaki rutin davranışlarda meydana gelen yapısal değişmelerin etkisini incelemektedir. Suç olgusunun meydana gelmesi için de *motive olmuş suçlu, uygun hedef ya da hedeflerin varlığı ve yeterli düzeyde koruma önlemlerin olmayışı* unsurlarının bir arada olması gerekmektedir (Kızmaz, 2005a).

Sosyal öğrenme kuramları

Sosyal Öğrenme Kuramları suçluluğu; öğrenme faaliyetinin sonucu olarak görmektedir. Çocukların anti-sosyal akran grubuyla etkileşime girmeleri onları suç işlemeye eğilimli hale getirmektedir. Kuramın kökeni, Tarde'nin geliştirdiği taklit yasalarına dayanmaktadır.

Sutherland, sosyal öğrenme kuramlarından biri olan Ayırıcı Birleşenler Kuramını geliştirmiştir. Sutherland suçluluğu sosyal etkileşim kalıplarıyla açıklamıştır. Suçun, doğuştan getirilen biyolojik özelliklerle, ekonomik unsurlarla veya psikolojik faktörle açıklanamayacağını savunmuştur. Sutherland'a göre bireylerin suç davranışları, suçla ilgili değer ve normlar ile temasları sonucunda öğrenilmektedir.

Öğrenme kuramları arasında yer alan diğer bir yaklaşım, Burgess ve Akers'in Ayırıcı Güçlendirme veya Pekiştirme Torisi'dir. Yaklaşımında sosyal çevre faktörü, suçluluğun önemli bir pekiştireni olarak kabul edilmektedir. Bireyler sapkın davranışları doğrudan veya taklit yoluyla dolaylı yollardan koşullanma aracılığıyla öğrenmektedir.

Diğer bir sosyal öğrenme kuramı, Matza ve Sykes'in nötrleştirme veya sapkınlığın etkisizleştirilmesi teorisidir. Yaklaşım, suç eyleminin oluşmasında bireylerin başvurdukları haklılaştırma veya rasyonelleştirme teknikleri üzerinde durulmaktadır. Suçun, sadece dış faktörler ya da özgür irade ile açıklanamayacağı savunulmaktadır. Aile yapısının, çevresel

¹ Chicago Okulu olarak adlandırılan ekolün temeli; 1892 yılında Chicago Üniversitesi'nde kurulan Sosyal Bilimler ve Antropoloji bölümünde atılmıştır. Öğreti ismini, çalışmaların yapıldığı kentten almaktadır. Chicago Okulu'nun 1900'lerin başından 1950'lere kadar geçen süreçte geliştirdiği Ekolojik Yaklaşım" ve Yaşam Biçimi Olarak Kentlileşme Yaklaşımı" daha sonraki yıllarda geliştirilen kent kuramlarında referans kaynağı durumundadır. Kentlerin sosyoloji bilimindeki önemini ilk kez vurgulamasından dolayı, kent kuramları içinde önemli bir konuma sahiptir. Chicago Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyeleri Robert E. Park ve Ernest W. Burgess, Okul'un kurucuları olarak kabul edilmektedir. Teorik temelini Darwin, Comte ve Spencer oluşturmuştur. Darwin'in evrimci bakış açısı ve Spencer'ın biyolojik organizmalarla sosyal işleyiş arasında ilişki olduğunu savunan görüşleri, Chicago Okulu'nun düşünsel zeminini oluşturmaktadır. Chicago Okulu'nun düşünsel yapısını zenginleştiren ikinci katman ise Weber ve Tonnies olmuştur. Chicago Okulu'nun çalışmaları, kentin yaşadığı problemlere odaklanmıştır (Kaya:2011; Serter, 2013). İnsanın, yaşadığı çevrenin çocuğu olduğunu söyleyen Chicago Okulu'na göre; suçun nedenleri, bireylerin yaşamlarını devam ettirdikleri fiziki ve sosyal çevrede aranmalıdır. Bu anlayış doğrultusunda Chicago şehri adeta bir laboratuvar gibi incelenmiştir. Chicago Üniversitesindeki sosyal bilimciler, nicel ve nitel araştırma yöntemlerini kullanmışlar ve şehri yıllar boyunca gözlemlemişlerdir (Dolu, 2013).

deneyimin, kitle iletişim araçlarının, suçlu akran grubunun ve sosyalleşme biçiminin suç işleme üzerindeki etkisi vurgulanmaktadır (Kızmaz, 2005a).

Damgalama Teorisi

Damgalama teorisi, insanların suça ve suçlulara göstermiş oldukları tepkilere yoğunlaşmıştır. Damgalama teorisinin temel fikri hiçbir hareketin kendi başına suç teşkil etmediği, suçun toplumsal tepki neticesi doğduğu fikridir. Bu nedenle suçu açıklarken suçluya değil, toplumsal tepkiye veya damgalamaya odaklanmaktadır. Damgalama teorisinin temelini Charles H. Cooley'in ayna benlik modeli ,le George H. Mead'in sembolik etkileşim modeli oluşturmaktadır. Damgalama teorisinde; herkesin herhangi bir sebeple hata yapabileceği ve suç işleyebileceği savunulmaktadır. Kuramda, yaptıkları hatalardan veya suç işlemelerinden insanlara nasıl davranılacağına önemli olduğu savunulmaktadır. Damgalama teorisi, ayrıştırıcı utandırma/damgalama ve birleştirici utandırma olarak iki ana akım halinde gelişmiştir (Dolu, 2013; H.Dursun, 1997).

Damgalama ya da ayrıştırıcı utandırma yaklaşımı, suç davranışını; başka insanların o kimseye yaptığı sosyal tepkinin sonucu olarak değerlendirmektedir. Tannenbaum, kişinin tutuklanmasını ve yargılanmasını bir kamusal tanıma olarak nitelendirmektedir. Tutuklanan bireylere etiket yapıştırılmasını, toplumun bireyin suçlu olduğunu gösteren bir işareti olarak görmektedir (H.Dursun, 1997).

Damgalama veya toplumsal reaksiyon teorisi, bireyin etiketlenmesinin suç işleme süreçleri üzerinde etkili olduğu varsayımından hareket etmektedir. Sapkın veya suçlu olarak etiketlenmeleri nedeniyle bireyler, kendilerinin toplumdan dışlanmış olduğu duygusuna kapılmaktadırlar. Dışlanma duygusuna kapılmaları da suçlu gruplarla ilişkiye girmede etkili olmaktadır. Damgalama yaklaşımının öncülerinden olan Becker, davranış sapmalarının sosyal durumdan kaynaklandığını belirtmektedir. Becker suç olgusunu, toplumda egemen sınıfın ya da güçlü konumda bulunanların çıkarları doğrultusunda oluşan bir tanımlama biçimi olarak tanımlamaktadır. Bazı sosyal gruplar, bireylerin sapkın veya suçlu olarak etiketlenmesine neden olacak bazı kurallar koymaktadır. Bireylerin bu kurallara uyumlarına göre sapkın ya da uyumlu damgalaması yapılmaktadır. Toplumda zaman içerisinde suç olarak tanımlanan bir davranışın sonradan kabul görmesi veya toplumlar arasında suç sayılan eylemlerinin farklılık göstermesi dayanak olarak ele alınmaktadır. Yaklaşımın diğer bir temsilcisi Edwin Lemert, cezaevlerinin, ıslahevlerinin ve akıl hastanelerinin sapkınlığı pekiştiren kurumlar olduğunu savunmaktadır. Kişinin patolojik davranışından temel sapmalar ve ikincil derecede sapmalar olarak iki çeşit sapmanın bulunabileceğini iddia etmektedir. Bireyin ilk norm ihlali temel sapmadır ve suçlu bir kimlik kazanmasına neden olmamaktadır. Birey, kendisine karşı

gösterilen sosyal reaksiyon neticesinde gelişen açık ve kapalı problemlere karşı bir savunma, saldırı olarak sergilediği sapkın davranış veya rol, ikincil derecede bir sapkınlıktır İlk norm ihlalden sonra, birey sapkın alt-kültür gruplarıyla etkileşime girmektedir. Suçlu birey alt kültür tarafından yeniden sosyalleştirilmekte ve suçluluk da bu yeni sosyalleşme biçimiyle ortaya çıkmaktadır (H.Dursun, 1997; Kızmaz, 2005a).

Damgalama teorisine göre; kınama, ayıplamanın ve diğer toplumsal tepkiler, bireyleri geri dönülmez bir yola sevk etmektedir. Bireylerin hatalı davranışları sonrasında kendilerini tekrar düzeltmemeleri veya hataya devam etmelerinin nedeninin; aşırı toplumsal tepkiler olduğunu belirtmektedir. Birleştirici Utandırma Teorisi ise, utandırma ve ayıplamanın her zaman bu şekilde bir etkisinin olmayacağını savunmaktadır (Kızmaz, 2005a).

2.1.4.1.4. Bütünleşik kuramlar

Son dönemde, birden fazla yaklaşımın veya disiplinin bir araya getirilmesi ile oluşturulan modeller suç olgusunu açıklamaya çalışmaktadır. Bu modeller Bütünleşik (integrated) kuramlar olarak adlandırılmaktadır. Bütünleşik modellerin geleneksel biyolojik, psikolojik ve sosyolojik kuramlardan temel farkı; suçu çok sayıda faktör ve disiplin bağlamında çözümleme çalışmalarıdır (Kızmaz, 2005b).

Bütünleşik Kuramlar ile ilgili olarak ülkemizde çalışmanın olmaması nedeniyle, Kızmaz tarafından kapsamlı bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bütünleşik yaklaşımlar ile suç olgusunu açıklama çalışmaları yeni değildir. Suç araştırmalarında bütünleşik kuramlarının öneminin artması ve bütünleşik suç modellerini oluşturma çabalarının yoğunluk kazanması sonucunda bu kuramlara olan ilgi artmaktadır. Bu kuramların suçluluğu çözümlemede daha başarılı oldukları iddiası, ilginin artmasında etkili olmuştur (Kızmaz, 2006a).

Benliğin Aşağılanması Teorisi

Bütünleşik suç kuramlarından ilki Benliğin Aşağılanması Teorisidir. Teori; sosyal öğrenme, sosyal kontrol, gerilim, sembolik etkileşim ve etiketleme kuramlarının bir bileşimi niteliğindedir. Yaklaşımda bazı ergenlerin suç işlemeye yönelmesinin temelinde; düşük öz güvenin veya benliğin aşağılanmasının yattığı belirtilmektedir. Kuram, bireyin toplum ve grup içinde yaşadığı başarısızlıkların ve gerilimlerin, benlik yapılarında olumsuz etkileri olduğunu ileri sürmektedir. Bu olumsuzlukların bireydeki yansımaları da benliğin aşağılanması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Benliğin aşağılanması da bireylerin geleneksel kurumlara bağlılığını zayıflatır. Sonuçta ergenlerin kendilerine olan güveni ve saygıyı kaybedeceklerdir. Ergenler, yeniden güven kazanmak ya da benlik inşası için suçlu akran gruplarına

yönelecektir. Suç isleyen akran grupları kurulan temas ve ilişki, sonuç olarak ergenin suç işlemesinde önemli ve etkili olmaktadır (Kızmaz, 2006a).

Suçun Siyasal Ekonomik Kuramı

Quinney'in 1977 yılında gerçekleştirdiği Sınıf, Devlet ve Suç (Class, State, and Crime) çalışmasında suç olgusunu, sınıf eksenli çerçevede ele almıştır. Modelin suçluluk öngörüsü marksist bir nitelik sergilemektedir. Quinney'in formüle ettiği Suçun Siyasal Ekonomik Kuramına göre suç davranışı; bireyin toplumdaki sosyo-ekonomik konumu ile ilişkilidir. Suç davranışı, bireylerin rasyonel bir tercihidir. Suçun işlenmesi, bireylerin yaşam süresince karşılaştıkları sorunlar ile kapitalist sistemdeki organizasyon biçiminden kaynaklanmaktadır (Kızmaz, 2006a).

Suçun Yapısal Marksist Teorisi

Suçun Yapısal Marksist Teorisi, Colvin ve Pauly tarafından 1983 yılında geliştirilmiştir. Teoride suçluluk oluşumundaki tüm süreçlerinin; kapitalist üretim ilişkilerinin ve sınıf yapısının yeniden üretilmesinin gizli sonuçları olduğunu kabul etmektedir. Kurama göre, alt sosyo-ekonomik sınıfa mensup işçiler, ev dışında baskıcı iktidar ilişkilerine maruz kalmaktadırlar. İşçiler, işlerini kaybetme veya ekonomik yardımların kesilebileceği endişesi ve tehdidi altında çalıştırılmaktadırlar. Maruz kalınan bu baskılar sonucu işçiler, zamanla çocuklarına cezalandırıcı bir baskı uygulamaktadırlar. Bu gelişme ile çocuklar ve ebeveynleri arasındaki bağılıklar ve özdeşleşme düzeyi zayıflamaktadır. Bu bağılıkların zayıflamasına bağlı olarak da çocukların suç işleme olasılığı artmaktadır (Kızmaz, 2006a).

Bio-Sosyal Suç Kuramı

Wilson ve Herrnstein *Suç ve insan Doğası (Crime and Human Nature)* çalışmalarında, kapsamlı ve genel bir suç kuramı olan Bio-Sosyal Suç Kuramını formüle etmeye çalışmışlardır. Bireyi suça iten faktörleri; yapısal ve gelişimsel faktörler olarak iki grupta ele almışlardır. Yapısal faktörler olarak; yaşı, cinsiyeti, gelişmiş beden tiplerini, düşük zekâ seviyesini ve saldırgan mizaç gibi unsurları ele almaktadırlar. Suça iten faktörlerin genetik özellikler taşımasına rağmen, suç işlemenin genetik olmadığını vurgulamaktadırlar. Suçun insanın biyolojik yapısına ilişkin özellikler yanında arkadaş ve toplum gibi çevresel faktörlerle de ilişkili olduğuna dikkat çekmektedirler (Kızmaz, 2006a).

Kavramsal Tümleşik Model

Pearson ve Weiner tarafından geliştirilen *Kavramsal Tümleşik Model*, bütünleşik suç kuramlar arasında en kapsamlı modellerden biridir. Modelinin temelini, sosyal öğrenme

kuramı oluşturmaktadır. Pearson ve Weiner, sosyal öğrenme kuramından hareket ederek, suç ve suçluluğa ilişkin sekiz faktörü incelemiştir. Bu faktörlerden yararlılık, davranışsal beceri, suç işlemeye elverişli fırsatların bulunduğu ilişkine ilişkin göstergelerin bulunması, davranışsal kaynaklar, hedefe kestirme yollardan varılmasına ait kurallar ve ahlak kuralları suça iten faktörlerdir (Kızmaz, 2006a).

Sosyal Ağ Kuramı

Sosyal öğrenme ve bağlantı kuramı Krohn'un *Sosyal Ağ Kuramı*'nin kuramsal kaynaklarını oluşturmaktadır. Sosyal ağ, bireyler ya da grupların çok sayıdaki ilişki biçimini ele almaktadır. Kişisel ağ; aile, okul, arkadaşlık gibi çok sayıda ilişkiler dizisi içermektedir. Krohn, çok katlılık ve yoğunluk kavramlarını sosyal ağların yapısal nitelikleri olarak ele almaktadır. Çok katlılık; iki veya daha fazla bireyin müşterekliğine dayalı olarak ortaya çıkan, çok sayıdaki ilişki biçimidir. Bireyin içinde bulunduğu ilişkisel ağda, ne kadar çok katlılık var ise, bireysel davranışlar da o kadar sınırlandırılmaktadır. Bu sınırlandırmanın sonucu da genelde düşük suçluluk olmaktadır. Ağ yoğunluğu ise, bir ilişki ağı içerisinde var olan sosyal ilişki düzeyidir. Ağ yoğunluğunun azalması suç işleme riskini arttırmakta iken ağ yoğunluğunun artması suç işleme riskini azalmaktadır (Kızmaz, 2006a).

Sapkın Yerler Teorisi

Sapkın Yerler Teorisi, Stark tarafından formüle edilmiştir. Teoride bazı suçların ve sapkın davranışların neden belirli bölgelerde yoğunlaştığı sorusuna odaklanılmıştır. Suçluluğu, mekân analizi bağlamında çözümlemesi nedeniyle, suçun ekolojik kuramı olarak da adlandırılmaktadır. Kuramda suç analizi, yerin ve grubun özelliklerinin tanımlanması esasına dayanmaktadır. Bu doğrultuda da suç olaylarının yoğunlaştığı yerleşim yerlerinin özellikleri analiz edilmektedir. Stark'a göre *yoğunluk, yoksulluk, karışık kullanma, geçişlik ve bakımsızlıktan harap halde olma* suç bölgelerinin temel özellikleridir. Yerleşim yerlerinin yoğunluğu sonucunda temas yoğunluğu ve ahlaki olarak topluma karşı kayıtsızlık ortaya çıkmaktadır. Yoksulluk, mekânları karışık kullanma, aile bireylerin çokluğu yerleşim yerinin yoğunluğu olarak değerlendirilmektedir. Aile bireylerinin çokluğu sebebiyle, aile bireyleri zamanlarının büyük bir kısmını ev dışında geçirmektedir. Aynı zamanda ebeveynlerin çocuklar üzerindeki denetimi de azalmaktadır. Suçlulukta etkili olan faktörler, daha çok geçiş bölgesi olan yerlerde yoğunluktadır. Geçiş özelliği konumundaki yerleşim bölgeleri; harap, kırılıp dökülen yer durumunda bulunmaktadır. Burada ikamet edenler de yaşamlarını sürdürdükleri bölgeden dolayı damgalanmaktadırlar. Ayrıca, bu bölgelerde yaşayanlar arasında demoralize olanların sayısı ile suç mağduru sayısı paralellik sergilemektedir. Sapkın

yerler kuramı, suç bölgesi olarak tanımlanan yerleşim yerlerinin, suçun islenmesine kolaylaştıran ve tahrik eden bir niteliği olduğunu ileri sürmektedir. Denetim unsurlarının etkili işlemediği bu bölgelerde suç işlemek daha da kolaylaşmaktadır (Kızmaz, 2006a).

Suçun Güç Kontrolü Teorisi

Suçun Güç Kontrolü Teorisini ortaya koyan Hagan; marksist yaklaşım, çatışmacı yaklaşım, cinsiyet eksenli yaklaşım ve kontrol teorisinin varsayımları birlikte ele almaktadır. Kuramda, ailenin sınıfsal pozisyonu ile ailenin kontrol ilişkileri arasındaki etkileşim biçiminden hareket edilerek; cinsiyet ile suç arasındaki ilişkiler açıklanmaktadır. Kızların, aşırı korunma ve denetim altında olmaları nedeniyle, erkek çocuklara göre daha az suç işledikleri ileri sürülmektedir. Erkek çocukları daha fazla risk alacak şekilde yetiştirildiğinden; kız çocuklara oranla daha çok suç işlemektedirler (Kızmaz, 2006a).

Etkileşimsel Kuram

Thornberry; sosyal öğrenme kuramları, sosyal yapı yaklaşımı ve sosyal bağlantı yaklaşımına ilişkin değişkenleri kullanarak suçluluğu açıklayan Etkileşimsel Kuramı geliştirmiştir. Kuram, suçun meydana gelmesinde, bireyin topluma olan bağlılığının zayıflamasını temel faktör olarak görmektedir. Ergenler, toplumsal değerlere bağlılıkları zayıf olanlar içerisinde suç işlemeye en çok yatkın gruptur. Thornberry suçu, ergenlik döneminde zayıflayan ve bozulan sosyal bağ faktörü ile açıklamaktadır. Thornberry suçluluğu, gelişimsel bir süreç olarak ele almakta ve suç işlemenin de gelişim sürecinde kazanıldığını savunmaktadır (Kızmaz, 2006a).

Sosyal Gelişimsel Teori

Sosyal Gelişimsel Teori, Hawkins ve Weis'in 1985 yılında yaptıkları araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Sosyal Gelişimsel Teori, insan davranışının toplum yanlısı yanı ile anti-sosyal sonuçlarını açıklayabilen genel bir suç modeli niteliğindedir. Kuramda suçluluk; bireylerin suçlu akran gruplarıyla olan etkileşimleri ile öğrendikleri bir davranış olarak ele alınmaktadır. Weis'e göre bireyin sosyal konumunu belirleyen; cinsiyet, ırk ve ekonomik statüsü gibi faktörler, bireyin davranışsal tercihleri üzerinde etkili olmaktadır. Bu nedenle sosyalleşme, bireyin suç işlemede etkili olmaktadır. Kurama göre bireyler, okul ve aile aktivitelerine katılmadığında ve bu kurumlar tarafından ödüllendirilmediğinde, birey ödül arayışı ile sapkın akran gruplarına yönelmektedir (Kızmaz, 2006a).

Tümleşik Suçluluk Kuramı

Elliott ve meslektaşları tarafından geliştirilmiş bir suçluluk modelidir. Sosyal Gelişimsel Teoride, gerilim kuramları, sosyal kontrol kuramları ve sosyal öğrenme kuramları bir araya getirilmiştir. Kuramda, suçluluğun temel belirleyicileri olarak; gerilim, yetersiz sosyalleşme ve sosyal çözülme/düzensizlik görülmektedir. Gerilim; bireyin meşru bir hedefi, meşru yollarla gerçekleştirmesinde yaşadığı başarısızlığı veya elde etmesinin engellenmesi süreci olarak tanımlanmaktadır. Gerilim, aileler ve okullar gibi geleneksel kurumlarda daha da etkili olmaktadır. Yetersiz sosyalleşme, bireyin toplumla olan uzlaşımında sorun yaşanmasına neden olarak; hukuksal ve normsal uyumu bozmaktadır. Bu nedenle yetersiz sosyalleşme, suçlulukta önemli bir belirleyen olarak ele alınmaktadır. Sosyal çözülme/düzensizlik ise; suça iten veya sosyal çöküntü alanı kabul edilen bölgelerde yaşamının, özellikle gençler üzerindeki olumsuz sonucudur. Kurama göre; bireyin sosyal değerlere veya kurumlara olan geleneksel bağlılığı; gerilim, yetersiz sosyalleşme ve sosyal düzensizlik unsurları tarafından zayıflatılmaktadır. Zayıflayan geleneksel bağlar nedeniyle bireyler ile sapkın ve suçlu alt- kültür gruplar arasında yeni ve kuvvetli bağlar oluşmaktadır. Suçlu alt-kültür grupları bireylerin suça eğilimli hale gelmesine veya suç işlemelerine neden olmaktadır. Sonuçta suç işleyen birey ile suçlu alt- kültür grupları arasındaki bağlar daha da güçlü hale gelmektedir. Elliott'un tümleşik suç modelinde, aileler ve okul, merkezi bir yer işgal etmektedir. Her iki kurumun da sosyalleştirici işlevleri vardır. Bu kurumlarla bağların güçlü olması; ergenin sosyalleşme ve öğrenme sürecinin, suç davranışından ve suçlu akran gruplarından uzak bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaktadır. Suçlu akran gruplarıyla gerçekleşen güçlü bağlılık ve grup içindeki öğrenme biçimi ise, ergenin suç işlemesinde oldukça etkili olacaktır. Elliott'un suçluluk modelinde çocukların sosyalleşme biçimine ve düzeyine oldukça fazla önem verilmektedir. Çocuğun sosyalleşme düzeyinin, gelecekteki toplumsal bağlılığının bir belirleyicisi olacağı kabul edilmektedir. Sağlıklı bir şekilde sosyalleşmiş bir çocuğun, ergenlik döneminde geleneksel topluma ve kurumlarına karşı olan bağlılığı daha güçlü olacaktır. Ergenin toplumsal bağlılığının zayıflaması, onda suçluluk eğilimlerini ve suç işleme olasılığını arttıracaktır (Kızmaz, 2005b).

Yeniden Bütünleştirici Ayıplama Teorisi

Braithwaite tarafından geliştirilen teori günümüzde popüler olan ve kriminolojide yaygın olarak kabul gören suç kuramlarından biridir. Braithwaite, ayıplama kavramının, suçluluğun engellenmesinde yasalardan veya yazılı yaptırımlardan daha etkili olduğunu ileri sürmektedir. Japonya ve Çin toplumları ile Avustralya yerlilerinin yaşam tarzlarını örnek olarak sunmaktadır (Kızmaz, 2006a). Braithwaite; bazı toplumlarda görülen suç oranlarının

diğerlerine göre daha düşük olmasının, suça verilen yüksek cezalardan değil, bu toplumlarda suça karşı daha az tolerans gösterilmesinden kaynaklandığını düşünmektedir. Damgalamanın yanlış olduğunu ancak ayıplama ve utandırmanın her zaman kötü sonuçlanmayacağını ileri sürmektedir. Doğru bir şekilde yapılan utandırmanın ve ayıplamanın suç işleyen bireyleri toplumla yeniden kaynaştırabileceğini ve toplumun bu bireyleri geri kazanabileceğini ileri sürmektedir. Kişiyi yaptığı hatasından dolayı ceza verilirken, cezanın uygulanması sürecinde ve cezadan sonra kişinin yaptığı hatayı kabul etmesi, toplumdan özür dilemesi ve kendini affettirmesi için fırsatı verilmesi ve imkânın sağlanması önemlidir (Dolu, 2013).

2.1.1. Çocuk adalet sistemi uygulamaları ve suça sürüklenen çocuklar

Çocuklar adalet sistemi içerisine; suça sürüklenmiş, suç mağduru, tanık, korunma ihtiyacı olan ya da kendisiyle ilgili hukuk davası kapsamında taraf olarak girebilmektedir. Bu durum, adalet sistemi içerisinde çocuklara özgü yasalar, mahkemeler, kurumlar ve kuruluşlar bulunmasını gerektirmiştir. Çocuk adalet sistemi, çocuk ile ilgili hukuki statü ne olursa olsun onlarla ilgilenmekte ve onlara özgü kurallar içermektedir (ORGM, 2015).

Çocuk adalet sistemi; çocuğu odak olarak alan ve içerisinde farklı rollerde ve sorumluluklarda olan meslek profesyonellerinin yer aldığı bir adalet yapısıdır. Çocuk adalet sistemi, çalışma alanı olan olgular, olaylar, bunların ele alınış biçimi ve içerikleri nedeniyle multidisipliner bir çalışma alanıdır. Bu sistemde, adalet, eğitim, sağlık, içişleri, belediyeler, valilik, üniversiteler, sivil toplum örgütleri gibi farklı disiplinlerden meslek elemanları farklı boyutlarda rol olmakta ve sorumlulukları bulunmaktadır. Düzgün işleyen bir çocuk adalet sisteminden, çocukları ile onların ihtiyaçlarını gözetten bir bakış açısına sahip olması beklenmektedir. Bu beklentilerin karşılanabilmesi için, bütüncül yaklaşımın izlenmesi ve multidisipliner çalışma yapısının oluşturulması gerekmektedir (UNICEF, 2013a).

2.1.5.1. Dünyada çocuk adalet sistemi ve hukuki uygulamaları

Her toplumda görülebilen dezavantajlı çocukların başında, kanunla ihtilafa düşen çocuklar yer almaktadır. Toplum açısından da suçlu çocuk, çocukları yetiştirme ile suçu cezalandırma arasındaki sınırdaki sınırdaki yer almaktadır (UNICEF Türkiye, 2004b). Çocukların ve gençlerin özgürlüklerinden yoksun bırakılması istenilen sonuçları vermemektedir. Hatta daha da olumsuz sonuçları olabilmektedir. Öncelikle çocukların kanunla ihtilafa düşmelerini önlemek için çaba gösterilmelidir. Her çocuğun yaşaması, gelişmesi ve ayırım gözetmeden çocukların yüksek yararının gözetilmesi devletin temel yükümlülüğüdür. Ancak, bu yalnızca devletlerin değil, tüm toplumun ve toplumsal yapıların sorumluluğudur (UNICEF Türkiye,

2004a; UNICEF, 2013b). Toplumların da bu sorumluluk doğrultusunda çalışmalar yaptığı ve kendileri için çocuk adalet sistemi uygulamaları geliştirdikleri görülmektedir.

Çocukluk, çocuk suçluluğunun ve çocuk adalet sisteminin tarihsel süreçte gelişim gösterdiği bilinmektedir. Antik Yunan döneminde baba çocuğu üzerinde mutlak hâkimiyet sahibidir. Germanlerde de babanın çocuğu üzerindeki hâkimiyeti mutlak ve sınırsızdır. Babaların çocuğunu satma, sokağa bırakma, hapsetme ve hatta öldürme yetkilerine sahiptirler. Çocuk ve çocukların suçluluğu kavramlarına ilk defa Roma İmparatorluğu zamanında düzenlenen 12 Levha Kanunlarında rastlanılmaktadır. Bu kanunlarda ceza sorumluluğu; ergen olanlar ve olmayanlar olarak ikiye ayrılmıştır. Erkek çocuklar 14 yaşında, kız çocuklar ise 12 yaşında ergen kabul edilmiştir. Çocuğun ergen olmadığına karar verildiğinde, idam gerektiren suçlarda dahi ceza verilmemektedir. İhtarda bulunma ve neden olduğu zararı iki misli olarak ödetme gibi yaptırımlar uygulanmaktadır. Roma Hukuku'nun klasik hukuk olarak adlandırılan döneminde çocuklar; konuşabilecekleri yaşa değin mutlak sorumsuz kabul edilmiş, erkekler 14 yaşını, kızlar 12 yaşını doldurmuşlar ancak bu yaşlardan önce suç işlemleri ise yetişkinlere verilen cezalarda indirimle gidilerek uygulama yapılmıştır. Ortaçağda çocukların iyi birer Hristiyan olarak yetişmesi hedeflendiğinden çocuklara olan ilgi artmıştır. Çocuk babaya olduğu kadar kiliseye de ait bir varlıktır. Çocukların ahlaken zayıf oldukları, tek başlarına bir değerlerinin olmadığı, fakat bir yetişkinin minyatürü olarak görülebileceği kabul edilmektedir. Katolik Kilisesi'nin akıl yaşı olarak belirlediği yedi yaşında çocukluğun bittiği ve ceza sorumluluğunun başladığı kabul edilmiştir. Yedi yaşından küçük kişiler ise; akıl hastalarında olduğu gibi hareketlerinde bir kastın bulunmayacağı kabul edilerek, suçlardan sorumlu tutulmamıştır. Aydınlanma çağında çocuklar, masumiyetin simgesi olarak kabul edilmiştir. Çocukların kirlenmekten korunması ve iyi birer vatandaş olmalarının sağlanması gerektiği savunulmuştur. Babanın çocuk üzerindeki mutlak otoritesi ortadan kalkmış, çocuklar da halk ve yurttaş olarak kabul edilmiştir. Kapitalist üretim biçimlerinin egemen olması sonrasında, ağır yoksulluk koşulları nedeniyle çocukların suç işledikleri görülerek, yeniden suç işlemelerinin önlenmesi için çalışmalar yapılmıştır. Papa XI. Clemens, 14.11.1703 tarihli Vesikası'nda, suça yönelen çocuklarla ilgili bir dizi tedbirleri içeren emir yayınlamıştır. Bu yazı üzerine çocuklar ile yetişkinler ayrı yerlere konulmuştur. Çocukların uslanmaları ve yeniden suç işlemelerini önlemek için ayrıntılı düzenlemeler hayata geçirilmiştir.

İslam Hukuku'nda ceza sorumluluğunda yaş, kızlar ve erkekler için farklı olarak belirlenmiştir. Çocuğun ergen sayılacağı yaşa gelip gelmediği dikkate alınmıştır. Çocukların iyiyi-kötüyü, doğruyu-yanlışı ayırt edebilme durumuna bakılmıştır. İyi ile kötüyü birbirinden ayırabilen çocukların için cezai sorumluluğu olduğu kabul edilmiştir. Yetişkinler için verilen

cezalar yerine, kadıların takdiri doğrultusunda öğüt vermek, azarlamak, teşhir etmek veya sopa ile vurmak gibi yaptırımlardan birisi uygulanmıştır (UNICEF Türkiye, 2010).

18. yüzyıldan itibaren Ceza hukukuna etki eden klasik kuram; cezalandırmanın amacının suçluluğun önlenmesi olduğu görüşünü benimsemiştir. 1779 yılında İsviçre'nin Zürih Kantonu'nda yayınlanan bir emirnamenin, çocuk hakları alanındaki ilk toplumsal politika belgesi olduğu kabul edilmektedir (UNICEF Türkiye, 2013a).

19. yüzyıl itibarı ile klasik kurumların ve pozitivist kuramların etkileri görülmeye başlamıştır. Suç işleyen çocuklara hürriyeti bağlayıcı cezaların yanında veya ceza vermek yerine güvenlik tedbiri uygulanmaya başlamıştır. İngiltere'de İsviçre'de ve Amerika Birleşik Devletleri'nin bazı eyaletlerinde çocuklar için özel yargılama usulleri ortaya çıkmıştır. Çocukların yargılanması ve infaz sistemi yetişkinlerden ayrılmaya başlanmış, çocuklara özgü infaz kurumları oluşturulmaya başlamıştır (UNICEF Türkiye, 2010).

1841'de İngiltere'de hakim Mahew Hill tarafından, suça sürüklenen çocuklara hapis cezasına alternatif olarak denetimli serbestlik sistemi uygulanmıştır. Gençlerin tamamen yozlaşmayıp ıslah olabileceklerine dair bir umut olarak uygulama gerçekleştirilmiştir (Kale, 2009).

Çocukların korunması amacıyla uluslararası bir örgütün kurulması fikri ilk kez 1894 yılında ortaya atılmıştır. Konu ile ilgilenen bazı Avrupa devletlerinin temsilcileri Paris'te toplanmışlardır. Gençlerin sorunlarının, çocukların ve annelerinin korunması amacıyla uluslararası bir merkezin kurulması için ilk resmi girişim, 1912 yılında İsviçre'de gerçekleşmiştir. Ancak 1. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla çalışmalara ara verilmiştir (Gönültaş, 2009).

1. Dünya Savaşı nedeniyle zarar gören ülkelerdeki çocuklarının acil ihtiyaçlarını karşılamak için 1920 yılında Cenevre'de Çocuklar İçin Uluslararası Yardım Örgütü kurulmuştur. Bu örgüt sayesinde çocukları odak alan çalışmalar başlamıştır. Örgüt ilerleyen yıllarda Uluslararası Çocuk Refahı (Koruma) Birliği adını almıştır. 1924 yılına gelindiğinde örgüt tarafından Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi yayımlanmıştır. Bildirge ile çocukların yaşama hakları, gelişme hakları, beslenme hakları, yardım görme hakları ve istismardan korunma hakları olduğu kabul edilerek, bu haklar güvence altına alınmıştır.

Milletler Cemiyeti Genel Kurulu tarafından 26 Eylül 1924 tarihinde Çocuk Hakları Bildirgesini (Cenevre Bildirgesi) kabul edilmiştir. Bildirge, çocuklar hakkındaki ilk geniş kapsamlı uluslararası düzenleme olmuştur.

1936 ve 1938 yıllarında çocukların korunması, tıbbi yardım görmeleri ve çalışma yaşı konularında çalışmalar yapmak amacıyla 1.Balkan ve 2.Balkan Kongreleri toplanmıştır.

II. Dünya Savaşından sonra çocuk hakları ile ilgili çalışmalar yeniden başlamıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi kabul edilmiştir. Ancak bildirgede çocuk hak ve özgürlüklerini içeren özel bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

20 Kasım 1959 tarihinde çocukların eğitim, sağlık ve özel korunma haklarına yer verilen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi kabul edilmiştir.

1975 yılında Evlilik Dışında Doğan Çocukların Hukuksal Statüsü Hakkında Avrupa Sözleşmesi kabul edilmiştir. Sözleşme 1980 yılında yürürlüğe girmiştir

Birleşmiş Milletler tarafından 1979 yılı Uluslararası Çocuk Yılı ilan edilmiştir. Bu karar çocuk hakları için büyük önem taşıyan bir süreci başlatmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, hukuksal bağlayıcılık taşıyacak bir belge hazırlamak üzere, uluslararası bir çalışma grubunun oluşturulmasını ve çalışmalara başlamasını kabul etmiştir.

29 Kasım 1985 tarihinde, Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları-Pekin Kuralları kabul edilmiştir. Yargılama temalı bu belge, çocuk ceza adaleti konusunda en ayrıntılı uluslararası belge olma özelliği taşımaktadır. Üye devletler; gerekli olduğunda kanunlarını, politikalarını ve özellikle çocuk adalet sistemindeki görevlilerin eğitimlerine dair uygulamalarını, Pekin Kurallarına uygun hale getirmeye davet edilmiştir.

20 Kasım 1989 tarihinde medeni, siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik tüm haklardan faydalanabilmenin yetişkinler kadar çocukların hakkı olduğunu ortaya koyan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme kabul edilmiştir. Sözleşme, çocuk haklarının uygulanması ve yaygınlaştırılması için çatı mevzuat durumundadır. Sözleşmede çocuklar hakkında ailenin ve devletin birbirini bütünleyen sorumluluğu vurgulanmıştır. Aile çocuğa karşı sorumluluklarını yerine getiremediğinde devletin müdahale etmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu sayede, çocukların bakımları ve yetiştirilmeleri kamusal sorumluluk haline gelmiştir.

14 Aralık 1990 tarihinde, çocuk suçluluğunu önlenmeye yönelik yaklaşımları ve stratejileri içeren, Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri-Riyad İlkeleri kabul edilmiştir. Üye ülkelere, Riyad İlkeleri'ni yaygınlaştırmaları ve ilkelere yer alan tavsiyelerin hayata geçirilmesi tavsiye edilmiştir. Aynı gün Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları-Havana Kuralları da kabul edilmiştir.

25 Ocak 1996 tarihinde çocukların çıkarlarının, haklarının geliştirilmesi yeni haklar tanınması, kendilerini ilgilendiren davalar hakkında bilgi verilmesi ve davalarına katılmaları

için izin verilmesi konularını içeren Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi imzalanmıştır.

Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Lahey Sözleşmesi taraf devletlerce 21 Ocak 1998 tarihinde imzalanmıştır.

Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşme 5 Aralık 2001 tarihinde imzalanmıştır.

Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi 25 Ekim 2007 tarihinde imzalanmıştır. Sözleşme ile çocuklara cinsel sömürü ve istismarın engellenmesi ve bu durumlarla mücadele edilmesi; cinsel sömürü ve istismar mağduru çocukların haklarının korunması; konularında ulusal ve uluslararası iş birliğinin sağlanması amaçlanmıştır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Çocuk Dostu Adalet Dair Rehber İlkeleri 2010 yılında kabul edilmiştir. İlkeler 2011 yılında yenilenmiştir.

2012 yılında Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek İletişim Usulü ile İlgili İhtiyari Protokol imzalanmıştır (Avrupa Konseyi, 2013; Gönültaş, 2009; Riyad İlkeleri, 1990; UNICEF Türkiye, 2013a; UNICEF Türkiye, 2013c).

Adalet Bakanlığı tarafından adalet sistemleri incelenen ülkeler arasında, çocuk adalet sistemi ile ilgili farklı uygulamalar olduğu görülmektedir (Adalet Bakanlığı, 2017).

2.1.5.1.1. Almanya çocuk adalet sistemi

Alman Ceza Adalet Sisteminde suça sürüklenen çocuklar, Çocuk ve Genç Mahkemeleri Kanunu ve Ceza Kanununa tabidir. Ceza Kanunu ise yetişkinlerle ilgilidir. Çocuk ve Genç Mahkemeleri Kanunu'na göre 14 yaşından küçüklerin cezai ehliyeti yoktur. 14-18 yaş aralığı çocuk, 18-21 yaş arası da genç yetişkin olarak nitelendirilmektedir. 21 yaşa kadar olan bireyler Çocuk ve Genç Mahkemeleri Kanunu'na tabi iken, 21 yaşından itibaren genel ceza hukuku geçerli olmaktadır. Çocuk ve Genç Mahkemeleri Kanunu'nda öncelikle, her insanın gelişebileceği, davranışlarını değiştirebileceği ve davranışlarını değiştirebileceği yaklaşımıyla, eğitim tedbirleri ön planda tutulmaktadır (Adalet Bakanlığı, 2009a).

Almanya'da çocuk ve gençlerin korunması anlayışı özel bir yargılama düzenini de getirmiştir. Mahkemelerle çocuğun yararına iş birliği yapmaktadır. Çocuklar için kayyım veya vasi belirlenmesinde mahkemelere öneride bulunmakta ve kayyım ve vasi olarak belirlenenlere danışmanlık yapmaktadır. Ayrıca atanan bu kişilerin çocukların korunmasında eksikliklerini gördüğünde mahkemeyi bilgilendirmektedir (Akyüz, 2006).

2.1.5.1.2. Avusturya çocuk adalet sistemi

Avusturya’da 14-18 yaş arasında bulunan grup genç olarak tanımlanmaktadır. 18-21 yaş arası grup ise genç yetişkin olarak değerlendirilmektedir. 14 yaş altındaki çocuklar işledikleri suçun niteliği ve türü ne olursa olsun yargılanmamaktadır. Suç işleyen çocuk ailesinden kesinlikle ayrılmamaktadır. Ancak suça sürüklemiş çocuğun ebeveynleri, çocuğa karşı ilgisiz ya da ihmal veya istismar söz konusu ise çocuk kurum bakımına alınmaktadır (Adalet Bakanlığı, 2008).

2.1.5.1.3. Çek Cumhuriyeti çocuk adalet sistemi

Çek Cumhuriyeti’nde 2004 yılında çocuklar için özel kanun yürürlüğe girmiştir. 15 yaşından küçük çocuklara özel tedbirler uygulanmakta, ceza infaz kurumlarına alınmamaktadır. 15–18 yaşları arasındaki çocuklar, yetişkinlere göre aldıkları cezanın yarısını yatmak üzere ceza infaz kurumlarına alınmaktadırlar (Adalet Bakanlığı, 2006a).

2.1.5.1.4. Fransa çocuk adalet sistemi

Çocuk adalet uygulamaların temelini, çocuk ve gençlerin yaşlarına ve gelişimlerine uygun hizmet verilmesi oluşturmaktadır. Çocuğun soruşturmaya alındığı andan itibaren eğitime tabi tutulması, Fransa’daki çocuk adalet sisteminin dikkat çeken özelliğidir. Özellikle korunma ve bakıma muhtaç çocuklara ve suça karışan çocukların rehabilitasyonuna ve eğitim hizmetlerine çok büyük önem verilmektedir.

Fransa’da çocuk kavramı 18 yaş altını temsil etmektedir. Çocukların yargılanması an çocuk hakimleri tarafından yapılmaktadır. Mahkeme sürecinde Eğitimciler çocukla ilgili incelemelerde bulunup hakimlere önerilerde bulunmaktadırlar. Hakimler bu önerileri dikkate alarak karar verdikten sonra, eğitici tekrar çocuk hakkında incelemelerde bulunup yönlendirme yapmaktadır. Görev yapan eğitimciler, Müdürlüğe ait okullarda eğitim almaktadır. Eğitimci olarak görev yapacakların zorunlu olarak, kurumun verdiği 2 yıllık üniversite eğitimini tamamlaması gerekmektedir. Eğitimciler aldıkları bu eğitimden sonra görevleri boyunca eğitime tabi tutulmaktadırlar.

Çocuğu suça itebileceği düşüncesinden dolayı aile ortamına oldukça dikkat edilmektedir. Ebeveynlerinin yanında olmalarının tehlikeli olduğu düşünüldüğünde, çocuklar sığınma evlerine gönderilebilmektedir. Çocuklar bu evlerde en çok yedi gün kalmaktadırlar. Acil durumlarda genellikle eğitimsel yardım kararı verilebilmektedir. Yargılama süreci sonunda çocuk, kendi ailesinden bir bireye emanet edilebileceği gibi, güvende olacağı başka bir aileye de verilebilmektedir.

Suç işleyen çocuklardan 10 yaşa kadar olanlar için sadece eğitim önlemleri alınmaktadır. 10-13 yaş arasındakiler hakkında, sadece çocuk mahkemesi tarafından eğitim yaptırımı yanında dışarı çıkmama, belirli yerlere gitmeme gibi tedbirler alınmaktadır. 13 yaştan sonra denetimli serbestlik, cezanın ertelenmesi veya hapis cezası söz konusudur. 13-16 yaş arasındaki çocuklara, yetişkinler için verilen cezanın yarısı verilmektedir. Çocuk Yüksek Mahkemeleri 16 yaş üstü çocukların yargılamasını yapmaktadır. Mahkemede duruşmalar gizli oturumlarda gerçekleşmektedir. Bu çocuklar için çocuk yasaları uygulanmamakta, özel olarak infazda bir indirim bulunmamaktadır. Tekrarlanan ve şiddet içeren ciddi suçlara, tecavüze ve öldürme gibi suçlarda yetişkinlere yakın bir ceza verilmektedir. Fransa’da çocuklara özgü özel kurulmuş cezaevleri bulunmaktadır (Adalet Bakanlığı, 2009f).

2.1.5.1.5. İngiltere çocuk adalet sistemi

İngiltere’de 10 yaşından küçük çocukların cezai sorumluluğu bulunmamaktadır. Cezai sorumluluk yaşı 10 olarak kabul edilmiştir. 10 yaşın düşük olması Birleşmiş Milletler tarafından eleştirilmektedir. İskoçya’da ise cezai sorumluluğun 8 yaşında başladığı kabul edilmiştir (Adalet Bakanlığı, 2006b).

İngiltere’de kanunlara göre 18 yaşından küçük olan suçlu bireyler iki gruba ayrılmıştır. 10-13 yaş arasında olanlar çocuk ve 14-17 yaş arasında olanlar genç birey olarak tanımlanmıştır. İngiltere’de çoğunlukla 12 yaşın üzerindeki çocuklar için hapis ve eğitim kararı alınmaktadır. En az 2 ay hapis cezası ile 2 ay denetim verilirken, hapis cezası en fazla 24 ay olmaktadır. 10-17 yaş arasındaki çocukların tutuklanması ve eğitim kararı verilmesi 1998 yılından itibaren başlanmıştır (Adalet Bakanlığı, 2009b).

Genç suçluların son yıllarda organize suçları işledikleri görülmüştür. Gençler bu suçları karşılığında, ceza infaz kurumlarına gönderilmektedir. Denetimli serbestlik merkezi ile genç suçlu birimi tarafından mahkemeye, gencin ceza infaz kurumuna gönderilmesine alternatif olarak sıkı bir denetim planı sunabilmektedir. Bu durumda kişi ceza infaz kurumu yerine denetim altına alınmaktadır (Adalet Bakanlığı, 2006c).

2.1.5.1.6. İrlanda çocuk adalet sistemi

İrlanda’da çocuk adalet sisteminin son şekli 2003 yılında oluşturulmuştur. İrlanda’da çocuk adalet sistemi; mağdurlar, suç işleyen gençler ve aileleri ile çalışılmaktadır. Sistem gençlerin tekrar suç işleme olasılıklarının azaltılması ve toplumda güvenin sağlanması amaçlanmaktadır. Ceza sorumluluğu için sınır 10 yaş olarak kabul edilmiştir. Mahkeme tarafından çocuk, gençlik konferans sistemine ya da genç adalet sistemine alınmaktadır .Ciddi suçları işleyiş ya da topluma ciddi zararları olmuş çocuklar öncelikle gözetim altında

tutulmaktadır. Çocuk için gözetim ve denetim altında bulunma süresi 3 yıldır. Çocuklar, hazırlanan plan çerçevesinde sivil toplum örgütleri bünyesinde bazı programlara tabi tutulmaktadır. Gençler için hapis cezasına, son çare olarak başvurulmaktadır. Çocuk, hükmedilen yükümlülükleri uyarı yapılmasına rağmen yerine getirmediğinde veya suç işlemeye ettiğinde ceza infaz kurumuna gönderilebilmektedir (Adalet Bakanlığı, 2009c).

2.1.5.1.7. İspanya çocuk adalet sistemi

İspanya, aynı yasalara tabi olmalarına rağmen, kendine özgü uygulamaları olan 17 özerk bölgeden oluşan bir yapıya sahiptir. İspanya – Katalonya Çocuk Adalet Sistemi, Avrupa'nın en yeni ve en modern çocuk adalet sistemi olarak görülmektedir. Çocuk ya da gencin yüksek yararı olan, onlar için en iyisini düşünen ve risk değerlendirmesi ile yapılandırılmış bir sistem amaçlanmaktadır. Bu sistemde polis, yaptırımlara karar veren mahkeme servisleri ile yaptırımları uygulayan özel servisler bulunmaktadır. Sisteme göre; suça verilecek cezanın işlenen suç kadar büyük olması gerekmemektedir. Bu düşünceden hareketle ceza uygulamalarında daha esnek ve rahat olunabilmektedir. Çocukların cezaları da gelişimlerine bağlı olarak değişebilmektedir.

Katalonya'da, işlenen suçun karşılığı olarak ceza verilmesinde çocuk ve gençlere yetişkinlerden farklı yollar kullanılmaktadır. 14 yaşından küçüklerin ceza infaz kurumuna gönderilmeleri yerine aileleri ile eğitim programlarına katılmaları tercih edilmektedir. 14-18 yaş aralığındaki çocukların ve gençlerin cezai ehliyetlerinin olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle yetişkinler gibi mahkemelerde yargılanabilmektedirler. Mahkeme tarafından çocuğun gelişimi, perspektifi, psikolojisi ve olgunluk düzeyi dikkate alınmaktadır. Çocuk veya gençleri suça iten sebepleri belirleyebilmek ve eğitim aracılığıyla onların gelişimlerini ve değişimlerini sağlamak amacıyla eğitsel yaptırım uygulamaktadır. Yaptırım sürecinde gözlenen gelişime bağlı olarak ceza da değiştirilebilmektedir. Ayrıca suçtan zarar gören bireyler için de, mahkemeye başvurarak suçluya verilen cezanın yeterli görmediklerini belirterek daha fazla ceza verilmesini isteme hakkı tanınmıştır (Adalet Bakanlığı, 2006d).

2.1.5.1.8. İsveç çocuk adalet sistemi

İsveç Hukukunda cezai sorumluluk yaşı 15 olarak kabul edilmektedir. 18 yaşından küçükler çocuk kapalı bakımevlerine gönderilmektedir. Tam olarak cezai sorumluluk 21 yaşında başlamaktadır. İsveç'te çocuk adalet sistemi yetişkinlerden ayrı yürütülmektedir. Çocuklara yönelik hizmetler farklı bir birim tarafından yerine getirilmektedir. İsveç'te hakimler karar vermekte, cezaların infazı ise idari alan tarafından yapılmaktadır. İnfazla ilgili kararların alınmasında Ceza İnfaz Kurumları Yönetimi'ne ve Hükümlü Bakım Genel

Müdürlüğü'ne yetki verilmiştir. Ceza İnfaz Kurumları Yönetimi cezanın alternatif yaptırıma cezaya çevrilmesine ya da koşulların durumuna göre elektronik takip uygulanmasına kararları vermektedir. Hükümlü Bakım Genel Müdürlüğü; hükümlülerin sosyalleşmelerini sağlayarak hayata tutunmalarına yardımcı olmayı ve onları topluma yeniden kazandırmayı amaçlamaktadır (Adalet Bakanlığı, 2009d).

2.1.5.1.9. Macaristan çocuk adalet sistemi

Macaristan'da suçlular için hapis cezası, kamu yararına çalışma cezası ve para cezası verilmektedir. Kamu davası açılmasında erteleme, denemeye gönderme, topluma kazandırma veya şartlı salıverme tedbirleri cezaya alternatif olarak kullanılmaktadır. 16 yaşından büyüklere 42 ile 3000 saat arasında kamu yararına çalışma cezası da uygulanmaktadır.

Macaristan'da üçü erkek ve biri kadın olmak üzere toplam dört ıslahevi bulunmaktadır. İslahevlerinde 14-18 yaş arası hükümlü ve tutuklular kalmaktadır. Çocuklar İslahevlerindeki, 18 yaşından sonra da burada kalmaya devam etmeyi istemeleri halinde, ücret ödemek ve sözleşme yapmak kaydıyla farklı bir bölümde kalabilmektedirler. Cezaevlerinde, denetimli serbestlik büroları ile ortak programlar uygulanmaktadır. Kişiler tahliyeleri ile denetimli serbestlik tedbirine alınmaktadır. Denetimli serbestlik sistemini tanıtmak, yaygınlaştırmak ve toplum desteğini sağlamak için Adalet Bakanlığı ve Miskolc Üniversitesi arasında 2007 yılında protokol imzalanmıştır. Üniversitede diğer hukuk fakültelerinden farklı olarak eğitiminde adalette sosyal faaliyet ve adli arabuluculuk dersleri verilmektedir. Denetimli serbestlik dersi de seçmeli ders olarak okutulmaktadır. Dersin pratik uygulamaları denetimli serbestlik şubelerinde yapılmaktadır (Adalet Bakanlığı, 2009e).

2.1.5.2. Ülkemizde çocuk adalet sistemi ve hukuki uygulamalar

Türkiye günümüzde, nüfus açısından tarihindeki en geniş ergen kuşağına sahip durumdadır. Nüfusun yaklaşık beşte birinin ergenlerden oluşmasına karşın, ayrı bir sosyal grup oldukları son zamanlarda kabul edilmeye başlamıştır (O.Çam, 2009).

Ülkemizde çocuk suçluluğu kavramının, suçun işlendiği anda 18 yaşını doldurmamış birey anlamında kullanıldığı görülmektedir (TÜİK, 2014a, XV). Türk hukukunda, çocuk yetişkinler için suç olarak tanımlanan eylemler aynıdır. Ceza sorumluluğu açısından ise ayırım yapılmaktadır (A.Baltacı, 2011).

Osmanlı İmparatorluğu dönemimde babanların çocukları üzerinde mutlak egemenliğinin olduğu görüşü geçerli olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nda 1858 yılında kabul edilen Ceza Kanunname-i Hümayunu'na kadar şer'i hukuk uygulanmıştır. Kanunnamede ergen olmamış çocukların için cezai sorumluluklarının olmadığı, ancak ergenliğin cezai

sorumlulukta tek belirleyici unsur olmayacağı kabul edilmiştir. Çocuğun ayırt etme gücü dikkate alınmaya başlanmıştır. Çocuğun ayırt etme gücü yok ise anne babaya teslim edilmesi, çocuk ayırt etme gücüne sahip ise, verilecek cezada indirimle gidilmesi kabul edilmiştir. Mithat Paşa'nın 1868 yılında kurduğu çocuk ıslahhaneleri, Osmanlı İmparatorluğu'nda çocukların korunması ile ilgili bilinen ilk girişimdir. Daha sonraları tüm eyaletlerde ıslahhane benzeri kurumlar oluşturulması için genelge yayınlanmıştır.

1895 yılında İstanbul'da Darülaceze kurulmuş ve kimsesiz çocukların koruması sağlanmıştır. Darüleytam (yetimhane) kurumu, devletin kimsesiz çocukları koruması ve eğitimlerini sağlaması amacıyla kurulmuş, ilk kapsamlı uygulamadır. Bu kurumlara kimsesiz ya da ailesi olup da yoksul olan çocuklar kabul edilmiş, ancak ihmal edilmiş ya da suça sürüklenmiş, çocuklar dikkate alınmamıştır.

1921 yılında, çocuk esirgeme kurumunun temeli olacak Himaye-i Etfal Cemiyeti kurulmuştur. 1926 yılında korunması gereken çocuklar hakkında hükümlerin yer aldığı Medeni Kanun kabul edilmiştir. Kanunda çocukların, aileleri tarafından yeterli düzeyde bakılmadıkları, eğitilmedikleri ve gözetilmedikleri için suç işledikleri ve bundan dolayı korunmaları gerektiği belirtilmiştir. 1930 tarihinde yayınlanan Türk Ceza Kanunu ile suça sürüklenen çocuklarla ilgili hükümler yürürlüğe girmiştir. Medeni Kanun'da suça sürüklenen çocukların, korunması gerektiği kabul edilmiş iken; Türk Ceza Kanunu ile ceza yaptırımlarının uygulanması başlamıştır (UNICEF Türkiye, 2010).

Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi 1931 yılında Türkiye tarafından imzalanmıştır. 1936 ve 1938 yıllarında toplanan Balkan Kongreleri, Türkiye'nin, çocukların korunması alanında katıldığı ilk uluslararası çalışmalardır (Gönültaş, 2009).

1949 yılında çıkarılan Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun ve 1957 yılında çıkarılan Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu yayımlanmıştır. Kanunlarda korunma ihtiyacı ile suçlu çocuk ayırımına devam edilmiştir. 1961 Anayasası sonrasında Sosyal hukuk devlet anlayışını yaşantıya aktarma çabaları içerisinde çocuklarla ilgili önemli adımlar atılmıştır. Devlet kurumlarına Sosyal Hizmetler Enstitüsü ve Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü eklenmiştir (UNICEF Türkiye, 2010).

Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun (1979) ile 12-15 yaş arasındaki çocukları yargılamak üzere Çocuk Mahkemeleri kurulmuştur. 15 yaşını bitirmeyen küçükler tarafından işlenen ağır cezalı suçlara ilişkin davalar illerde kurulan çocuk mahkemelerinde, diğer suçlara ilişkin davaların ilçe çocuk mahkemelerinde görülmesi hüküm altına alınmıştır (Gönültaş, 2009). Hapis cezası verilen 11-15 yaşları arası çocuklar ile 15-18 yaşları arasındaki çocuk hükümlü ve tutuklular için çocuk ıslah ve ceza

evleri kurulmuştur (Yavuzer, 1982). Kanun, 1979 yılında kabul edilmiş, 1982 yılında yürürlüğe girmiş, ilk çocuk mahkemesi 1987 yılında kurulabilmiştir (UNICEF Türkiye, 2010).

1983 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) kurulmuştur. SHÇEK'e sadece korunmaya muhtaç çocuklar ile ilgilenme sorumluluk ve yetkisi tanınmıştır. Bu yasal yapılanma sonucunda suça sürüklenmiş çocuklar ile korunmaya muhtaç çocuklar tamamıyla ayrılmıştır (UNICEF Türkiye, 2010).

Ülkemiz tarafından 14 Eylül 1990 tarihinde imzalanan Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin uygulanmaya 2 Ekim 1995 itibarı ile başlamıştır (Gönültaş, 2009).

2005 yılında yürürlüğe giren TCK, cezai sorumlulukta yaşı 12 olduğunu hükme bağlamıştır. Çocuk, suç sayılan eylemi işlendiğinde 12 yaşını doldurmamış ise cezai sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu çocuklarla ilgili kovuşturma yapılmazsa da çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilmektedir (TÜİK, 2014a). 12-14 yaş aralığındaki çocuklar suç sayılan eylemi algılaması ve bu eylemiyle ilintili davranışlarını yönlendirme yeteneğine sahip olduğu takdirde, cezai yaptırımlar indirimli olarak uygulanabilmektedir. 15-17 yaş aralığındaki çocukların ise kusur yeteneklerinin bulunduğu kabul edildiğinden; bu yaş grubu çocuklara indirimle gidilerek ceza verilmektedir (TCK, 2004).

2005 yılında çocukları korunmak, haklarını ve esenliklerini güvence altına almak amacıyla ile hazırlanan ÇKK kabul edilmiştir. Kanun, çocukların korunması ve güvenliği için alınacak tedbirleri, çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerini belirlemektedir (ÇKK, 2005). ÇKK'nın kabulü ile çocuk adalet sistemi multidisipliner yapıya uyumlu hale getirilmiştir. Suça sürüklenen çocukların da korunma altına alınması Kanunun çocuk adalet sistemine en önemli katkısı olmuştur (UNICEF Türkiye, 2013a). Kanunda çocuklar hakkında alınacak koruyucu ve destekleyici tedbirler tanımlanmıştır. ÇKK (2005) çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirler yanında denetim altına alınmasına da olanak sağlamaktadır

2.1.5.2.1. Koruyucu ve destekleyici tedbirler

Esas olarak korunmaya muhtaç çocukların ve haklarında kovuşturma veya soruşturma yapılan suç şüphelisi çocukların desteklenmesine yönelik olarak çocuk hâkimi tarafından alınan tedbirlerdir. Hâkim, çocuğun yüksek yararını gözeterek, korunma ve destek ihtiyacını, işlenen suçun niteliğini ve cezanın miktarını değerlendirmekte ve tedbirin ne olacağını belirlemektedir (ORGM, 2015).

18 yaş altındaki çocukların korunması ve desteklenmesi amacıyla; *bakım, barınma, sağlık, eğitim ve danışmanlık* tedbirleri alınmaktadır (ÇKK, 2004; Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, 2006). Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin bir ya da birkaçı aynı anda

uygulanabileceği gibi tedbir kararıyla denetim altına alma kararı aynı anda uygulanabilmektedir (ÇKK, 2004). Aynı şekilde çocuğun aileye teslim kararı tek bir karar olarak verilebileceği gibi, aileye teslim kararı ile destekleyici tedbirlerden bir ya da birkaçı da verilebilmektedir. Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik (2006) gereğince bu tedbir kararlarından; Bakım tedbiri kararlarından, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASPB), Barınma tedbiri kararlarından ASPB veya yerel yönetimler, Danışmanlık tedbiri kararlarından ASPB veya MEB ya da yerel yönetimler, Sağlık tedbiri kararlarından, Sağlık Bakanlığı, Eğitim tedbiri kararlarından; ASPB veya MEB sorumludur. Danışmanlık ve eğitim tedbirleri uygulanmak üzere mahkemeler tarafından Milli Eğitim Müdürlüklerine gönderilmektedir. Çocuğun ailesi yanında korunması esas olarak alındığından, tedbir kararları uygulanırken çocuğun ailesinden alınması son çare olarak düşünülmektedir (ORGM, 2015).

Bakım Tedbiri

Çocuğun bakım yurdu veya koruyucu aile yerleştirilmesi veya kapsamda yürütülen hizmet modellerinden yararlandırılmasıdır Bakım tedbirinin yerine getirilmesinden ASPB sorumludur. Bakım tedbir kararı alınan çocuklar, rehabilitasyon sürecinde korunma ihtiyacı olan diğer çocuklarla aynı ortamda bakılmazlar(ÇKK, 2004).

Barınma Tedbiri

Yaşamlılarını devam etmesine yetecek sağlıklı barınma imkanı bulunmayan çocuklu bireyler için ya da yaşamları tehlikede olan hamileler ve çocukları için uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirdir. Bakım tedbirlerini yerine getirme yükümlülüğü ASPB, MEB ve yerel yönetimlere aittir. Barınma tedbiri kararı alınan bireylerin kimlikleri ve adresleri istekleri doğrultusunda gizli tutulmaktadır (ÇKK, 2004).

Sağlık Tedbiri

Çocuk hakkında akıl hastalığı veya madde bağımlılığı nedeniyle sağlık tedbiri kararı düşünüldüğünde, mahkeme ilk işlem olarak, çocuğun güvenliği açısından tıbbi kontrol ve takibinin gerekip gerekmediğini belirten resmi sağlık kurulu raporu alınmasını sağlar. Eğer tıbbi kontrol ve takip gerekiyor ise, tedavi süresi ve kontrol aralıkları bu raporda belirtilir. Sağlık tedbirinin uygulanması, yetkili uzmanı olan sağlık kuruluşları tarafından, resmi sağlık kurulu raporunda gösterilen süre ve aralıklar dikkate alınarak gerçekleştirilir. Çocukta akıl hastalığı veya maddeye bağımlı olduğu açıkça belli ise; bakım ve gözetiminden sorumlu kişinin talebine istinaden ya da re'sen rapor alınmaksızın sağlık tedbiri kararı alınır. Alkol kötüye kullanımı veya maddeye bağımlı çocukların tedavi edilmesi için alınan sağlık tedbiri

kararlarının uygulanmasında rıza aranmaz (Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, 2006).

Eğitim Tedbiri

Çocuğun, ailesinden sonra en fazla zamanını geçirdiği yer, okullar yani eğitim kurumlarıdır. Eğitim kurumları temel eğitim öğretimin yanında; suç işlemeyi önleyecek stratejilerin uygulanabileceği yerlerdir. Okullarda çocuklara yönelik verilecek hizmetler ve alınan tedbirler yoluyla çocuk suç ortamından uzak tutulmuş olacak ve çocukların suç sayılan davranışı sergilemesi engellenebilecektir (Kepenekçi ve Özcan, 2001). Çocukların eğitim kurumlarına devamı ya da özel eğitim gereksinimi olan bir çocuk ise ilgili eğitim kurumuna devamının sağlanması amacıyla eğitim tedbiri kararı alınmaktadır. Tedbir kapsamında; çocuklara, ailelere, öğretmenlere ve okul çalışanlarına; uzman personel ile eğitim materyali sağlanması için tedbir alınır. Ayrıca çocukların iş ve meslek edinmesi için kursa gitmesi, işyerlerine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yerleştirilmesi için alınan çalışma yapılmaktadır (Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, 2006). Eğitim tedbiri kararlarının yerine getirilmesi sürecinde, Millî Eğitim Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı arasında protokol yapılmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı, 2006).

Danışmanlık Tedbiri

Danışmanlık Tedbiri; suça sürüklenen veya korunma ihtiyacı olan çocuk hakkında mahkeme tarafından verilen tedbir türlerinden biridir (ORGM, 2015). Bazı sorun alanlarında riskleri azaltmak amacıyla olarak tek başına uygulanmaktadır. Bazılarında ise, diğer tedbirlere destek vermek amacıyla, o tedbirlerin uygulanmasından önce veya tedbirlerle birlikte uygulanmaktadır (Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ , 2008). Yasal tanımıyla danışmanlık tedbiri; çocukların gelişimlerini desteklemek amacıyla, çocukların bakımından sorumlu bireylere çocukların yetiştirilmesi ile ilgili konularda rehberlik yapılmaktadır. Çocuklar için de eğitimleri ve gelişimleriyle ilgili sorunların çözümü konularında destek vermeyi amaçlayan tedbirlerdir (ÇKK, 2004).

Aile içi sorunların, çevre kaynaklı sorunların, ihmal ve istismarın neden olduğu etkilerin azaltılması, suçun ve mağduriyetin tekrarlanmaması için psikolojik, sosyal ve eğitsel destek hizmetleridir Akademik sorunlarının çözümüne yönelik olarak da danışmanlık tedbiri kararı verilebilmektedir (ORGM, 2015). Danışmanlık tedbiri, çocuğun durumuna göre ASPB, MEB'e bağlı okullar ile Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ve yerel yönetimlerin (il özel idaresi ve belediyeler) benzer nitelikteki kuruluşları tarafından yerine getirilmektedir (ÇKK,

2004). Danışmanlık tedbirine karar verilen çocukların, ebeveynlerin veya bakımından sorumlu bireylerin ihtiyaçlarını giderecek konularda danışman görevlendirilmektedir (Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, 2006). Korunmaya muhtaç çocuklar ile suça sürüklenmiş çocuklar hakkında alınan danışmanlık tedbiri kararlarının uygulanması, danışmanlık tedbirinin uygulanmasında görevli kurumların yetki ve sorumlulukları, tedbiri uygulayacak profesyonellerin yapacakları çalışmalar, programların standartları, uygulamadaki esaslar ve değerlendirmede kullanılacak ölçütler yasa ile belirlenmiştir (Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ, 2008). İhtiyaç duyulan danışmanlığın içeriği, tedbir nedeni görülen sorunların ya da durumların niteliği ve tedbirle ilgili öneriler, sosyal çalışma görevlileri tarafından düzenlenen sosyal inceleme raporunda belirtilmektedir. Tedbir, risklerin azaltılmasına yönelik bir faaliyet olarak uygulandığı gibi diğer tedbirlerden önce ya da diğer tedbirler için destek unsuru olarak uygulanmaktadır (Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ, 2008).

Danışmanlık tedbirinin uygulanmasından MEB, ASPB ve yerel yönetimler sorumludur. MEB ve ASPB taşra birimleri, danışmanlık hizmeti verebilecek kişilerin isimlerini, alanlarını ile görev yaptıkları kurumları karar verici makamlara bildirmektedir (ÇKK, 2004;). Danışmanlık tedbirinin MEB tarafından uygulanmasına karar verildiğinde; okul rehberlik servisleri ya da rehberlik ve araştırma merkezlerinde tedbirin uygulaması yapılmaktadır. Çocuk bir eğitim kurumuna devam ediyorsa veya danışmanlık tedbiri yanında eğitim tedbiri kararı da verilmiş ise, kayıtlı bulunduğu okulda veya kurumda bulunan rehberlik öğretmeni tarafından bu hizmet verilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, 2017). Okulda görev yapan rehberlik öğretmeni (psikolojik danışman) yoksa veya çocuğun herhangi bir eğitim kurumuna kaydı yok ise rehberlik ve araştırma merkezlerinde görev yapan rehberlik öğretmenleri (psikolojik danışmanlar) tarafından tedbir kararı yerine getirilmektedir (Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ, 2008). Hakkında danışmanlık tedbiri alınan çocuklar ve aileleri, rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti verilen diğer bireyler gibi, danışan olarak kabul edilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, 2017). Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim kurumları tarafından hakkında danışmanlık tedbiri kararı alınan çocuk ve ailesine sunulacak hizmetlerin kalitesinin artırılması amacıyla, MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÖRGM, 2015) tarafından bir dizi çalışma yürütülmüştür. Çalışmalar sonucunda, psikolojik danışmanların görüşme e becerilerinin geliştirilmesi ve soruna uygun psikososyal destek programlarını oluşturabilmeleri, aile rehberliği ve aile

danışmanlığı çalışmalarında da kullanabilecekleri örnek uygulamaları içeren Danışmanlık Tedbiri Uygulamaları El Kitabı hazırlanarak yayınlanmıştır.

ASPB tarafından uygulanması kararı durumunda; ASPB bünyesinde bulunan sosyal çalışma görevlileri tarafından bu hizmet verilmektedir. Tedbirin yerel yönetimler tarafından uygulanması kararlaştırıldığında, bu hizmeti vermek üzere açılan merkezlerde yerine getirilmektedir.

Danışmanlık tedbiri, hizmetin niteliğine göre haftalık ya da iki haftalık periyotlar halinde asgari sekiz oturum yapılmaktadır. Bu süre sonunda tedbirin devamı konusunda karar verilmektedir. Uygulama, çocuk, aile veya çocuğun bakımından sorumlu kimseler hazırlanmakta ve bireysel veya grupla gerçekleştirilebilmektedir. Çocuğun bakımından sorumlu bireylere sorun alanına yönelik psiko-eğitsel programlar uygulanmaktadır. Tedbirinin uygulamasında izlenecek süreç, değerlendirmede kullanılacak kriterler uygulama planında gösterilmektedir. Uygulama süreci, üçer aylık periyotlarla değerlendirilmekte ve varsa tedbirdeki değişiklik önerilerini içeren rapor hazırlanarak mahkemeye sunulmaktadır. Danışmanlık hizmeti, çocuğun 18 yaşını tamamlamasıyla veya danışmanın tedbirden istenen amaca ulaşıldığına dair raporu üzerine mahkemenin vereceği kararla sona ermektedir (Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ , 2008).

2.1.5.2.2. Çocuğun denetim altına alınması

TCK (2004) hükümleri doğrultusunda, 15–18 yaş arasındaki çocuklar ile 12–15 yaş arasındaki çocuklardan ayırt etme ve eylemin sonuçlarını algılama yeteneklerine sahip olanlara ceza uygulanmaktadır. İşlenen suç karşılığında hapis ve adlî para cezaları uygulanmaktadır. Ancak cezalar verilirken, yetişkinlere göre indirime gidilmektedir. Ayrıca bir yıldan daha az süreli hapis cezaları; suça sürüklenen çocuğun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre hapis cezasına seçenek yaptırımlara çevrilebilmektedir (TCK, 2004). Bu seçenek yaptırımlar, çocukların eğitimlerini desteklemek amacıyla kullanılmaktadır (UNICEF Türkiye, 2013a). Çocuklara suçları nedeniyle verilen hapis cezaları üç yıl ya da daha az süreli ise ceza ertelenebilmektedir. Ceza ertelendiğinde çocuk, bir ile üç yıl arasında denetim altına alınmaktadır. Denetim süresi verilen ceza süresinden daha az olmamaktadır (TCK, 2004).

Hapis cezasına alternatif olarak sunulan sistemlerden birisi, denetimli serbestlik ve yardım sistemidir. Türk adalet sisteminde modern anlamda denetimli serbestlik uygulaması 2005 yılında başlamıştır (Yavuz, 2012). Denetimli serbestlik; mahkeme tarafından kararlaştırılan koşul ve sürelerde, suç işleyen bireylerin topluma yeniden kazandırılması için

ihtiyaç duyacağı argümanın sağlandığı, toplum temelli uygulamadır (İğdır Cumhuriyet Başsavcılığı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğü, 2007).

İlk kez suç işleyen gençler, suçun mektebi olarak görülen cezaevlerinden suç işlemeye daha meyilli olarak tahliye olmaktadır. Gençler, sosyal çevreleri içinde denetim altına alındıkları için cezaevi kültüründen etkilenmemekte ve bu sayede suç makinesine dönmelerinin önüne geçilebilmektedir (Demirbaş, 2010; Usta ve Öztürk, 2010).

2.1.5.3. Çocuk suçluluğunun önlenmesi ve çocukların korunması

Suçun önlenmesinin temelini, çocuk suçluluğunu önlemek oluşturmaktadır. Gençler toplum içinde yasalara uygun ve yararlı etkinliklere yönelerek ve toplum tarafından onaylanan bir uygun uğraş edinerek, suçtan uzak bir anlayışı kazanabilirler.

Çocuk suçluluğunun disiplinler arası ve çok yönlü toplumsal bir sorun olması nedeniyle, resmi, özel ve sivil toplum kuruluşları iş birliği ile çözülebilecek bir sorundur. Bu nedenle; çocuk suçluluğunun önlenmesinde ulusal, bölgesel ve uluslararası nitelikte yaklaşımlara ve stratejilere gerek duyulmaktadır.

Çocuk suçluluğunun önlenmesi için, uygun düzenlemelerle oluşturulmuş mekanizmalar devreye sokulmaktadır. Toplumsal yapılar, kuruluşlar, servisler, sistemler ve sektörler arasında gerekli ilişki ve çok yönlü disipline dayalı iş birliğinin geliştirilmesine odaklanılmaktadır. Suçluluk önleme politikalarını kabul etmek ve önemini anlamak kadar, bir davranışı suçlama ve etiketlemekten de kaçınmak da önemlidir. Çocukların yoldan çıkmış ya da suçlu olarak etiketlenmesi, toplum tarafından onaylanmayan davranışların sistematik bir şekilde gelişmesine yol açmaktadır (Gönültaş, 2009; Riyad İlkeleri, 1990; UNICEF Türkiye, 2013c; Yolcuoğlu, 2009).

2.2. Benlik İmgesi

Kişilik, kalıtım ve çevrenin ürünüdür. Davranışın en önemli belirleyicisi kişilik, kişiliğin en önemli unsuru da benliktir (Atabay, 2009). Literatürde self olarak geçen terim, sözlük karşılığı olarak benlik, kendilik olarak çevrilmektedir (Ayvaşık ve ark., 2000). Benlik; günlük yaşamda kendi kendisi olmak için çabalamak olarak ifade edilebilir (Nelson-Jones, 1982). Benlik, kendi kişiliğimize yönelik olarak oluşturduğumuz inançlarımız ve kendimizi görüş tarzımızdan meydana gelmektedir. Bu açıdan ele alındığında benlik, kişiliğimizin öznel yanı olarak kabul edilebilir (Baymur, 1993). Bireyin yeterlikleri, beden kavramı ve beden imgesi benliğini bulmada yardımcı olur. Eğer bir birey yeteneklerinin ve yeterliklerinin farkında olmaz ise; kim olduğunda ve kendine biçtiği değerde yanılgıya düşebilir. Bu yanılgı sonucu, insanın başarılı olması ve gerçek benliğini bulmasını engellemiş olur (Başaran, 1996).

Benlik-kavramı (self-concept), bireyin kendisine bakış açısı ve kendisini zihninde temsil edişidir (Aydın, 1996). Olumlu benlik kavramı, bireyin kendi varlığı hakkında sahip olduğu ben iyiyim, önemli amaçlarım var, kendime saygı duyuyorum gibi olumlu duyguları, düşünceleri ve inançlarını anlatır. Olumsuz benlik kavramı, bireyin kendi varlığı ile ilgili sahip olduğu iyi değilim, geleceğimden kaygılıyım, kendime güvenmede güçlük çekiyorum gibi olumsuz duygu, düşünce ve inançlarını anlatır (Eisenberg.& Delaney, 1993).

Benlik-imesi (self-image), bireyin kendisi, fiziksel ve sosyal çevresi ile etkileşimleri sonucunda kazandığı kendine ait duygular, değerler ve kavramlar sistemidir (Ersanlı, 2013) Benlik-imesi, kendimize ait olan ve bir sosyal durumdan diğerine geçtiğimiz zaman değişen ve görece geçici nitelikteki zihinsel resimlerdir (Onur, 1995).

Benlik saygısı (self-esteem), kişinin kendi hakkındaki görece sürekli değerlendirmeleridir. Kişinin benlik kavramına ilişkin algılarının durumuna göre ortaya çıkmaktadır (Ceral ve Dağ, 2005). Benlik imgesinin beğenilip benimsenmesi sonucu benlik saygısı oluşmaktadır. Benlik saygısı benliğin duygusal yanısıdır ve bireyin benliğini beğenme derecesini işaret etmektedir (Kulaksızoğlu, 2001).

Benlik algısı (self-perception) ise, bireyin kendi hakkındaki belirli görüşlerine, yeteneklerine, sınırlılıklarına, ilgilerine ve hakim davranış biçimlerine ilişkin yorumudur. Kişinin kendisi hakkında ne bildiğine ve neye inandığına dayanır. Bu yorum şu andaki görüşlerinin yanı sıra geleceğe yönelik umut ve beklentileri de içermektedir (Eisenberg & Delaney, 1993). Olumsuz ve düşük benlik algısı, benlik saygısını düşürmekte (Yıldırım, 2008) ve sosyal fobiyi de beraberinde getirmektedir (Savaşır ve ark., 1998).

2.2.1. Benlik ile ilgili kuramsal açıklamalar

Freud'un kişilik kuramına göre ruhsal aygıt id, ego ve süperegoda oluşmaktadır. Psikolojik iyilik hali id, ego ve süperegona etkili bir biçimde ilişkide olmasıyla gerçekleşebilmektedir (Nelson-Jones, 1982).

William James benlik kavramını ilk kullanan psikologdur. Benlik hakkındaki kuramsal analizleri bir temel olmuştur. James'e göre benlik; objektif (nesnel) benlik ve sübjektif (öznel) benlik olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Objektif benlik kişiye ait ve dışarıdan gözlenebilir bütün özellikleri içerir. Sübjektif benlik ise, bireyin dünyayla olan iletişimini düzenlemektedir. Bireyin olaylar, insanlar, nesneler hakkındaki yorumlarını kapsayan deneyimlerini kapsamaktadır. Dürtü kontrolü, geleceği planlama, kendini değerlendirme gibi temel psikolojik işlevleri yerine getirmektedir. Bu işlevleri devamlılık, irade ve farklılık gibi yaşantılar sayesinde başarmaktadır (Damon ve Hart, 1982).

Cooley benliği aynadaki benlik kavramını kullanarak açıklar. Buna göre, bireylerin kendileri hakkındaki fikirleri, başkalarının kendilerine bakış açısının ayna gibi yansıtılmasıyla oluşur. Çocuklar çevreden aldıkları geribildirimlere göre kendilerini kız ya da erkek, yaramaz ya da uslu olarak görürler ve çocuklar bir defa kendisinin ne olduğu hakkında bir fikir geliştirdikten sonra bu benlik kavramına uygun şekilde davranırlar (Aksaray, 2003). Birey merkezli ya da danışan merkezli kuram öznel benlik kavramının önemine vurgu yapmaktadır. İnsanoğlu yaşamın ilk dönemlerinde benlik kavramı geliştirmeye başlamaktadır (Nelson-Jones, 1982). Bu kurama göre, her bir kişi kendisinin merkezde olduğu bir evrende yaşamaktadır. Her bir birey kendine özgü gerçek olan olgulara sahiptir. Birey çevresini algılama şekline göre davranmaktadır. Birey, algılanan çevreyi gerçek çevre olarak kabul etmektedir. Bireylerin birbirlerinden farklı tepkiler göstermeleri; çevrelerini farklı algılamalarından, farklı yorumlamalarından, farklı kişiliğe ve benliğe sahibi olmalarından kaynaklanmaktadır (Kulaksızoğlu, 2001).

Rosenberg'e göre genç, ergenlik döneminde kendisinin nasıl biri olduğu ve neye benzediği ile ilgili sorular sormaktadır. Ergenler bu sorulara yanıt ararken benlik algılarını kullanmaktadır. İçsel faktörler yanında çevresel faktörlerin de etkisiyle gelişen benlik imgesi, ergenin kendi kendisine yaklaşım biçiminin belirlenmesinde rol oynar. Ergenin kendisini değerli ya da değersiz görmesi ise benlik saygısını belirlemektedir (Aksaray, 2003).

Horney, kişiliğin gelişiminde aile içi ilişkiler ve sosyo-kültürel etmenlerin önemli rol oynadığını belirtmiştir. Bir insanın diğeriyle, toplumun bireyle ve ana-babanın çocukla olan ilişkilerinin kişiliğin gelişimindeki önemini vurgulamıştır (Geçtan, 2000).

Sosyal öğrenme kuramcılarına göre, çevre ve insan birbirlerini karşılıklı nedensellik ilkesine göre etkiler. Bandura'ya göre insan, yeni deneyimler sonucunda ya da başkalarını model alarak öğrenmektedir. Benlik sistemi, davranışların algılanması, değerlendirilmesi ve üretilmesinde işlevi olan ve referans mekanizmaları sağlayan bilişsel yapılardan oluşur. Benlik sistemi, yeni davranışların edinilmesinde kendi kendine pekiştireç sağlamaktadır. Bu pekiştirme, bireyin kendi davranışlarını içsel standartlarıyla karşılaştırması sonucu oluşur. Bireyin davranışları içsel standartlarına uygun olduğunda kendini değerli bulmaktadır. Davranışları içsel standartlarına uygun değilse suçluluk, utanç ve hoşnutsuzluk duyar. Benlik sistemini oluşturan üç tamamlayıcı süreç bulunmaktadır. Bunlar; kendini gözleme, yargılayıcı süreçler ve benlik tepkileridir (Aksaray, 2003).

Gerçeklik terapisinde; insanların kendilerini başarılı görmesi ve olumlu benlik algısı geliştirebilmesi için davranışlarının farkına varması gerekmektedir. Eğer birey davranışlarını

ile ilgili farkındalık geliştiremezse olumlu benlik algısı geliştirmesi güçleşmektedir (Altıntaş ve Gültekin, 2003).

2.2.2. Benlik kavramını etkileyen faktörler

Benlik kavramı oluşumu yıllarca süren dinamik bir birleşimdir. Benlik kavramını etkileyen faktörler, ebeveynler ile kurulan özdeşimin ve ilişkilerin niteliği; çocuğa gösterilen ilginin, değer vermenin ve desteğin düzeyi, aile disiplininin uygulanma şekli, dağılmış aile yapısı, sosyoekonomik ve sosyokültürel durum, ırk, fiziksel, zihinsel, ruhsal özellikler olarak sıralanabilir (Sayıl, 1996).

Aile, toplumun en küçük ve en önemli yapı taşıdır. Bireylerin fiziksel, duygusal, sosyal ihtiyaçlarını karşıladıkları sosyal birim olan aile; bireyin yaşamı üzerinde büyük bir öneme sahiptir. Çocukların ilk sosyalizasyonunu aileleri sağlamaktadır. Bu sosyalizasyon ilerdeki yıllarda aile dışındaki ilişkileri, kimlik kazanmayı, sosyal yeterlilikleri, kişilik gelişimini ve topluma uyum sağlamayı doğrudan etkilemektedir (Ermiş, 2008).

Gelişim sürecinde çocukluğu takip eden ergenlik, benlik kavramının öne çıktığı bir dönemdir. Ergenler kendi iç dünyasına dönmekte, duygularını incelemekte, nasıl bir kişi olduğunu, ne olmak istediğini düşünmektedir. Ergen kendini sürekli dolarak değerlendirip eleştirmektedir. Kendini ana-babasından ve diğer bireylerden ayıran özelliklerini öne çıkartmakta, benliğini yeniden düzenlemeye çalışmaktadır (Yörükoğlu, 2007). Bu dönemde genç ne olduğunu ve ne olabileceğini anlamaya ve fikir sahibi olmaya başlamaktadır. Gençler, kendilerini tanımlamaya ve benlik oluşturmaya zorlayan birtakım baskılara ve güdülere maruz kalmaktadır. Ergenlik, onun kendi cinselliğini fark etmesini sağlamaktadır. Ergenliğin en önemli değişimi, kimlik krizi olarak tanımlanan değişimdir (Kulaksızoğlu, 2001).

Aile ilişkileri ergenin olumlu arkadaşlık ilişkileri kurabilme ve benlik saygısı üzerindeki etkisi açısından oldukça önemlidir (Büyüksahin Çevik, 2007). Anne baba tutumlarının demokratik olması olumlu benlik algısının ve benlik saygısının yükselmesini sağlamaktadır. Öte yandan, otoriter, baskıcı ana baba tutumları olumsuz benlik algısına neden olarak benlik saygısını düşürmektedir. Yıldırım'a (2008) göre, baskıcı-otoriter ebeveyn tutumu ortamında yetişen çocukların kendilerine olan güvenlerinin yok gibidir. Sessiz, çekingen, gergin ve tedirgindirler. Bu çocuklar kolaylıkla başkalarının etkisinde kalabilirler. Sürekli eleştirildikleri için aşağılık duygusu geliştirebilirler. Kendi başına karar veremediği için dışarıdan birilerinin kendisini yönlendirmesini bekler. Bazen de tam tersine isyankâr bir çocuk da olabilir (Yıldırım, 2008).

Ebeveynlerin haricinde arkadaşlık ilişkilerinin de bireylerin gelişimine katkıda bulunduğu bilinmektedir. Sosyal gelişim sürecinde ergen, arkadaşlarıyla beraber olmaktadır.

Bu birliktelikler sayesinde insan ilişkileriyle ilgili deneyimler kazanılmaktadır. Arkadaşlar tarafından beğenilme ve benimsenme, ergenin benlik saygısı açısından önemlidir (Büyükaşahin Çevik ve Atıcı, 2009). Benliğe ilişkin bilgiler, kişinin kendini gözlemlemesinden, diğer bireylerden alınan geri bildirimlerden ve sosyal karşılaştırmalardan elde edilmektedir. Kişi bu kaynaklardan birinden, hepsinden ya da kendisi için ulaşılabilir herhangi birinden yararlanabilmektedir. Akranlar, bireyin gelişiminde sadece bir sosyalleşme aracı olmayıp, kendisi hakkındaki bilgileri sağlayan bir kaynaktır (Şirvanlı Özen, 2006).

Benlik saygısı, bireyler için önemli bir duygudur ve algılanan benliğe biçilen değeri göstermektedir. Bireyin kendisi hakkındaki değerlendirmeleri, kabul görmeyi, onaylanmayı ve özdeğerlilik duygularını yarattığında, bireyin özsaygısı da yüksek olmaktadır. Kendisine dair algılarının olumsuz olması durumunda benlik saygısı da düşük olmaktadır (Yazgan İnanç ve ark., 2007). Akran zorbalığına maruz kalmak gibi yaşanan olumsuz deneyimler, çocuk ve ergenlerin benlik kavramlarını da olumsuz etkileyebilmektedir (Şirvanlı Özen, 2006).

Ergenlerin değişen bedenlerini kabul etmesi bedenleri hakkındaki görüşlerinin olumlu olması da kimlik kazanımlarında için önemli olmaktadır. Ergenler bedenlerini ve fiziksel görünümünü kabul ettikleri ölçüde sağlıklı bir gelişim gösterebilmektedirler (Türküm, 2000).

Benlik değeri duygusunun düşük olması; ergende farklı psikopatolojilere neden olan bir etmendir (Kuyucu, 2007). Olumlu beden imgesine sahip olan ergenler, olumlu benlik kavramı geliştirmektedirler. Beden imgesi, birbiriyle etkileşen birçok etkenin sonucudur. Bireylerin nasıl göründükleri hakkındaki fanteziler, düşünceler, akranlardan daha erken veya geç olgunlaşma etkenlerdendir. Bu durum, ergenin döneme ait başka bir gelişim göreviyle karşılaştığındaki başarısı ya da başarısızlığını etkilemektedir (Gander ve Gardiner, 2007).

2.2.3. Benlik ve suç arasındaki ilişki

Benlik ve suç arasındaki ilişkiyi en iyi açıklayan kuram; suçluluğun anlaşılmasında kullanılan Yaftalama Kuramıdır. Bu kurama göre sapkınlık (suç), bireyin veya grupların özelliklerinin kümesi olarak değil, sapkınlar ile sapkın olmayanların arasında oluşan etkileşim sürecidir. Sapkınlığın gerçek yapısının anlaşılabilmesi için, bazı bireylere ‘sapkın’ yaftası yapılandırılmasındaki nedenin belirlenmesi gerekmektedir. Yaftalamanın büyük bir kısmını, yasa vasıtasıyla yönetimi temsil edenler veya başkalarının ahlakıyla ilgili tanımlamalar yapabilen insanlar gerçekleştirmektedir. Yaftalar, toplumdaki güç yapısını dile getirmektedir. Sapkınlığın tanımlandığı kurallarda gücünün yönetimi vardır. Zengin yoksulu, erkek kadını, yaşlı genci, etnik çoğunluk azınlıkları tanımlamaktadır. Varlıklı bir semtte masum bir çocuk oyunları olarak adlandırılabilen izinsiz alma, yoksul alanlarda hırsızlık eğilimi olarak görülebilmektedir. Suça eğilimli yaftası asılan bu çocuğun, öğretmenleri ve ilerideki

işverenleri tarafından güvenilmez olarak görülmesi beklenen bir sonuçtur. Aslında her iki durumda da edimler aynı olmasına karşın farklı anlamlar yüklenir (Giddens, 2005).

Suçlu gençlerin benlik saygılarının artmasında toplumsal etkenler rol oynamaktadır. Yoksul ailelerin çocukları kendilerini, okuldaki varlıklı arkadaşlarından çok farklı görmektedirler. Bu çocukların değer yargılarını yabancı, amaçlarını ise ulaşılmaz olarak görürler. Akademik başarıdaki düşüklük değer yargılarından büsbütün uzaklaşmasına neden olur. Akranlar arasındaki bu durum spor alanında ve kavgada değişim gösterir. Bunun üzerine kabadayılıkla ve otoriteye karşı gelme ile üstünlüklerini kanıtlamaya çalışırlar. Davranışları karşısında tepki gördüklerinde davranışlarının dozunu artırarak devam ettirirler. Ergen, varlıklı akranlarına sunulan imkânların kendisine sunulmayacağını gördükçe, benimsediği ters ya da olumsuz kimliğe iyice sarılır ve benzer durumdaki akranlarıyla gruplaşır. Bu akran dayanışması onu daha dayanıklı kılmakta, suçluluk duygusundan kurtarmakta ve benlik saygısını yükseltmektedir. Yörükoğlu (2001)

2.3. Psikolojik Belirtiler

Psikolojik sağlık, çocuk veya ergenin, beklenen - beklenmeyen olaylara ve yaşadığı kriz durumlarına karşı gösterdiği uyum sürecidir. Psikolojik sağlık, tıpkı beden sağlığı gibi çeşitli nedenlerle bozulabilmektedir. Oluşan bozuklukların seyri, vakaya göre hafif veya ağır şekillerde görülebilmektedir. Psikolojik bozukluğun seyrindeki fark, yaşam koşullarıyla ve biçimleriyle ilişkilidir. Bu bozukluklar çocuğun gelişimini geciktirebilmekte ve kalıcı izler bırakabilmektedir (Adana, 2009).

Psikolojik sorunlar, bedensel hastalıklarda olduğu gibi; biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin etkileşimi sonucunda ortaya çıkmaktadır (Altınel, 2008). Çocuk ve ergenlerin psikolojik sağlığını bozan faktörlerin; kalıtım, doğum ve erken çocukluk dönemi travmaları, akraba evliliği, sağlık hizmetlerinde yetersizlik, eğitim yetersizlikleri, sosyoekonomik durum, kadının sosyal statüsü, şiddet, göç ve kültür çatışmaları, hızlı kentleşme ve sosyal destek sisteminin işlememesi olduğu belirtilmektedir (Adana, 2009; Altınel, 2008).

Ergenler ile yapılan çalışmaların bulguları incelendiğinde, psikolojik bozukluklarının; depresyon ve intihar, anksiyete, şiddet, saldırganlık ve zorbalık gibi davranım bozuklukları, madde bağımlılığı konularında yoğunlaştığı görülmektedir (Eryılmaz, 2013). Psikolojik bozukluklara ilişkin belirtilerin özellikle eğitim kurumlarında fark edilmesi; uygun yardımın alınması ve problemin çözülmesi açısından önem taşımaktadır (Adana, 2009).

2.3.1. Anksiyete (kaygı)

Anksiyete, çağdaş yaşamda insanın yaşam kalitesini düşüren, uyumunu zorlaştıran bir duygudur (Karaca, 2015). İnsanın temel duygularından biri olarak kabul edilmektedir. Günlük yaşamda kişiden kişiye farklı derecelerde gözlenmektedir. Normal düzeydeki kaygı bireylerin verimliliğini artırırken, günlük yaşantının merkezi veya uğraş odağı olduğunda bireylerin normal yaşantısını sürdürmesini engellemektedir. Kaygı düzeyi yükseldiğinde kaslar gerilmekte ve titremekte, terleme, baş dönmesi, mide bulantısı, ishal, kalp çarpıntısı, dikkati toplamada zorluk, çabuk sinirlenme, uykusuzluk ve kendine ya da başkalarına bir şey olacağına dair tedirgin bekleyiş gibi pek çok bedensel ve psikolojik belirtiler görülmektedir (Öner ve LeCompte, 1983; Cüceloğlu, 1992).

Evrensel bir olgu olan anksiyete, insanın uyumunun ve güvenlik sisteminin çöküşünün belirgin bir belirtisidir. Bireyler genellikle anksiyeteyi hafif düzeyde yaşamakta ve çözüm üretebilmektedir. Anksiyete, bireyin farkında olmadığı bilinçdışı çatışmalarından beslenmekte ve baş etme konusunda çaresizlik duygusu yaşatmaktadır. Yıkıcı etkileri nedeniyle bireyler çıkış yolu bulmakta başarısız olmaktadır. Birey anksiyeteyi kontrol edemediğinde bebeklik dönemine özgü çaresizliğe geri dönmektedir. Yaşanan yoğun anksiyete, gerçeği değerlendirme yetisinin parçalanmasına neden olduğundan; yer, zaman ve insan yönelimi bozulmaktadır. Bireyin hareketlerinde düzensizlik olmakta, ben ve ben olmayı ayırt edebilme kapasitesini yitirmektedir (Karaca, 2015).

Literatürde kaygı ve nedenleri için değişik tanımlamalar bulunmaktadır., Sözlük anlamda kaygı; nedeni belirsiz ve bilinmeyen korku olarak tanımlanmaktadır. Birey, çocuklukta yaşadığı bastırılmış veya inkar edilmiş bir yaşantısına benzer bir durumla karşılaşma ihtimalinde ya da karşılaştığında, nedenini bilmediği bir huzursuzluk yaşamaktadır (Erkuş, 1994).

Kaygı, tek bir dışsal uyaranla sınırlı olmayan, kolaylıkla giderilemeyen bunalı, sıkıntı ve endişe duygusudur (Savaşır ve ark., 1998). Baltaş'a (1998) göre kaygı, kaynağı belirsiz korkudur. Korku tehdide bağlı olarak şiddeti değişen normal bir tepki iken kaygı, tehdit ile orantılı olmayıp tehdidin varlığından bağımsız bir halde sürmektedir.

Yılmaz ve Ocakçı (2010) anksiyeteyi, bireylerin kendilerini tehdit altında hissettikleri anlarda ortaya çıkan sıkıntı, endişe ve bunalma duygularının yanında bir takım bedensel reaksiyonların ortaya çıkması olarak tanımlamaktadırlar.

Cüceloğlu (1992) kaygının; üzüntüyü, sıkıntıyı, korkuyu, başarısızlık duygusunu, acizliği, sonucu bilememeyi ve yargılanma gibi heyecanların bir veya daha fazlasını içerebildiğini belirtmektedir.

Kaygı kavramından ilk bahseden ve tanımlayan Freud olmuştur (Kara ve Acet, 2012). Kaygıyı tehlike durumuna karşı evrensel bir tepki olarak görmekte ve kaygının belli bir şekilde ortaya çıkan motor boşalmaya eşlik eden hoşnutsuzluk durumu olduğunu belirtmektedir. Freud kaygıyı, gerçek ya da algılanan bir tehlike olasılığına karşı geliştirilen bir tepki olarak tanımlamaktadır (Nelson-Jones, 1982). Freud'a göre; içten veya dıştan gelen tehdit edici durumların ego tarafından denetlenemediği durumlarda anksiyete oluşmaktadır. Freud, gerçeklik anksiyetesi, nevrotik anksiyete ve suçluluk anksiyetesi olmak üzere üç tür kaygıdan söz etmektedir. Gerçeklik anksiyetesi dış dünyadaki herhangi bir gerçek tehdit karşısında bireylerin geliştirdikleri reaksiyondur. Nevrotik anksiyete, nedeni belli olmayan, bireyi tepkisiz hale getirecek boyutlara gelebilen, kontrol dışı gelişen kaygı olarak tanımlamaktadır. Genellikle mantık dışıdır ve içgüdülerin kendisinden değil, onların doyum bulmasının cezalandırılmasından korkulmaktadır. Suçluluk anksiyetesi kişinin kendi vicdanından korkmasıdır. Freud'a göre birey kaygının neden olduğu gerilimi azaltmak amacıyla kaygıyla baş etme stratejileri kullanmaktadır. Psikanalitik kuramda; savunma mekanizmalarının egonun güçlendirilmesi yoluyla geliştiği ve bu sayede bireyin kaygı yaratan durumlarla baş etmeyi öğrendiği vurgulanmaktadır. Savunma mekanizmaları, olumsuz bir durum olan kaygıyı azaltmakta veya fizyolojik gerilimi baş edilebilir sınırlara çekmektedir. Bu mekanizmalar, hoş olmayan durumun farklı algılanmasına, değiştirilmesine, gerçeğin çarpıtılmasına neden olarak, düşüncelerimize yön verebilmektedir (Başol, 2017; Cüceloğlu, 1992; Geçtan, 1997; Yanbastı, 1990).

Horney, kaygının durumla orantısız, çoğu kez imgesel bir tehlikeye karşı geliştirilen bir tepki olduğunu vurgulamaktadır. Canon, anksiyetenin organizmanın iç dengesini bozan tehlikelere karşı tepki ya da dengenin yeniden sağlanmasındaki başarısızlık sonucu ortaya çıkan durum olduğu belirtmektedir. Kierkegard, anksiyeteyi hayatın kaçınılmaz bir parçası olarak ele almış ve ölüme kadar süren hastalık olarak nitelendirmiştir. Goldstein, anksiyetelerin ortak özelliğinin kişilerin yetenekleri ile ondan beklenenler arasındaki uyumsuzluk olduğunu belirtmiştir (Geçtan, 1997).

Varoluşçuluk insan yaşamında anksiyetenin anlamı üzerinde durmuştur. Normalde anksiyete sağlıklıdır, insanları motive etmektedir ve insanın değişimine yardımcıdır (Akboy ve İkiz, 2007). Varoluşçu psikolojiye göre, insan varoluş kaygısı içindedir. Kaygı ve mutsuzluğun kaynağı, yaşamın anlamının bulunamaması ve "var olamama/ölüm" tehdididir (Yanbastı, 1990).

Danışan merkezli yaklaşıma göre kaygı; organizmadaki benlik kavramı ile yaşantı arasındaki tutarsızlığa tepki olarak çıkan gerilim ve rahatsızlık durumudur. Bu tutarsızlık

farkında olma durumuna karışarak, yerleşik benlik kavramında değişim olmasını zorlamaktadır (Nelson-Jones, 1982). Yaşantılarının hepsinin farkına varamayan, bunları seçerek yaşayan, bazılarını ise tehlikeli veya tehdit edici bulduğu için bastıran birey, kişiliğinin bir kısmını sürekli olarak reddetme çabası içinde olacaktır. Sonuç olarak kendi davranış ve kişiliğine güveni olmayacak ve kendini anksiyete içinde bulacaktır (Yanbastı, 1990).

Bilişsel modele göre, kişilerin anksiyete yaşamalarında en önemli neden, olaylardan çok kişilerin bu olaylarla ilgili beklentileri ve getirdikleri yorumlardır. Anksiyeteye neden olan yorum ya da düşünce ise algılanan tehlike ile ilgilidir. İki tip anksiyete vardır. Birinci tip beklenmedik ortamlarda ortaya çıkan ve tekrarlayan panik nöbetlerdir. İkinci tip ise bireyin farklı yaşantılara bağlı olarak hissettiği, gerçekçi olmayan, yoğun bunaltı, korku ve endişedir (Savaşır ve ark., 1998).

Akılcı – duygusal terapide kaygı, gerçekte olan davranışı engellemesi ve karıştırması nedeniyle de uygun olmayan bir duygu olarak görülmektedir. Ellis kaygının, akılcı olmayan düşüncelere veya makul olmayan inançlara dayandığını ileri sürmektedir (Nelson-Jones, 1982).

Davranışçı kuramın önde gelenlerinden Wolpe'ya göre kaygı ve korku birbirinin yerine kullanılan kavramlardır. Kaygı; zihinsel koordinasyonu, zihinsel etkenlikleri ve cinsel performansta olduğu gibi organizmanın birçok fonksiyonunu bozmaktadır. Eysenck, korku/kaygının dürtünün özelliklerine sahip bir tepki olduğunu ileri sürmektedir. Bu yüzden korku kaygının sönmeye direnerek, koşullu uyarıcının sunulmasıyla arttığını söylemektedir (Nelson-Jones, 1982).

Kaygıyı tanımlama çabaları ise 1950'li yıllara dayanmaktadır. Taylor'un 1951 yılında gözkapağının hareketlerini koşullandırma yolu ile incelediği yaptığı bir deney esnasında, deneğin kaygısını ölçme gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine Taylor, Açık Kaygı Ölçeğini geliştirmiştir (Bindak, 2005). 1952 yılında Yale Üniversitesinde Mandler ve Sarason'un sınav kaygısının bilişsel ve duygusal bileşenleri üzerinde yaptıkları çalışma bu konudaki ilk çalışmalardan biri olarak kabul edilmektedir (Başol, 2017).

Spielberger, bireyin içten kaynaklanan ve içinde bulunduğu durumları stresli olarak yorumlaması sonucunda sürekli korku ve tedirginlik duyguları yaşamasının bir kişilik özelliği olduğunu belirtmektedir. Genelde durumları stresli olarak algılamaktan dolayı yaşanan bu kaygıyı da sürekli kaygı olarak tanımlamaktadır. Bireylerin, tehlikeli koşullardan kaynaklanan geçici durumlara bağlı olarak tedirginlik ve huzursuzluk yaşadıklarını belirtmektedir. Doğrudan çevreden gelen tehlikelerden bağımsız olarak, özdeğerlerinin tehdit edildiğini zannettiği veya içinde bulunulan durumların stresli olarak yorumlanması sonucunda yaşanan

kaygıyı da durumluk kaygı olarak tanımlamıştır. Kaygı yaşantısında bu ayırımın yapılmasını Spielberger'in İki Faktörlü Kaygı Kuramı ile gerçekleştirmiştir. Kaygı türlerinin ölçülebilmesi ise Spielberger ve arkadaşlarının Durumluk – Sürekli Kaygı Envanteri sayesinde yapılabilmektedir (Öner ve LeCompte, 1985). Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanterinin (State Trait Anxiety Inventory-STAI) Türkiye için geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılarak, sahada çalışanlar tarafından kullanılmaları sağlanmıştır Çocuk ve ergenlerde kaygı bozukluğunu değerlendirmek üzere geliştirilmiş pek çok envanter ve ölçek bulunmaktadır (Demir ve ark., 2000; Karakaya ve Öztop, 2013).

Anksiyete bozuklukları kadınlarda erkeklere oranla daha sık görülmektedir Altınel, 2008). Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı'na göre anksiyete bozuklukları; ayrılma kaygısı bozukluğu, seçici konuşmazlık (mutizm), özgül fobi, toplumsal kaygı bozukluğu (sosyal fobi), panik bozukluğu, agorafobi, yaygın kaygı bozukluğu, maddenin/ilacın yol açtığı kaygı bozukluğu, başka bir sağlık durumuna bağlı kaygı bozukluğu, tanımlanmış diğer bir kaygı bozukluğu ve tanımlanmamış kaygı bozukluğu olarak sınıflandırılmıştır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

2.3.2. Depresyon

Depresyon, üzüntülü periyotlarla karakterize bir duygudurum bozukluğu olarak sınıflandırılmıştır (Austin ve Sciarra, 2012). Depresyon, toplum sağlığını en fazla tehdit eden sorunların başında gelmektedir (Başoğlu ve Buldukoğlu, 2015). Son zamanlarda her yaş grubunda, oldukça sık olarak görülebilmektedir. Çocuk ve ergenlerde tipik belirtileri olmadığından varlığı atlanabilmektedir. Depresyon, erken çocukluk döneminden itibaren, herhangi bir yaşta ortaya çıkabilmektedir (Çetinkaya vd., 2008).

Depresyon, bireylerin sosyal uyumunu, işlevselliğini ve yaşam kalitesini önemli ölçüde etkilemektedir. Tedavi giderleri ve işgücü kaybı nedeniyle de yüksek ekonomik kayıplara neden olmaktadır. Tedavisinde, ilaç kullanımı ile; Psikodinamik Terapi, Kişilerarası İlişkiler Terapisi, Bilişsel Davranışçı Terapi, Hümanistik- Varoluşçu Terapi, Sorun Çözme Terapisi, Aile ve Çift Terapisi ile Farkındalık Eğitimi ve Psikoeğitim kullanılmaktadır (Başoğlu ve Buldukoğlu, 2015). Beck'in Bilişsel Kuramı depresyonun oluşumu ve tedavisine yönelik geliştirilen kuramların arasında yaygın olarak kullanılan yaklaşımdır (Aydın, 1990)

Biyolojik yaklaşımlar depresyonu, bireyin biyokimyasal işleyişinde oluşan yetersizliklerin bir sonucu olarak görmektedir. Davranışçı modeller ise, istenmeyen deneyimlerdeki ödüllere veya aşırılıklardaki eksikliklerden dolayı depresyonun oluştuğunu kabul etmektedir. Depresyonun gelişiminde; beceri kazanma modelleri, girişkenlik, sosyal yetiler ve problem çözmede eksikliklere vurgu yapılmaktadır (Leahy, 2007).

Psikanalitik kuramcılar depresyonun, çocukluk çağında yaşanmış ve çözümlenememiş keder ve kayıplarla ilişkili bilinçdışındaki duygusal çatışmalardan ve savunma mekanizmalarının yıkımından kaynaklandığını belirtmektedirler (Yeşilbaş, 2008). Freud, yası ve melankoliyi incelerken, nesne/obje kaybı üzerinde durmaktadır. Yas yaşantısında gerçek bir sevgi nesnesinin kaybedilmiş olmasına karşın depresyonda böyle bir kayıp gerçekleşmemiştir. Depresyonda bilinçdışı imgesel bir kayıp söz konusudur. Depresif kişilerde sevdikleri tarafından terk edilmiş gibi bir kayıp duygusu vardır. Freud, kaybedilen bir sevgi objesine duyulan öfkenin egoya yöneltilmesi nedeniyle patolojik yas durumunun ortaya çıkacağını belirtmektedir. Bunun sonucunda ise; kişinin özsaygısı düşmekte, kendini değersiz, küçük ve suçlu olarak görmektedir. Kişide yaşam anlamını yitirilmesi ve öfke duygusunun olumlu bir şekilde dışa vurulamaması sonucunda, ruhsal çökkünlük (depresyon) oluşmaktadır (Koç, 2008).

Bilişsel yaklaşım, depresyonun temelde bilişsel bir bozukluk olduğunu savunmaktadır (Gamsız, 2017). Abramson ve arkadaşları depresyonun, olaylara olumsuz açıklama getirmenin sonucu olduğunu ileri sürmüştür. Beck, 1976 yılında yayınlanan *Cognitive Therapy and The Emotional Disorders* çalışmasında her psikiyatrik bozukluğu diğerlerinden ayrılan belirli bir bilişsel içerik olduğunu savunmuştur. Depresyonun yaşantılarına, geleceklerine kötümser bakan bireylerin bilinçli olumsuz düşüncelerinin bir sonucu olduğunu belirtmiştir (Leahy, 2007). Beck'in modeline göre depresyon; duygu, biliş, motivasyon ve fizik yapı ile ilgili belirtiler taşımaktadır. Depresyonun bilişsel yönleri, hastalığın tanımlanmasında temel unsur durumundadır. Depresyonlu hastanın düşünme tarzı, bilişsel üçlü olarak nitelendirilen; kendine yönelik olumsuz düşünce yapıları, hastanın deneyimleri ve gelecek tarafından yönlendirilmektedir. Hasta, mantık dışı ortaya çıkan otomatik düşüncelere sahiptir. Depresyonda olumsuz düşünce yapıları, kişiye özel gizli şemaların etkin hale gelmesinden kaynaklanmaktadır. Beck, şemaları; organizmayı etkileyen uyarıcıyı perdeleyen, kodlayan ve değerlendiren yapılar olarak tanımlamaktadır (Greenberg, 2007). Bilişsel şablonların türlerini, bireyin bütün olaylarını, hafızasını, inançlarını ve tutumlarını organize eden bilgi yapılarıdır. Bireye tehdit işaretlerini yorumlamada ve durumun önemi ya da kişisel anlamı hakkında öngöründe bulunmaya yardımcı olurlar. Şemalar bilgi işlemeyi şekillendiren psikolojik bozukluklarda temel bilişsel mekanizmalardır. Beck'e göre şemalar, uyarıcıyı sınıflandırmak için; türüne göre tasnif edilmiş karmaşık sistemler içermektedir. Bu şemalar işlenebilir veya aktif hale geldiklerinde, bireyin neye dikkat ettiğini, nelere odaklandığını, uyarıcının tehlike sinyali olarak algılanma ihtimalini arttıran bilişsel filtreler olarak görev yaparlar (Riskind, 2007). Şemalar içeriklerine, temsil boyutuna ve kendisi ile ilgili olumsuz genellemelere göre

tanımlanmaktadır. Uyumlu ve uyumsuz şemalar, dış dünyadan gelen bilgiyi süzerek, bireyin deneyimi yorumlama tarzını belirlemektedir. Uyumsuz şemalar yeni bilgiye karşı, uyumlu şemalara nazaran daha katı ve kapalıdır. Uzun zaman beklemede kalan uyumsuz şemalar, depresyon şeklinde aktif hale geçerler. Şemaların olumsuz içeriği, depresyonu oluşturan süreç içerisinde bireyin düşünmesini ve işleyişini yönetmektedir. Bireyin, benlik, dünya ve gelecek hakkında çarpıtılmış inançları vardır. Acizlik, özgüven azlığı, haz almama ve çaresizlik mevcuttur (Greenberg, 2007). Bilişsel terapistler hastanın bilişsel çarpıtmalarına odaklanmışlardır. Bilişsel çarpıtmalar; olumsuz duygudurumla bağdaşan bilinçli ve kendiliğinden düşüncelerdir. Ancak bireyi depresyona temel varsayımlar ile kişisel şemaların ittiğini belirtmektedirler (Leahy, 2007).

Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı DSM-V'te depresyon, bir bozukluk olarak ele alınmakta ve tanı ölçütleri sıralanmaktadır. Bunaltı, sıkıntı, belirgin ve sürekli bir çökkün duygudurum dönemi veya bütün veya neredeyse bütün etkinliklere karşı ilgide belirgin azalma veya bunlardan zevk almama durumu, depresyonun ayırt edici belirtileridir. Hastalar kendilerini hüzünlü, kederli, umutsuz veya değersiz hissettiklerini söyleyebilirler ve çoğu kez depresif duygu durumunu ıstırap veren duygusal bir ağrı olarak tanımlamaktadır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

Depresyon, duygusal, bilişsel, davranışsal ve bedensel belirtiler taşısa da en önemli belirtisi çökkün ruh halidir (Tuğrul ve Sağlam, 1994). Depresyon, ergenlerde en fazla görülen bozukluklardandır (Özer ve ark., 2002). Çocuklukta başlayan depresyon; ergenlik ve yetişkinlikte de devam etmektedir. Çocuk ve ergen depresyonlarının, gelişimsel açıdan farklı özelliklere sahip oldukları belirtilmektedir (Şenol, 2006). Cinsiyetler arasındaki farklılaşmanın, hormonal değişikliklerin duygudurum üzerindeki etkisinden kaynaklandığı belirtilmektedir (Tamar ve Özbaran, 2004). Çocuklarda görülen depresif yakınmalar erişkinlerin yakınmalarına benzese de farklılıklar görülmektedir. 9-12 yaş grubu çocuklarda sıkıntı, düşük özgüven, suçluluk, ümitsizlik, evden kaçma isteği ve ölüm korkusu daha sıktır. 13-18 yaş grubunda dürtüsellik, hafif uyarılara karşı aşırı tepki verme ve davranış değişiklikleri daha çoktur. Bu yaş grubu çocuklarda okul performansında düşme, daha küçük yaş gruplarına göre daha çok uyku ve iştah değişiklikleri ile erişkinlere benzer şekilde intihar düşünce ve girişimleri bulunmaktadır (Bodur ve Üneri, 2008).

2.3.3. Olumsuz benlik

Ergenlik döneminin gelişimsel açıdan önemli bir diğer kavramı benlik saygısıdır. Benlik saygısı, bireyin kendini olduğu gibi kabul edip değer vermesini ifade etmektedir. Psikolojik sağlığının bir göstergesi olan benlik saygısının; bu dönemde görülebilen çeşitli

sorunların ortaya çıkmasında etkin olduğu bilinmektedir. Ergenlerle yapılan çalışmalarda benlik saygısında düşme ile insanlara güven duymanın azaldığı, depresyona eğilimin, hayalperestliğin ve psikolojik izolasyonun arttığı görülmüştür (Eren Şakar, 2008).

Kendilik algısı yüksek olan bireyler akademik olarak daha başarılı ve sorumluluk sahibidirler. Herhangi bir kararı verirken olanaklarının farkındırlar ve davranışlarının sonuçlarının doğru tahmin edebilirler. Başkalarının ihtiyaçlarına duyarlılıkları yüksektir. Kişilerarası ilişkilerinde saygılı, çatışma sürecinde yapıcı çözümlere ulaşmada etkilidirler. Çevrelerindeki insanları etkileme yetenekleri yüksek, yeni deneyimleri seven ve yaptıklarından memnun olan bireylerdir. Kendilik algıları düşük olan bireyler ise başkalarının kolayca yönlendirdiği, kolaylıkla engellenmişlik hissine kapılan, anti sosyal davranışları olan, zayıf bireysel uyuma sahip, yeteneklerini ve ilgilerini yeterli düzeyde kullanamayan bireylerdir (Sezer, 2010).

2.3.4. Somatizasyon

Somatizasyon; herhangi bir organik nedene dayalı olmadan ortaya çıkan bedensel yakınmaları tanımlamak için kullanılmaktadır (Tuncer, 1999). Psikolojik sorunların ve stresin bedensel belirtilerle ifadesidir. Somatizasyon, bir tanı sınıfı ya da bozukluk olarak değil; geniş kapsamlı klinik bir olay olarak kabul edilmektedir (Kesebir, 2004). Somatizasyon nedeniyle kişi acı çekmekte, aile ilişkileri ile sosyal ve mesleki işlevselliği bozulmaktadır (Özen ve ark., 2010). Çocuk ve ergenlerde en çok; baş ağrısı, mide ağrısı, karın ağrısı, kol ve bacaklarda ağrı, kaslarda güçsüzlük ile enerjide azalma görüldüğü belirlenmiştir (Şişman ve ark., 2013).

Psikanalitik görüş somatik belirtileri; kabul edilemeyen dürtü ve isteklerin bilinç alanına çıkmasını engelleyen savunma araçları olarak görmektedir (Kesebir, 2004). Freud çözülmeyen duygusal çatışmaların belirli organlardaki sembolik görünümünü somatik uyum'' olarak adlandırmıştır. Alman psikanalist Wilhelm Stekel, somatizasyon terimini ilk kullanan kişidir (Sözeri Varma, 2017).

Somatik bozukluklar ise; herhangi bir organik nedene dayalı olmaksızın, oluşumunda psikolojik nedenlerin rol oynadığı, bedensel belirtilerle seyreden bozukluklardır. Belirtiler bilinçli olarak yaratılmamakta ve bilinçli olarak kontrol edilememektedir. Bu bozukluk grubunda yer alan konversiyon bozukluğu, ağrı bozukluğu ve beden şekil bozukluğu, erken ergenlik ve genç erişkinlik döneminde başlamaktadır (Altınel, 2008).

2.3.5. Hostilite (Düşmanlık)

Hostilite, başkasının kendi düşüncelerini kontrol edeceği fikri, insanların çoğuna güvenilemeyeceği korkusu, birini dövme ya da zarar verme isteği, bir şeyleri kırıp dökme isteği ve başkalarının suçlu olduğu duygularını içermektedir (Bulut, 1995).

2.4. Konu İle ilgili Yapılan Çalışmalar

Konu ile ilgili yapılan çalışmalar kapsamında; suça sürüklenen çocuklar, benlik ve psikolojik belirtiler konularında yapılan çalışmalar sunulmuştur.

2.4.1. Suça sürüklenen çocuklar ile ilgili çalışmalar

Çocukların suçtan korunmasına yönelik sistemin ülkemizde yeni oluşunun sonucu olarak, yapılan çalışmaların alanı ve sayısı kısıtlıdır. Çalışmaların hukuk ve tıp konularında yoğunlaştığı, sosyal bilimler alanında ise daha çok sosyodemografik özelliklerin ele alındığı görülmüştür (Adalet Bakanlığı, 2016c; Adalet Bakanlığı, 2018b).

2.4.1.1. Öter (2005), çocuk suçluluğuna yol açan toplumsal nedenleri Antalya örneğinde araştırarak anlamak amacıyla Antalya il merkezindeki Çocuk Şube Müdürlüğü'nde 100 çocukla görüşme yapmış ve katılımlı gözlem ile elde etmiştir. Çalışmada çocukların en çok 14-17 yaş aralığında (n=79) suça karıştığı bulunulduğu görülmüştür.

2.4.1.2. Işık (2006) çocuk suçluluğu ve okul – suç ilişkisi üzerine kavramsal bir çözümleme yapmak amacıyla suça ilişkin kuramları, çocukları suça iten risk faktörlerini ele almıştır. Çalışmada okul ve çocuk suçluluğu ilişkisi ve çocuk suçluluğunu ortadan kaldırmaya yönelik modeller incelenmiştir.

2.4.1.3. D.K.Turan (2006) Türk Ceza Hukuku'nun suça sürüklenen çocuklar hakkındaki güvenlik tedbirlerini incelemiştir. Çalışmada; çocuk suçluluğu ile mücadelenin öncelikle sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik platformda yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

2.4.1.4. Yavuzer (2006) suçlu gruplar ile yaptığı çalışmada; suça karışanlar ile karışmayanlar arasında, uyum kusuru, sinirlilik, endişe hali ve psikopatolojik sorunlar açısından anlamlı farklılıklar olduğunu belirlemiştir

2.4.1.5. Yelesdağ (2006) kanun değişiklikleri çocuğun hukuki konumunu nasıl etkilediğini, yapılan düzenlemeler ile uluslararası normlara uygunluk sağlanıp sağlanmadığını araştırılarak tartışılmak amacıyla çalışma yapmıştır. Çalışmada, çocuk mahkemelerinin yapısı ve tarihi gelişimi, 5395 Sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi sonucu çocuk yargılamasında meydana gelen değişiklikleri incelemiştir.

2.4.1.6. Gök (2007) lise öğrencilerinin genel özelliklerini, benlik algılarını ve beklentilerine yönelik algılarını belirlemek amacıyla 540 lise öğrencisi ile çalışma yapmıştır. Araştırma sonuçlarında, internet, sinema ve kitle haberleşme araçlarının gençler üzerinde çok büyük etkisi olduğu görülmüştür.

2.4.1.7. Özen (2008) tarafından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları karşısında iç hukukta tutuklama ve adli kontrol incelenmiştir. Çalışmada; adli kontrol tedbiri, Çocuk Koruma Kanunu'nda düzenlenen adli kontrol yükümlülükleri, tutuklamanın niteliği ve amacı, denetlenmesi ve sonlanması ve tutuklular hakkında yapılan işlemler hakkındaki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararları incelenmiştir.

2.4.1.8. Töngür (2008) ceza yargılamasının farklı aşamalarındaki erteleme türleri ile kurumların yapısını, yöntemlerini ve sonuçlarını incelemiştir. Çalışmayla, erteleme şekilleri ve denetimli serbestlik açısından, mevzuattaki hızlı gelişmenin, uygulamaya beklenen oranda yansıyamadığı ortaya konmuştur.

2.4.1.9. Ünlütepe (2008) mağdur ve suçtan zarar gören kavramlarını, mağdurun ve suçtan zarar görenin haklarını ele almıştır. Ayrıca mağdur ve suçtan zarar gören açısından kamu davasına katılma hakkını ve kamu davasına katılma kurumunu incelemiştir.

2.4.1.10. Avcı (2009) Erzurum İl Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube'ye herhangi bir suç isnadıyla gelen/getirilen örneklem grubu ile çalışma yapmıştır. Çalışmada toplumsal faktörlerin suça sürüklenmelerinde etkili olup olmadığı araştırılmıştır. Doğum yeri ve en son ikamet edilen yer arasındaki farklılaşmanın, eğitim durumunun, iş (çalışma) durumunun, aile, akraba ya da arkadaş çevresinin, bağımlılık yapan madde kullanımının suçluluğa etkisinin olduğu görülmüştür. Anne-baba yoksunluğu ve yaşanan ortamın suça yönelmede bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

2.4.1.11. Gürel Yılmaz (2009) tarafından suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergen grubunu benlik saygısı yönüyle incelenmiştir. Araştırma sonuçlarında suça sürüklenen ergenlerin, daha düşük benlik saygısına sahip oldukları görülmüştür.

2.4.1.12. Ege Üniversitesi Çocuk Ergen Alkol ve Madde Bağımlılığı Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde, denetimli serbestlik, sağlık tedbiri ve aile desteğiyle başvuran vaka gruplarının benzeşen ve farklılaşan yönleri değerlendirilmiştir. Denetimli serbestlik ve sağlık tedbiri uygulamaları neticesinde, madde kullanımı bozukluğu sorununu kabul etmeyen, hiç tedavi almamış veya tedavisini sürdürememiş, ancak suç davranışına çok yakın bir gruba ulaşılması imkânı elde edildiği belirtilmiştir (Yüncü ve ark., 2009).

2.4.1.13. Gezgin (2010) suça sürüklenen çocukların denetim odağı ile suça sürüklenmede etkili olan çocuğa ilişkin özellikler, aile yaşamı, okul yaşamı ve çalışma yaşamı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. İzmir Adliyesi Cumhuriyet Savcılığına hakkında suç işlediği iddiası ile gelen ergenler ile çalışma gerçekleştirmiştir. Ergenlerin denetim odağı ile ergenin yaşı, annenin ve babanın mesleği, ailenin ekonomik durumu ve algılanan ana-baba tutumu arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu belirlemiştir.

2.4.1.14. İpek (2010) suça sürüklenen çocukların okul dönemleri ve bu dönemde barındırdıkları risk faktörlerini incelemiştir. Araştırma kapsamında; suça sürüklenme nedeniyle, Ankara, İstanbul ve İzmir Jandarma Çocuk Merkezlerine getirilen çocuklarla görüşme yapmıştır. Araştırma sonucunda, ailesel risk faktörlerinin; ailelerin çocuk yetiştirme konusundaki yetersizlikleri ve ekonomik sorunlar olduğunu belirtmektedir. Çocukların okulla sıkı bağ kuramamasının, okula ilişkin risk faktörü olduğunu belirtmiştir.

2.4.1.15. Kaya (2011) suça sürüklenen çocukların tabi olduğu çocuk adalet sistemini ve suça sürüklenen çocuklar hakkında hapis cezasına alternatif olarak uygulanan denetimli serbestlik uygulamasını incelemiştir.

2.4.1.16. Ögel ve arkadaşları (2011), suça sürüklenen çocukların, yeniden suç işleme risklerinin ve gereksinimlerinin değerlendirilmesi için kullanılan Yasalarla İhtilafa Düşen Çocuk ve Ergenler için Araştırma ve Değerlendirme Formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını gerçekleştirmiştir.

2.4.1.17. Bilgin (2012) tarafından Diyarbakır ilinde sokakta çalışan çocukların maruz kaldıkları risk alanlarını, risk unsurlarını ve tehlikeleri saptayabilmek amacıyla çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonunda, çocukların çoğunluğunun sokakta çalışmaya başlamalarından sonra şiddete maruz kaldıkları görülmüştür. Ayrıca bazılarının sokakta çalışmaya başlamalarından sonra, bağımlılık yapıcı maddeler kullanmaya başladığı, çeşitli suçları işlediği veya suça suç işlemeye zorlandığı görülmüştür.

2.4.1.18. Börekçi (2012) suça sürüklenen çocuklarda suç geçmişini, mükerrer suçlulukta ailenin ve akranların etkisini incelemiştir. Çalışmada en fazla hırsızlık suçunun mükerrer olduğu ve maddi ihtiyacın mükerrer suçlulukla etkili olduğu bulunmuştur.

2.4.1.19. Eyilik (2012), suça sürüklenen çocukların yargılama sürecini ve sonrasında verilen kararları ele almıştır. Çalışmasında, suça sürüklenen 320 çocuğun dosyasını incelemiştir. Çalışmasında ayrıca, çocukların suça sürüklenme sebeplerini ve haklarında verilen denetim kararlarını değerlendirmiştir.

2.4.1.20. İ.Turan (2012) tarafından, çocukların suça sürüklenmesine etkili faktörlerin belirlenmesi, çözümün tartışılması amacıyla yetkililerle mülakat yapılmıştır. Mülakatlar sonucunda yetkililerin kişisel görüşlerine dayanarak soruna ve sorunun çözümüne yönelik saptamalarda bulunulmuştur.

2.4.1.21. Çakır (2013) suça sürüklenen çocukların korunmasına yönelik politikaları incelemiş ve suça sürüklenen çocuklarla ilgili Kocaeli ili verilerini değerlendirmiştir. Çalışma sonuçlarında; çocuk adalet sistemi uygulamalarının çocukların suça sürüklenmesini önleyici nitelikte olmayıp, cezalandırmaya yönelik olduğu vurgulanmıştır.

2.4.1.22. Ferah (2013) çalışmasında; suça sürüklenen ergenlerde, şiddet suçları ve dini yaşantının boyutlarını incelemiştir. Çalışma sonucunda; ergenlerin psiko-sosyal ihtiyaçları yanında dini gereksinimlerinin de bulunduğu görülmüştür. Ayrıca, şiddet suçlarının rehabilitasyonunda din psikolojisi verilerinden de yararlanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

2.4.1.23. Orçin (2013) suça sürüklenen çocukların, yazılı basında sunumunu incelemiştir. Çalışma bulgularına göre; tüm kitle iletişim araçlarının takip etmesi gereken etik prensipleri göz ardı ettiklerini ve haberlerinde olayların ilgi çeken, şiddet ve dram yüklü yönlerine yer verdiklerini belirlemiştir.

2.4.1.24. G.Özmen (2013) suça sürüklenen çocuklar ile sürüklenmeyen çocukların çizim testlerini değerlendirmiş ve empati ve özsaygı düzeylerini karşılaştırmıştır. Projektif çizim testlerinde, nesil farkını kavrama, depresyon, geleceğe dair beklentiler açısından gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığını belirtmiştir.

2.4.1.25. Öztürk (2013) suça sürüklenen çocukların problem çözme becerileri ile risk alma davranışlarını incelemiştir. Suça sürüklenmiş çocukların risk alma puanlarının, suça sürüklenmemiş çocukların puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğunu belirlemiştir.

2.4.1.26. Akyayla (2014) tarafından suça sürüklenen çocukların yargılanması ve uygulanacak tedbirler incelenmiştir. Çalışma sonunda, çocukların yargılanmasında her bir kavramın tereddüde yer vermeksizin ayrıntılı ve onların menfaatine uygun olarak düzenlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

2.4.1.27. Köksal (2014) suça sürüklenen çocukların cezai sorumlulukları ve çocuk soruşturmalarında özellik arz eden durumları incelemiştir. Çalışmada, çocukların cezai sorumluluğu, soruşturma evresinde özellik gösteren durumlar, soruşturma evresinde çocuklara uygulanabilecek koruyucu ve destekleyici tedbirler ve koruma tedbirleri ile suça sürüklenen çocuklar hakkındaki suç soruşturmasını sona erdiren haller ele alınmıştır.

2.4.1.28. Özdemir (2014) tarafından yapılan çalışmada, çocuk adalet sistemi ve suça sürüklenen çocukların muhakemesinde soruşturma evresi ele alınmıştır. Çalışma sonucunda; suça sürüklenen çocuklar bakımından öncelikli amacın, ceza vermek değil, çocukları mümkün olduğunca adli işlemlerden uzak tutarak topluma kazandırma olması gerektiği vurgulanmıştır.

2.4.1.29. Göker (2015) tarafından; haklarında denetimli serbestlik tedbiri veya denetimli serbestlik ve sağlık tedbiri kararları verilen, suça sürüklenen çocukların sosyal destek algılarının belirlenmesi amacıyla çalışma gerçekleştirilmiştir. Sosyal destek algılarının eğitim durumu, ebeveynlerin öz- üvey oluşu, ebeveynlerin eğitim durumu, aile tipi, kiminle büyüdüğü, çalışma durumu, işlediği suç türü, arkadaş ve ailesinin sabıka durumu, aile içinde şiddet görme durumu, madde kullanma sıklığı, denetimli serbestlik sürecinde destek alma durumu, aileyle görüşülme durumuna göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

2.4.1.30. Kamer (2015) denetimli serbestlik müdürlükleri ile ceza infaz kurumlarının suça sürüklenen çocukların toplumsallaşmasındaki rolünü incelemiştir. Çalışmasında, ailede sabıkalı birey olmasının, ebeveynlerin eğitim düzeylerinin ve gelir düzeyinin çocukların suça sürüklenmesinde etkili olduğunu belirlemiştir.

2.4.1.31. Sağlam (2015) Yargılama Süreci Devam Eden Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Hazırlanan Destek Eğitim Programının çocukların duygu ve düşüncelerine etkisini incelemiştir. Programın, suça sürüklenen çocukların duygu ve düşüncelerinde, durumluk kaygı düzeylerinde, sürekli kaygı düzeylerinde ve stres düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğunu belirlemiştir.

2.4.1.32. Tunceroğlu (2015) tarafından çocukların mükerrer suçluluğuna neden olan risk faktörlerinin tespitine yönelik çalışma yürütülmüştür. Araştırma sonucunda; ailevi faktörlerin, çevresel faktörlerin, bireysel faktörlerin ve çocuğun erken yaşta suç işlemeye başlamasının, çocukların mükerrer suç işlemesinde öngörücü unsurlar olduğu belirlenmiştir.

2.4.1.33. Karataş (2016) tarafından; suça sürüklenen çocuklara yönelik uygulamaların, çocuk adalet sisteminin içinden nasıl algılandığının açığa çıkarılması amacıyla çalışma yürütülmüştür. Araştırma sonucunda; çocukların çoğunlukla aile ve sosyal çevre kaynaklı faktörlerden dolayı suç işledikleri anlaşılmıştır.

2.4.1.34. A.Demir (2017) Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda tutuklu bulunan, 14-17 yaş aralığındaki 32 erkek ergene Rorschach Testi ve Tematik Algı Testi uygulamıştır. Suça sürüklenen çocukların sembolizasyon kapasitelerinin yetersiz olduğu, dürtüleri ve duygulanımları tasarımlara bağlayarak işleyebilmekte güçlükler yaşadıkları saptanmıştır.

2.4.1.35. Fırat (2009) tarafından Ocak-Haziran 2008 tarihleri arasında Çocuk Mahkemelerinde yargılanmakta olan 12-18 yaş arasındaki suça sürüklenmiş çocuklar ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada çocukların farklı değişkenler ve algılanan anne-baba tutumları açısından öğrenilmiş çaresizlik puanları incelenmiştir.

2.4.1.36. Gökbel Sönmez (2017) ceza infaz kurumlarındaki çocukların sağlık bakım gereksinimlerini incelemiştir. Araştırma sonucunda çocukların; sağlıklarını olumsuz yönde etkileyebilecek risk faktörlerine sahip olduğu, sağlık problemlerinin ise daha çok madde bağımlılığı, stres ve stresle baş etme, kaza ve yaralanmalar, dermatolojik, ruhsal, solunum sistemi, ağız ve diş sağlığına yönelik sorunlar olduğu bulunmuştur.

2.4.1.37. Ögüt (2017) tarafından suça sürüklenen ve suça sürüklenmeyen ergenlerin anne-baba tutumları ve aile işlevselliği incelenmiştir. Araştırmasında suça sürüklenen çocukların ailelerinde ve arkadaşlarında, suça karışma oranının yüksek düzeyde olduğunu, ailenin sosyoekonomik düzeyi düştükçe çocukların suça sürüklenme risklerinin arttığını bulmuştur.

2.4.1.38. Özmenli (2017) çocukların yargılanması ve yargılama sırasında çocuğun haklarını ele almıştır. Çalışmada, suça sürüklenen çocuklara ilişkin ülkemizdeki adalet sistemini düzenleyen kurallar ve kurumlar ana hatlarıyla incelenmiştir.

2.4.1.39. Şengün Afşin (2017) Diyarbakır ve Şanlıurfa illerinde suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları ebeveyn tutumlarını, ebeveyne bağlanma stillerini ve benlik algılarını incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre; anne ve babaların uyguladıkları çocuk yetiştirme stilleri, ebeveyne bağlanma stilleri ve benlik algısı ile suça yönelme arasında, istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerin olduğu görülmüştür.

2.4.1.40. C.Çay (2019) suça sürüklenen çocukların aile işlevselliğini incelediği çalışmasında çocukların ailenin işlevlerindeki sağlıksız durumun suça sürüklenmelerinde olumsuz yönde rol oynadığı görülmüştür.

2.4.1.41. Fırat (2019) Türkiye ve Danimarka'da suça sürüklenen çocuklara yönelik sosyal hizmet uygulamalarını incelemiş ve sosyal çalışmacılarla verilen hizmetler ve hizmetlerin nitelikleri boyutunda görüşmeler yapmıştır.

2.4.1.42. Güneş (2019) aileden algılanan sosyal desteğin suça sürüklenmedeki ilişkisini incelediği çalışmasında aileden algılanan destek ile ailenin çocuğa aktarılan özelliklerin suça sürüklenme ile ilgili olduğu görülmüştür.

2.4.1.43. Seyfikli (2019) ülkemizdeki çocuk adalet sistemi çerçevesinde korunmaya ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen koruyucu ve destekleyici tedbirleri incelemiştir.

2.4.1.44. Tekgöz Obuz (2019) suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen danışmanlık tedbiri kararlarının uygulamasını ve süreci aileler ve çocuklar açısından ele almış ve suça yönelmede aile çevresel faktörlerin etkisini incelemiştir. Danışmanlık tedbiri kapsamında verilen hizmetlerin, önleyici özellik taşımadığı görülmüştür.

2.4.1.45. Yüce (2019) suça sürüklenen çocukların rehabilite edilmesinde çocuk mahkemelerinin rolünü ele almıştır. Çalışma sonucunda çocuk mahkemelerinin yenilenme ve geçirdiği değişimlere rağmen suça sürüklenen çocukların rehabilitasyonu ve topluma yeniden kazandırılmaları konularında istenilen düzeyde olmadığı belirtilmiştir.

2.4.1.46. Göger, (2020) suça sürüklenen çocukların şiddet eğilimi ile benlik saygıları arasındaki ilişki incelemiş, ebeveyn eğitim düzeyi, aile içinde şiddet, aile yapısı, gelir düzeyi ve mükerrer suç işleme durumları ile şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur.

2.4.2. Benlik konusunda yapılan çalışmalar

Literatür incelendiğinde; benlik saygısı (self-esteem) ile ilgili oldukça zengin bir çalışma görülmektedir. Ancak benlik imgesi (self-image) konusunda yapılmış olan çalışma oldukça kısıtlı ve sınırlıdır.

2.4.2.1. Benliğin gelişiminde kültürün etkisini araştıran Offer ve arkadaşları, dört farklı toplumdaki on bin ergenin benlik imgesini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, ergenlerin benlik imgesinin kültürel değişkenlerin bir yansıması olduğu belirtmişlerdir (Gander ve Gardiner, 2007).

2.4.2.2. Dekovic ve Meeus (1997), ebeveyn-ergen ilişkileri ve ergenin akranları ile ilişkisindeki bağı incelemiştir. Ergenin benlik kavramı ve akran ilişkilerinin hem anne hem de babanın tutumlarından etkilendiğini ortaya koymuştur.

2.4.2.3. Kaya ve arkadaşları (2005) öğrenci hemşirelerin benlik saygısı ve özbakım gücü düzeyini etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla çalışma yapmıştır. Özbakım gücü puanı arttıkça benlik saygısı puanının arttığı belirlenmiştir.

2.4.2.4. Kahriman (2005) KTÜ Trabzon Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlık düzeylerini incelemiştir. Öğrencilerin benlik saygısının yükselmesine paralel olarak atılganlık düzeylerinin de yükseldiğini belirlemiştir.

2.4.2.5. Altunay ve Öz (2006) tarafından üç farklı hemşirelik yüksek okulunda okuyan öğrencilerin benlik kavramlarını incelemiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin olumlu, sosyal uyum sağlayabilen, baskın, kontrollü ve çevresiyle rahat ilişki kurabilen kişilik özelliklere sahip oldukları belirlenmiştir. Sosyal aktivitelerde bulunan öğrencilerin bulunmayanlara göre daha kontrollü oldukları saptanmıştır. Beş ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin olumsuz sosyal uyum içinde oldukları saptanmıştır.

2.4.2.6. Erbil, Divan ve Önder (2006) Ordu ilinde ergenlerin benlik saygısına ebeveynlerin tutumlarını ve davranışlarının etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda aile ilişkileri iyi olan ve demokratik bir aile ortamına sahip ergenlerin daha yüksek benlik saygısı puanına sahip oldukları belirlenmiştir.

2.4.2.7. Şirvanlı Özen (2006) akran zorbalığına maruz kalmanın ergenin benlik imgesi ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda; ergenlerin zorbalığa maruz kalmaları ile benlik algıları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, olumsuz benlik algısının zorbalığa maruz kalmayı beraberinde getirdiği belirtilmektedir.

2.4.2.8. Damarlı (2006) liselerde okuyan ergenlerde bağlanma stillerini, toplumsal cinsiyet rollerini ve benlik kavramını incelemiştir. Araştırmada; belirsiz toplumsal cinsiyet rolüne sahip katılımcıların daha olumsuz benlik kavramına sahip oldukları belirlenmiştir.

2.4.2.9. Büyükaşahin Çevik (2007) tarafından Adana İli Seyhan İlçesinde lise öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerini ve benlik saygısını farklı değişkenlere göre incelenmiştir. Öğrencilerin benlik saygısı düzeyinin cinsiyete, yakın arkadaş sayısına göre farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Genel benlik saygısının, aile benlik saygısının ve toplam benlik saygısının ailenin arkadaşlık ilişkilerine müdahalesine göre farklılaştığı düşünülmüştür

2.4.2.10. Kiremitçi (2008) farklı suç türünden tutuklu bulunan erkek ergenlerin sosyodemografik özellikleri ile benlik algılarının ilişkisini incelemiştir. Sosyodemografik özellikler benlik algısı boyutları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

2.4.2.11. Çetin ve Çavuşoğlu (2009) tarafından yetiştirme yurdunda kalan ve aileleri ile yaşayan adölesanların benlik saygıları ve psikolojik belirtileri karşılaştırılmıştır. Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin benlik saygısı ortalamalarının aileleri ile yaşayanlarınkine göre daha düşük olduğu görülmüştür. Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin psikolojik belirti ortalamaları ise daha yüksek bulunmuştur. Kızların benlik saygısı ortalamaları erkeklerinkinden daha düşüktür. Erkeklerin psikolojik belirti ortalamaları da daha düşük bulunmuştur.

2.4.2.12. Emiroğlu ve arkadaşları (2009), Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde yatan çocuk hastalara yapılan psikiyatri değerlendirmesinin nedenlerini ve

psikolojik ve bedensel tanılarını incelemişlerdir. En sık değerlendirme isteğinin depresif belirtiler hakkında olduğunu ve en sık konulan tanının da uyum bozukluğu olduğunu belirlemişlerdir.

2.4.2.13. Hamarta ve Demirbaş (2009). Trabzon il merkezindeki liselerin öğrencilerini utangaçlıklarını ve benlik saygılarını fonksiyonel olmayan tutumlara göre incelemiştir. Öğrencilerin utangaçlıkları ile benlik saygıları arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin utangaçlıkları ile onaylanma alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Benlik saygısı ile mükemmelsevi tutum ve onaylanma ihtiyacı arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

2.4.2.14. Hamarta ve arkadaşları (2009) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin artmasına paralel olarak problem odaklı başa çıkma davranışlarının arttığı bulunmuştur. Sonuçlarda akılcı olmayan inanç düzeylerinin düşmesine bağlı olarak problem odaklı başa çıkma davranışının arttığını görülmüştür.

2.4.2.15. Atabay (2009) tarafından Diyarbakır ilinde suça karışan erkek ergenler ile karışmayan erkek ve kız ergenlerin benlik algıları incelenmiştir. Suça karışan ve karışmayan ergenlerin benlik imgesi alt ölçeklerinde anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

2.4.2.16. Karademir ve arkadaşları (2010), beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünün özel yetenek sınavına giren adayların benlik saygılarını ve duygusal zekâ düzeylerini incelemişlerdir. Yaşın, sosyal ve sportif etkinliklere katılımın, aile tipinin, ebeveyn tutumları ile davranış tarzlarının, benlik saygısını ve duygusal zekâ düzeyini etkilediğini belirlemişlerdir.

2.4.2.17. Oktan ve Şahin (2010) kız ergenlerde beden imajından hoşnut olma düzeyi ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Kız ergenlerin beden imajından memnuniyetlerinin artmasına paralel olarak benlik saygılarında artış olduğu bulunmuştur.

2.4.2.18. Eriş ve İkiz (2013) ergenlerin benlik saygısı ile sosyal kaygı düzeylerinin arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ergenlerin benlik saygıları ve sosyal kaygı düzeyi arasında negatif yönde ilişki olduğu belirlenmiştir. Algılanan okul başarısına ve beden imajına göre benlik saygısının ve genel sosyal kaygı düzeyinin farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

2.4.2.19. Pilecki ve arkadaşları (2013) yeme bozukluklarında benlik imgesi ile yaş, süre arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla çalışma yürütmüştür. Yaşa uygun kız öğrencilerden oluşturulan kontrol grubunun Offer Benlik İmgesi Ölçeği puanları; anoreksiya nervoza restriktif alt tip, anoreksiya nervoza aşırı tutma alt tipi, bulimiya nervoza ve yeme bozukluğu olanlar ile karşılaştırılmıştır. Kontrol grubunun benlik imgesi puanlarının, klinik gruplardakilerden daha iyi düzeyde olduğu görülmüştür.

2.4.3. Psikolojik belirtiler konusunda yapılan çalışmalar

2.4.3.1. Bulut (1995) yetiştirme yurdunda kalmanın, ergenlik dönemindeki kızların psikolojik belirtilere etkisini incelemiştir. Yurtta kalan kızların kurallara uymadığı (% 77,8) ve aile yanında kalan kızlara göre daha yüksek psikolojik belirti düzeylerine sahip oldukları görülmüştür.

2.4.3.2. Düzgün (2003) lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışma bulgularında, ebeveyn tutumunun, öğrencilerin anksiyete, depresyon, somatizasyon, hostilite ve olumsuz benlik semptomları üzerinde etkisinin olduğu görülmüştür. Otoriter ebeveyn tutumu ile öğrencilerin semptom düzeyleri arasında pozitif yönde ve demokratik ebeveyn tutumunu ile negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

2.4.3.3. Bildik ve arkadaşları (2004), tam-zamanlı çalışan ergenlerin psikososyal sorunlarını ve gelişimsel gereksinimlerini tanımlamak amacıyla çalışma gerçekleştirmişlerdir. Kısa Semptom Envanterinin toplam puan ortalamasının 1 standart sapma üstünde yer alan ergenlerin fiziksel, duygusal ve cinsel istismara maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

2.4.3.4. Aştı ve arkadaşları (2005) Fethiye Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin psikolojik sorunlarını belirlenmesi ve yaklaşımlarının değerlendirilmesi amacı ile çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bulgulara göre; öğrencilerin %56'sının psikolojik durumları sağlıklı bulunmuş, % 36'sının orta düzeyde psikolojik belirti gösterdiği ve % 8'inin ise ciddi düzeyde psikolojik sorun yaşadığı belirlenmiştir.

2.4.3.4. Bayramkaya ve arkadaşları (2005), 13 ve 17 yaşları arasındaki öğrencilerin sosyal fobi risk faktörlerinin belirlenmesi, sosyal fobi ile depresyon, öz-kavram, sigara alışkanlığı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla araştırma yapmışlardır. Araştırma bulgularına göre; depresyon ile sosyal fobi arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

2.4.3.5. Ertem ve Yazıcı (2006), ergenlikte deneyimlenen psiko-sosyal sorunları ve lise öğrencileri arasındaki depresyon sıklığını incelemiştir. Araştırma bulgularına göre; kız ergenler arasında hafif ve orta düzeyde depresyonun erkeklere göre daha fazla oranda görüldüğü belirlenmiştir. Erkek öğrenciler arasında ise ağır düzeydeki depresyonun kızlara göre daha fazla oranda bulunmuştur. Ayrıca geniş aile yapısına sahip öğrencilerin, diğerlerine göre depresyon belirtilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

2.4.3.6. Akpınar (2007) ergenlerde obsesif kompulsif bozukluğun görülme sıklığını belirlemek amacıyla, İstanbul ilinde lise öğrencileri ile çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırma

sonuçlarına göre; obsesif kompulsif bozukluğun yaşının 10-15 yaşlar arasında olduğu ve ergen popülasyonunda sık görülen bir bozukluk olduğunu belirlenmiştir.

2.4.3.7. Aras ve arkadaşları (2007), çocuk ve ergen psikiyatrisi polikliniğine başvuran hastalardaki yakınmaları ve konulan tanıyı incelemişlerdir. Araştırma sonucunda; çocuk psikiyatrisi polikliniğine başvuranların yaklaşık üçte ikisinin erkek olduğu, erkeklerde dışa yönelim sorunları ile iletişim bozukluklarının kızlara göre daha fazla olduğu görülmüştür. Kız hastalarda ise içe yönelim sorunlarının erkek hastalara göre daha fazla görüldüğü belirlenmiştir.

2.4.3.8. Bayraktar (2007) tarafından ergenlik döneminde görülen psikolojik belirtiler değerlendirilmiş ve obsesif kompulsif belirtiler ile din eğitimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Dini bilginin kaynağı ile obsesif kompulsif belirti düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Dini bilgisini okuldan alanların %47,9'unda obsesif kompulsif belirtiler yüksek iken, Kur'an Kursu'ndan dini bilgi alanların %77,1'inde obsesif kompulsif belirtiler yüksek düzeyde bulunmuştur.

2.4.3.9. Sarı (2008) yaptığı çalışmada; ergenlerin benlik saygısı ile psikolojik belirtiler arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu belirlemiştir. Çalışma bulgularına göre, ergenlerin benlik saygısı yükseldikçe psikolojik belirtileri düzeyleri azalmaktadır.

2.4.3.10. Bozkurt ve O.Çam (2010) çalışan ergenlerin öfke bileşenleriyle psikolojik belirtileri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışma bulguları, öfke ile psikolojik belirtiler arasında güçlü bir ilişki bulunduğunu ve öfkenin psikolojik sorunları yordamada önemli bir ölçüt olabileceğini göstermiştir.

2.4.3.11. Özyürek ve Demiray (2010) lise öğrencilerinin durumluk ve sürekli kaygı düzeylerini yaşları, cinsiyetleri, aile yanında kalma durumları ve yurttan kalma durumları açısından inlemişlerdir. Araştırmada; kız öğrencilerdeki sürekli kaygı düzeylerinin erkeklerinkine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca; öğrenci yurtlarında kalan lise öğrencilerinin kaygı düzeylerinin ailesi yanında kalanlarınkine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

2.4.3.12. M.Ayaz ve arkadaşları (2012) adli rapor istemiyle çocuk psikiyatrisi polikliniğine gelen çocuk ve ergenlerin psikolojik bozukluk tanılarını ve sosyodemografik özelliklerini incelemişlerdir. İstismar nedeniyle gelen çocukların %71'inde ve suça sürüklenen çocukların %56,9'unda psikolojik bozukluk olduğu görülmüştür.

2.4.3.13. A.B.Ayaz ve arkadaşları (2012) hayatını kaybeden lise öğrencisinin arkadaşlarında ortaya çıkan travma belirtilerinin şiddetini ve travma ile ilgili etmenleri

değerlendirmek üzere çalışma yapmışlardır. Çalışmada travma belirtilerinin olumsuz yaşam olayları ve depresif belirtilerle ilişkili olduğu görülmüştür.

2.4.3.14. Erdoğan (2012) sokakta çalışan 12-17 yaşlarındaki çocukların depresif belirti düzeylerini belirlemek ve sokakta çalışan ve çalışmayan çocukların depresif belirti düzeylerini karşılaştırmak amacıyla çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırma bulgularına göre; sokakta çalışmayan çocukların depresyon semptomları, sokakta çalışan çocuklarınkine göre daha düşük bulunmuştur. Ayrıca göç yaşamış ailelerdeki çocukların, çok sayıda kardeşi olan çocukların, ebeveynlerinin eğitim ve gelir düzeyi düşük olan çocukların depresif semptom düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

2.4.3.15. Gürsu (2012) Konya ilindeki liselerde öğrenim gören ergenlerin psikolojik sağlığını bazı değişkenler açısından incelemiştir. Cinsiyete, okula, sınıf düzeyine, ebeveynlerin eğitim düzeyine ve ailenin dindarlığına göre psikolojik sağlık arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Ayrıca ergenlerin yaşı ile anksiyete ve somatizasyon arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

2.4.3.16. Şişman ve arkadaşları (2013) tarafından, ilkokul ve ortaokul öğrencilerinden, 3-8.sınıf aralığındaki çocukların somatizasyon durumu ve somatik belirtileri incelenmiştir. Çalışma bulgularına göre; çocuklarda baş, karın, kol ve bacaklardaki ağrının, enerjideki azalmanın ve kaslardaki güçsüzlüğün sık görülen somatik belirtiler olduğu görülmüştür. Ayrıca kız çocukların somatizasyon puanlarının, erkek çocukların somatizasyon puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu çalışma, suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeylerini ve psikolojik semptomlarını ortaya koymayı amaçlayan ve değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik betimsel bir araştırmadır.

Betimsel yöntem, görüşme, gözlem ve/veya ölçme araçları vasıtası ile araştırma konusunda var olan durumun belirlenmesini amaçlamaktadır (Kırcaali İftar ve Tekin, 1997). Betimsel araştırma yöntemi ile araştırma konusu durum, olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlanabilmektedir. Betimsel yöntem; bireylerin, grupların ya da fiziksel ortamların var olan özelliklerini özetleyebilmesi nedeniyle, eğitim alanındaki araştırmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Betimsel yöntemde olgunun tanımlanması; araştırmanın başlangıç noktasını oluşturmaktadır (Büyüköztürk ve arkadaşları 2009).

Betimsel yöntem; suça sürüklenen çocuklara deneysel bir müdahalede bulunmadan, onları değiştirmeden hâlihazırda oldukları şekilde tanımlayabilme olanağı sağlaması nedeniyle tercih edilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, veri toplama tekniği açısından görgül araştırma sınıfında yer almaktadır. Görgül araştırmalar; araştırmacı tarafından elde edilmek istenen bilimsel cevapların veya doğruluğunun teyit edilmesi arzulan durumların sınanması amacıyla yapılmaktadır. Araştırmada, gereksinim duyulan veriler; gözlem, envanter, ölçek gibi veri toplama araçları ile elde edilmektedir. Toplanan veriler üzerinde istatistiksel işlemler ile çözümleme yapılmakta ve bulgular anlamlandırılmaktadır (Can, 2014).

Bu çalışma, görgül araştırma modellerinden tarama modelindedir. Tarama modeli araştırmalar, sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan, kitle veya grupların araştırmaya konu özelliklerini belirleyebilmeyi amaçlayan betimsel araştırmalardır (Can, 2014). Tarama modeli suça sürüklenen çocuklar evreni hakkında genel bir yargıya varabilmek amacı ile ölçme araçları vasıtası ile örneklem üzerinde tarama yapmaya uygunluğu nedeniyle tercih edilmiştir.

Bu çalışma için Dokuz Eylül Üniversite Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nden etik kurul izni, Adalet Bakanlığı'ndan ve İzmir Milli Eğitim Müdürlüğü'nden uygulama izni alınarak araştırma yapılmıştır. İzin belgeleri ekler bölümünde sunulmuştur.

3.2. Evren / Örneklem

Araştırmanın evreni; İzmir İlinde çocuk mahkemeleri tarafından haklarında, danışmanlık tedbiri, eğitim tedbiri, tedavi tedbiri veya denetimli serbestlik tedbiri hükmü verilen suça sürüklenmiş çocuklardır. TÜİK (2016) verilerine göre; 2013 yılında İzmir İlinde 9821 çocuk, 2014 yılında ise 8559 çocuk suça sürüklenme nedeniyle güvenlik birimlerine getirilmiştir.

Araştırma kapsamındaki çocukların; hükümlü, şüpheli veya koruma altında olmaları nedeniyle yasal kısıtlılıkların bulunması, araştırmanın yapılmak istendiği resmi idarelerin yasalarla sorumlu tutulduğu; zaman, yer ve kişisel bilgilerin gizliliğinin sağlanması zorunluluğu nedeniyle birey ve bilgilere ulaşılabilmesi durumu yaşanmaktadır. Bu nedenle örneklemin oluşturulmasında kısıtlılık ve güçlük yaşanmıştır.

Örneklemin belirlenmesinde Olasılıklı Örneklem Yöntemlerinden Basit Rastgele Örneklem yöntemi kullanılmıştır. Basit Rastgele Örneklem yöntemi; araştırma yapılacak evrenin özelliklerini yansıtacağı düşünülen örneklemin evrenden seçilmesinin ve gözlemlerin bu birimler üzerinde yapılmasının kaçınılmaz olduğunda başvurulabilecek, tüm birimlerin eşit seçilme şansı olan, en basit örneklem yöntemidir (A.Özmen, 1999; S.Kılıç, 2013).

En uygun örneklem büyüklüğü, araştırmanın amaçlarına göre ve mevcut sınırlayıcı faktörlere göre değişmektedir (M.F.Arıkan, 2004). Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında araştırma sonuçlarının doğruluğu ve güvenilirliği sınırlayıcı unsur olarak ele alınmıştır. Bu yöntemde istatistiksel olarak kabul edilebilen hatanın büyüklüğü ve güvenilirlik derecesi esas alınmaktadır (Kaptan, 1983). Araştırmalar için güven seviyesi ve kabul edilebilir hataya göre; $\alpha=0.05$ için örneklem hatalarına göre evren büyüklüklerinden çekilmesi gereken örneklem büyüklüğü Tablo 1’de sunulmuştur (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004).

Tablo 1

$\alpha=0.05$ için örneklem büyüğü

Evren Büyüklüğü	<u>± 0.10 örneklem hatası (d)</u>					
	$p=0.5$	$q=0.5$	$p=0.8$	$q=0.2$	$p=0.3$	$q=0.7$
...	...	...	...	...	...	...
10000	95		61		80	
....						
100 milyon	96		61		81	

Tablo 1’de yer alan verilere göre; örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında ± 0.10 örnekleme hatası esas olarak alınmıştır. Evreni oluşturan suça sürüklenen çocuk sayısının TÜİK verilerine (2016) göre 8559 olması nedeniyle, örneklem büyüklüğünün 95 olması planlanmıştır. Veri analizi sürecinde ölçeklerde boş bırakma, desen oluşturma veya aynı seçeneğin işaretlenmesi nedeniyle 11 çocuğa ait form değerlendirme dışı bırakılmış ve örneklem 148 suça sürüklenen çocuktan oluşmuştur. Örnekleme oluşturan suça sürüklenen çocukların işlediklerini belirttikleri suç türleri ve bazı sosyo-demografik özelliklerine ilişkin frekansları ve yüzde değerleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Örnekleme oluşturan suça sürüklenen çocukların suç türü ve sosyo-demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde değerleri

Değişkenler		<i>f</i>	%
Suç türü	Asayiş ve diğer suçlar	59	39.9
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	43.9
	Kişilere karşı suçlar	24	16.2
	Toplam	148	100.0
Çocuğun cinsiyeti	Kız	12	8.1
	Erkek	136	91.9
	Toplam	148	100.0
Çocuğun yaşı	14 yaş	2	1.4
	15 yaş	10	6.8
	16 yaş	30	20.3
	17 yaş	56	37.8
	18 yaş	50	33.8
	Toplam	148	100.0
Çocuğun öğrenim durumu	İlkokul mezunu	3	2.0
	Ortaokul öğrencisi	2	1.4
	Ortaokul mezunu	64	43.2
	Lise öğrencisi	79	53.4
	Toplam	148	100.0

Tablo 2’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların % 43.9’unun uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak (n=65) suçunu işlediği, %91.9’unu erkeklerin (n=136) oluşturduğu, % 37.8’inin 17 yaşında (n=56) olduğu ve % 53.4’ünün lise öğrenimine devam ettiği (n=79) görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Veri toplama sürecinde araştırma yeri olarak; Karabağlar RAM, Buca RAM, Konak RAM, Bornova RAM, Karşıyaka RAM, Çiğli RAM ile İzmir Denetimli Serbestlik Müdürlüğü belirlenmiştir. Araştırma yeri olarak seçilen kurumlar tarafından, adli tedbir kararı takibi gerçekleştirilen, random olarak seçilerek kendileri ile görüşülme yapılmasına izin verilen ve

kendileri de bilgi vermeyi kabul eden 159 çocuk ile görüşülerek veri elde edilmiştir. Değerlendirme sürecinde 11 çocuğa ait form değerlendirme dışı bırakılmış ve 148 suça sürüklenen çocuktan veri analizde kullanılmıştır.

Verilerin elde edilmesi, mahkeme kararı doğrultusunda yürütülen psikolojik danışma oturumlarında gerçekleştirilmiştir. Ölçek uygulanması, psikolojik danışma oturumları, süreç ve işlemlere ilişkin bilgiler; 3.6. Araştırmacının Rolü başlığı altında aktarılmıştır.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda üç farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Suça sürüklenmiş çocuklar ile yapılan görüşmelerde, kişisel bilgilerini almak amacıyla Kişisel Bilgi Formu, benlik ile ilgili farklı alanlardaki uyumunu ölçmek amacıyla Offer Benlik İmgesi Ölçeği ve psikolojik semptomların düzeyleri ile yayıldığı alanları belirlemek için Kısa Semptom Envanteri uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan olan Kısa Semptom Envanteri ve Offer Benlik İmgesi Ölçeği, Türk Psikologlar Derneği tarafından 1997 yılında basılarak satışa sunulmuş olan Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler adlı yayından alınmıştır. Etik kurallar gereği ve gerçekçi cevap alabilmek amacıyla; araştırma sırasında çocuklara kimlik bilgilerini içeren sorular yöneltilmemiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırma kapsamındaki, suça sürüklenen çocukların; cinsiyeti, yaşı, öğrenim durumu, çalışma durumu, kardeş sayısı, göç durumu, ebeveyn yoksunluğu, ebeveynlerinin öğrenim durumu, ailelerinin algılanan gelir durumu, ebeveyn çalışma durumu, evden kaçma/evi terk etme durumu, şiddet ile karşılaşma öyküsü, yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması, yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması, yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması, mükerrer suç işleme durumu ve suç türü hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

3.3.2. Offer Benlik İmgesi Ölçeği

Offer Benlik İmgesi Ölçeği, ergenlerin 12 farklı alandaki uyumunu ölçen, kendini değerlendirme türü bir ölçektir. Zaman sınırlaması olmaksızın 13 – 19 yaş arası ergenlere bireysel ya da grup olarak uygulanabilmektedir. 99 soruluk uluslararası formun, ergenlerin benlik imgesini beş boyutta (psikolojik, sosyal, cinsel, ailesel ve baş etme) değerlendirdiği kabul edilmektedir. Ölçeğin, Aile İlişkileri, Dürtü Kontrolü, Cinsel Tutumlar, Bireysel Değerler, Başetme Gücü, Beden İmgesi, Duygusal Düzey, Çevre Uyumu, Meslek ve Eğitim Hedefleri, Sosyal İlişkiler ve Ruh Sağlığı olmak üzere 10 alt ölçekten oluştuğu, bireysel değerler alt ölçeğin ise yeterli iç tutarlılığa ulaşmadığı bildirilmektedir.

3.3.2.1. Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin puanlanması

Ergenler, her madde için kendilerini tanımlama derecesine göre çok iyiden başlayarak hiçe kadar giden altı seçenekten birini seçerek işaretlerler. Ölçekte kullanılan her bir ifadeye olumlu veya olumsuz olarak aynı yönde cevap verilmesini önleyebilmek ve yanıt verilirken daha iyi düşünmeyi sağlamak amacıyla, maddelerin yarısı olumlu ifadelerle verilirken, diğer yarısı olumsuz ifadeler şeklinde verilmektedir. Ölçekteki olumlu ifadeler bana hiç uygun değil diyenler ile olumsuz ifadeler bana çok uygun diyenleri aynı yönde değerlendirebilmek amacıyla, olumsuz ifadeleri içeren seçeneklere verilen yanıtların sayısal değerleri tersine çevrilmektedir (Savaşır ve Şahin, 1997). Offer Benlik İmgesi Ölçeğinde benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı göstermekte, puan artışı da benlik imgesinde olumsuz yönde artış anlamına gelmektedir (Damarlı, 2006; Savaşır ve Şahin, 1997).

3.3.2.2. Güvenirliliğe ilişkin bulgular

Kültürlerarası karşılaştırmaların yapıldığı çalışmalardan sonra, bazı alt ölçekler elenmiştir. 99 soruluk form, güvenilir olarak 10 alt ölçekten meydana gelmektedir. Bireysel değerler alt ölçeğinin ise yeterli iç tutarlılığa ulaşmadığı kabul edilmiştir. Türkiye uyarlamasında toplam örneklemdeki güvenirliliği .88 olarak bulunmuştur.

3.3.2.3. Geçerlik

Ölçeğin Türkçe formunun ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmasında Offer Benlik İmgesi Ölçeği toplam puanları ve alt ölçek puanlarının Beck Depresyon Ölçeği, Durumluk-Süreklilik Kaygı Envanteri ve Sosyal Destek gibi testlerle anlamlı ve pozitif yönde ilişkisi olduğu bulunmuştur. Offer Benlik İmgesi Ölçeğinde puan artışı, benlik imgesinde olumsuz yönde artış anlamına gelmektedir. Aynı zamanda ruh sağlığı göstergelerindeki puanın artması da psikolojik sağlıkta olumsuz belirtilerin olduğunu göstermektedir. Yapı geçerliği çalışmalarında ise orijinal formda savunulan 5 ayrı benlik imgesi boyu aksine; Türk ergenler için üç genel boyutun tanımlanabileceği daha anlamlı bulunmuştur (Savaşır ve Şahin, 1997).

3.3.3. Kısa Semptom Envanteri

Kısa Semptom Envanteri (Brief Symptom Inventory), çeşitli psikolojik semptomlarını taramak için Derogatis tarafından geliştirilmiş, Likert tipi, kendini değerlendirme envanteridir. Türkiye uyarlaması Nesrin Hisli Şahin ve Ayşegül Durak tarafından yapılmıştır (Şahin ve Durak, 1994). SCL-90-R'nin 53 maddeden oluşan kısa formudur. Kısa Semptom Envanterinin orijinal formu, SCL-90-R'deki gibi; 9 alt ölçekten ve 3 global indeksten oluşmaktadır. Türkiye uyarlamasının faktör analizinde envanterin; Depresyon, Anksiyete,

Somatizasyon, Olumsuz Benlik ve Hostilite olmak üzere beş faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Alt ölçeklerin güvenilirlik katsayıları .70 (depresyon) ile .88 (somatizasyon) arasında değişmektedir. Alt ölçeklerin diğer ölçekler ile korelasyon katsayıları ise $-.45$ ($p < .001$) ile $.71$ ($p < .001$) arasında değişmektedir (Savaşır ve Şahin, 1997, Şahin ve ark., 2002).

3.3.3.1. Kısa Semptom Envanterinin puanlaması

Verilen cevaplar 0 ile 4 arasında puan almaktadır. Puan aralığı 0 – 212'dir. Alt ölçeklerden alınan toplam puanların madde sayısına bölünmesiyle semptom puanları elde edilmektedir. Alt ölçeklerden elde edilen puanların 0-1.50 arasında olması normal düzey psikolojik semptom; 1.51-2.50 arasında olması yüksek düzey psikolojik semptom ve 2.51-4.00 arasında olması çok yüksek düzey psikolojik semptom olduğunu göstermektedir. Puanların artışı, psikolojik semptomların yoğunluğun artışına (Kaya, 2011) ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret etmektedir (Savaşır ve Şahin, 1997, Çetin ve Çavuşoğlu, 2009).

3.3.3.2. Güvenirliliğe ilişkin bulgular

İç Tutarlılık: Ayakta tedavi gören 719 psikiyatrik, 626 hipertansiyon hastası ve 25 hasta olmayan kişi ile yapılan üç ayrı araştırmada envanterin 9 alt ölçeği için elde edilen Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları 0.71 ve 0.85 arasında değişmektedir.

Türkiye uyarlamasında ölçek toplam puanından elde edilen Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları 0.95 ve 0.96, alt ölçekler için elde edilen katsayılar 0.55 ile 0.86 arasında değişmektedir. Kısa Semptom Envanteri Türkçe formunun ergen yaş grubu güvenilirliğine ilişkin, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış, en düşük katsayının .70 (somatizasyon), en yüksek katsayının ise .88 (depresyon) olduğu görüşülmüştür.

3.3.3.3. Geçerlik

3.3.3.3.1. Ölçüt Bağıntılı Geçerlik

Yapılan geçerlik çalışmalarında; BSI ile MMPI klinik ölçekleri, MMPI içerik ölçekleri ve küme ölçekleri arasındaki korelasyonların 0.30'un üzerinde olduğu, bu korelasyonların SCL-90'dan elde edilen korelasyonlar ile eşdeğer, diğerlerinde yakın olduğu belirtilmiştir. Türkiye uyarlamasında, alt ölçeklerinin ve üç global indeks puanlarının Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile -0.14 ve -0.34 arasında, Boyuneğicilik Ölçeği ile 0.16 ve 0.42 arasında, Strese Yatkinlik Ölçeği ile 0.24 ve 0.36 arasında, Offer Yalnızlık Ölçeği ile -0.34 ve -0.57 arasında, Beck Depresyon Envanteri ile ise 0.34 ve 0.70 arasında değişen korelasyonlar gösterdiği belirlenmiştir.

3.3.3.3.2. Yapı Geçerliği

Yapılan çalışmalarda envanterin gerçek kalp hastaları ile hastalığı olmayanları, intihar riski olan şizofrenler ile intihar riski olmayan şizofrenleri anlamlı olarak ayırt edebildiği görülmüştür. Türkiye uyarlamasında örneklem, Strese Yatkınlık Ölçeğinden alınan puanlara göre iki uç gruba ayrılmış ve 53 maddeden yalnızca üç maddenin (4, 8, 26) ayırt ediciliğinin istatistik anlamlılık düzeyine ulaşamadığı görülmüştür. Envanterden elde edilen ölçek toplam puanı üzerinden yapılan analiz sonucunda ise envanterin bu iki uç grubu anlamlı düzeyde ayırt edebildiği bulunmuştur (Savaşır ve Şahin, 1997; Şahin ve ark., 2002).

3.4. Verilerin Analizi

Suçta sürüklenmiş çocuklar ile araştırmacı tarafından görüşme yapılmıştır. Görüşmede; çalışmanın içeriği, gönüllülük ilkesi ve verilerin gizliliği konularında bilgilendirme yapılmıştır. Veri toplama araçlarının uygulamasından önce, açıklamalar ve yönergeler okunarak, uygulamayla ilgili bilgi verilmiştir.

Araştırmada; verilerin analizi IBM SPSS 17 paket programı ile yapılmıştır. Kişisel Bilgi Formundan elde edilen Sosyodemografik özelliklerin ayrıntılı olarak incelenebilmesi amacıyla Çapraz Tablo (Crosstab) Analizi yapılmıştır. Çapraz Tablolar temel olarak, iki değişken arasındaki ilişkiyi analiz etmek için kullanılmakta ve araştırmacıya değişkenler arasındaki ilişkiyi ilgili her bir değişkenin kategorilerinin kesişimlerini inceleme olanağı sağlamaktadır (Eymen, 2007).

Offer Benlik İmgesi Ölçeği ve Kısa Semptom Envanterinin güvenilirliğini test etmek amacıyla; ölçeklerin maddelerine verilen cevapların ikiden fazla olması nedeniyle (Büyüköztürk, 2007) Cronbach tarafından geliştirilen Alfa (α) katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach Alfa, ölçme aracıyla birden fazla uygulama gerektirmeden, yapılan tek ölçümün kendi içinde tutarlı olup olmadığını göstermektedir (Can, 2014).

Araştırmada aritmetik ortalama ve standart sapmalar hesaplanmıştır. Kullanılan istatistiksel analizin seçiminde bağımsız değişkenin her bir kategorisi için örneklem büyüklüğü ve verilerin normal dağılım göstermesi dikkate alınmıştır (Can, 2014). Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği, örneklem büyüklüğü 50'nin üzerinde olduğundan (Büyüköztürk, 2007) Lilliefors düzeltmeli Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi (Özdamar, 2015) ile denetlenmiştir. Kolmogorov-Smirnov Testi, normallik varsayımının test edilmesinde en sık kullanılanlar test (Demir ve ark., 2016) olduğu için tercih edilmiştir.

Bağımsız değişkenin her bir kategorisi için örneklem büyüklüğünün 30'un üzerinde olduğu ve normallik varsayımının karşılandığı araştırma verileri üzerinde, ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı, parametrik istatistik tekniklerinden Bağımsız Örneklem t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) ile kontrol edilmiştir (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007). Gruplar arasındaki varyansların homojenliği Levene's Testi ile incelenmiştir. Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) sonucu ortalamalar arasındaki anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Bonferroni testi yapılmıştır. Bonferroni testi, varyanslar eşit olduğunda uygulanan ve gruplardaki örneklem sayısı eşitliği gerektirmeyen bir analizdir (Kayri, 2009; Lorcu, 2015).

Bağımsız değişkenin her bir kategorisi için örneklem büyüklüğünün 30'un altında olduğu veya normallik varsayımının karşılanmadığı araştırma verileri üzerinde ise, non-parametrik istatistik tekniklerinden; Mann Whitney-*U* ve Kruskal Wallis H testleri uygulanmıştır (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007). Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için özel bir test tekniği bulunmadığından; Mann Whitney-*U* Testi uygulanmıştır (Lorcu, 2015).

Farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülen analizlerde, araştırmalarda p anlamlılık yanında etki büyüklüğü değerinin de raporlamasının önerilmesi (Özsoy ve Özsoy, 2013), daha nitelikli istatistiki sonuçlar elde edebilmesi ve sonuçların anlaşılabilirliğinin artırılması (Şengin ve Çetin, 2017) amacıyla etki büyüklükleri hesaplanarak bulgulara sunulmuştur. Etki büyüklüğü, ortalamalar arasındaki farkın büyüklüğünü ifade etmekte (Çapık, 2013) ve bağımlı değişkendeki farklılıkların bağımsız değişkendeki değişikliklerden nasıl etkilendiğini ortaya koymaktadır. Bağımsız Örneklem t Testi uygulanan grupların arasındaki farklılıkların etki büyüklüğü hakkında bilgi edinmek için; Cohen's d (d) (Kotrlık et al., 2011) hesaplanarak sunulmuştur. Cohen's d (d) etki büyüklüğü değerlerinin sınıflamasında; .20 küçük etki büyüklüğü, .50 orta etki büyüklüğü ve .80 geniş etki büyüklüğü olarak değerlendirilmiştir (Özçomak ve Çebi, 2017). Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) için eta-kare (η^2) hesaplanarak sunulmuştur (Kartal ve ark., 2013; Kotrlık et al., 2011). Eta-kare (η^2) etki büyüklüğü değerlerinin sınıflamasında; .01 küçük etki büyüklüğü, .06 orta etki büyüklüğü ve .14 geniş etki büyüklüğü olarak değerlendirilmiştir (E.Baltacı, 2018). Mann Whitney-*U* için etki büyüklüğü Cohen kriterlerine göre (E.Baltacı, 2018) etki boyutu (r) (Özçomak ve Çebi, 2017) hesaplanarak sunulmuştur. Etki boyutu (r) etki büyüklüğü değerlerinin sınıflamasında; .1 küçük etki büyüklüğü, .3 orta etki büyüklüğü ve .5 geniş etki büyüklüğü olarak değerlendirilmiştir (E.Baltacı, 2018).

Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir. Bulguların sunulmasında $0.01 < p < 0.05$ *istatistiksel anlamlılık*, $0.001 < p < 0.01$ *yüksek düzeyde istatistiksel anlamlılık* ve $p < 0.001$ *çok yüksek düzeyde istatistiksel anlamlılık* olarak yorumlanmıştır (Kul, 2014).

3.5. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Çalışmada kullanılan Offer Benlik İmgesi Ölçeği ile Kısa Semptom Envanteri'nin güvenilirlik çalışması kapsamında, ölçeğin bütünü ve alt ölçekleri ile ilgili iç tutarlık katsayısı Cronbach Alfa (α) hesaplanmıştır. Hesaplanan güvenilirlik katsayısının $\alpha < .40$ olması durumunda ölçeğin güvenilir olmadığı; $.40 \leq \alpha < .60$ olması durumunda ölçeğin güvenilirliğinin düşük olduğu, $.60 \leq \alpha < .80$ olması durumunda ölçeğin oldukça güvenilir olduğu ve $.80 \leq \alpha < 1.00$ olması durumunda ise ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Lorcu, 2015). Psikolojik testlerde hesaplanan güvenilirlik katsayısının .70 ve daha yüksek olması beklenmektedir (Büyüköztürk, 2007).

Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin, ülkemizde ergenlerle yapılan çalışmada toplam örneklemdaki güvenilirliği (α)=.88 olarak bulunmuştur (Savaşır ve Şahin, 1997). Bu çalışmanın ortaya koyduğu toplam ölçek Cronbach Alfa değeri ise (α)=.94'tür. Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin alt ölçeklerine ait Cronbach Alfa (α) değerleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin alt ölçeklerine ilişkin Cronbach Alfa değerleri

Alt Ölçekler	Madde Sayısı	(α)
Aile İlişkileri	18	.64
Dürtü Kontrolü	7	.44
Cinsel Tutumlar	9	.67
Başetme Gücü	5	.43
Beden İmgesi	8	.55
Duygusal Düzey	9	.62
Çevre Uyumu	11	.71
Meslek ve Eğitim Hedefleri	7	.50
Sosyal İlişkiler	9	.60
Ruh Sağlığı	10	.70

Tablo 3'te yer alan verilere göre; araştırmada elde edilen alt ölçeklere ilişkin Cronbach Alfa değerlerinin (α)=.43 (Başetme Gücü alt ölçeği) ile (α)=.71 (Çevre Uyumu alt ölçeği) arasında değiştiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin güvenilirlik değerleri yeterli bulunmuştur.

Kısa Semptom Envanterinin ülkemizde ergenler ile yapılan geçerlik, güvenirlik ve faktör analizi çalışmasında toplam örneklemdaki güvenirliği (α)=.94 olarak bulunmuştur (Şahin ve Durak Batıgün ve Uğurtaş, 2002). Bu çalışmanın ortaya koyduğu toplam ölçek Cronbach Alfa değeri ise (α)=.95'tir. Türkiye uyarlaması temel alınarak ergenlerle yapılan çalışma (Şahin ve Durak Batıgün ve Uğurtaş, 2002) ile bu çalışmanın ortaya koyduğu Cronbach Alfa (α) değerleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Kısa Semptom Envanterinin alt ölçeklerine ilişkin Cronbach Alfa değerleri

Alt Ölçekler	Türkiye Uyarlaması Değerleri		Çalışmanın Değerleri	
	Madde Sayısı	(α)	Madde Sayısı	(α)
Hostilite	7	.72	7	.72
Somatizasyon	9	.71	9	.77
Olumsuz Benlik	12	.80	12	.80
Anksiyete	13	.81	13	.84
Depresyon	12	.85	12	.86
Toplam Ölçek	53	.94	53	.95

Tablo 4'te yer alan verilere göre; araştırmada elde edilen alt ölçeklere ilişkin Cronbach Alfa değerlerinin (α)=.72 (Hostilite alt ölçeği) ile (α)=.86 (Depresyon alt ölçeği) arasında değiştiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre Kısa Semptom Envanterinin güvenirlik değerleri yeterli bulunmuştur.

3.6. Araştırmacının Rolü

Araştırmanın tüm safhalarında bilimsel ve psikolojik danışma mesleğinin etik kuralları göz önünde bulundurulmuştur. Tedbir kararları gereğince yürütülen danışmanlık hizmeti süreçlerinde, suça sürüklenen çocuklar ve onlara bakmakla yükümlü kişiler *danışan* olarak ele alınmıştır. Tedbir kararlarının uygulanmasında psikolojik danışma mesleğinin, *yetkinlik, dürüstlük, duyarlı ve saygılı olmak, bireysel ve kültürel farklılıklara duyarlılık, toplumsal sorumluluk ile mesleki ve bilimsel sorumluluk* ilkeleri gözetilmiş, meslek etiği (Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği, 2011) ve Pekin Kurallarının 8. Maddesi doğrultusunda gizliliğe azami özen gösterilmiştir. Çocuğun kimliği, adresi, fotoğrafları, yaşadığı travmalar gibi çocuğa ve yakınlarına ait elde edilen bilgi ve kayıtlar gizli tutulmuştur.

Araştırma kapsamında yürütülen literatür taraması, uygulama izinlerin alınması, psikolojik danışma oturumlarının ve görüşmelerin yapılması, ölçme araçlarının uygulanması, verilerin analizi ve yazım çalışmaları araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmada

kullanılan *kişisel bilgi formu*, suçun bireysel ve çevresel nedenleri arasından, tez danışmanı ve jüri üyelerinin görüşleri alınarak hazırlanmıştır.

Mahkemeler tarafından suça sürüklenen çocuklar ile ilgili olarak koruyucu ve destekleyici tedbir kararları alınmakta ve süreci yürütmek amacıyla alanda çalışan profesyonel görevlendirilmektedir. Çalışma verileri mahkemeler tarafından verilen kararının uygulanması sürecinde, psikolojik danışma uygulamalarında elde edilmiştir.

Psikolojik danışma uygulamaları ebeveynlere ve çocuklara yönelik olarak eş zamanlı başlatılmıştır. Mahkeme kararı gereğince çocuklar ile haftada bir olmak üzere en az 8 oturum psikolojik danışma görüşmesi, ebeveynler ile en fazla iki haftada bir olmak üzere en az 5 oturum gerçekleştirilmiştir. Ancak eğitim tedbiri amacıyla gelen çocuklar ve 18 yaşını dolduran çocuklar ile 2 ya da 3 oturum gerçekleştirilmiştir.

Tedbir kararı doğrultusunda görevlendirildikten sonra aile ve çocuğa ulaşarak randevu verilmiştir. İlk oturum tanışma ve bilgi paylaşımı odaklı yapılandırılmış; ebeveynler ve çocuk birlikte, çocuk ve ebeveynler olmak üzere üç ayrı görüşme gerçekleştirilmiştir. Birlikte alınarak mahkeme kararı, süreç ve sorumluluklar aktarılmış, aile dinamikleri, baskın rol, çocuğa ve suç olgusuna yaklaşım hakkında gözlem yapılmasına ve bilgi edinmeye çalışılmıştır.

Ebeveynler ve çocuk görüşmelerinde sözleşme yapılarak temel bilgiler alınmıştır. Oturum sonrasında ölçme araçlarının uygulanması da dahil edilerek, sosyal inceleme raporu ve görüşmelerde elde edilen bilgiler ışığında, mahkemeye sunulacak uygulama planı taslağı hazırlanmıştır. İlk oturumdan bir hafta sonra ikinci oturum gerçekleştirilerek, yasal formlar doldurulmuş, araştırma ve ölçme araçları hakkında bilgi verilmiş ve görüşme sonrasında uygulama planına son hali verilerek mahkemeye sunulmuştur. Üçüncü oturum ebeveynler için iki hafta sonra, çocuk için bir hafta sonra gerçekleştirilmiştir.

Çalışma verileri üçüncü ve dördüncü çocuk oturumlarında elde edilmiş ve bir sonraki oturumlarda değerlendirmeleri çocuk ile paylaşılmıştır. Benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlar ile ilgili elde edilen sonuç, sonraki psikolojik danışma sürecinin yapılandırılmasında dikkate alınmıştır. Çocukta yüksek semptom bulguları ile karşılaşıldığında, klinik yardım almaları doğrultusunda yönlendirme yapılmıştır. Üçüncü oturumdan itibaren çocuk görüşmeleri haftada bir, ebeveyn görüşmeleri iki haftada bir olmak üzere yürütülmüştür. Üç aylık uygulama sonrasında süreç değerlendirme raporu hazırlanarak çocuk ile yapılan 8-12 oturum psikolojik danışma süreci değerlendirilmiştir. Gözlem ve kanaat

doğrultusunda danışma sürecinin sonlandırılması veya devamı hakkındaki görüşler raporda yer almıştır.

Ebeveynlere veya çocuğun bakımından sorumlu kişilere ise üçüncü oturumdan itibaren, karar gerekçesi ve ihtiyaçları doğrultusunda; gelişim dönemi özellikleri, tutumlar, çocuk yetiştirme, tutumları ile aile içi ilişkiler, madde kullanımı, cinsel istismar, arkadaşlık ilişkileri ve akran baskısı gibi konularda aile danışmanlığı oturumları gerçekleştirilmiştir. Aile danışmanlığı çalışmaları iki haftada bir olmak üzere en az 5 oturum olarak düzenlenmiştir. Süreç sonunda oturumlar değerlendirilerek, süreç raporunda ilgili mahkemeye sunulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmaya katılan suça sürüklenmiş çocuklardan, ölçme araçları vasıtasıyla elde edilen verilerin analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

4.1. Betimleyici Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan 148 suça sürüklenmiş çocuğun sosyodemografik özellikleri, benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin betimleyici bulgulara yer verilmiştir.

4.1.1. Suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri

Sosyodemografik özelliklerin betimlenmesi kapsamında; araştırmaya katılan suça sürüklenen çocukların cinsiyeti, yaşı, öğrenim durumu, çalışma durumu, kardeş sayısı, göç durumu, ebeveyn yoksunluğu durumu, ebeveynlerinin öğrenim durumu, ailelerinin algılanan gelir durumu, ebeveyn çalışma durumu, evden kaçma/evi terk etme durumu, aile içi fiziksel şiddet ile karşılaşma öyküsü, yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması, yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması, yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması, mükerrer suç işleme durumu ve suç türü ele alınmıştır.

Suçta sürüklenen çocukların %91.9'unu erkek (n=136), %8.1'i kızdır.

Yaş durumuna göre; %1.4'ü (n=2) 14 yaşında, %6.8'i (n=10) 15 yaşında, %20.3'ü (n=30) 16 yaşında, %37.8'i (n=56) 17 yaşında ve %33.8'i (n=50) 18 yaşındadır.

Öğrenim durumuna göre; %2'si (n=3) ilkokul mezunu, %1.4'ü (n=2) ortaokul öğrencisi, %43.2'si (n=64) ortaokul mezunu ve %53.4'ü (n=79) lise öğrencisidir.

Çocukların %45.3'ü (n=67) bir işte çalışmamakta, %54.7'si (n=81) çalışmaktadır.

Çocukların %13.5'i (n=20) tek çocuk, %34.5'i (n=51) iki kardeş, %28.4'ü (n=42) üç kardeş olan ve %23.6'sı (n=35) dört veya daha fazla kardeşlidir.

Çocukların; %43.9'unun (n=65) göç öyküsü yok iken %56.1'i (n=83) göç yaşamıştır.

Ebeveyn yoksunluğuna göre; %73.6'sı (n=109) ebeveyn yoksunluğu yaşamıyor iken %26.4'unun (n=39) ebeveyn yoksunluğu bulunmaktadır.

Annelerin %10.1'i (n=15) okur yazar, %37.2'si (n=55) ilkokul mezunu, %21.6'sı (n=32) ortaokul mezunu, %18.9'u (n=28) lise mezunu ve %2'si (n=3) yükseköğrenim mezunu olup %10.1'inin (n=15) öğrenim durumu bilinmemektedir. Babaların %4.7'si (n=7) okur yazar, %42.6'sı (n=63) ilkokul mezunu, %30.4'ü (n=45) ortaokul mezunu, %14.9'u (n=22) lise mezunu ve %2.7'si (n=4) yükseköğrenim mezunu olup %4.7'inin (n=7) öğrenim durumu bilinmemektedir.

Çocukların %12.8'i (n=19) ailelerini düşük gelir düzeyinde, %62.2'si (n=92) ailelerini orta gelir düzeyinde ve %25'i (n=37) ailelerini iyi gelir düzeyinde olarak algılamaktadır.

Annelerin %73.6'sı (n=109), babaların %18.2'i (n=27) bir işte çalışmamakta iken annelerin %26.4'ü (n=39) ve babaların %81.8'i (n=121) çalışmaktadır.

Çocukların %85.1'inin (n=126) evden kaçma/evi terk etme öyküsü yok iken %14.9'u (n=22) evden kaçmış veya evi terk etmiştir.

Çocukların %41.9'u (n=62) aile içi fiziksel şiddet ile karşılaşmadığını belirtirken %58.1'inin (n=86) aile içi fiziksel şiddet öyküsü bulunmaktadır.

Çocukların %32.4'ünün (n=48) yargılanan/sabıkalı arkadaşı yoktur ve %67.6'sının (n=100) yargılanan/sabıkalı arkadaşı bulunmaktadır.

Çocukların %89.9'ünün (n=133) yargılanan/sabıkalı akrabası yoktur ve %10.1'inin (n=15) yargılanan/sabıkalı akrabası bulunmaktadır.

Çocukların %81.1'inin (n=120) yargılanan/sabıkalı aile üyesi yoktur ve %18.9'unun (n=28) yargılanan/sabıkalı aile üyesi bulunmaktadır.

Mükerrer suç işleme durumuna göre; %39.9'unun (n=59) hakkında açılmış başka dava yoktur. %32.4'ünün (n=48) hakkında açılmış 2 dava ve %27.7'inin (n=41) hakkında açılmış 3 veya daha fazla dava vardır.

Çocukların %39.9'unun (n=59) asayiş ve diğer suçları, %43.9'unun (n=65) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu ve %43.9'unun (n=24) kişilere karşı suçları işledikleri görülmektedir.

Suçta sürüklenen çocukların işlemiş oldukları suç türü ile sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Suçla sürüklenen çocukların suç türü ile sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

Sosyodemografik Özellikler		Asayiş ve Diğer Suçlar		Uyuşturucu Madde ... (*)		Kişilere Karşı Suçlar		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Çocuğun cinsiyeti	Kız	4	33.3	5	41.7	3	25.0	12	100.0
	Erkek	55	40.4	60	44.1	21	15.4	136	100.0
Çocuğun yaşı	14 yaşında	1	50.0	0	0.0	1	50.0	2	100.0
	15 yaşında	2	60.0	2	20.0	2	20.0	10	100.0
	16 yaşında	16	53.3	9	30.0	5	16.7	30	100.0
	17 yaşında	30	53.6	19	33.9	7	12.5	56	100.0
	18 yaşında	6	12.0	35	70.0	9	18.0	50	100.0
Çocuğun öğrenim durumu	İlkokul mezunu	0	0.0	3	100.0	0	0.0	3	100.0
	Ortaokul öğrencisi	1	50.0	0	0.0	1	50.0	2	100.0
	Ortaokul mezunu	1	1.6	47	73.4	16	25.0	64	100.0
	Lise öğrencisi	57	72.2	15	19.0	7	8.9	79	100.0
Çocuğun çalışma durumu	Çalışmıyor	38	56.7	17	25.4	12	17.9	67	100.0
	Bir işte çalışıyor	21	25.9	48	59.3	12	14.8	81	100.0
Göç durumu	Göç edilmedi	38	58.5	21	32.3	6	9.2	65	100.0
	Göç öyküsü var	21	25.3	44	53.0	18	21.7	83	100.0
Ebeveyn yoksunluğu	Yoksunluk yok	51	46.8	42	38.5	16	14.7	109	100.0
	Yoksunluk yaşıyor	8	20.5	23	59.0	8	20.5	39	100.0
Ailenin algılanan gelir düzeyi	Düşük gelir düzeyi	3	15.8	12	63.2	4	21.1	19	100.0
	Orta gelir düzeyi	37	40.2	41	44.6	14	15.2	92	100.0
	İyi gelir düzeyi	19	51.4	12	32.4	6	16.2	37	100.0
Evden kaçma veya evi terk etme	Evden kaçmadı	45	35.7	63	50.0	18	14.3	126	100.0
	Evden kaçtı/terk etti	14	63.6	2	9.1	6	27.3	22	100.0
Aile içi fiziksel şiddet ile karşılaşma	Şiddet yok	25	40.3	29	46.8	8	12.9	62	100.0
	Şiddet yaşandı	34	39.5	36	41.9	16	18.6	86	100.0
Yargılanan/s abıkalı arkadaş	Yok	27	56.3	14	29.2	7	14.6	48	100.0
	Arkadaş var	32	32.0	51	51.0	17	17.0	100	100.0
Yargılanan/s abıkalı yakın akraba	Yok	51	38.3	63	47.4	19	14.3	133	100.0
	Yakın akraba var	8	53.3	2	13.3	5	33.3	15	100.0
Yargılanan/s abıkalı aile üyesi	Yok	57	47.5	55	45.8	8	6.7	120	100.0
	Aile üyesi var	2	7.1	10	35.7	16	57.1	28	100.0
Mükerrer suç işleme	Mükerrer suç yok	58	98.3	0	0.0	1	1.7	59	100.0
	Mükerrer suç var	1	1.1	65	73.0	23	25.8	89	100.0

(*) Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak, Satmak, Satın Almak

Tablo 5'te yer alan verilere göre;

Suçta sürüklenen kız (n=12) çocukların %41.7'sinin (n=5) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu işlediği,

Suçta sürüklenen erkek (n=136) çocukların %44.1'inin (n=60) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu işlediği;

14 yaşındaki (n=2) suçta sürüklenen çocukların %50'sinin (n=1) asayiş ve diğer suçları işlediği ve diğer %50'sinin (n=1) kişilere karşı suçları işlediği;

15 yaşındaki (n=10) suçta sürüklenen çocukların %60'ının (n=6) asayiş ve diğer suçları işlediği;

16 yaşındaki (n=30) suçta sürüklenen çocukların %53.3'ünü (n=16) asayiş ve diğer suçları işlediği;

17 yaşındaki (n=56) suçta sürüklenen çocukların %53.6'sının (n=30) asayiş ve diğer suçları işlediği;

18 yaşındaki (n=50) suçta sürüklenen çocukların %70'inin (n=35) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu işlediği;

8 yıllık zorunlu ilköğretimi tamamlayamadığı için ilkokul mezunu sayılmış (n=3) olan suçta sürüklenen çocukların %100'ünün (n=3) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu işlediği;

Ortaokul öğrencisi (n=2) olan suçta sürüklenen çocukların %50'sinin (n=1) asayiş ve diğer suçları işlediği ve diğer %50'sinin (n=1) kişilere karşı suçları işlediği;

Ortaokul mezunu olduktan sonra eğitim-öğretime devam etmemiş (n=64) olan suçta sürüklenen çocukların %73.4'ünün (n=47) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu işlediği;

Lise öğrencisi (n=79) olan suçta sürüklenen çocukların %72.2'sinin (n=57) asayiş ve diğer suçları işlediği;

Bir işte çalışmayan (n=67) suçta sürüklenen çocukların %56.7'sinin (n=38) asayiş ve diğer suçları işlediği;

Çalışan (n=81) suça sürüklenen çocukların %59.3'ünün (n=48) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu işlediği;

Göç öyküsü bulunmayan (n=65) suça sürüklenen çocukların %58.5'inin (n=38) asayiş ve diğer suçları işlediği;

Göç etmiş (n=83) olan suça sürüklenen çocukların %53'ünün (n=44) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu işlediği;

Ebeveynleri sağ olan ve ebeveynleri ile yaşayan (n=109) suça sürüklenen çocukların %46.8'inin (n=51) asayiş ve diğer suçları işlediği;

Ebeveyn yoksunluğu yaşayan (n=39) suça sürüklenen çocukların %59'unun (n=23) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu işlediği;

Ailesinin gelirini düşük gelir düzeyi olarak algılayan (n=29) suça sürüklenen çocukların %63.2'sinin (n=12) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu işlediği;

Ailesinin gelirini orta gelir düzeyi olarak algılayan (n=92) suça sürüklenen çocukların %44.6'sının (n=41) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu işlediği;

Ailesinin gelirini iyi gelir düzeyi olarak algılayan (n=37) suça sürüklenen çocukların %51.4'ünün (n=19) asayiş ve diğer suçları işlediği;

Evden kaçma veya evi terk ederek geceyi başka bir yerde geçirme yaşantısı olmayan (n=126) suça sürüklenen çocukların %50'sinin (n=63) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu işlediği;

Evden kaçmış veya evi terk ederek geceyi başka bir yerde geçirmiş (n=22) olan suça sürüklenen çocukların %63.6'sının (n=14) asayiş ve diğer suçları işlediği;

Aile içi şiddet yaşantısı olmadığını (n=62) belirten suça sürüklenen çocukların %46.8'inin (n=29) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu işlediği;

Aile içi şiddet yaşantısı olan (n=86) suça sürüklenen çocukların %41.9'unun (n=36) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu işlediği;

Arkadaşları arasında yargılanan/sabıkalı birey bulunmayan (n=48) suça sürüklenen çocukların %56.3'ünün (n=27) asayiş ve diğer suçları işlediği;

Yargılanan/sabıkalı arkadaşı bulunan (n=100) suça sürüklenen çocukların %51'inin (n=51) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu işlediği;

Yakın akrabaları arasında yargılanan/sabıkalı birey bulunmayan (n=133) suça sürüklenen çocukların %47.4'ünün (n=63) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu işlediği;

Yargılanan/sabıkalı yakın akrabası bulunan (n=15) suça sürüklenen çocukların %53.3'ünün (n=8) asayiş ve diğer suçları işlediği;

Aile üyeleri arasında yargılanan/sabıkalı birey bulunmayan (n=120) suça sürüklenen çocukların %47.5'inin (n=57) asayiş ve diğer suçları işlediği;

Yargılanan/sabıkalı aile üyesi bulunan (n=28) suça sürüklenen çocukların %57.1'inin (n=16) kişilere karşı suçları işlediği;

Mükerrer suç işlememiş olan (n=59) suça sürüklenen çocukların %98.3'ünün (n=58) asayiş ve diğer suçları işlediği;

Mükerrer suç kaydı bulunan (n=89) suça sürüklenen %73'ünün (n=65) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu işlediği görülmektedir.

4.1.2. Suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri

Suçta sürüklenen çocukların benlik imgelerine ilişkin veriler Offer Benlik İmgesi Ölçeği ile elde edilmiştir.

Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin her alt ölçeğine ait aritmetik ortalama, standart sapma ve standart hata değerleri hesaplanmıştır. Yeterli iç tutarlılığa ulaşamadığı belirtilen Bireysel Değerler alt ölçeğine ait veriler istatistiksel analizlerde kullanılmamıştır.

Offer Benlik İmgesi Ölçeği alt ölçeklerine ait aritmetik ortalama, standart sapma ve standart hata değerleri Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin alt ölçeklerine ait aritmetik ortalama, standart sapma ve standart hata değerleri

Boyutlar	n	$\bar{x}$	ss	Sh _{$\bar{x}$}
Aile İlişkileri	148	48.41	12.03	12.03
Dürtü Kontrolü	148	20.58	5.95	0.49
Cinsel Tutumlar	148	28.40	5.78	0.48
Başetme Gücü	148	12.34	4.45	0.37
Beden İmgesi	148	19.91	6.65	0.55
Duygusal Düzey	148	23.24	8.20	0.68
Çevre Uyumu	148	30.60	7.34	0.60
Meslek ve Eğitim Hedefleri	148	18.11	6.00	0.49
Sosyal İlişkiler	148	24.45	7.44	0.61
Ruh Sağlığı	148	27.48	9.36	0.77

Tablo 6’da yer alan verilere göre; Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin alt ölçeklerine ait aritmetik ortalamalar sırasıyla; Aile İlişkileri ($\bar{x}$ =48.41), Çevre Uyumu ($\bar{x}$ =30.60), Cinsel Tutumlar ($\bar{x}$ =28.40), Ruh Sağlığı ($\bar{x}$ =27.48), Sosyal İlişkiler ($\bar{x}$ =24.45), Duygusal Düzey ($\bar{x}$ =23.24), Dürtü Kontrolü ($\bar{x}$ =20.58), Beden İmgesi ($\bar{x}$ =19.91), Meslek ve Eğitim Hedefleri ($\bar{x}$ =18.11) ve Başetme Gücü ($\bar{x}$ =12.34) olarak hesaplanmıştır. Suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeylerine göre en düşük aritmetik ortalamanın Başetme Gücü, en yüksek aritmetik ortalamanın ise Aile İlişkileri’ne ait olduğu görülmektedir.

Offer Benlik İmgesi Ölçeğinde alt ölçek puanlarında artış benlik imgesinde olumsuz yönde artış anlamına geldiğinden; her bir alt ölçeğe ait puanların aritmetik ortalamalarının bir standart sapma üstü ile bir standart sapma altı kesim noktası olarak belirlenerek, benlik imgesi üç uyum düzeyine ayrılmıştır.

Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin alt ölçeklerine göre; suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi dağılımları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Offer Benlik İmgesi Ölçeği alt ölçeklerine göre suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi dağılımları

Alt Ölçekler	Olumlu Benlik Uyum Düzeyi		Orta Düzey Benlik Uyum Düzeyi		Olumsuz Benlik Uyum Düzeyi		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Aile İlişkileri	24	16.2	94	63.5	30	20.3	148	100.0
Dürtü Kontrolü	18	12.2	102	68.9	28	18.9	148	100.0
Cinsel Tutumlar	18	12.2	108	73.0	22	14.9	148	100.0
Başetme Gücü	25	16.9	99	66.9	24	16.2	148	100.0
Beden İmgesi	23	15.5	99	66.9	26	17.6	148	100.0
Duygusal Düzey	29	19.6	92	62.2	27	18.2	148	100.0
Çevre Uyumu	28	18.9	91	61.5	29	19.6	148	100.0
Meslek ve Eğitim Hedefleri	29	19.6	98	66.2	21	14.2	148	100.0
Sosyal İlişkiler	32	21.6	89	60.1	27	18.2	148	100.0
Ruh Sağlığı	30	20.3	90	60.8	28	18.9	148	100.0

Tablo 6’da yer alan verilere göre, suça sürüklenen çocukların;

Ailesine yönelik duyguları ile ilgili olan Aile İlişkileri alt ölçeğine göre, %63.5’inin benlik uyumunun orta düzeyde (n=99) olduğu,

Çevre baskılarına karşı koyma konusunda, egosunun ne kadar güçlü olduğunu ortaya koyan Dürtü Kontrolü alt ölçeğine göre, %68.9’unun benlik uyumunun orta düzeyde (n=102) olduğu,

Cinsellikle ilgili duygularını, tutumlarını ve davranışlarını ele alan ve karşı cinsle ilişkileri konusunda bilgi veren Cinsel Tutumlar alt ölçeğine göre, %73’ünün benlik uyumunun orta düzeyde (n=108) olduğu,

Ergenin ego gücünün bir ölçüsü olarak görülen ve baş etme yeteneği konusunda ne hissettiği ile ilgili olan Başetme Gücü alt ölçeğine göre, %69.9’unun benlik uyumunun orta düzeyde (n=99) olduğu,

Bedenine karşı olumlu veya olumsuz duygularını ele alan Beden İmgesi alt ölçeğine göre, %69.9’unun benlik uyumunun orta düzeyde (n=99) olduğu,

Psikolojik yapısı içindeki duygusal uyumunu ölçen Duygusal Düzey alt ölçeğine göre, %62.2’sinin benlik uyumunun orta düzeyde (n=92) olduğu,

Çevreye uyumda sağladığı başarı, kararlılığı ve özgüveni konusunda bilgi veren Çevre Uyumu alt ölçeğine göre, %62.5'inin benlik uyumunun orta düzeyde (n=91) olduğu,

Mesleğe hazırlık, geleceğe yönelik planları hakkında bilgi veren Meslek ve Eğitim Hedefleri alt ölçeğine göre, %66.2'sinin benlik uyumunun orta düzeyde (n=98) olduğu,

Arkadaşlık ilişkilerinin nitelikleri ve akran grubu ilişkileri hakkında bilgi sağlayan Sosyal İlişkiler alt ölçeğine göre, %60.1'inin benlik uyumunun orta düzeyde (n=89) olduğu,

Açık psikopatoloji belirtilerinin olup olmadığını ortaya koyan Ruh Sağlığı alt ölçeğine göre, %60.8'inin benlik uyumunun orta düzeyde (n=90) olduğu görülmektedir.

Offer Benlik İmgesi Ölçeği verileri üzerinde yapılacak istatistiksel analizin türünü belirlemek amacıyla; elde edilen alt ölçek puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği test edilmiştir. Offer Benlik İmgesi Ölçeği verilerinin normal dağılıma uygunluğu belirlemek için Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi kullanılmıştır. Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi sonuçları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8

Offer Benlik İmgesi Ölçeğinden elde edilen alt ölçek puanlarının normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi sonuçları

Boyutlar	Değerler	N	Normal Parametreler		Kolmogorov-Smirnov Z	p
			$\bar{x}$	SS		
Aile İlişkileri		148	48.41	12.031	1.161	.135
Dürtü Kontrolü		148	20.58	5.953	0.781	.576
Cinsel Tutumlar		148	28.40	5.781	1.163	.134
Başetme Gücü		148	12.34	4.446	1.048	.222
Beden İmgesi		148	19.91	6.645	1.025	.245
Duygusal Düzey		148	23.24	8.209	0.934	.348
Çevre Uyumu		148	30.60	7.341	1.217	.103
Meslek ve Eğitim Hedefleri		148	18.11	5.999	1.403*	.039
Sosyal İlişkiler		148	24.45	7.435	0.870	.435
Ruh Sağlığı		148	27.48	9.357	0.881	.419

* $p < .05$

Tablo 8'de yer alan verilere göre; Aile İlişkileri alt ölçeği ($z=1.161$; $p > .05$), Dürtü Kontrolü alt ölçeği ($z=0.722$; $p > .05$), Cinsel Tutumlar alt ölçeği ($z=1.163$; $p > .05$), Başetme Gücü alt ölçeği ($z=1.048$; $p > .05$), Beden İmgesi alt ölçeği ($z=1.025$; $p > .05$), Duygusal Düzey alt ölçeği ($z=0.934$; $p > .05$), Çevre Uyumu alt ölçeği ($z=1.217$; $p > .05$), Sosyal İlişkiler alt ölçeği ($z=0.870$; $p > .05$) ve Ruh Sağlığı alt ölçeği ($z=0.881$; $p > .05$), dağılımının normal

dağılımdan farklılığı anlamlı bulunmamıştır. Alt ölçek puanlarının, % 95 güven aralığında normal dağılım gösterdiği sonucuna varılmıştır. Meslek ve Eğitim Hedefleri ($z=.722$; $p<.05$) puanlarının ise normal dağılımdan farklılığı anlamlı bulunmuştur ($p<.05$). Meslek ve Eğitim Hedefleri puanlarının normal dağılım göstermediği sonucuna varılmıştır.

4.1.3. Suça sürüklenen çocukların psikolojik semptomları

Suça sürüklenen çocukların psikolojik semptomlarına ilişkin veriler Kısa Semptom Envanteri ile elde edilmiştir. Kısa Semptom Envanterinin alt ölçeklerine ve global indekslerine ait aritmetik ortalama, standart sapma ve standart hata değerleri hesaplanmış ve Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

Kısa Semptom Envanteri alt ölçekleri ve global indekslerine ait aritmetik ortalama, standart sapma ve standart hata değerleri

Boyutlar		n	$\bar{x}$	SS	Sh _{$\bar{x}$}
Alt Ölçekler	Depresyon	148	0.94	0.77	0.06
	Anksiyete	148	0.78	0.64	0.05
	Olumsuz Benlik	148	0.72	0.59	0.05
	Somatizasyon	148	0.75	0.69	0.06
	Hostilite	148	1.24	0.81	0.07
Global İndeksler	Semptom Rahatsızlık İndeksi	148	1.91	0.69	0.06
	Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	148	0.86	0.61	0.05
	Belirti Toplamı İndeksi	148	22.78	13.47	1.11

Tablo 9’da yer alan verilere göre; Kısa Semptom Envanterinin alt ölçeklerine ait aritmetik ortalamalar sırasıyla; Hostilite ($\bar{x}=1.24$), Depresyon ($\bar{x}=0.94$), Anksiyete ($\bar{x}=0.78$), Somatizasyon ($\bar{x}=0.75$) ve Olumsuz Benlik ($\bar{x}=0.72$) olarak hesaplanmıştır. Suça sürüklenen çocukların psikolojik semptomlarına göre en düşük aritmetik ortalamanın Olumsuz Benlik, en yüksek aritmetik ortalamanın ise Depresyon’a ait olduğu görülmektedir. Global indeksler olan Semptom Rahatsızlık İndeksi puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=1.91$, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi aritmetik ortalaması $\bar{x}=0.86$ ve Belirti Toplamı İndeksi aritmetik ortalaması $\bar{x}=22.78$ olarak hesaplanmıştır.

Kısa Semptom Envanterinde her alt ölçekten alınan puanın 0 – 1.50 arasında olması normal psikolojik semptom, 1.51 – 2.50 arası yüksek psikolojik semptom ve 2.51 – 4.00 çok yüksek psikolojik semptom olduğunu göstermektedir.

Kısa Semptom Envanterinin alt ölçeklerine ve global indekslerine göre; suça sürüklenen çocukların psikolojik semptom dağılımları Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10

Kısa Semptom Envanteri alt ölçekleri ve global indekslerine göre suça sürüklenen çocukların psikolojik semptom dağılımları

Boyutlar	Normal Düzy Psikolojik Semptom		Yüksek Düzy Psikolojik Semptom		Çok Yüksek Düzy Psikolojik Semptom		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Depresyon	112	75.7	33	23.3	3	2.0	148	100.0
Anksiyete	131	88.5	15	10.1	2	1.4	148	100.0
Olumsuz Benlik	136	91.9	11	7.4	1	0.7	148	100.0
Somatizasyon	125	84.5	21	14.2	2	1.4	148	100.0
Hostilite	95	64.2	49	33.1	4	2.7	148	100.0
Semptom Rahatsızlık İndeksi	53	35.8	73	49.3	22	14.9	148	100.0
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	123	83.1	23	15.5	2	1.4	148	100.0
Belirti Toplamı İndeksi	31	20.9	90	60.8	27	18.2	148	100.0

Tablo 10'da yer alan verilere göre, suça sürüklenen çocukların;

İlgilerde ve zevk almada belirgin düzeyde azalma, karamsarlık, mutsuzluk, enerji azalmasına bağlı olarak bilişsel ve davranışsal yavaşlama, uyku sorunları ile iştah sorunlarının en az iki hafta sürekli olarak görüldüğü ruhsal çökkünlük durumunu (Görker, 2013) içeren semptomları sunan Depresyon alt ölçeğine göre, %75.7'sinin psikolojik semptomlarının normal düzeyde (n=112) olduğu,

Bireyin ne olduğunu bilmediği bir tehdidi hissetmesinin neticesinde ortaya çıkan huzursuzluk ve endişe durumu (Coşar Cığerci, 2006) ile ilgili semptomları sunan Anksiyete alt ölçeğine göre, %88.5'inin psikolojik semptomlarının normal düzeyde (n=131) olduğu,

Bireyin kendisini başka bireylerle karşılaştırdığında küçüklük ve kişisel yetersizlik duygularına kapılarak kendini başarısız ve değersiz görme ile suçluluk duyguları (Gürsu, 2012) ile ilgili semptomları sunan Olumsuz Benlik alt ölçeğine göre, %91.9'unun psikolojik semptomlarının normal düzeyde (n=136) olduğu,

Kalp, damar, mide, bağırsak, solunum sistemi ve diğer sistemlerdeki fonksiyon bozuklukları ile ilgili semptomları ve bunlara bağlı duygusal bozukluğun varlığı ile yaygınlığını (M.Kılıç, 1991) sunan Somatizasyon alt ölçeğine göre, %84.5'inin psikolojik semptomlarının normal düzeyde (n=125) olduğu,

Bireyin diğer kişilere zarar verme ya da eşyaları tahrip etme şeklinde saldırgan davranışı (Vural ve Başar, 2006) ile ilgili semptomları sunan Hostilite alt ölçeğine göre, %64.2'sinin psikolojik semptomlarının normal düzeyde (n=95) olduğu,

Bireyin kendisinde var olan semptomlardan duymuş olduğu sıkıntının ağırlıklı ortalamasını veren Semptom Rahatsızlık İndeksine göre, %49.3'ünün psikolojik semptomlarının yüksek düzeyde (n=73) olduğu,

Envanterin en iyi indeksi olan ve bireydeki ruhsal belirtilerden duyulan sıkıntının düzeyini gösteren Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksine göre, %83.1'inin psikolojik semptomlarının normal düzeyde (n=123) olduğu,

Bireyin kendisinde ne kadar çeşitli ruhsal belirti algıladığını ortaya koyan Belirti Toplamı İndeksine göre, %60.8'inin psikolojik semptomlarının yüksek düzeyde (n=90) olduğu görülmektedir.

Kısa Semptom Envanteri verileri üzerinde yapılacak istatistiksel analizin türünü belirlemek amacıyla; elde edilen alt ölçeklerin ve global indekslerin puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği test edilmiştir. Kısa Semptom Envanteri verilerinin normal dağılıma uygunluğu belirlemek için Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi kullanılmıştır. Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi sonuçları Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11

Kısa Semptom Envanterinden elde edilen alt ölçek puanlarının normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi sonuçları

Boyutlar	Değerler	N	Normal Parametreler		Kolmogorov-Smirnov Z	p
			$\bar{x}$	SS		
Depresyon		148	0.94	0.77	1.598	.012
Anksiyete		148	0.78	0.64	1.662	.008
Olumsuz Benlik		148	0.72	0.59	1.566	.015
Somatizasyon		148	0.75	0.69	1.814	.003
Hostilite		148	1.24	0.81	1.278	.076
Semptom Rahatsızlık İndeksi		148	1.91	0.69	1.146	.144
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi		148	0.86	0.61	1.127	.157
Belirti Toplamı İndeksi		148	22.78	13.468	0.916	.370

* $p < .05$

Tablo 11'de yer alan verilere göre; Hostilite ($z=1.278$; $p>.05$), Semptom Rahatsızlık İndeksi ($z=1.146$; $p>.05$), Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($z=1.127$; $p>.05$) ve Belirti Toplamı

İndeksi ($z=.916$; $p>.05$) puanlarının normal dağılımdan farklılığı anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$). Hostilite, Belirti Toplamı İndeksi, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ve Semptom Rahatsızlık İndeksi puanlarının; %95 güven aralığında, normal dağılım gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Depresyon ($z=1.598$; $p<.05$), Anksiyete ($z=1.662$; $p<.05$), Olumsuz Benlik ($z=1.566$; $p<.05$) ve Somatizasyon ($z=1.814$; $p<.05$) puanlarının ise normal dağılımdan farklılığı anlamlı bulunmuştur ($p<.05$). Depresyon, Anksiyete, Olumsuz Benlik ve Somatizasyon puanlarının normal dağılım göstermediği sonucuna varılmıştır.

4.2. Alt Problemlere İlişkin Bulgular

Bu bölümde problem ve alt problemlerde belirtilen suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin analiz sonuçları yer almaktadır. Bulgular alt problemlere göre sıra ile verilmiştir.

4.2.1. Suça sürüklenen çocukların cinsiyetlerine göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi; *suça sürüklenen çocukların cinsiyetlerine göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?* olarak ifade edilmiştir.

Cinsiyet değişkeninin kız (n=12) kategorisi, parametrik istatistik koşullarından *bağımsız değişkenin her bir kategorisi için örneklem büyüklüğünün 30'un üzerinde olması* koşulunu (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların cinsiyet değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12

Suçta sürüklenen çocukların cinsiyet değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Benlik Düzeyi	Uyum	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Aile İlişkileri		Kız	12	87.83	1054.00	656.000	-1.125	.261
		Erkek	136	73.32	9972.00			
		Toplam	148					
Dürtü Kontrolü		Kız	12	86.71	1040.50	669.500	-1.031	.302
		Erkek	136	73.42	9985.50			
		Toplam	148					
Cinsel Tutumlar		Kız	12	99.25	1191.00	519.000*	-2.091	.037
		Erkek	136	72.32	9835.00			
		Toplam	148					
Başetme Gücü		Kız	12	79.08	949.00	761.000	-0.388	.698
		Erkek	136	74.10	10077.00			
		Toplam	148					
Beden İmgesi		Kız	12	74.96	899.50	810.500	-0.039	.969
		Erkek	136	74.46	10126.50			
		Toplam	148					
Duygusal Düzey		Kız	12	98.08	1177.00	533.000*	-1.990	.047
		Erkek	136	72.42	9849.00			
		Toplam	148					
Çevre Uyumu		Kız	12	66.25	795.00	717.000	-0.696	.486
		Erkek	136	75.23	10231.00			
		Toplam	148					
Meslek ve Eğitim Hedefleri		Kız	12	72.13	865.50	787.500	-0.201	.841
		Erkek	136	74.71	10160.50			
		Toplam	148					
Sosyal İlişkiler		Kız	12	72.71	872.50	794.500	-0.151	.880
		Erkek	136	74.66	10153.50			
		Toplam	148					
Ruh Sağlığı		Kız	12	90.71	1088.50	621.500	-1.368	.171
		Erkek	136	73.07	9937.50			
		Toplam	148					

* $p < .05$

Tablo 12’de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların cinsiyet değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda;

A. Cinsel Tutumlar (U=519.000; z=-2.091; p=.037; r=.172) benlik uyum düzeyi puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı ($p < .05$),

B. Duygusal Düzey (U=533.000; z=-1.990; p=.047; r=.164) benlik uyum düzeyi puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$).

A.1. Cinsel Tutumlar benlik uyum düzeyinde; suça sürüklenen kız çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{\text{sıra}}=99.25$), suça sürüklenen erkek çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{\text{sıra}}=72.32$) daha yüksektir. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden; söz konusu farklılık suça sürüklenen erkek çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Suça sürüklenen erkek çocukların, cinsellikle ilgili duygularında, tutumlarında, davranışlarında ve karşı cinsle ilişkilerinde; suça sürüklenen kız çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

B.1. Duygusal Düzey benlik uyum düzeyinde suça sürüklenen kız çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{\text{sıra}}=98.08$), suça sürüklenen erkek çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{\text{sıra}}=72.42$) daha yüksektir. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden; söz konusu farklılık suça sürüklenen erkek çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Suça sürüklenen erkek çocukların, kendi psikolojik yapısı içindeki duygusal uyumunda; suça sürüklenen kız çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 12’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların cinsiyet değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda; Aile İlişkileri ($U=656.000$; $z=-1.125$; $p=.261$), Dürtü Kontrolü ($U=669.500$; $z=-1.031$; $p=.302$), Başetme Gücü ($U=761.000$; $z=-0.388$; $p=.698$), Beden İmgesi ($U=810.500$; $z=-0.039$; $p=.969$), Çevre Uyumu ($U=717.000$; $z=-0.696$; $p=.486$), Meslek ve Eğitim Hedefleri ($U=787.500$; $z=-0.201$; $p=.841$), Sosyal İlişkiler ($U=794.500$; $z=-0.151$; $p=.880$) ve Ruh Sağlığı ($U=621.500$; $z=-1.368$; $p=.171$) puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların cinsiyet değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13

Suçta sürüklenen çocukların cinsiyet değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Psikolojik Semptomlar	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Depresyon	Kız	12	107.46	1289.50	420.500**	-2.782	.005
	Erkek	136	71.59	9736.50			
	Toplam	148					
Anksiyete	Kız	12	90.42	1085.00	625.000	-1.344	.179
	Erkek	136	73.10	9941.00			
	Toplam	148					
Olumsuz Benlik	Kız	12	90.33	1084.00	626.000	-1.337	.181
	Erkek	136	73.10	9942.00			
	Toplam	148					
Somatizasyon	Kız	12	83.96	1007.50	702.500	-0.800	.424
	Erkek	136	73.67	10018.50			
	Toplam	148					
Hostilite	Kız	12	83.17	998.00	712.000	-0.732	.464
	Erkek	136	73.74	10028.00			
	Toplam	148					
Semptom Rahatsızlık İndeksi	Kız	12	102.92	1235.00	475.000*	-2.396	.017
	Erkek	136	71.99	9791.00			
	Toplam	148					
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Kız	12	94.33	1132.00	578.000	-1.672	.094
	Erkek	136	72.75	9894.00			
	Toplam	148					
Belirti Toplamı İndeksi	Kız	12	82.88	994.50	715.500	-0.706	.480
	Erkek	136	73.76	10031.50			
	Toplam	148					

* $p < .05$ ** $p < .005$

Tablo 13'te yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların cinsiyet değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda;

A. Depresyon ($U=420.500$; $z=-2.782$; $p=.005$; $r=.229$) psikolojik semptom puanları arasındaki fark istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı ($p < .005$),

B. Semptom Rahatsızlık İndeksi ($U=475.000$; $z=-2.396$; $p=.017$; $r=.197$) psikolojik semptom puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$).

A.1. Depresyon psikolojik semptomlarında; suça sürüklenen kız çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{\text{sıra}}=107.46$) suça sürüklenen erkek çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{\text{sıra}}=71.59$) daha yüksektir. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık suça sürüklenen erkek çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Suça sürüklenen erkek çocukların yaşamla ilgili ilişkilerden kaçma, karamsarlık, motivasyon ve enerji azalması ile intihar ile ilgili düşüncelerinin; suça sürüklenen kız çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

B.1. Semptom Rahatsızlık İndeksi psikolojik semptomlarında; kız çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{\text{sıra}}=102.92$) suça sürüklenen erkek çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{\text{sıra}}=71.99$) daha yüksektir. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık suça sürüklenen erkek çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Suça sürüklenen erkek çocukların, kendisinde var olan belirtilerden duyduğu ortalama sıkıntının; kız çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 13'te yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların cinsiyet değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda; Anksiyete ($U=625.000$; $z=-1.344$; $p=.179$), Olumsuz Benlik ($U=626.000$; $z=-1.337$; $p=.181$), Somatizasyon ($U=702.500$; $z=-0.800$; $p=.424$), Hostilite ($U=712.000$; $z=-0.732$; $p=.464$), Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($U=578.000$; $z=-1.672$; $p=.094$) ve Belirti Toplamı İndeksi ($U=715.500$; $z=-0.706$; $p=.480$) psikolojik semptom puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

4.2.2. Suça sürüklenen çocukların yaşlarına göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi; *suça sürüklenen çocukların yaşlarına göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?* olarak ifade edilmiştir.

Yaş değişkeninin 14 yaş (n=2) ve 15 yaş (n=10) kategorileri, parametrik istatistik koşullarından *bağımsız değişkenin her bir kategorisi için örneklem büyüklüğünün 30'un üzerinde olması* koşulunu (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; Offer Benlik İmgesi Ölçeği ve Kısa Semptom Envanteri puanlarının analizinde non-parametrik istatistik tekniklerinden Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların yaş değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14

Suçta sürüklenen çocukların yaş değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Aile İlişkileri	14 yaş	2	61.50	1.706	4	.790	
	15 yaş	10	65.30				
	16 yaş	30	69.08				
	17 yaş	56	78.79				
	18 yaş	50	75.30				
	Toplam	148					
Dürtü Kontrolü	14 yaş	2	75.75	2.165	4	.706	
	15 yaş	10	57.90				
	16 yaş	30	73.05				
	17 yaş	56	73.96				
	18 yaş	50	79.24				
	Toplam	148					
Cinsel Tutumlar	14 yaş	2	133.75	11.614*	4	.020	14 – 18*
	15 yaş	10	92.30				
	16 yaş	30	64.12				
	17 yaş	56	82.76				
	18 yaş	50	65.55				
	Toplam	148					
Başetme Gücü	14 yaş	2	72.50	1.283	4	.864	
	15 yaş	10	83.30				
	16 yaş	30	74.78				
	17 yaş	56	77.15				
	18 yaş	50	69.68				
	Toplam	148					
Beden İmgesi	14 yaş	2	39.25	5.588	4	.232	
	15 yaş	10	90.60				
	16 yaş	30	70.38				
	17 yaş	56	81.05				
	18 yaş	50	67.82				
	Toplam	148					
Duygusal Düzey	14 yaş	2	73.00	0.863	4	.930	
	15 yaş	10	64.55				
	16 yaş	30	73.68				
	17 yaş	56	77.57				
	18 yaş	50	73.60				
	Toplam	148					
Çevre Uyumu	14 yaş	2	15.75	8.866	4	.065	
	15 yaş	10	91.95				
	16 yaş	30	83.32				
	17 yaş	56	76.49				
	18 yaş	50	65.84				
	Toplam	148					

Tablo 14 (Devam)

Suçta Sürüklenen Çocukların Yaş Değişkenine Göre Benlik Uyum Düzeyi Puanlarının Farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{\text{gru}}$	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Meslek ve Eğitim Hedefleri	14 yaş	2	16.00	5.670	4	.225	
	15 yaş	10	70.70				
	16 yaş	30	79.40				
	17 yaş	56	79.29				
	18 yaş	50	69.29				
	Toplam	148					
Sosyal İlişkiler	14 yaş	2	31.75	5.665	4	.226	
	15 yaş	10	91.10				
	16 yaş	30	69.30				
	17 yaş	56	80.33				
	18 yaş	50	69.48				
	Toplam	148					
Ruh Sağlığı	14 yaş	2	53.00	5.533	4	.237	
	15 yaş	10	61.70				
	16 yaş	30	66.87				
	17 yaş	56	84.31				
	18 yaş	50	71.51				
	Toplam	148					

* $p < .05$

Tablo 14'te yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların yaş değişkenine göre benlik uyum düzeyleri sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda;

A. Cinsel Tutumlar ($\chi^2=11.614$; $sd=4$; $p=.020$) benlik uyum düzeyinde; yaş gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$).

Normallik varsayımının karşılanmadığı veriler üzerinde, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirleyecek özel bir test tekniği bulunmadığı için; Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda farklılığın;

A.1. 14 yaşında olan suçta sürüklenmiş çocuklar ile 18 yaşında olan suçta sürüklenmiş çocuklar ($U=6.000$; $z=-2.103$; $p=.035$; $r=.292$),

A.2. 17 yaşında olan suça sürüklenmiş çocuklar ile 18 yaşında olan suça sürüklenmiş çocuklar ($U=1069.000$; $z=-2.100$; $p=.036$; $r=.204$) arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($p<.05$). Tablo 14'te yer alan verilere göre;

A.1.a. 14 yaşında olan suça sürüklenmiş çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{\text{sıra}}=133.75$) 18 yaşındaki suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{\text{sıra}}=65.55$) daha yüksektir. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden; söz konusu farklılık 18 yaşında olan suça sürüklenmiş çocuklar lehine gerçekleşmiştir. 18 yaşında olan suça sürüklenmiş çocukların cinsellikle ilgili duygularında, tutumlarında, davranışlarında ve karşı cinsle ilişkilerinde; 14 yaşında olan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

A.2.a. 17 yaşında olan suça sürüklenmiş çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{\text{sıra}}=82.76$) 18 yaşında olan suça sürüklenmiş çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{\text{sıra}}=65.55$) daha yüksektir. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden; söz konusu farklılık 18 yaşında olan suça sürüklenmiş çocuklar lehine gerçekleşmiştir. 18 yaşında olan suça sürüklenmiş çocukların cinsellikle ilgili duygularında, tutumlarında, davranışlarında ve karşı cinsle ilişkilerinde; 17 yaşında olan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 14'de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların yaş değişkenine göre benlik uyum düzeyleri sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Aile İlişkileri ($\chi^2=1.706$; $sd=4$; $p=.790$), Dürtü Kontrolü ($\chi^2=2.165$; $sd=4$; $p=.706$), Başetme Gücü ($\chi^2=1.283$; $sd=4$; $p=.864$), Beden İmgesi ($\chi^2=5.588$; $sd=4$; $p=.232$), Duygusal Düzey ($\chi^2=0.863$; $sd=4$; $p=.930$), Çevre Uyumlu ($\chi^2=8.866$; $sd=4$; $p=.065$), Meslek ve Eğitim Hedefleri ($\chi^2=5.670$; $sd=4$; $p=.225$), Sosyal İlişkiler ($\chi^2=5.665$; $sd=4$; $p=.226$) ve Ruh Sağlığı ($\chi^2=5.533$; $sd=4$; $p=.237$) benlik uyum düzeylerinde, grupların sıralamalar ortalamaları puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların yaş değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15

Suça sürüklenen çocukların yaş değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Depresyon	14 yaş	2	77.75	1.106	4	.893
	15 yaş	10	61.50			
	16 yaş	30	73.80			
	17 yaş	56	76.80			
	18 yaş	50	74.81			
	Toplam	148				
Anksiyete	14 yaş	2	87.25	1.963	4	.743
	15 yaş	10	67.20			
	16 yaş	30	66.50			
	17 yaş	56	76.65			
	18 yaş	50	77.84			
	Toplam	148				
Olumsuz Benlik	14 yaş	2	54.75	0.947	4	.918
	15 yaş	10	78.80			
	16 yaş	30	70.40			
	17 yaş	56	76.67			
	18 yaş	50	74.46			
	Toplam	148				
Somatizasyon	14 yaş	2	54.50	0.696	4	.952
	15 yaş	10	78.15			
	16 yaş	30	71.95			
	17 yaş	56	74.43			
	18 yaş	50	76.18			
	Toplam	148				
Hostilite	14 yaş	2	54.75	1.795	4	.773
	15 yaş	10	59.65			
	16 yaş	30	76.70			
	17 yaş	56	75.30			
	18 yaş	50	76.04			
	Toplam	148				
Semptom Rahatsızlık İndeksi	14 yaş	2	80.00	0.250	4	.993
	15 yaş	10	74.25			
	16 yaş	30	77.00			
	17 yaş	56	72.61			
	18 yaş	50	74.95			
	Toplam	148				
Semptom Rahatsızlık İndeksi	14 yaş	2	80.00	0.250	4	.993
	15 yaş	10	74.25			
	16 yaş	30	77.00			
	17 yaş	56	72.61			
	18 yaş	50	74.95			
	Toplam	148				

Tablo 15 (Devam)

Suçta sürüklenen çocukların yaş değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	14 yaş	2	66.50	0.495	4	.974
	15 yaş	10	68.50			
	16 yaş	30	72.00			
	17 yaş	56	76.31			
	18 yaş	50	75.49			
	Toplam	148				
Belirti Toplamı İndeksi	14 yaş	2	61.00	1.151	4	.886
	15 yaş	10	64.85			
	16 yaş	30	71.18			
	17 yaş	56	76.21			
	18 yaş	50	77.04			
	Toplam	148				

Tablo 15’de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların yaş değişkenine göre psikolojik semptom puanları sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Depresyon ($\chi^2=1.106$; $sd=4$; $p=.893$), Anksiyete ($\chi^2=1.963$; $sd=4$; $p=.743$), Olumsuz Benlik ($\chi^2=0.947$; $sd=4$; $p=.918$), Somatizasyon ($\chi^2=0.696$; $sd=4$; $p=.952$), Hostilite ($\chi^2=1.795$; $sd=4$; $p=.773$), Semptom Rahatsızlık İndeksi ($\chi^2=0.250$; $sd=4$; $p=.993$), Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($\chi^2=0.495$; $sd=4$; $p=.974$) ve Belirti Toplamı İndeksi ($\chi^2=1.151$; $sd=4$; $p=.886$) psikolojik semptomlarında, grupların sıralamalar ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

4.2.3. Suça sürüklenen çocukların öğrenim durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi; *suça sürüklenen çocukların öğrenim durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?* olarak ifade edilmiştir.

Öğrenim durumu değişkeninin *ilkokul mezunu, örgün eğitime devam etmedi* (n=3) ve *ortaokul öğrencisi* (n=10) kategorileri, parametrik istatistik koşullarından *bağımsız değişkenin her bir kategorisi için örneklem büyüklüğünün 30'un üzerinde olması* koşulunu (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; Offer Benlik İmgesi Ölçeği ve Kısa Semptom Envanteri puanlarının analizinde non-parametrik istatistik tekniklerinden Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların öğrenim durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16

Suçla sürüklenen çocukların öğrenim durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Aile İlişkileri	İlkokul mezunu.	3	73.33	0.445	3	.931	
	Ortaokul öğrencisi	2	89.25				
	Ortaokul mezunu	64	72.52				
	Lise öğrencisi	79	75.77				
	Toplam	148					
Dürtü Kontrolü	İlkokul mezunu.	3	100.67	4.069	3	.254	
	Ortaokul öğrencisi	2	124.25				
	Ortaokul mezunu	64	74.63				
	Lise öğrencisi	79	72.14				
	Toplam	148					
Cinsel Tutumlar	İlkokul mezunu.	3	81.83	6.418	3	.093	
	Ortaokul öğrencisi	2	145.25				
	Ortaokul mezunu	64	76.81				
	Lise öğrencisi	79	70.56				
	Toplam	148					
Başetme Gücü	İlkokul mezunu.	3	57.83	3.287	3	.350	
	Ortaokul öğrencisi	2	86.75				
	Ortaokul mezunu	64	68.20				
	Lise öğrencisi	79	79.92				
	Toplam	148					
Beden İmgesi	İlkokul mezunu.	3	44.50	3.743	3	.133	
	Ortaokul öğrencisi	2	89.75				
	Ortaokul mezunu	64	69.30				
	Lise öğrencisi	79	79.47				
	Toplam	148					
Duygusal Düzey	İlkokul mezunu.	3	97.17	5.596	3	.133	
	Ortaokul öğrencisi	2	135.50				
	Ortaokul mezunu	64	70.20				
	Lise öğrencisi	79	75.58				
	Toplam	148					
Çevre Uyumu	İlkokul mezunu.	3	105.50	3.037	3	.386	
	Ortaokul öğrencisi	2	51.75				
	Ortaokul mezunu	64	70.41				
	Lise öğrencisi	79	77.21				
	Toplam	148					
Meslek ve Eğitim Hedefleri	İlkokul mezunu.	3	51.50	7.982*	3	.046	Ortaokul mezunu – Lise öğrenci*
	Ortaokul öğrencisi	2	46.50				
	Ortaokul mezunu	64	65.49				
	Lise öğrencisi	79	83.38				
	Toplam	148					

Tablo 16 (Devam)

Suçta sürüklenen çocukların öğrenim durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Sosyal İlişkiler	İlkokul mezunu.	3	70.33	1.433	3	.698	
	Ortaokul öğrencisi	2	88.00				
	Ortaokul mezunu	64	70.03				
	Lise öğrencisi	79	77.94				
	Toplam	148					
Ruh Sağlığı	İlkokul mezunu.	3	93.00	0.614	3	.893	
	Ortaokul öğrencisi	2	68.75				
	Ortaokul mezunu	64	74.60				
	Lise öğrencisi	79	73.86				
	Toplam	148					

* $p<.05$

Tablo 16’da yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların öğrenim durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda;

A. Meslek ve Eğitim Hedefleri ($\chi^2=7.982$; $sd=3$; $p=.046$) benlik uyum düzeyinde, öğrenim durumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<.05$).

Normallik varsayımının karşılanmadığı veriler üzerinde, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirleyecek özel bir test tekniği bulunmadığı için; non-parametrik Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda farklılığın;

A.1. Ortaokul mezunu olan suçta sürüklenen çocuklar ile lise öğrencisi olan suçta sürüklenen çocuklar ($U=1918.500$; $z=-2.482$; $p=.013$; $r=.208$) arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($p<.05$). Tablo 16’da yer alan verilere göre; ortaokul mezunu olan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=65.49$) lise öğrencisi olan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=83.38$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; ortaokul mezunu suçta sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Ortaokul mezunu suçta sürüklenen çocukların; mesleğe hazırlık, geleceğe yönelik planlar, çalışma ve iş konusundaki

tutumlarında; lise öğrencisi suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 16’da yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların öğrenim durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Aile İlişkileri ($\chi^2=0.445$; $sd=3$; $p=.931$), Dürtü Kontrolü ($\chi^2=4.069$; $sd=3$; $p=.254$), Cinsel Tutumlar ($\chi^2=6.418$; $sd=3$; $p=.093$), Başetme Gücü ($\chi^2=3.287$; $sd=3$; $p=.350$), Beden İmgesi ($\chi^2=3.743$; $sd=3$; $p=.291$), Duygusal Düzey ($\chi^2=5.596$; $sd=3$; $p=.133$), Çevre Uyumunu ($\chi^2=3.037$; $sd=3$; $p=.386$), Sosyal İlişkiler ($\chi^2=1.433$; $sd=3$; $p=.698$) ve Ruh Sağlığı ($\chi^2=0.614$; $sd=3$; $p=.893$) benlik uyum düzeylerinde, grupların sıralamalar ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların öğrenim durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17

Suça sürüklenen çocukların öğrenim durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Depresyon	İlkokul mezunu.	3	127.17	6.086	3	.107
	Ortaokul öğrencisi	2	108.50			
	Ortaokul mezunu	64	74.11			
	Lise öğrencisi	79	71.96			
	Toplam	148				
Anksiyete	İlkokul mezunu.	3	100.00	4.778	3	.189
	Ortaokul öğrencisi	2	127.00			
	Ortaokul mezunu	64	76.25			
	Lise öğrencisi	79	70.78			
	Toplam	148				
Olumsuz Benlik	İlkokul mezunu.	3	107.67	4.188	3	.242
	Ortaokul öğrencisi	2	111.00			
	Ortaokul mezunu	64	76.88			
	Lise öğrencisi	79	70.39			
	Toplam	148				
Somatizasyon	İlkokul mezunu.	3	114.33	3.491	3	.322
	Ortaokul öğrencisi	2	86.75			
	Ortaokul mezunu	64	76.66			
	Lise öğrencisi	79	70.92			
	Toplam	148				
Hostilite	İlkokul mezunu.	3	100.50	3.871	3	.276
	Ortaokul öğrencisi	2	121.75			
	Ortaokul mezunu	64	71.48			
	Lise öğrencisi	79	74.77			
	Toplam	148				
Semptom Rahatsızlık İndeksi	İlkokul mezunu.	3	110.17	6.011	3	.111
	Ortaokul öğrencisi	2	123.50			
	Ortaokul mezunu	64	77.35			
	Lise öğrencisi	79	69.59			
	Toplam	148				
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	İlkokul mezunu.	3	116.00	4.912	3	.178
	Ortaokul öğrencisi	2	113.00			
	Ortaokul mezunu	64	75.38			
	Lise öğrencisi	79	71.23			
	Toplam	148				
Belirti Toplamı İndeksi	İlkokul mezunu.	3	108.33	2.628	3	.453
	Ortaokul öğrencisi	2	96.25			
	Ortaokul mezunu	64	75.09			
	Lise öğrencisi	79	72.19			
	Toplam	148				

Tablo 17’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların öğrenim durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanları sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Depresyon ($\chi^2=6,086$; $sd=3$; $p=.107$), Anksiyete ($\chi^2=4.778$; $sd=3$; $p=.189$), Olumsuz Benlik ($\chi^2=4.188$; $sd=3$; $p=.242$), Somatizasyon ($\chi^2=3.491$; $sd=3$; $p=.322$), Hostilite ($\chi^2=3.871$; $sd=3$; $p=.276$), Semptom Rahatsızlık İndeksi ($\chi^2=6.011$; $sd=3$; $p=.111$), Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($\chi^2=4.912$; $sd=3$; $p=.178$) ve Belirti Toplamı İndeksi ($\chi^2=2.628$; $sd=3$; $p=.453$) psikolojik semptomlarında, gruplarının sıralamalar ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

4.2.4. Suça sürüklenen çocukların çalışma durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi; *suça sürüklenen çocukların çalışma durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?* olarak ifade edilmiştir.

Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin *normallik varsayımı koşulunu* karşılayan Aile İlişkileri, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Cinsel Tutumlar, Çevre Uyumu, Duygusal Düzey, Dürtü Kontrolü, Ruh Sağlığı ve Sosyal İlişkiler alt ölçek puanlarının, çalışma durumu değişkenine göre, anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek için; Bağımsız Örneklem *t* Testi uygulanmıştır. Meslek ve Eğitim Hedefleri ($z=.722$; $p<.05$) alt ölçeği ise *normallik varsayımı koşulunu* (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Mann Whitney-*U* Testi uygulanmıştır.

Kısa Semptom Envanterinin *normallik varsayımı koşulunu* karşılayan Hostilite, Belirti Toplamı İndeksi, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ve Semptom Rahatsızlık İndeksi alt ölçek puanlarının, çalışma durumu değişkenine göre, anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek için; Bağımsız Örneklem *t* Testi uygulanmıştır. Depresyon ($z=1.598$; $p<.05$), Anksiyete ($z=1.662$; $p<.05$), Olumsuz Benlik ($z=1.566$; $p<.05$) ve Somatizasyon ($z=1.814$; $p<.05$) alt ölçekleri *normallik varsayımı koşulunu* (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Mann Whitney-*U* Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların çalışma durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem *t* Testi sonuçları Tablo 18’de ve Mann Whitney-*U* Testi sonuçları Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 18

Suçta sürüklenen çocukların çalışma durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	Sh_x	t Testi		
						t	Sd	p
Aile İlişkileri	Çalışmıyor	67	46.79	11.218	1.370	-1.491	146	.138
	Çalışıyor	81	49.74	12.577	1.397			
Dürtü Kontrolü	Çalışmıyor	67	18.63	5.134	0.627	-3.794***	146	.000
	Çalışıyor	81	22.20	6.127	0.681			
Cinsel Tutumlar	Çalışmıyor	67	27.93	6.378	0.779	-0.905	146	.367
	Çalışıyor	81	28.79	5.246	0.583			
Başetme Gücü	Çalışmıyor	67	11.99	4.237	0.518	-0.894	146	.373
	Çalışıyor	81	12.64	4.616	0.513			
Beden İmgesi	Çalışmıyor	67	19.07	6.420	0.784	-1.388	146	.167
	Çalışıyor	81	20.59	6.787	0.754			
Duygusal Düzey	Çalışmıyor	67	21.49	8.050	0.983	-2.398*	146	.018
	Çalışıyor	81	24.69	8.103	0.900			
Çevre Uyumu	Çalışmıyor	67	30.57	7.262	0.887	-0.051	146	.959
	Çalışıyor	81	30.63	7.451	0.828			
Sosyal İlişkiler	Çalışmıyor	67	23.55	7.437	0.909	-1.333	146	.184
	Çalışıyor	81	25.19	7.398	0.822			
Ruh Sağlığı	Çalışmıyor	67	25.21	9.258	1.131	-2.744**	146	.007
	Çalışıyor	81	29.36	9.071	1.008			

* $p < .$

Tablo 18’de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların çalışma durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonucunda;

A. Dürtü Kontrolü ($t_{(146)} = -3.794$, $p = .000$, $d = .627$) benlik uyum düzeyinde, bir işte çalışmayan suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x} = 18.63$, $ss = 5.134$) ile bir işte çalışan suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x} = 22.20$, $ss = 6.127$) arasındaki fark istatistiksel olarak çok yüksek düzeyde anlamlı ($p < .001$),

B. Duygusal Düzey ($t_{(146)} = -2.398$, $p = .018$, $d = .396$) benlik uyum düzeyinde, bir işte çalışmayan suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x} = 21.49$, $ss = 8.050$) ile bir işte çalışan suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x} = 24.69$, $ss = 8.103$) arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı ($p < .001$),

C. Ruh Sağlığı ($t_{(146)}=-2.744$, $p=.007$, $d=-.453$) benlik uyum düzeyinde, bir işte çalışmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanları aritmetik ortalaması ($\bar{x}=25.21$, $ss=9.258$) ile bir işte çalışan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=29.36$, $ss=9.071$) arasındaki fark istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ($p<.01$).

A.1. Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyinde, bir işte çalışmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=18.63$, $ss=5.134$), bir işte çalışan suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamasından ($\bar{x}=22.20$, $ss=6.127$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; bir işte çalışmayan suça sürüklenen çocukların lehine gerçekleşmiştir. Bir işte çalışmayan suça sürüklenen çocukların egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında; bir işte çalışan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

B.1. Duygusal Düzey benlik uyum düzeyinde, bir işte çalışmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=21.49$, $ss=8.050$), bir işte çalışan suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamasından ($\bar{x}=24.69$, $ss=8.103$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; bir işte çalışmayan suça sürüklenen çocukların lehine gerçekleşmiştir. Bir işte çalışmayan suça sürüklenen çocukların kendi psikolojik yapısı içindeki duygusal uyumunda; bir işte çalışan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

C.1. Ruh Sağlığı benlik uyum düzeyinde bir işte çalışmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanları aritmetik ortalaması ($\bar{x}=25.21$, $ss=9.258$), bir işte çalışan suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamasından ($\bar{x}=29.36$, $ss=9.071$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; bir işte çalışmayan suça sürüklenen çocukların lehine gerçekleşmiştir. Bir işte çalışmayan suça sürüklenen çocukların açık psikopatoloji belirtilerinin; bir işte çalışan suça sürüklenen çocuklara göre daha az olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 18’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların çalışma durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem *t* Testi sonucunda; Aile İlişkileri ($t_{(146)}=-2.398$, $p=.138$), Cinsel Tutumlar ($t_{(146)}=-0.905$, $p=.367$), Başetme Gücü ($t_{(146)}=-0.894$, $p=.373$), Beden İmgesi ($t_{(146)}=-1.388$, $p=.167$), Çevre Uyum ($t_{(146)}=-0.051$, $p=.959$) ve Sosyal İlişkiler ($t_{(146)}=-1.333$, $p=.184$) benlik uyum düzeylerinde ise; bir işte çalışmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ile bir işte çalışan suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 19

Suçta sürüklenen çocukların çalışma durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Meslek ve Eğitim Hedefleri	Çalışmıyor	67	70.72	4738.50	2460.500	-0.978	.328
	Çalışıyor	81	77.62	6287.50			
	Toplam	148					

Tablo 19’da yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların çalışma durumu değişkenine göre Meslek ve Eğitim Hedefleri benlik uyum düzeyi puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda; gruplar arasında ($U=2460.500$; $z=-0.978$; $p=.328$) istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların çalışma durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem *t* Testi sonuçları Tablo 20’de ve Mann Whitney-U Testi sonuçları Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 20

Suçta sürüklenen çocukların çalışma durumu değişkenine göre psikolojik semptom

puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	Sh_x	t Testi		
						t	Sd	p
Hostilite	Çalışmıyor	67	7.91	5.768	0.705	-1.560	146	.121
	Çalışıyor	81	9.36	5.492	0.610			
Semptom Rahatsızlık İndeksi	Çalışmıyor	67	1.8113	0.654	0.080	-1.561	146	.121
	Çalışıyor	81	1.9885	0.714	0.079			
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Çalışmıyor	67	.8107	0.637	0.078	-0.874	146	.384
	Çalışıyor	81	.8990	0.590	0.066			
Belirti Toplamı İndeksi	Çalışmıyor	67	21.5224	14.153	1.729	-1.037	146	.302
	Çalışıyor	81	23.8272	12.869	1.430			

Tablo 20’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların çalışma durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonucunda; Hostilite ($t_{(146)}=-1,560$, $p=.121$), Semptom Rahatsızlık İndeksi ($t_{(146)}=-1,561$, $p=.121$), Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($t_{(146)}=-2,398$, $p=.384$) ve Belirti Toplamı İndeksi ($t_{(146)}=-2,398$, $p=.302$) psikolojik semptomlarında, grupların aritmetik ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 21

Suça sürüklenen çocukların çalışma durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Depresyon	Çalışmıyor	67	72.82	4879.00	2601.000	-0.434	.664
	Çalışıyor	81	75.89	6147.00			
	Toplam	148					
Anksiyete	Çalışmıyor	67	71.08	4762.50	2484.500	-0.884	.377
	Çalışıyor	81	77.33	6263.50			
	Toplam	148					
Olumsuz Benlik	Çalışmıyor	67	70.54	4726.50	2448.500	-1.023	.306
	Çalışıyor	81	77.77	6299.50			
	Toplam	148					
Somatizasyon	Çalışmıyor	67	68.42	4584.00	2306.000	-1.575	.115
	Çalışıyor	81	79.53	6442.00			
	Toplam	148					

Tablo 21’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların çalışma durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-*U* Testi sonucunda; Depresyon ($U=2601.000$; $z=-0.434$; $p=.664$), Anksiyete ($U=2484.500$; $z=-0.884$; $p=.377$) Olumsuz Benlik ($U=2448.500$; $z=-1.023$; $p=.306$) ve Somatizasyon ($U=2306.000$; $z=-1.575$; $p=.115$) psikolojik semptom düzeyi puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

4.2.5. Suça sürüklenen çocukların kardeş sayısına göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi; *suça sürüklenen çocukların kardeş sayısına göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?* olarak ifade edilmiştir.

Kardeş sayısı değişkeninin *tek ocuk* (n=12) kategorisi, parametrik istatistik koşullarından *bağımsız değişkenin her bir kategorisi için örneklem büyüklüğünün 30'un üzerinde olması* koşulunu (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların kardeş sayısı değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 22'de sunulmuştur.

Tablo 22

Suçta sürüklenen çocukların kardeş sayısı değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Aile İlişkileri	Tek çocuk	20	85.18	4.388	3	.223	
	İki kardeş	51	74.83				
	Üç kardeş	42	64.10				
	Dört veya üstü kardeş	35	80.40				
	Toplam	148					
Dürtü Kontrolü	Tek çocuk	20	91.95	10.764*	3	.013	<i>Tek çocuk – İki kardeş</i>
	İki kardeş	51	65.27				<i>Tek çocuk – Üç kardeş</i>
	Üç kardeş	42	66.17				<i>İki kardeş – dört veya daha fazla kardeş</i>
	Dört veya üstü kardeş	35	87.97				<i>Üç kardeş olan – dört veya daha fazla kardeş</i>
	Toplam	148					
Cinsel Tutumlar	Tek çocuk	20	66.78	1.964	3	.580	
	İki kardeş	51	80.76				
	Üç kardeş	42	71.67				
	Dört veya üstü kardeş	35	73.19				
	Toplam	148					
Başetme Gücü	Tek çocuk	20	84.80	6.447	3	.092	
	İki kardeş	51	70.27				
	Üç kardeş	42	64.90				
	Dört veya üstü kardeş	35	86.29				
	Toplam	148					
Beden İmgesi	Tek çocuk	20	82.50	2.915	3	.405	
	İki kardeş	51	79.29				
	Üç kardeş	42	72.11				
	Dört veya üstü kardeş	35	65.81				
	Toplam	148					
Duygusal Düzey	Tek çocuk	20	92.80	5.523	3	.137	
	İki kardeş	51	67.51				
	Üç kardeş	42	71.19				
	Dört veya üstü kardeş	35	78.20				
	Toplam	148					
Çevre Uyumu	Tek çocuk	20	77.33	0.386	3	.943	
	İki kardeş	51	73.87				
	Üç kardeş	42	71.81				
	Dört veya üstü kardeş	35	77.03				
	Toplam	148					

Tablo 22 (Devam)

Suçta sürüklenen çocukların kardeş sayısı değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Meslek ve Eğitim Hedefleri	Tek çocuk	20	86.48	3.048	3	.384	
	İki kardeş	51	76.13				
	Üç kardeş	42	66.69				
	Dört veya üstü kardeş	35	74.66				
	Toplam	148					
Sosyal İlişkiler	Tek çocuk	20	101.58	10.080*	3	.018	Tek çocuk – İki kardeş
	İki kardeş	51	69.93				Tek çocuk – Üç kardeş
	Üç kardeş	42	66.44				
	Dört veya üstü kardeş	35	75.36				Tek çocuk – dört veya daha fazla kardeş
	Toplam	148					
Ruh Sağlığı	Tek çocuk	20	89.80	4.432	3	.218	
	İki kardeş	51	68.25				
	Üç kardeş	42	70.69				
	Dört veya üstü kardeş	35	79.43				
	Toplam	148					

* $p < .05$

Tablo 22’de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların kardeş sayısı değişkenine göre benlik uyum düzeyleri sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda;

A. Dürtü Kontrolü ($\chi^2=10.764$; $sd=3$; $p=.013$) benlik uyum düzeyinde; kardeş sayısı gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı ($p < .05$),

B. Sosyal İlişkiler ($\chi^2=10.080$; $sd=3$; $p=.018$) benlik uyum düzeyinde; kardeş sayısı gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$).

Normallik varsayımının karşılanmadığı veriler üzerinde, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirleyecek özel bir test tekniği bulunmadığı için; non-parametrik Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır.

A.1. Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyinde, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda farklılığın;

A.1.a. Tek çocuk olan suça sürüklenen çocuklar ile iki kardeş olan suça sürüklenen çocuklar ($U=328.500$; $z=-2.325$; $p=.020$; $r=.276$),

A.1.b. Tek çocuk olan suça sürüklenen çocuklar ile üç kardeş olan suça sürüklenen çocuklar ($U=279.000$; $z=-2.130$; $p=.033$; $r=.271$),

A.1.c. İki kardeş suça sürüklenen çocuklar ile dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenen çocuklar ($U=617.500$; $z=-2.423$; $p=.015$; $r=.261$),

A.1.d. Üç kardeş olan suça sürüklenen çocuklar ile dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenen çocuklar ($U=512.000$; $z=-2.289$; $p=.022$; $r=.261$) arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($p<.05$). Tablo 22’de yer alan verilere göre;

A.1.a.i. Tek çocuk olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=91.95$), iki kardeş olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=65.27$) daha yüksektir. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; iki kardeş olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. İki kardeş suça sürüklenen çocukların, egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında; tek çocuk olan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

A.1.b.i. Tek çocuk olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=91.95$), üç kardeş olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=66.17$) daha yüksektir. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; üç kardeş olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Üç kardeş olan suça sürüklenen çocukların, egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında; tek çocuk olan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

A.1.c.i. İki kardeş suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=65.27$), dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=87.97$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; iki kardeş olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. İki kardeş suça sürüklenen çocukların, egolarının daha güçlü olduğu ve çevre

baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında; dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

A.1.d.i. Üç kardeş olan çocuk suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=66.17$), dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=87.97$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; üç kardeş olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Üç kardeş olan suça sürüklenen çocukların, egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında; dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

B.1. Sosyal İlişkiler ($\chi^2=10.080$; $sd=3$; $p=.018$) benlik uyum düzeyinde, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda farklılığın;

B.1.a. Tek çocuk olan suça sürüklenen çocuklar ile iki kardeş olan suça sürüklenen çocuklar ($U=283.500$; $z=-2.900$; $p=.004$; $r=.344$)

B.1.b. Tek çocuk olan suça sürüklenen çocuklar ile üç kardeş olan suça sürüklenen çocuklar ($U=230.000$; $z=-2.867$; $p=.004$; $r=.364$),

B.1.c. Tek çocuk olan suça sürüklenen çocuklar ile dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenen çocuklar ($U=225.000$; $z=-2.192$; $p=.028$; $r=.296$) arasında gerçekleştiği belirlenmiştir. Tablo 22’de yer alan verilere göre;

B.1.a.i. Tek çocuk olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=101.58$), iki kardeş olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=69.93$) daha yüksektir. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; iki kardeş olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. İki kardeş suça sürüklenen çocukların, arkadaşlık ilişkilerinin nitelikleri ve akran grubu ilişkileri konusundaki tutumlarında; tek çocuk olan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

B.1.b.i. Tek çocuk olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=101.58$), üç kardeş olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=66.44$) daha yüksektir. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden

söz konusu farklılık; üç kardeş olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Üç kardeş olan suça sürüklenen çocukların, arkadaşlık ilişkilerinin nitelikleri ve akran grubu ilişkileri konusundaki tutumlarında; tek çocuk olan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

B.1.c.i. Tek çocuk olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=101.58$), dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=75.36$) daha yüksektir. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenen çocukların, arkadaşlık ilişkilerinin nitelikleri ve akran grubu ilişkileri konusundaki tutumlarında; tek çocuk olan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 22’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların kardeş sayısı değişkenine göre benlik uyum düzeyleri sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Aile İlişkileri ($\chi^2=4.388$; $sd=3$; $p=.223$), Cinsel Tutumlar ($\chi^2=1.964$; $sd=3$; $p=.580$), Başetme Gücü ($\chi^2=6.447$; $sd=3$; $p=.092$), Beden İmgesi ($\chi^2=2.915$; $sd=3$; $p=.405$), Duygusal Düzey ($\chi^2=5.523$; $sd=3$; $p=.137$), Çevre Uyumlu ($\chi^2=0.386$; $sd=3$; $p=.943$), Meslek ve Eğitim Hedefleri ($\chi^2=3.048$; $sd=3$; $p=.384$) ve Ruh Sağlığı ($\chi^2=4.432$; $sd=3$; $p=.218$) benlik uyum düzeylerinde, grupların sıralamalar ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların kardeş sayısı değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis-H sonuçları ise Tablo 23’te sunulmuştur.

Tablo 23

Suçta sürüklenen çocukların kardeş sayısı değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Depresyon	Tek çocuk	20	86.60	5.428	3	.143	
	İki kardeş	51	63.90				
	Üç kardeş	42	77.17				
	Dört / üstü kardeş	35	79.83				
	Toplam	148					
Anksiyete	Tek çocuk	20	79.18	1.392	3	.707	
	İki kardeş	51	70.19				
	Üç kardeş	42	72.93				
	Dört / üstü kardeş	35	80.00				
	Toplam	148					
Olumsuz Benlik	Tek çocuk	20	92.08	4.879	3	.181	
	İki kardeş	51	70.47				
	Üç kardeş	42	68.38				
	Dört / üstü kardeş	35	77.67				
	Toplam	148					
Somatizasyon	Tek çocuk	20	94.65	10.788*	3	.013	<i>Tek çocuk – İki kardeş – İki kardeş – Üç kardeş – İki kardeş – Dört veya üstü kardeş kardeş</i>
	İki kardeş	51	60.33				
	Üç kardeş	42	78.79				
	Dört / üstü kardeş	35	78.49				
	Toplam	148					
Hostilite	Tek çocuk	20	89.25	3.064	3	.382	
	İki kardeş	51	69.59				
	Üç kardeş	42	73.86				
	Dört / üstü kardeş	35	74.00				
	Toplam	148					
Semptom Rahatsızlık İndeksi	Tek çocuk	20	79.50	3.821	3	.281	
	İki kardeş	51	67.72				
	Üç kardeş	42	71.64				
	Dört / üstü kardeş	35	84.96				
	Toplam	148					
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Tek çocuk	20	88.25	4.860	3	.182	
	İki kardeş	51	65.62				
	Üç kardeş	42	74.04				
	Dört / üstü kardeş	35	80.14				
	Toplam	148					
Belirti Toplamı İndeksi	Tek çocuk	20	88.63	3.928	3	.269	
	İki kardeş	51	66.82				
	Üç kardeş	42	75.12				
	Dört / üstü kardeş	35	76.87				
	Toplam	148					

* $p < .05$

Tablo 23'te yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların kardeş sayısı değişkenine göre psikolojik semptom puanları sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda;

A. Somatizasyon ($\chi^2=10.788$; $sd=3$; $p=.013$) psikolojik semptomlarında; kardeş sayısı gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<.05$).

Normallik varsayımının karşılanmadığı veriler üzerinde, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirleyecek özel bir test tekniği bulunmadığı için; non-parametrik Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır. Somatizasyon psikolojik semptom puanında, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda farklılığın;

A.1. Tek çocuk olan suça sürüklenen çocuklar ile iki kardeş olan suça sürüklenen çocuklar ($U=296.000$; $z=-2.753$; $p=.006$; $r=.327$),

A.2. İki kardeş suça sürüklenen çocuklar ile üç kardeş olan suça sürüklenen çocuklar ($U=788.500$; $z=-2.192$; $p=.028$; $r=.227$),

A.3. İki kardeş suça sürüklenen çocuklar ile dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenen çocuklar ($U=666.500$; $z=-1.998$; $p=.046$; $r=.215$) arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($p<.05$). Tablo 23'te yer alan verilere göre;

A.1.a. Tek çocuk olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=94.65$) iki kardeş olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=60.33$) daha yüksektir. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık iki kardeş olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. İki kardeş suça sürüklenen çocukların Kalp, damar, mide, bağırsak, solunum sistemi ve diğer sistemlerdeki fonksiyon bozuklukları ile ilgili semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının; suça sürüklenen tek çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

A.2.a. İki kardeş suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=60.33$), üç kardeş olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=78.79$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık iki kardeş olan suça

sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Suça sürüklenen iki kardeş çocukların Kalp, damar, mide, bağırsak, solunum sistemi ve diğer sistemlerdeki fonksiyon bozuklukları ile ilgili semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının; üç kardeş olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

A.3.a. İki kardeş suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=60.33$), dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=78.49$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık iki kardeş olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Suça sürüklenen iki kardeş çocukların Kalp, damar, mide, bağırsak, solunum sistemi ve diğer sistemlerdeki fonksiyon bozuklukları ile ilgili semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının; dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 23'de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların kardeş sayısı değişkenine göre psikolojik semptom puanları sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Depresyon ($\chi^2=5.428$; $sd=3$; $p=.143$), Anksiyete ($\chi^2=1.392$; $sd=3$; $p=.707$), Olumsuz Benlik ($\chi^2=4.879$; $sd=3$; $p=.181$), Hostilite ($\chi^2=3.064$; $sd=3$; $p=.382$), Semptom Rahatsızlık İndeksi ($\chi^2=3.821$; $sd=3$; $p=.281$), Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($\chi^2=4.860$; $sd=3$; $p=.182$) ve Belirti Toplamı İndeksi ($\chi^2=3.928$; $sd=3$; $p=.269$) psikolojik semptomlarında, gruplarının sıralamalar ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

4.2.6. Suça sürüklenen çocukların göç durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi; *suça sürüklenen çocukların göç durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?* olarak ifade edilmiştir.

Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin *normallik varsayımı koşulunu* karşılayan Aile İlişkileri, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Cinsel Tutumlar, Çevre Uyumu, Duygusal Düzey, Dürtü Kontrolü, Ruh Sağlığı ve Sosyal İlişkiler alt ölçek puanlarının, göç durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla; Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Meslek ve Eğitim Hedefleri ($z=.722$; $p<.05$) alt ölçeği ise *normallik varsayımı koşulunu* (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır.

Kısa Semptom Envanterinin *normallik varsayımı koşulunu* karşılayan Hostilite, Belirti Toplamı İndeksi, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ve Semptom Rahatsızlık İndeksi alt ölçek puanlarının, göç durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla; Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Depresyon ($z=1.598$; $p<.05$), Anksiyete ($z=1.662$; $p<.05$), Olumsuz Benlik ($z=1.566$; $p<.05$) ve Somatizasyon ($z=1.814$; $p<.05$) alt ölçekleri *normallik varsayımı koşulunu* (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların göç durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 24'te ve Kruskal Wallis-H sonuçları Tablo 26'da sunulmuştur.

Tablo 24

Suçla sürüklenen çocukların göç durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları

$f, \bar{x}$ ve ss Değerleri					ANOVA sonuçları					
Puan	Grup	n	$\bar{x}$	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Aile İlişkileri	Göç öyküsü yok	65	48.54	13.261	G. Arası	1024.567	2	512.283	3.668	.028
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	44.83	10.329	G. İçi	20253.109	145	139.677		
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	51.85	10.753	Toplam	21277.676	147			
	Toplam	148	48.41	12.031						
Dürtü Kontrolü	Göç öyküsü yok	65	20.74	5.959	G. Arası	7.914	2	3.957	0.110	.896
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	20.21	6.198	G. İçi	5202.113	145	35.877		
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	20.71	5.819	Toplam	5210.027	147			
	Toplam	148	20.58	5.953						
Cinsel Tutumlar	Göç öyküsü yok	65	29.08	6.198	G. Arası	84.501	2	42.251	1.269	.284
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	27.26	5.566	G. İçi	4828.978	145	33.303		
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	28.49	5.245	Toplam	4913.480	147			
	Toplam	148	28.40	5.781						
Başetme Gücü	Göç öyküsü yok	65	12.75	4.793	G. Arası	22.506	2	11.253	0.566	.569
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	11.83	4.579	G. İçi	2882.919	145	19.882		
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	12.22	3.718	Toplam	2905.426	147			
	Toplam	148	12.34	4.446						
Beden İmgesi	Göç öyküsü yok	65	20.06	6.874	G. Arası	99.960	2	99.960	1.134	.325
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	18.71	6.383	G. İçi	6390.716	145	6390.716		
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	20.88	6.512	Toplam	6490.676	147	6490.676		
	Toplam	148	19.91	6.645						
Duygusal Düzey	Göç öyküsü yok	65	22.35	8.304	G. Arası	279.782	2	279.782	2.107	.125
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	22.45	8.540	G. İçi	9625.461	145	9625.461		
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	25.46	7.454	Toplam	9905.243	147	9905.243		
	Toplam	148	23.24	8.209						

Tablo 24 (Devam)

Suçta sürüklenen çocukların göç durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları

$f, \bar{x}$ ve ss Değerleri					ANOVA sonuçları				
Puan	Grup	n	$\bar{x}$	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F p
Çevre Uyumu	Göç öyküsü yok	65	29.89	7.049	G. Arası	180.810	2	90.405	1.693 .187
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	32.36	8.063	G. İçi	7740.669	145	53.384	
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	29.93	6.883	Toplam	7921.480	147		
	Toplam	148	30.60	7.341					
Sosyal İlişkiler	Göç öyküsü yok	65	24.05	6.963	G. Arası	64.486	2	32.243	0.580 .561
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	24.02	8.164	G. İçi	8062.082	145	55.601	
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	25.51	7.460	Toplam	8126.568	147		
	Toplam	148	24.45	7.435		64.486	2	32.243	
Ruh Sağlığı	Göç öyküsü yok	65	26.31	9.048	G. Arası	196.193	2	98.097	1.122 .328
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	27.74	10.451	G. İçi	12674.746	145	87.412	
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	29.07	8.598	Toplam	12870.939	147		
	Toplam	148	27.48	9.357		196.193	2	98.097	

* $p < .05$

Tablo 24'te yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların göç durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri aritmetik ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda;

A. Aile İlişkileri benlik uyum düzeyinde gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F_{(2, 145)}=3.668$; $p=.028$, $\eta^2=.048$).

Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir. ANOVA sonrası hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu saptanmıştır ($LF=1.849$; $p=.161$). Varyansların homojen dağıldığı görüldükten sonra ortalamalar arasındaki farkın hangi ölçüm çiftleri arasında olduğunu belirlemek için

gruplardaki örneklem sayısının eşitliği ilkesini gerektirmeyen Bonferroni çoklu karşılaştırma tekniği kullanılmıştır. Aile İlişkileri puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni çoklu karşılaştırma analizi sonuçları Tablo 25'te sunulmuştur.

Tablo 25

Aile İlişkileri puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni Testi sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
Göç Öyküsü Yok	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	3.705	2.340	.346
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	-3.315	2.357	.485
Ege Bölgesindeki Bir İlden Göç Edilmiş	Göç öyküsü yok	-3.705	2.340	.346
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	-7.020*	2.595	.023
Ege Bölgesi Dışındaki Bir İlden Göç Edilmiş	Göç öyküsü yok	3.315	2.357	.485
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	7.020*	2.595	.023

* $p < .05$

Tablo 25'te yer alan verilere göre; Aile İlişkileri alt ölçeği puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan post-hoc Bonferroni Testi sonucunda;

A.1. Ege bölgesindeki bir ilden göç eden suça sürüklenen çocuklar grubu ile Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç eden suça sürüklenen çocuklar grubu arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$). Ege bölgesindeki bir ilden göç eden suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=44.83$, $ss=10.329$), Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç eden suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamasından daha ($\bar{x}=51.85$, $ss=10.753$) düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden; söz konusu farklılık Ege bölgesindeki bir ilden göç eden suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Ege bölgesindeki bir ilden göç eden suça sürüklenen çocukların, ailesine yönelik duyguları ve yaşadığı evin atmosferi ile ilgili olarak; Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç eden suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 24'te yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların göç durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri aritmetik ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

sonucunda; Dürtü Kontrolü ($F_{(2, 145)}=0.110$; $p=.896$), Cinsel Tutumlar ($F_{(2, 145)}=1.269$; $p=.284$), Başetme Gücü ($F_{(2, 145)}=0.566$; $p=.569$), Beden İmgesi ($F_{(2, 145)}=1.134$; $p=.325$), Duygusal Düzey ($F_{(2, 145)}=2.107$; $p=.125$), Çevre Uyumu ($F_{(2, 145)}=1.693$; $p=.187$), Sosyal İlişkiler ($F_{(2, 145)}=0.580$; $p=.561$) ve Ruh Sağlığı ($F_{(2, 145)}=1.122$; $p=.328$) puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların göç durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H sonuçları Tablo 26'da sunulmuştur.

Tablo 26

Suçta sürüklenen çocukların göç durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Meslek ve Eğitim Hedefleri	Göç öyküsü yok	65	75.76	0.868	2	.648
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	69.45			
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	77.67			
	Toplam	148				

Tablo 26'da yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların göç durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Meslek ve Eğitim Hedefleri ($\chi^2=0.868$; $sd=2$; $p=.648$) benlik uyum düzeyinde, gruplarının sıralamalar ortalamaları puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların göç durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 27'de ve Kruskal Wallis-H sonuçları Tablo 28'de sunulmuştur.

Tablo 27

Suça sürüklenen çocukların göç durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları

<i>f</i> , <i>$\bar{x}$</i> ve <i>ss</i> Değerleri						ANOVA Sonuçları				
<i>Puan</i>	<i>Grup</i>	<i>n</i>	<i>$\bar{x}$</i>	<i>ss</i>	<i>Var. K.</i>	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Hostilite	Göç öyküsü yok	65	1.205	0.793	G. Arası	0.188	2	0.094	0.142	.867
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	1.262	0.857	G. İçi	95.514	145	0.659		
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	1.286	0.793	Toplam	95.701	147			
	Toplam	148	1.244	0.807						
Semptom Rahatsızlık İndeksi	Göç öyküsü yok	65	1.918	0.758	G. Arası	0.331	2	0.165	0.344	.710
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	1.962	0.707	G. İçi	69.791	145	0.481		
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	1.838	0.560	Toplam	70.122	147			
	Toplam	148	1.908	0.691						
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Göç öyküsü yok	65	0.789	0.600	G. Arası	0.573	2	0.287	0.765	.467
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	0.908	0.664	G. İçi	54.352	145	0.375		
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	0.921	0.576	Toplam	54.926	147			
	Toplam	148	0.859	0.611						
Belirti Toplamı İndeksi	Göç öyküsü yok	65	20.939	12.284	G. Arası	455.813	2	227.906	1.261	.286
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	23.381	15.405	G. İçi	26209.268	145	180.754		
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	25.098	13.059	Toplam	26665.081	147			
	Toplam	148	22.784	13.468						

Tablo 27’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların göç etme durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanları aritmetik ortalamalarının anlamlı bir farklılık

anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda; Hostilite ($F_{(2, 145)}=0.142$; $p=.867$), Semptom Rahatsızlık İndeksi ($F_{(2, 145)}=0.344$; $p=.710$), Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($F_{(2, 145)}=0.765$; $p=.467$) ve Belirti Toplamı İndeksi ($F_{(2, 145)}=1.261$; $p=.286$) puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 28

Suçta sürüklenen çocukların göç durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Depresyon	Göç öyküsü yok	65	67.31	3.279	2	.194
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	79.71			
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	80.56			
	Toplam	148				
Anksiyete	Göç öyküsü yok	65	70.04	1.489	2	.475
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	75.77			
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	80.27			
	Toplam	148				
Olumsuz Benlik	Göç öyküsü yok	65	67.75	2.978	2	.226
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	78.35			
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	81.26			
	Toplam	148				
Somatizasyon	Göç öyküsü yok	65	73.43	0.287	2	.866
	Ege bölgesindeki bir ilden göç edilmiş	42	73.19			
	Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç edilmiş	41	77.54			
	Toplam	148				

Tablo 28’de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların göç durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanları sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Depresyon ($\chi^2=3.279$; $sd=2$; $p=.194$), Anksiyete ($\chi^2=1.489$; $sd=2$; $p=.475$), Olumsuz Benlik ($\chi^2=2.978$; $sd=2$; $p=.226$) ve Somatizasyon ($\chi^2=0.287$; $sd=2$; $p=.866$) psikolojik semptomlarında, gruplarının sıralamalar ortalamaları puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

4.2.7 Suça sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi; *suça sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?* olarak ifade edilmiştir.

Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin *normallik varsayımı koşulunu* karşılayan Aile İlişkileri, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Cinsel Tutumlar, Çevre Uyumu, Duygusal Düzey, Dürtü Kontrolü, Ruh Sağlığı ve Sosyal İlişkiler alt ölçek puanlarının, ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre, anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek için; Bağımsız Örneklem *t* Testi uygulanmıştır. Meslek ve Eğitim Hedefleri ($z=.722$; $p<.05$) alt ölçeği ise *normallik varsayımı koşulunu* (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Mann Whitney-*U* Testi uygulanmıştır.

Kısa Semptom Envanterinin *normallik varsayımı koşulunu* karşılayan Hostilite, Belirti Toplamı İndeksi, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ve Semptom Rahatsızlık İndeksi alt ölçek puanlarının, ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre, anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek için; Bağımsız Örneklem *t* Testi uygulanmıştır. Depresyon ($z=1.598$; $p<.05$), Anksiyete ($z=1.662$; $p<.05$), Olumsuz Benlik ($z=1.566$; $p<.05$) ve Somatizasyon ($z=1.814$; $p<.05$) alt ölçekleri *normallik varsayımı koşulunu* (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Mann Whitney-*U* Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem *t* Testi sonuçları Tablo 29'da ve Mann Whitney-*U* Testi sonuçları Tablo 30'da sunulmuştur.

Tablo 29

Suçta sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	Sh_x	t Testi		
						t	Sd	p
Aile İlişkileri	Ebeveyn yok	109	47.08	11.839	1.134	-5.020*	146	.025
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	52.10	11.938	1.912			
Dürtü Kontrolü	Ebeveyn yok	109	19.86	5.821	0.558	-2.727*	146	.014
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	22.59	5.933	0.950			
Cinsel Tutumlar	Ebeveyn yok	109	27.51	5.655	0.542	-3.358**	146	.002
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	30.87	5.468	0.876			
Başetme Gücü	Ebeveyn yok	109	12.24	4.507	0.432	-0.402	146	.629
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	12.64	4.313	0.691			
Beden İmgesi	Ebeveyn yok	109	19.67	6.697	0.641	-0.894	146	.473
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	20.56	6.537	1.047			
Duygusal Düzey	Ebeveyn yok	109	22.65	8.213	0.787	-2.246	146	.143
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	24.90	8.071	1.292			
Çevre Uyumu	Ebeveyn yok	109	30.63	7.218	0.691	0.120	146	.930
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	30.51	7.769	1.244			
Sosyal İlişkiler	Ebeveyn yok	109	23.68	6.989	0.669	-2.911*	146	.035
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	26.59	8.284	1.326			
Ruh Sağlığı	Ebeveyn yok	109	26.87	9.085	0.870	-2.308	146	.187
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	29.18	10.005	1.602			

* $p < .05$ ** $p < .005$

Tablo 29’da yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonucunda;

A. Aile İlişkileri benlik uyum düzeyinde, ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=47.08$, $ss=11.839$) ile ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=52.10$, $ss=11.938$) arasındaki fark ($t_{(146)}=-5.020$, $p=.025$, $d=.937$) istatistiksel olarak anlamlı ($p<.05$),

B. Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyinde, ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=19.86$, $ss=5.821$) ile ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=22.59$, $ss=5.933$) arasındaki fark ($t_{(146)}=-2.727$, $p=.014$, $d=.509$) istatistiksel olarak anlamlı ($p<.05$),

C. Cinsel Tutumlar benlik uyum düzeyinde, ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanları aritmetik ortalaması ($\bar{x}=27.51$, $ss=5.655$) ile ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=30.87$, $ss=5.468$) arasındaki fark ($t_{(146)}=-3.358$, $p=.002$, $d=.627$) istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı ($p<.005$),

D. Sosyal İlişkiler benlik uyum düzeyinde, ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanları aritmetik ortalaması ($\bar{x}=23.68$, $ss=6.989$) ile ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=26.59$, $ss=8.284$) arasındaki fark ($t_{(146)}=-2.911$, $p=.035$, $d=-.543$) istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<.05$).

A.1. Aile İlişkileri benlik uyum düzeyinde, ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=47.08$, $ss=11.839$), ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamasından ($\bar{x}=52.10$, $ss=11.938$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenen çocukların lehine gerçekleşmiştir. Ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenen çocukların ailesine yönelik duyguları ve yaşadığı evin atmosferi ile ilgili olarak; ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenen göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü geniş düzeydedir.

B.1. Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyinde, ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=19.86$, $ss=5.821$), ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamasından

($\bar{x}=22.59$, $ss=5.933$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenen çocukların lehine gerçekleşmiştir. Ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenen çocukların egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında; ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

C.1. Cinsel Tutumlar benlik uyum düzeyinde, ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanları aritmetik ortalaması ($\bar{x}=27.51$, $ss=5.655$), ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamasından ($\bar{x}=30.87$, $ss=5.468$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenen çocukların lehine gerçekleşmiştir. Ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenen çocukların cinsellikle ilgili duygularında, tutumlarında, davranışlarında ve karşı cinsle ilişkilerinde; ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

D.1. Sosyal İlişkiler benlik uyum düzeyinde, ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanları aritmetik ortalaması ($\bar{x}=23.68$, $ss=6.989$), ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamasından ($\bar{x}=26.59$, $ss=8.284$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenen çocukların lehine gerçekleşmiştir. Ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenen çocukların arkadaşlık ilişkilerinin nitelikleri ve akran grubu ilişkileri konusundaki tutumlarında; ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

Tablo 29'da yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem *t* Testi sonucunda; Başetme Gücü ($t_{(146)}=-402$, $p=.629$), Beden İmgesi ($t_{(146)}=-894$, $p=.473$), Duygusal Düzey ($t_{(146)}=-2.246$, $p=.143$), Çevre Uyum ($t_{(146)}=-0.120$, $p=.930$) ve Ruh Sağlığı ($t_{(146)}=-2.308$, $p=.187$) benlik uyum düzeylerinde; grupların aritmetik ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 30

Suçta sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{X}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Meslek ve Eğitim Hedefleri	Ebeveyn yoksunluğu yok	109	73.55	8016.50	2021.500	-0.454	.650
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	77.17	3009.50			
	Toplam	148					

Tablo 30’da yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre Meslek ve Eğitim Hedefleri benlik uyum düzeyi puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda; gruplar arasında ($U=2021.500$; $z=-0.545$; $p=.650$) istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları Tablo 31’de ve Mann Whitney-U Testi sonuçları Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 31

Suça sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	Sh_x	t Testi		
						t	Sd	p
Hostilite	Ebeveyn yoksunluğu yok	109	8.270	5.477	0.525	-1.581	146	.116
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	9.920	5.997	0.960			
Semptom Rahatsızlık İndeksi	Ebeveyn yoksunluğu yok	109	1.882	0.703	0.067	-0.779	146	.437
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	1.982	0.659	0.105			
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Ebeveyn yoksunluğu yok	109	0.812	0.603	0.058	-1.576	146	.117
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	0.991	0.624	0.100			
Belirti Toplamı İndeksi	Ebeveyn yoksunluğu yok	109	21.954	13.762	1.318	-1.255	146	.211
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	25.103	12.487	2.000			

Tablo 31'e göre, suça sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonucunda; Hostilite ($t_{(146)}=-1.581$, $p=.116$), Semptom Rahatsızlık İndeksi ($t_{(146)}=-0.779$, $p=.437$), Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($t_{(146)}=-1.576$, $p=.117$) ve Belirti Toplamı İndeksi ($t_{(146)}=-1.255$, $p=.211$) psikolojik semptomlarında, grupların aritmetik ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 32

Suçta sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Depresyon	Ebeveyn yoksunluğu yok	109	71.89	7836.00	1841.000	-1.240	.215
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	81.79	3190.00			
	Toplam	148					
Anksiyete	Ebeveyn yoksunluğu yok	109	71.14	7754.00	1759.000	-1.598	.110
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	83.90	3272.00			
	Toplam	148					
Olumsuz Benlik	Ebeveyn yoksunluğu yok	109	71.16	7756.50	1761.500	-1.588	.112
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	83.83	3269.50			
	Toplam	148					
Somatizasyon	Ebeveyn yoksunluğu yok	109	71.67	7811.50	1816.500	-1.350	.177
	Ebeveyn yoksunluğu yaşıyor	39	82.42	3214.50			
	Toplam	148					

Tablo 32’de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda; Depresyon ($U=1841.000$; $z=-1.240$; $p=.215$), Anksiyete ($U=1759.000$; $z=-1.598$; $p=.110$) Olumsuz Benlik ($U=1761.500$; $z=-1.588$; $p=.112$) ve Somatizasyon ($U=1816.500$; $z=-1.350$; $p=.177$) psikolojik semptomlarında; grupların sıra ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

4.2.8. Suça sürüklenen çocukların ebeveyn öğrenim durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın sekizinci alt problemi; *suça sürüklenen çocukların ebeveyn öğrenim durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?* olarak ifade edilmiştir.

Anne öğrenim durumu değişkeni; *bilinmiyor* (n=15), *okuryazar* (n=15), *lise mezunu* (n=28) ve *yükseköğrenim* (n=3) kategorileri, parametrik istatistik koşullarından *bağımsız değişkenin her bir kategorisi için örneklem büyüklüğünün 30'un üzerinde olması* koşulunu (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır.

Baba öğrenim durumu değişkeni; *bilinmiyor* (n=7), *okuryazar* (n=7), *lise mezunu* (n=22) ve *yükseköğrenim* (n=4) kategorileri de parametrik istatistik koşullarından *bağımsız değişkenin her bir kategorisi için örneklem büyüklüğünün 30'un üzerinde olması* koşulunu (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların anne öğrenim durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 33'te ve baba öğrenim durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 34'te sunulmuştur.

Tablo 33

Suça sürüklenen çocukların anne öğrenim durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Aile İlişkileri	Bilinmiyor	15	71.10	9.868	5	.079	
	Okuryazar	15	65.07				
	İlkokul mezunu	55	70.43				
	Ortaokul mezunu	32	68.45				
	Lise mezunu	28	91.23				
	Yükseköğrenim	3	121.67				
	Toplam	148					
Dürtü Kontrolü	Bilinmiyor	15	80.63	19.992**	5	.001	Bilinmiyor - Ortaokul
	Okuryazar	15	73.03				Okuryazar - Lise
	İlkokul mezunu	55	71.87				İlkokul-Ortaokul
	Ortaokul mezunu	32	52.56				İlkokul - Lise
	Lise mezunu	28	97.93				Ortaokul - Lise
	Yükseköğrenim	3	114.67				Ortaokul - Yükseköğrenim
	Toplam	148					
Cinsel Tutumlar	Bilinmiyor	15	90.37	9.303	5	.098	
	Okuryazar	15	82.27				
	İlkokul mezunu	55	69.09				
	Ortaokul mezunu	32	66.59				
	Lise mezunu	28	85.91				
	Yükseköğrenim	3	33.33				
	Toplam	148					
Başetme Gücü	Bilinmiyor	15	89.33	9.185	5	.102	
	Okuryazar	15	58.00				
	İlkokul mezunu	55	75.36				
	Ortaokul mezunu	32	62.36				
	Lise mezunu	28	85.30				
	Yükseköğrenim	3	95.67				
	Toplam	148					
Beden İmgesi	Bilinmiyor	15	78.60	8.466	5	.132	
	Okuryazar	15	68.43				
	İlkokul mezunu	55	69.36				
	Ortaokul mezunu	32	66.08				
	Lise mezunu	28	92.82				
	Yükseköğrenim	3	97.33				
	Toplam	148					

Tablo 33 (Devam)

Suçta sürüklenen çocukların anne öğrenim durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Duygusal Düzey	Bilinmiyor	15	75.43	11.183*	5	.048	Okuryazar - Lise
	Okuryazar	15	57.97				
	İlkokul mezunu	55	72.24				İlkokul - Lise
	Ortaokul mezunu	32	65.55				
	Lise mezunu	28	94.64				Ortaokul - Lise
	Yükseköğrenim	3	101.50				
	Toplam	148					
Çevre Uyumu	Bilinmiyor	15	88.47	3.729	5	.589	
	Okuryazar	15	67.77				
	İlkokul mezunu	55	68.15				
	Ortaokul mezunu	32	79.28				
	Lise mezunu	28	77.04				
	Yükseköğrenim	3	80.17				
	Toplam	148					
Meslek ve Eğitim Hedefleri	Bilinmiyor	15	68.77	10.605	5	.060	
	Okuryazar	15	63.40				
	İlkokul mezunu	55	71.81				
	Ortaokul mezunu	32	66.17				
	Lise mezunu	28	95.57				
	Yükseköğrenim	3	100.17				
	Toplam	148					
Sosyal İlişkiler	Bilinmiyor	15	87.93	8.512	5	.130	
	Okuryazar	15	59.20				
	İlkokul mezunu	55	68.77				
	Ortaokul mezunu	32	71.52				
	Lise mezunu	28	90.59				
	Yükseköğrenim	3	70.50				
	Toplam	148					
Ruh Sağlığı	Bilinmiyor	15	76.80	5.843	5	.322	
	Okuryazar	15	76.97				
	İlkokul mezunu	55	70.80				
	Ortaokul mezunu	32	64.50				
	Lise mezunu	28	88.95				
	Yükseköğrenim	3	90.33				
	Toplam	148					

* $p < .05$ ** $p < .005$

Tablo 33'te yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların anne öğrenim durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda;

A. Dürtü Kontrolü ($\chi^2=19.992$; $sd=5$; $p=.001$) benlik uyum düzeyinde; anne öğrenim durumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı ($p<.001$),

B. Duygusal Düzey ($\chi^2=11.183$; $sd=5$; $p=.048$) benlik uyum düzeyinde anne öğrenim durumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<.05$).

Normallik varsayımının karşılanmadığı veriler üzerinde, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirleyecek özel bir test tekniği bulunmadığı için; non-parametrik Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır.

A.1. Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyinde, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda farklılığın;

A.1.a. Anne öğrenim durumu bilinmeyen suça sürüklenen çocuklar ile annesi ortaokul mezunu olan suça sürüklenen çocuklar ($U=141.000$; $z=-2.269$; $p=.023$; $r=.331$),

A.1.b. Annesi okuryazar olan suça sürüklenen çocuklar ile annesi lise mezunu olan suça sürüklenen çocuklar ($U=131.000$; $z=-2.022$; $p=.043$; $r=.308$),

A.1.c. Annesi ilkokul mezunu olan suça sürüklenen çocuklar ile annesi ortaokul mezunu olan suça sürüklenen çocuklar ($U=656.500$; $z=-1.972$; $p=.049$; $r=.211$),

A.1.d. Annesi ilkokul mezunu olan suça sürüklenen çocuklar ile annesi lise mezunu olan suça sürüklenen çocuklar ($U=500.000$; $z=-2.606$; $p=.009$; $r=.286$),

A.1.e. Annesi ortaokul mezunu olan suça sürüklenen çocuklar ile annesi lise mezunu olan suça sürüklenen çocuklar ($U=194.000$; $z=-3.775$; $p=.000$; $r=.487$),

A.1.f. Annesi ortaokul mezunu olan suça sürüklenen çocuklar ile annesi yükseköğrenim mezunu olan suça sürüklenen çocuklar ($U=6.000$; $z=-2.488$; $p=.013$; $r=.421$) arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($p<.05$).

Tablo 33'te yer alan verilere göre;

A.1.a.i. Anne öğrenim durumu bilinmeyen suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=80.63$), annesi ortaokul mezunu olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=52.56$) daha yüksektir. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik

düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; annesi ortaokul mezunu olan suçta sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Annesi ortaokul mezunu olan suçta sürüklenen çocukların egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında; anne öğrenim durumu bilinmeyen suçta sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

A.1.b.i. Annesi okuryazar olan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=73.03$), annesi lise mezunu olan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=97.93$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; annesi okuryazar olan suçta sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Annesi okuryazar olan suçta sürüklenen çocukların egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında; annesi lise mezunu olan suçta sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

A.1.c.i. Annesi ilkokul mezunu olan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=71.87$), annesi ortaokul mezunu olan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=52.56$) daha yüksektir. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; annesi ortaokul mezunu olan suçta sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Annesi ortaokul mezunu olan suçta sürüklenen çocukların egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında; annesi ilkokul mezunu olan suçta sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

A.1.d.i. Annesi ilkokul mezunu olan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=71.87$), annesi lise mezunu olan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=97.93$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; annesi ilkokul mezunu olan suçta sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Annesi ilkokul mezunu olan suçta sürüklenen çocukların, egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında; annesi lise mezunu olan suçta sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

A.1.e.i. Annesi ortaokul mezunu olan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=52.56$), annesi lise mezunu olan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=97.93$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik

düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; annesi ortaokul mezunu olan suçta sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Annesi ortaokul mezunu olan suçta sürüklenen çocukların, egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında; annesi lise mezunu olan suçta sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

A.1.f.i. Annesi ortaokul mezunu olan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=52.56$), annesi yükseköğrenim mezunu olan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=114.67$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; annesi ortaokul mezunu olan suçta sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Annesi ortaokul mezunu olan suçta sürüklenen çocukların, egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında; annesi yükseköğrenim mezunu olan suçta sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

B.1. Duygusal Düzey benlik uyum düzeyinde, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda farklılığın;

B.1.a. Annesi okuryazar olan suçta sürüklenen çocuklar ile annesi lise mezunu olan suçta sürüklenen çocuklar ($U=100.500$; $z=-2.795$; $p=.005$; $r=.426$),

B.1.b Annesi ilkokul mezunu olan suçta sürüklenen çocuklar ile annesi lise mezunu olan suçta sürüklenen çocuklar ($U=555.000$; $z=-2.073$; $p=.038$; $r=.228$),

B.1.c. Annesi ortaokul mezunu olan suçta sürüklenen çocuklar ile annesi lise mezunu olan suçta sürüklenen çocuklar ($U=260.500$; $z=-2.783$; $p=.005$; $r=.359$) arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($p<.05$). Tablo 33'te yer alan verilere göre;

B.1.a.i. Annesi okuryazar olan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=57.97$), annesi lise mezunu olan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=94.64$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; annesi okuryazar olan suçta sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Annesi okuryazar olan suçta sürüklenen çocukların, kendi psikolojik yapısı içindeki duygusal uyumunda; annesi lise mezunu olan suçta sürüklenen

çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

B.1.b.i. Annesi ilkökul mezunu olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=72.24$), annesi lise mezunu olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=94.64$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; annesi ilkökul mezunu olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Annesi ilkökul mezunu olan suça sürüklenen çocukların, kendi psikolojik yapısı içindeki duygusal uyumunda; annesi lise mezunu olan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

B.1.c.i. Annesi ortaokul mezunu olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=65.55$), annesi lise mezunu olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=94.64$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; annesi ortaokul mezunu olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Annesi ortaokul mezunu olan suça sürüklenen çocukların, kendi psikolojik yapısı içindeki duygusal uyumunda; annesi lise mezunu olan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

Tablo 33'de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların anne öğrenim durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Aile İlişkileri ($\chi^2=9.868$; $sd=5$; $p=.079$), Cinsel Tutumlar ($\chi^2=9.303$; $sd=5$; $p=.098$), Başetme Gücü ($\chi^2=9.185$; $sd=5$; $p=.102$), Beden İmgesi ($\chi^2=8.466$; $sd=5$; $p=.132$), Çevre Uyum ($\chi^2=3.729$; $sd=5$; $p=.589$), Meslek ve Eğitim Hedefleri ($\chi^2=10.605$; $sd=5$; $p=.060$), Sosyal İlişkiler ($\chi^2=8.512$; $sd=5$; $p=.130$) ve Ruh Sağlığı ($\chi^2=5.843$; $sd=5$; $p=.322$) benlik uyum düzeylerinde, grupların sıralamalar ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 34

Suçla sürüklenen çocukların baba öğrenim durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Aile İlişkileri	Bilinmiyor	7	107.36	8.011	5	.156
	Okuryazar	7	55.14			
	İlkokul mezunu	63	68.49			
	Ortaokul mezunu	45	80.69			
	Lise mezunu	22	76.61			
	Yükseköğrenim	4	64.25			
	Toplam	148				
Dürtü Kontrolü	Bilinmiyor	7	95.00	1.894	5	.864
	Okuryazar	7	76.21			
	İlkokul mezunu	63	73.23			
	Ortaokul mezunu	45	74.09			
	Lise mezunu	22	73.68			
	Yükseköğrenim	4	64.75			
	Toplam	148				
Cinsel Tutumlar	Bilinmiyor	7	68.43	3.559	5	.615
	Okuryazar	7	84.43			
	İlkokul mezunu	63	71.95			
	Ortaokul mezunu	45	78.51			
	Lise mezunu	22	78.20			
	Yükseköğrenim	4	42.38			
	Toplam	148				
Başetme Gücü	Bilinmiyor	7	88.64	3.904	5	.563
	Okuryazar	7	67.29			
	İlkokul mezunu	63	72.65			
	Ortaokul mezunu	45	75.81			
	Lise mezunu	22	80.80			
	Yükseköğrenim	4	42.13			
	Toplam	148				
Beden İmgesi	Bilinmiyor	7	93.86	4.504	5	.479
	Okuryazar	7	56.07			
	İlkokul mezunu	63	70.38			
	Ortaokul mezunu	45	74.89			
	Lise mezunu	22	83.09			
	Yükseköğrenim	4	86.13			
	Toplam	148				
Duygusal Düzey	Bilinmiyor	7	71.57	3.602	5	.608
	Okuryazar	7	61.50			
	İlkokul mezunu	63	71.70			
	Ortaokul mezunu	45	79.63			
	Lise mezunu	22	71.70			
	Yükseköğrenim	4	104.13			
	Toplam	148				

Tablo 34 (Devam)

Suçta sürüklenen çocukların baba öğrenim durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Çevre Uyum	Bilinmiyor	7	61.86	2.914	5	.713
	Okuryazar	7	78.57			
	İlkokul mezunu	63	72.75			
	Ortaokul mezunu	45	82.17			
	Lise mezunu	22	68.57			
	Yükseköğrenim	4	63.38			
	Toplam	148				
Meslek ve Eğitim Hedefleri	Bilinmiyor	7	72.00	2.279	5	.809
	Okuryazar	7	73.50			
	İlkokul mezunu	63	70.71			
	Ortaokul mezunu	45	77.64			
	Lise mezunu	22	83.09			
	Yükseköğrenim	4	57.63			
	Toplam	148				
Sosyal İlişkiler	Bilinmiyor	7	83.79	3.158	5	.676
	Okuryazar	7	68.93			
	İlkokul mezunu	63	69.37			
	Ortaokul mezunu	45	79.11			
	Lise mezunu	22	74.16			
	Yükseköğrenim	4	98.75			
	Toplam	148				
Ruh Sağlığı	Bilinmiyor	7	73.50	2.405	5	.791
	Okuryazar	7	73.86			
	İlkokul mezunu	63	70.40			
	Ortaokul mezunu	45	82.37			
	Lise mezunu	22	72.68			
	Yükseköğrenim	4	63.50			
	Toplam	148				

Tablo 34’de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların baba öğrenim durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Aile İlişkileri ($\chi^2=8.011$; $sd=5$; $p=.156$), Dürtü Kontrolü ($\chi^2=1.894$; $sd=5$; $p=.864$), Cinsel Tutumlar ($\chi^2=3.559$; $sd=5$; $p=.615$), Başetme Gücü ($\chi^2=3.904$; $sd=5$; $p=.563$), Beden İmgesi ($\chi^2=4.504$; $sd=5$; $p=.479$), Duygusal Düzey ($\chi^2=3.602$; $sd=5$; $p=.608$), Çevre Uyum ($\chi^2=2.914$; $sd=5$; $p=.713$), Meslek ve Eğitim Hedefleri ($\chi^2=2.279$; $sd=5$; $p=.809$), Sosyal İlişkiler ($\chi^2=3.158$; $sd=5$; $p=.676$) ve Ruh Sağlığı ($\chi^2=2.405$; $sd=5$; $p=.791$) benlik uyum düzeylerinde, grupların sıralamalar ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların anne öğrenim durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis-H sonuçları Tablo 35’te ve baba öğrenim durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis-H sonuçları Tablo 36’da sunulmuştur.

Tablo 35

Suçta sürüklenen çocukların anne öğrenim durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Depresyon	Bilinmiyor	15	80.37	9.193	5	.102
	Okuryazar	15	56.17			
	İlkokul mezunu	55	73.31			
	Ortaokul mezunu	32	71.17			
	Lise mezunu	28	81.27			
	Yükseköğrenim	3	131.00			
	Toplam	148				
Anksiyete	Bilinmiyor	15	71.77	4.579	5	.469
	Okuryazar	15	69.10			
	İlkokul mezunu	55	75.32			
	Ortaokul mezunu	32	69.27			
	Lise mezunu	28	78.23			
	Yükseköğrenim	3	121.17			
	Toplam	148				
Olumsuz Benlik	Bilinmiyor	15	76.57	4.129	5	.531
	Okuryazar	15	69.83			
	İlkokul mezunu	55	72.08			
	Ortaokul mezunu	32	72.55			
	Lise mezunu	28	77.93			
	Yükseköğrenim	3	120.67			
	Toplam	148				
Somatizasyon	Bilinmiyor	15	71.20	2.892	5	.717
	Okuryazar	15	72.10			
	İlkokul mezunu	55	74.77			
	Ortaokul mezunu	32	67.03			
	Lise mezunu	28	85.20			
	Yükseköğrenim	3	77.83			
	Toplam	148				
Hostilite	Bilinmiyor	15	68.73	6.040	5	.302
	Okuryazar	15	64.90			
	İlkokul mezunu	55	70.89			
	Ortaokul mezunu	32	73.66			
	Lise mezunu	28	86.77			
	Yükseköğrenim	3	112.00			
	Toplam	148				

Tablo 35 (Devam)

Suçta sürüklenen çocukların anne öğrenim durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{\text{gru}}$	χ^2	sd	p
Semptom Rahatsızlık İndeksi	Bilinmiyor	15	88.90	7.604	5	.179
	Okuryazar	15	69.77			
	İlkokul mezunu	55	71.94			
	Ortaokul mezunu	32	63.30			
	Lise mezunu	28	83.25			
	Yükseköğrenim	3	111.00			
	Toplam	148				
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Bilinmiyor	15	74.13	5.244	5	.387
	Okuryazar	15	65.77			
	İlkokul mezunu	55	73.10			
	Ortaokul mezunu	32	70.05			
	Lise mezunu	28	82.43			
	Yükseköğrenim	3	119.17			
	Toplam	148				
Belirti Toplamı İndeksi	Bilinmiyor	15	66.50	4.213	5	.519
	Okuryazar	15	66.83			
	İlkokul mezunu	55	75.17			
	Ortaokul mezunu	32	72.19			
	Lise mezunu	28	79.89			
	Yükseköğrenim	3	114.83			
	Toplam	148				

Tablo 35’de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların anne öğrenim durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanları sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Depresyon ($\chi^2=9.193$; $sd=5$; $p=.102$), Anksiyete ($\chi^2=4.579$; $sd=5$; $p=.469$), Olumsuz Benlik ($\chi^2=4.129$; $sd=5$; $p=.531$), Somatizasyon ($\chi^2=2.892$; $sd=5$; $p=.717$), Hostilite ($\chi^2=6.040$; $sd=5$; $p=.302$), Semptom Rahatsızlık İndeksi ($\chi^2=7.604$; $sd=5$; $p=.179$), Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($\chi^2=5.244$; $sd=5$; $p=.387$) ve Belirti Toplamı İndeksi ($\chi^2=4.213$; $sd=5$; $p=.519$) psikolojik semptomlarında, grupların sıralamalar ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 36

Suçta sürüklenen çocukların baba öğrenim durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Depresyon	Bilinmiyor	7	89.43	2.628	5	.757
	Okuryazar	7	57.79			
	İlkokul mezunu	63	76.66			
	Ortaokul mezunu	45	73.74			
	Lise mezunu	22	68.89			
	Yükseköğrenim	4	83.00			
	Toplam	148				
Anksiyete	Bilinmiyor	7	92.36	3.164	5	.675
	Okuryazar	7	63.29			
	İlkokul mezunu	63	75.91			
	Ortaokul mezunu	45	71.39			
	Lise mezunu	22	78.52			
	Yükseköğrenim	4	53.50			
	Toplam	148				
Olumsuz Benlik	Bilinmiyor	7	85.79	1.681	5	.891
	Okuryazar	7	66.29			
	İlkokul mezunu	63	74.38			
	Ortaokul mezunu	45	73.33			
	Lise mezunu	22	79.32			
	Yükseköğrenim	4	57.63			
	Toplam	148				
Somatizasyon	Bilinmiyor	7	93.14	1.750	5	.882
	Okuryazar	7	71.00			
	İlkokul mezunu	63	74.25			
	Ortaokul mezunu	45	73.50			
	Lise mezunu	22	74.73			
	Yükseköğrenim	4	62.00			
	Toplam	148				
Hostilite	Bilinmiyor	7	100.57	3.968	5	.554
	Okuryazar	7	72.93			
	İlkokul mezunu	63	70.67			
	Ortaokul mezunu	45	77.26			
	Lise mezunu	22	75.20			
	Yükseköğrenim	4	57.13			
	Toplam	148				
Semptom Rahatsızlık İndeksi	Bilinmiyor	7	88.57	6.527	5	.258
	Okuryazar	7	104.79			
	İlkokul mezunu	63	74.26			
	Ortaokul mezunu	45	66.84			
	Lise mezunu	22	73.20			
	Yükseköğrenim	4	93.88			
	Toplam	148				

Tablo 36 (Devam)

Suçta sürüklenen çocukların baba öğrenim durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Bilinmiyor	7	96.21	2.433	5	.787
	Okuryazar	7	65.36			
	İlkokul mezunu	63	74.53			
	Ortaokul mezunu	45	72.64			
	Lise mezunu	22	75.98			
	Yükseköğrenim	4	64.75			
	Toplam	148				
Belirti Toplamı İndeksi	Bilinmiyor	7	90.86	2.727	5	.742
	Okuryazar	7	61.21			
	İlkokul mezunu	63	75.26			
	Ortaokul mezunu	45	74.51			
	Lise mezunu	22	75.23			
	Yükseköğrenim	4	53.00			
	Toplam	148				

Tablo 36'da yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların baba öğrenim durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanları sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Depresyon ($\chi^2=2.628$; $sd=5$; $p=.757$), Anksiyete ($\chi^2=3.164$; $sd=5$; $p=.675$), Olumsuz Benlik ($\chi^2=1.681$; $sd=5$; $p=.891$), Somatizasyon ($\chi^2=1.750$; $sd=5$; $p=.882$), Hostilite ($\chi^2=3.968$; $sd=5$; $p=.554$), Semptom Rahatsızlık İndeksi ($\chi^2=6.527$; $sd=5$; $p=.258$), Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($\chi^2=2.433$; $sd=5$; $p=.787$) ve Belirti Toplamı İndeksi ($\chi^2=2.727$; $sd=5$; $p=.742$) psikolojik semptomlarında, grupların sıralamalar ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

4.2.9. Suça sürüklenen çocukların ailelerinin algıladıkları gelir durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi; *suça sürüklenen çocukların ailelerinin algıladıkları gelir durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?* olarak ifade edilmiştir.

Ailelerinin algılanan gelir durumu değişkeninin *düşük gelir düzeyi* (n=19) kategorisi, parametrik istatistik koşullarından *bağımsız değişkenin her bir kategorisi için örneklem büyüklüğünün 30'un üzerinde olması* koşulunu (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların ailelerinin algılanan gelir durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 37'de sunulmuştur.

Tablo 37

Suçta sürüklenen çocukların ailelerinin algılanan gelir durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Aile İlişkileri	Düşük gelir düzeyi	19	84.92	1.696	2	.428	
	Orta gelir düzeyi	92	74.49				
	İyi gelir düzeyi	37	69.18				
	Toplam	148					
Dürtü Kontrolü	Düşük gelir düzeyi	19	71.13	0.217	2	.897	
	Orta gelir düzeyi	92	75.68				
	İyi gelir düzeyi	37	73.30				
	Toplam	148					
Cinsel Tutumlar	Düşük gelir düzeyi	19	91.42	6.144*	2	.046	Düşük gelir – Orta Gelir
	Orta gelir düzeyi	92	68.06				
	İyi gelir düzeyi	37	81.82				
	Toplam	148					
Başetme Gücü	Düşük gelir düzeyi	19	66.08	0.851	2	.653	
	Orta gelir düzeyi	92	75.59				
	İyi gelir düzeyi	37	76.11				
	Toplam	148					
Beden İmgesi	Düşük gelir düzeyi	19	67.13	0.776	2	.679	
	Orta gelir düzeyi	92	74.73				
	İyi gelir düzeyi	37	77.72				
	Toplam	148					
Duygusal Düzey	Düşük gelir düzeyi	19	75.50	0.037	2	.982	
	Orta gelir düzeyi	92	74.73				
	İyi gelir düzeyi	37	73.42				
	Toplam	148					
Çevre Uyumu	Düşük gelir düzeyi	19	79.71	0.689	2	.709	
	Orta gelir düzeyi	92	75.18				
	İyi gelir düzeyi	37	70.14				
	Toplam	148					
Meslek ve Eğitim Hedefleri	Düşük gelir düzeyi	19	60.26	3.348	2	.187	
	Orta gelir düzeyi	92	78.90				
	İyi gelir düzeyi	37	70.88				
	Toplam	148					
Sosyal İlişkiler	Düşük gelir düzeyi	19	78.34	0.452	2	.798	
	Orta gelir düzeyi	92	75.19				
	İyi gelir düzeyi	37	70.81				
	Toplam	148					
Ruh Sağlığı	Düşük gelir düzeyi	19	81.50	0.622	2	.733	
	Orta gelir düzeyi	92	73.95				
	İyi gelir düzeyi	37	72.28				
	Toplam	148					

* $p < .05$

Tablo 37’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların ailelerinin Algılanan Gelir Durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Cinsel Tutumlar ($\chi^2=6.144$; $sd=2$; $p=.046$) benlik uyum düzeyinde ailelerinin algılanan gelir durumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<.05$). Normallik varsayımının karşılanmadığı veriler üzerinde, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirleyecek özel bir test tekniği bulunmadığı için; non-parametrik Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır.

A. Cinsel Tutumlar ($\chi^2=6.144$; $sd=2$; $p=.046$) benlik uyum düzeyinde, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda farklılığın;

A.1. Ailelerinin algılanan gelir durumu düşük gelir düzeyi olan suça sürüklenen çocuklar ile ailelerinin algılanan gelir durumu orta gelir düzeyi olan suça sürüklenen çocuklar ($U=597.500$; $z=-2.171$; $p=.030$; $r=.206$) arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($p<.05$). Tablo 37’de yer alan verilere göre; ailelerinin algılanan gelir durumu düşük gelir düzeyi olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=91.42$), ailelerinin algılanan gelir durumu orta gelir düzeyi olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=68.06$) daha yüksektir. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; ailelerinin algılanan gelir durumu orta gelir düzeyi olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Ailelerinin algılanan gelir durumu orta gelir düzeyi olan suça sürüklenen çocukların cinsellikle ilgili duygularında, tutumlarında, davranışlarında ve karşı cinsle ilişkilerinde; ailelerinin algılanan gelir durumu düşük gelir düzeyi olan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 37’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların ailelerinin algılanan gelir durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Aile İlişkileri ($\chi^2=1.696$; $sd=2$; $p=.428$), Dürtü Kontrolü ($\chi^2=0.217$; $sd=2$; $p=.897$), Başetme Gücü ($\chi^2=0.851$; $sd=2$; $p=.653$), Beden İmgesi ($\chi^2=0.776$; $sd=2$; $p=.679$), Duygusal Düzey ($\chi^2=0.037$; $sd=2$; $p=.982$), Çevre Uyumu ($\chi^2=0.689$; $sd=2$; $p=.709$), Meslek ve Eğitim Hedefleri ($\chi^2=3.348$; $sd=2$; $p=.187$), Sosyal İlişkiler ($\chi^2=0.452$; $sd=2$; $p=.798$) ve Ruh Sağlığı ($\chi^2=0.622$; $sd=2$; $p=.733$) benlik uyum düzeylerinde, grupların sıralamalar ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların ailelerinin algılanan gelir durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 38’de sunulmuştur.

Tablo 38

Suçta sürüklenen çocukların ailelerinin algılanan gelir durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Depresyon	Düşük gelir düzeyi	19	79.92	0.439	2	.803
	Orta gelir düzeyi	92	74.42			
	İyi gelir düzeyi	37	71.92			
	Toplam	148				
Anksiyete	Düşük gelir düzeyi	19	76.24	0.419	2	.811
	Orta gelir düzeyi	92	75.72			
	İyi gelir düzeyi	37	70.57			
	Toplam	148				
Olumsuz Benlik	Düşük gelir düzeyi	19	80.53	0.842	2	.656
	Orta gelir düzeyi	92	75.14			
	İyi gelir düzeyi	37	69.81			
	Toplam	148				
Somatizasyon	Düşük gelir düzeyi	19	80.58	3.447	2	.178
	Orta gelir düzeyi	92	77.74			
	İyi gelir düzeyi	37	63.32			
	Toplam	148				
Hostilite	Düşük gelir düzeyi	19	73.79	1.868	2	.393
	Orta gelir düzeyi	92	77.86			
	İyi gelir düzeyi	37	66.50			
	Toplam	148				
Semptom Rahatsızlık İndeksi	Düşük gelir düzeyi	19	83.18	2.110	2	.348
	Orta gelir düzeyi	92	75.86			
	İyi gelir düzeyi	37	66.66			
	Toplam	148				
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Düşük gelir düzeyi	19	79.87	1.023	2	.599
	Orta gelir düzeyi	92	75.68			
	İyi gelir düzeyi	37	68.80			
	Toplam	148				
Belirti Toplamı İndeksi	Düşük gelir düzeyi	19	77.82	0.652	2	.722
	Orta gelir düzeyi	92	75.74			
	İyi gelir düzeyi	37	69.72			
	Toplam	148				

Tablo 38’de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların ailelerinin algılanan gelir durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanları sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik

Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Depresyon ($\chi^2=0.439$; $sd=2$; $p=.803$), Anksiyete ($\chi^2=0.419$; $sd=2$; $p=.811$), Olumsuz Benlik ($\chi^2=0.842$; $sd=2$; $p=.656$), Somatizasyon ($\chi^2=3.447$; $sd=2$; $p=.178$), Hostilite ($\chi^2=1.868$; $sd=2$; $p=.393$), Semptom Rahatsızlık İndeksi ($\chi^2=2.110$; $sd=2$; $p=.348$), Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($\chi^2=1.023$; $sd=2$; $p=.599$) ve Belirti Toplamı İndeksi ($\chi^2=0.652$; $sd=2$; $p=.722$) psikolojik semptomlarında, grupların sıralamalar ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

4.2.10. Suça sürüklenen çocukların ebeveynlerinin iş durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın onuncu alt problemi; *suça sürüklenen çocukların ebeveynlerinin iş durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?* olarak ifade edilmiştir.

Suça sürüklenen çocukların annelerinin iş durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan analizlerde; Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin *normallik varsayımı koşulunu* karşılayan Aile İlişkileri, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Cinsel Tutumlar, Çevre Uyum, Duygusal Düzey, Dürtü Kontrolü , Sosyal İlişkiler ve Ruh Sağlığı alt ölçek puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla; Bağımsız Örneklem *t* Testi uygulanmıştır. Meslek ve Eğitim Hedefleri ($z=.722$; $p<.05$) alt ölçeği ise *normallik varsayımı koşulunu* (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Mann Whitney-*U* Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların babalarının iş durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan analizlerde; iş durumu değişkeninin *çalışmıyor* ($n=27$) kategorisi, parametrik istatistik koşullarından *bağımsız değişkenin her bir kategorisi için örneklem büyüklüğünün 30'un üzerinde olması* koşulunu (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Mann Whitney-*U* Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların annelerinin iş durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan analizlerde; Kısa Semptom Envanterinin *normallik varsayımı koşulunu* karşılayan Hostilite, Belirti Toplamı İndeksi, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ve Semptom Rahatsızlık İndeksi alt ölçek puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla; Bağımsız Örneklem *t* Testi uygulanmıştır. Depresyon ($z=1.598$; $p<.05$), Anksiyete ($z=1.662$; $p<.05$), Olumsuz Benlik ($z=1.566$; $p<.05$) ve Somatizasyon ($z=1.814$; $p<.05$) alt ölçekleri *normallik varsayımı koşulunu* (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Mann Whitney-*U* Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların babalarının iş durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan analizlerde; iş durumu değişkeninin *çalışmıyor* ($n=27$) kategorisi, parametrik istatistik koşullarından

bağımsız değişkenin her bir kategorisi için örneklem büyüklüğünün 30'un üzerinde olması koşulunu (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Mann Whitney-*U* Testi uygulanmıştır.

Suçta sürüklenen çocukların annelerinin iş durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem *t* Testi sonuçları Tablo 39'da ve Mann Whitney-*U* Testi sonuçları Tablo 40'ta sunulmuştur.

Babaların iş durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-*U* Testi sonuçları Tablo 41'de sunulmuştur.

Tablo 39

Suça sürüklenen çocukların annelerinin iş durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	Sh_x	t Testi		
						t	Sd	p
Aile İlişkileri	Çalışmıyor	109	47.56	11.487	1.100	-1.435	146	.153
	Çalışıyor	39	50.77	13.309	2.131			
Dürtü Kontrolü	Çalışmıyor	109	20.66	6.042	0.579	0.271	146	.787
	Çalışıyor	39	20.36	5.770	0.924			
Cinsel Tutumlar	Çalışmıyor	109	28.53	6.091	0.583	0.520	83.376	.604
	Çalışıyor	39	28.03	4.864	0.779			
Başetme Gücü	Çalışmıyor	109	12.64	4.459	0.427	1.365	146	.174
	Çalışıyor	39	11.51	4.358	0.698			
Beden İmgesi	Çalışmıyor	109	20.15	6.302	0.604	0.677	57.937	.501
	Çalışıyor	39	19.23	7.569	1.212			
Duygusal Düzey	Çalışmıyor	109	23.21	8.336	0.798	-0.080	146	.937
	Çalışıyor	39	23.33	7.948	1.273			
Çevre Uyumu	Çalışmıyor	109	30.63	7.524	0.721	0.087	146	.930
	Çalışıyor	39	30.51	6.897	1.104			
Sosyal İlişkiler	Çalışmıyor	109	18.00	6.099	0.584	0.862	146	.390
	Çalışıyor	39	18.41	5.775	0.925			
Ruh Sağlığı	Çalışmıyor	109	24.76	7.479	0.716	0.771	146	.442
	Çalışıyor	39	23.56	7.333	1.174			

Tablo 39’da yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların annelerinin iş durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonucunda; Aile İlişkileri ($t_{(146)}=-1.435$, $p=.153$), Dürtü Kontrolü ($t_{(146)}=0.271$, $p=.787$), Cinsel Tutumlar ($t_{(83.376)}=0.520$, $p=.604$), Başetme Gücü ($t_{(146)}=1.365$, $p=.174$), Beden İmgesi ($t_{(57.937)}=0.677$, $p=.501$), Duygusal Düzey ($t_{(146)}=-0.080$, $p=.937$), Çevre Uyumu ($t_{(146)}=0.087$, $p=.930$), Sosyal İlişkiler ($t_{(146)}=0.862$, $p=.390$) ve Ruh Sağlığı ($t_{(146)}=0.771$, $p=.442$) benlik uyum düzeylerinde; grupların aritmetik ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 40

Suçta sürüklenen çocukların annelerinin iş durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Meslek ve Eğitim Hedefleri	Çalışmıyor	109	73.33	7993.50	1998.500	-0.555	.579
	Çalışıyor	39	77.76	3032.50			
	Toplam	148					

Tablo 40'ta yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların annelerinin iş durumu değişkenine göre Meslek ve Eğitim Hedefleri benlik uyum düzeyi puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda; gruplar arasında ($U=1998.500$; $z=-0.555$; $p=.579$) istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 41

Suçta sürüklenen çocukların babalarının iş durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Benlik Uyum Düzeyi	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Aile İlişkileri	Çalışmıyor	27	91.07	2459.00	1186.000*	-2.224	.026
	Çalışıyor	121	70.80	8567.00			
	Toplam	148					
Dürtü Kontrolü	Çalışmıyor	27	85.46	2307.50	1337.500	-1.473	.141
	Çalışıyor	121	72.05	8718.50			
	Toplam	148					
Cinsel Tutumlar	Çalışmıyor	27	82.39	2224.50	1420.500	-1.060	.289
	Çalışıyor	121	72.74	8801.50			
	Toplam	148					
Başetme Gücü	Çalışmıyor	27	73.39	1981.50	1603.500	-0.150	.881
	Çalışıyor	121	74.75	9044.50			
	Toplam	148					
Beden İmgesi	Çalışmıyor	27	79.78	2154.00	1491.000	-0.709	.478
	Çalışıyor	121	73.32	8872.00			
	Toplam	148					
Duygusal Düzey	Çalışmıyor	27	81.81	2209.00	1436.000	-0.982	.326
	Çalışıyor	121	72.87	8817.00			
	Toplam	148					
Çevre Uyumu	Çalışmıyor	27	74.00	1998.00	1620.000	-0.067	.946
	Çalışıyor	121	74.61	9028.00			
	Toplam	148					
Meslek ve Eğitim Hedefleri	Çalışmıyor	27	68.76	1856.50	1478.500	-0.772	.440
	Çalışıyor	121	75.78	9169.50			
	Toplam	148					
Sosyal İlişkiler	Çalışmıyor	27	86.52	2336.00	1309.000	-1.613	.107
	Çalışıyor	121	71.82	8690.00			
	Toplam	148					
Ruh Sağlığı	Çalışmıyor	27	81.57	2202.50	1442.500	-0.949	.343
	Çalışıyor	121	72.92	8823.50			
	Toplam	148					

* $p < .05$

Tablo 41’de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların babalarının iş durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda;

A. Aile İlişkileri ($U=1186.000$; $z=-2.224$; $p=.026$, $r=.183$) benlik uyum düzeyi puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$).

A.1. Aile İlişkileri benlik uyum düzeyinde; babası bir işte çalışmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=91.07$), babası bir işte çalışan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=70.80$) daha yüksektir. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden; söz konusu farklılık babası bir işte çalışan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Babası bir işte çalışan suça sürüklenen çocukların, ailesine yönelik duyguları ve yaşadığı evin atmosferi ile ilgili olarak; babası bir işte çalışmayan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 41’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların babalarının iş durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan non-parametrik Mann Whitney-*U* Testi sonucunda; Dürtü Kontrolü ($U=1337.500$; $z=-1.473$; $p=.141$), Cinsel Tutumlar ($U=1420.500$; $z=-1.060$; $p=.289$), Başetme Gücü ($U=1603.500$; $z=-0.150$; $p=.881$), Beden İmgesi ($U=1491.000$; $z=-0.709$; $p=.478$), Duygusal Düzey ($U=1436.000$; $z=-0.982$; $p=.326$), Çevre Uyumu ($U=1620.000$; $z=-0.067$; $p=.946$), Meslek ve Eğitim Hedefleri ($U=1478.500$; $z=-0.772$; $p=.440$), Sosyal İlişkiler ($U=1309.000$; $z=-1.613$; $p=.107$) ve Ruh Sağlığı ($U=1442.500$; $z=-0.949$; $p=.343$) puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların annelerinin iş durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem *t* Testi sonuçları Tablo 42’de ve Mann Whitney-*U* Testi sonuçları Tablo 43’te sunulmuştur.

Suçta sürüklenen çocukların babalarının iş durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-*U* Testi sonuçları Tablo 44’te sunulmuştur.

Tablo 42

Suçta sürüklenen çocukların annelerinin iş durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	Sh_x	t Testi		
						t	Sd	p
Hostilite	Çalışmıyor	109	8.23	5.532	0.530	-1.717	146	.088
	Çalışıyor	39	10.03	5.820	0.932			
Semptom Rahatsızlık İndeksi	Çalışmıyor	109	1.94	0.723	0.069	0.843	146	.401
	Çalışıyor	39	1.83	0.592	0.095			
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Çalışmıyor	109	0.83	0.606	0.058	-0.825	146	.411
	Çalışıyor	39	0.93	0.628	0.101			
Belirti Toplamı İndeksi	Çalışmıyor	109	22.19	13.835	1.325	-0.892	146	.374
	Çalışıyor	39	24.44	12.407	1.987			

Tablo 42’de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların annelerinin iş durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonucunda; Hostilite ($t_{(146)}=-1.717$, $p=.088$), Semptom Rahatsızlık İndeksi ($t_{(146)}= 0.843$, $p=.401$), Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($t_{(146)}=-0.825$, $p=.411$) ve Belirti Toplamı İndeksi ($t_{(146)}=-0.892$, $p=.374$) psikolojik semptomlarında, grupların aritmetik ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 43

Suçta sürüklenen çocukların annelerinin iş durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Depresyon	Çalışmıyor	109	74.00	8066.50	2071.500	-0.235	.814
	Çalışıyor	39	75.88	2959.50			
	Toplam	148					
Anksiyete	Çalışmıyor	109	72.51	7904.00	1909.000	-0.944	.345
	Çalışıyor	39	80.05	3122.00			
	Toplam	148					
Olumsuz Benlik	Çalışmıyor	109	72.67	7920.50	1925.500	-0.872	.383
	Çalışıyor	39	79.63	3105.50			
	Toplam	148					
Somatizasyon	Çalışmıyor	109	74.05	8071.00	2076.000	-0.216	.829
	Çalışıyor	39	75.77	8066.50			
	Toplam	148					

Tablo 43’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların annelerinin iş durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda; Depresyon ($U=2071.500$; $z=-0.235$; $p=.814$), Anksiyete ($U=1909.000$; $z=-0.944$; $p=.345$) Olumsuz Benlik ($U=1925.500$; $z=-0.872$; $p=.383$) ve Somatizasyon ($U=2076.000$; $z=-0.216$; $p=.829$) psikolojik semptom düzeyi puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 44

Suça sürüklenen çocukların babalarının iş durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Depresyon	Çalışmıyor	27	83.91	2265.50	1379.500	-1.263	.207
	Çalışıyor	121	72.40	8760.50			
	Toplam	148					
Anksiyete	Çalışmıyor	27	82.61	2230.50	1414.500	-1.089	.276
	Çalışıyor	121	72.69	8795.50			
	Toplam	148					
Olumsuz Benlik	Çalışmıyor	27	84.46	2280.50	1364.500	-1.338	.181
	Çalışıyor	121	72.28	8745.50			
	Toplam	148					
Somatizasyon	Çalışmıyor	27	80.57	2175.50	1469.500	-0.817	.414
	Çalışıyor	121	73.14	8850.50			
	Toplam	148					
Hostilite	Çalışmıyor	27	81.41	2198.00	1447.000	-0.928	.353
	Çalışıyor	121	72.96	8828.00			
	Toplam	148					
Semptom Rahatsızlık İndeksi	Çalışmıyor	27	78.70	2125.00	1520.000	-0.564	.573
	Çalışıyor	121	73.56	8901.00			
	Toplam	148					
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Çalışmıyor	27	83.35	2250.50	1394.500	-1.187	.235
	Çalışıyor	121	72.52	8775.50			
	Toplam	148					
Belirti Toplamı İndeksi	Çalışmıyor	27	83.24	2247.50	1397.500	-1.172	.241
	Çalışıyor	121	72.55	8778.50			
	Toplam	148					

Tablo 44’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların babalarının iş durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi

sonucunda; Depresyon ($U=1379.500$; $z=-1.263$; $p=.207$), Anksiyete ($U=1414.500$; $z=-1.089$; $p=.276$) Olumsuz Benlik ($U=1364.500$; $z=-1.338$; $p=.181$) Somatizasyon ($U=1469.500$; $z=-0.817$; $p=.414$), Hostilite ($U=1447.000$; $z=-0.928$; $p=.353$), Semptom Rahatsızlık İndeksi ($U=1520.000$; $z=-0.564$; $p=.573$), Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($U=1394.500$; $z=-1.187$; $p=.235$) ve Belirti Toplamı İndeksi ($U=1397.500$; $z=-1.172$; $p=.241$) psikolojik semptom düzeyi puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

4.2.11. Suça sürüklenen çocukların evden kaçma/evi terk etme durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın on birinci alt problemi; *suça sürüklenen çocukların evden kaçma/evi terk etme durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?* olarak ifade edilmiştir.

Evden kaçma veya evi terk etme değişkeninin *evden kaçtı/terk etti* (n=22) kategorisi, parametrik istatistik koşullarından *bağımsız değişkenin her bir kategorisi için örneklem büyüklüğünün 30'un üzerinde olması* koşulunu (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların evden kaçma/evi terk etme değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları Tablo 45'te sunulmuştur.

Tablo 45

Suçta sürüklenen çocukların evden kaçma/evi terk etme değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Benlik Uyum Düzeyi	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Aile İlişkileri	Evden kaçmadı	126	70.52	8885.00	884.000**	-2.708	.007
	Evden kaçtı/terk etti	22	97.32	2141.00			
	Toplam	148					
Dürtü Kontrolü	Evden kaçmadı	126	72.98	9196.00	1195.000	-1.032	.302
	Evden kaçtı/terk etti	22	83.18	1830.00			
	Toplam	148					
Cinsel Tutumlar	Evden kaçmadı	126	75.85	9557.00	1216.000	-0.918	.358
	Evden kaçtı/terk etti	22	66.77	1469.00			
	Toplam	148					
Başetme Gücü	Evden kaçmadı	126	73.59	9272.50	1271.500	-.619	.536
	Evden kaçtı/terk etti	22	79.70	1753.50			
	Toplam	148					
Beden İmgesi	Evden kaçmadı	126	72.50	9135.00	1134.000	-1.361	.173
	Evden kaçtı/terk etti	22	85.95	1891.00			
	Toplam	148					
Duygusal Düzey	Evden kaçmadı	126	70.33	8862.00	861.000***	-2.833	.005
	Evden kaçtı/terk etti	22	98.36	2164.00			
	Toplam	148					
Çevre Uyumu	Evden kaçmadı	126	74.56	9394.50	1378.500	-0.040	.968
	Evden kaçtı/terk etti	22	74.16	1631.50			
	Toplam	148					
Meslek ve Eğitim Hedefleri	Evden kaçmadı	126	72.21	9098.50	1097.500	-1.560	.119
	Evden kaçtı/terk etti	22	87.61	1927.50			
	Toplam	148					
Sosyal İlişkiler	Evden kaçmadı	126	73.84	9304.00	1303.000	-0.448	.654
	Evden kaçtı/terk etti	22	78.27	1722.00			
	Toplam	148					
Ruh Sağlığı	Evden kaçmadı	126	72.72	9162.50	1161.500	-1.211	.226
	Evden kaçtı/terk etti	22	84.70	1863.50			
	Toplam	148					
** p<.01	***p<.005						

Tablo 45'te yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların evden kaçma/evi terk etme değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda;

A. Aile İlişkileri ($U=884.000$; $z=-2.708$; $p=.007$, $r=.223$) benlik uyum düzeyi puanları arasındaki fark istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı,

B. Duygusal Düzey ($U=1186.000$; $z=-2.224$; $p=.005$, $r=.233$) benlik uyum düzeyi puanları arasındaki fark istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ($p<.05$).

A.1. Aile İlişkileri benlik uyum düzeyinde; evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=70.52$), evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=97.32$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden; söz konusu farklılık evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Evden kaçma veya evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocukların, ailesine yönelik duyguları ve yaşadığı evin atmosferi ile ilgili olarak; evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

B.1. Duygusal Düzey benlik uyum düzeyinde; evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=70.33$), evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=98.36$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden; söz konusu farklılık evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Evden kaçma veya evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocukların, kendi psikolojik yapısı içindeki duygusal uyumunda; evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 45’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların evden kaçma/evi terk etme değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan non-parametrik Mann Whitney- U Testi sonucunda; Dürtü Kontrolü ($U=1195.000$; $z=-1.032$; $p=.302$), Cinsel Tutumlar ($U=1216.000$; $z=-0.918$; $p=.358$), Başetme Gücü ($U=1271.500$; $z=-0.619$; $p=.536$), Beden İmgesi ($U=1134.000$; $z=-1.361$; $p=.173$), Çevre Uyumlu ($U=1378.500$; $z=-0.040$; $p=.968$), Meslek ve Eğitim Hedefleri ($U=1097.500$; $z=-1.560$; $p=.119$), Sosyal İlişkiler ($U=1303.000$; $z=-0.448$; $p=.654$) ve Ruh Sağlığı ($U=1161.500$; $z=-1.211$; $p=.226$) puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların evden kaçma/evi terk etme değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney- U Testi sonuçları Tablo 46’da sunulmuştur.

Tablo 46

Suça sürüklenen çocukların evden kaçma/evi terk etme değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Depresyon	Evden kaçmadı	126	70.60	8895.50	894.500**	-2.653	.008
	Evden kaçtı/terk etti	22	96.84	2130.50			
	Toplam	148					
Anksiyete	Evden kaçmadı	126	70.52	8886.00	885.000**	-2.705	.007
	Evden kaçtı/terk etti	22	97.27	2140.00			
	Toplam	148					
Olumsuz Benlik	Evden kaçmadı	126	71.93	9063.00	1062.000	-1.750	.080
	Evden kaçtı/terk etti	22	89.23	1963.00			
	Toplam	148					
Somatizasyon	Evden kaçmadı	126	72.60	9147.00	1146.000	-1.298	.194
	Evden kaçtı/terk etti	22	85.41	1879.00			
	Toplam	148					
Hostilite	Evden kaçmadı	126	71.56	9016.50	1015.500*	-2.001	.045
	Evden kaçtı/terk etti	22	91.34	2009.50			
	Toplam	148					
Semptom Rahatsızlık İndeksi	Evden kaçmadı	126	72.88	9182.50	1181.500	-1.103	.270
	Evden kaçtı/terk etti	22	83.80	1843.50			
	Toplam	148					
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Evden kaçmadı	126	71.18	8968.50	967.500*	-2.256	.024
	Evden kaçtı/terk etti	22	93.52	2057.50			
	Toplam	148					
Belirti Toplamı İndeksi	Evden kaçmadı	126	71.12	8960.50	959.500*	-2.300	.021
	Evden kaçtı/terk etti	22	93.89	2065.50			
	Toplam	148					

* $p < .05$ ** $p < .01$

Tablo 46’da yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların evden kaçma/evi terk etme değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda;

A. Depresyon ($U=894.500$; $z=-2.653$; $p=.008$; $r=.218$) psikolojik semptom puanları arasındaki fark istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı ($p<.01$),

B. Anksiyete ($U=885.000$; $z=-2.705$; $p=.007$; $r=.222$) psikolojik semptom puanları arasındaki fark istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı ($p<.01$),

C. Hostilite ($U=1015.500$; $z=-2.001$; $p=.045$; $r=.164$) psikolojik semptom puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı ($p<.05$),

D. Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($U=967.500$; $z=-2.256$; $p=.024$; $r=.185$) psikolojik semptom puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı ($p<.005$),

E. Belirti Toplamı İndeksi ($U=959.500$; $z=-2.300$; $p=.021$; $r=.185$) psikolojik semptom puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<.05$).

A.1. Depresyon psikolojik semptomlarında, evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=70.60$), evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=96.84$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Evden kaçma veya evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocukların yaşamla ilgili ilişkilerden kaçma, karamsarlık, motivasyon ve enerji azalması ile intihar ile ilgili düşüncelerinin; evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

B.1. Anksiyete psikolojik semptomlarında, evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=70.52$), evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=97.27$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Evden kaçma veya evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocukların ne olduğunu bilmediği bir tehdidi hissetmesinin neticesinde ortaya çıkan huzursuzluk ve endişe durumu ile ilgili semptomlarının; evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

C.1. Hostilite psikolojik semptomlarında, evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=71.56$), evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=91.34$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Evden kaçma veya evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocukların diğer kişilere zarar verme ya da eşyaları tahrip etme şeklindeki saldırgan davranışlarının; evden kaçmış veya evi terk etmiş

suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

D.1. Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi psikolojik semptomlarında, evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=71.18$), evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=93.52$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artmasına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Evden kaçma veya evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocukların kendisindeki ruhsal belirtilerden duyduğu sıkıntının; evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

E.1. Belirti Toplamı İndeksi psikolojik semptomlarında, evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=71.12$), evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=93.89$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artmasına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Evden kaçma veya evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenen çocukların kendisinde algıladığı değişik psikolojik belirtilerin; evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 46'da yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların evden kaçma/evi terk etme değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda; Olumsuz Benlik ($U=1062.000$; $z=-1.750$; $p=.080$), Somatizasyon ($U=1146.000$; $z=-1.298$; $p=.194$) ve Semptom Rahatsızlık İndeksi ($U=1181.500$; $z=-1.103$; $p=.270$) psikolojik semptom düzeyi puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

4.2.12. Suça sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsüne göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın on ikinci alt problemi; *suça sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsüne göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?* olarak ifade edilmiştir.

Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin *normallik varsayımı koşulunu* karşılayan Aile İlişkileri, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Cinsel Tutumlar, Çevre Uyumu, Duygusal Düzey, Dürtü Kontrolü, Ruh Sağlığı ve Sosyal İlişkiler alt ölçek puanlarının, çalışma durumu değişkenine göre, anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek için; Bağımsız Örneklem *t* Testi uygulanmıştır. Meslek ve Eğitim Hedefleri ($z=.722$; $p<.05$) alt ölçeği ise *normallik varsayımı koşulunu* (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Mann Whitney-*U* Testi uygulanmıştır.

Kısa Semptom Envanterinin *normallik varsayımı koşulunu* karşılayan Hostilite, Belirti Toplamı İndeksi, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ve Semptom Rahatsızlık İndeksi alt ölçek puanlarının, çalışma durumu değişkenine göre, anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek için; Bağımsız Örneklem *t* Testi uygulanmıştır. Depresyon ($z=1.598$; $p<.05$), Anksiyete ($z=1.662$; $p<.05$), Olumsuz Benlik ($z=1.566$; $p<.05$) ve Somatizasyon ($z=1.814$; $p<.05$) alt ölçekleri *normallik varsayımı koşulunu* (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Mann Whitney-*U* Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsü değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem *t* Testi sonuçları Tablo 47’de ve Mann Whitney-*U* Testi sonuçları Tablo 48’de sunulmuştur.

Tablo 47

Suçta sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsü değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	Sh_x	t Testi		
						t	Sd	p
Aile İlişkileri	Şiddet öyküsü yok	62	47.05	11.719	1.488	-1.167	146	.245
	Şiddet öyküsü var	86	49.38	12.225	1.318			
Dürtü Kontrolü	Şiddet öyküsü yok	62	19.94	6.161	0.782	-1.121	146	.264
	Şiddet öyküsü var	86	21.05	5.790	0.624			
Cinsel Tutumlar	Şiddet öyküsü yok	62	28.68	5.895	0.749	0.497	146	.620
	Şiddet öyküsü var	86	28.20	5.725	0.617			
Başetme Gücü	Şiddet öyküsü yok	62	12.37	4.538	0.576	0.061	146	.951
	Şiddet öyküsü var	86	12.33	4.404	0.475			
Beden İmgesi	Şiddet öyküsü yok	62	19.16	6.039	0.767	-1.158	146	.249
	Şiddet öyküsü var	86	20.44	7.035	0.759			
Duygusal Düzey	Şiddet öyküsü yok	62	21.69	8.571	1.089	-1.969	146	.051
	Şiddet öyküsü var	86	24.36	7.797	0.841			
Çevre Uyumu	Şiddet öyküsü yok	62	30.69	7.621	0.968	0.129	146	.897
	Şiddet öyküsü var	86	30.53	7.176	0.774			
Sosyal İlişkiler	Şiddet öyküsü yok	62	23.44	7.611	0.967	-1.408	146	.161
	Şiddet öyküsü var	86	25.17	7.263	0.783			
Ruh Sağlığı	Şiddet öyküsü yok	62	25.97	9.808	1.246	-1.679	146	.095
	Şiddet öyküsü var	86	28.57	8.917	0.962			

Tablo 47’de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsü değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonucunda; Aile İlişkileri ($t_{(146)}=-1.167$, $p=.245$), Dürtü Kontrolü ($t_{(146)}=-1.121$, $p=.264$), Cinsel Tutumlar ($t_{(146)}=0.497$, $p=.620$), Başetme Gücü ($t_{(146)}=0.061$, $p=.951$), Beden İmgesi ($t_{(146)}=-1.158$, $p=.249$), Duygusal Düzey ($t_{(146)}=-1.969$, $p=.051$), Çevre Uyumu ($t_{(146)}=-0.129$, $p=.897$), Sosyal İlişkiler ($t_{(146)}=-1.408$, $p=.161$) ve Ruh Sağlığı ($t_{(146)}=-1.679$, $p=.095$) benlik uyum düzeylerinde; grupların aritmetik ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlıolarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 48

Suça sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsü değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Meslek ve Eğitim Hedefleri	Şiddet öyküsü yok	62	72.64	4503.50	2550.500	-0.450	.653
	Şiddet öyküsü var	86	75.84	6522.50			
	Toplam	148					

Tablo 48’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsü değişkenine göre Meslek ve Eğitim Hedefleri benlik uyum düzeyi puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda; gruplar arasında ($U=2550.500$; $z=-0.450$; $p=.653$) istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 49

Suça sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsü değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	Sh_x	t Testi		
						t	Sd	p
Hostilite	Şiddet öyküsü yok	62	7.76	5.650	0.718	-1.740	146	.084
	Şiddet öyküsü var	86	9.38	5.576	0.601			
Semptom Rahatsızlık İndeksi	Şiddet öyküsü yok	62	1.88	0.756	0.096	-0.396	146	.693
	Şiddet öyküsü var	86	1.93	0.643	0.069			
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Şiddet öyküsü yok	62	0.80	0.590	0.075	-0.998	146	.320
	Şiddet öyküsü var	86	0.90	0.626	0.067			
Belirti Toplamı İndeksi	Şiddet öyküsü yok	62	21.13	13.675	1.737	-1.272	146	.205
	Şiddet öyküsü var	86	23.98	13.269	2.000			

Tablo 49’da yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsü değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonucunda; Hostilite ($t_{(146)}=-1.740$, $p=.084$), Semptom Rahatsızlık İndeksi ($t_{(146)}=-0.396$, $p=.693$), Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($t_{(146)}=-0.998$, $p=.320$) ve Belirti Toplamı İndeksi ($t_{(146)}=-1.272$, $p=.205$)

psikolojik semptomlarında, grupların aritmetik ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 50

Suçta sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsü değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Depresyon	Şiddet öyküsü yok	62	72.30	4482.50	2529.500	-0.531	.595
	Şiddet öyküsü var	86	76.09	6543.50			
	Toplam	148					
Anksiyete	Şiddet öyküsü yok	62	71.18	4413.00	2460.000	-0.802	.423
	Şiddet öyküsü var	86	76.90	6613.00			
	Toplam	148					
Olumsuz Benlik	Şiddet öyküsü yok	62	70.81	4390.00	2437.000	-0.892	.372
	Şiddet öyküsü var	86	77.16	6636.00			
	Toplam	148					
Somatizasyon	Şiddet öyküsü yok	62	71.69	4444.50	2491.500	-0.681	.496
	Şiddet öyküsü var	86	76.53	6581.50			
	Toplam	148					

Tablo 50’de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsü değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda; Depresyon ($U=2529.500$; $z=-0.531$; $p=.595$), Anksiyete ($U=2460.000$; $z=-0.802$; $p=.423$), Olumsuz Benlik ($U=2437.000$; $z=-0.892$; $p=.372$) ve Ruh Sağlığı ($U=2491.500$; $z=-0.681$; $p=.496$) psikolojik semptom düzeyi puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

4.2.13. Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın on üçüncü alt problemi; *suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?* olarak ifade edilmiştir.

Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin *normallik varsayımı koşulunu* karşılayan Aile İlişkileri, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Cinsel Tutumlar, Çevre Uyumu, Duygusal Düzey, Dürtü Kontrolü, Ruh Sağlığı ve Sosyal İlişkiler alt ölçek puanlarının, çalışma durumu değişkenine göre, anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek için; Bağımsız Örneklem *t* Testi uygulanmıştır. Meslek ve Eğitim Hedefleri ($z=.722$; $p<.05$) alt ölçeği ise *normallik varsayımı koşulunu* (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Mann Whitney-*U* Testi uygulanmıştır.

Kısa Semptom Envanterinin *normallik varsayımı koşulunu* karşılayan Hostilite, Belirti Toplamı İndeksi, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ve Semptom Rahatsızlık İndeksi alt ölçek puanlarının, çalışma durumu değişkenine göre, anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek için; Bağımsız Örneklem *t* Testi uygulanmıştır. Depresyon ($z=1.598$; $p<.05$), Anksiyete ($z=1.662$; $p<.05$), Olumsuz Benlik ($z=1.566$; $p<.05$) ve Somatizasyon ($z=1.814$; $p<.05$) alt ölçekleri *normallik varsayımı koşulunu* (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Mann Whitney-*U* Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem *t* Testi sonuçları Tablo 51’de ve Mann Whitney-*U* Testi sonuçları Tablo 52’de sunulmuştur.

Tablo 51

Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	Sh_x	t Testi		
						t	Sd	p
Aile İlişkileri	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	46.25	12.857	1.856	-1.517	146	.132
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	49.44	11.538	1.154			
Dürtü Kontrolü	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	20.54	5.604	0.809	-0.056	146	.956
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	20.60	6.141	0.614			
Cinsel Tutumlar	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	29.21	6.348	0.916	1.182	146	.239
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	28.01	5.480	0.548			
Başetme Gücü	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	12.27	4.504	0.650	-0.139	146	.889
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	12.38	4.440	0.444			
Beden İmgesi	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	18.50	6.260	0.904	-1.796	146	.075
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	20.58	6.748	0.675			
Duygusal Düzey	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	22.83	8.043	1.161	-0.420	146	.675
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	23.44	8.320	0.832			
Çevre Uyumu	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	29.85	7.871	1.136	-0.857	146	.393
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	30.96	7.085	0.709			
Sosyal İlişkiler	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	24.00	6.867	0.991	-0.504	146	.615
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	24.66	7.718	0.772			
Ruh Sağlığı	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	26.94	8.601	1.241	-0.487	146	.627
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	27.74	9.730	0.973			

Tablo 51’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonucunda; Aile İlişkileri ($t_{(146)} = -1.517$, $p = .132$), Dürtü Kontrolü ($t_{(146)} = -0.056$, $p = .956$),

Cinsel Tutumlar ($t_{(146)}=1.182, p=.239$), Başetme Gücü ($t_{(146)}=0.139, p=.889$), Beden İmgesi ($t_{(146)}=-1.796, p=.075$), Duygusal Düzey ($t_{(146)}=-0.420, p=.675$), Çevre Uyumunu ($t_{(146)}=-0.857, p=.393$), Sosyal İlişkiler ($t_{(146)}=-0.504, p=.615$) ve Ruh Sağlığı ($t_{(146)}=-0.487, p=.627$) benlik uyum düzeylerinde; grupların aritmetik ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 52

Suçta sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Meslek ve Eğitim Hedefleri	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	66.31	3183.00	2007.000	-1.615	.106
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	78.43	7843.00			
	Toplam	148					

Tablo 52’de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkenine göre Meslek ve Eğitim Hedefleri benlik uyum düzeyi puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda; gruplar arasında ($U=2007.000$; $z=-1.615$; $p=.106$) istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları Tablo 53’te ve Mann Whitney-U Testi sonuçları Tablo 54’te sunulmuştur.

Tablo 53

Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	Sh_x	t Testi		
						t	Sd	p
Hostilite	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	7.44	5.086	0.734	-1.906	146	.059
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	9.31	5.822	0.582			
Semptom Rahatsızlık İndeksi	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	1.82	0.681	0.098	-1.068	146	.287
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	1.95	0.695	0.069			
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	0.72	0.523	0.075	-2.007*	146	.047
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	0.93	0.641	0.064			
Belirti Toplamı İndeksi	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	19.13	11.249	1.624	-2.324*	146	.022
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	24.54	14.130	1.413			

* $p < .05$

Tablo 53'te yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonucunda;

A. Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi psikolojik semptomlarında, yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=0.72$, $ss=0.523$) ile yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=0.93$, $ss=0.641$) arasındaki fark ($t_{(146)}=-2.007$, $p=.047$, $d=.352$), istatistiksel olarak anlamlı ($p < .05$),

B. Belirti Toplamı İndeksi psikolojik semptomlarında, yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=19.13$, $ss=11.249$) ile yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=24.54$, $ss=14.130$) arasındaki fark ($t_{(146)}=-2.324$, $p=.022$, $d=.408$), istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$).

A.1. Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi psikolojik semptomlarında, yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=0.72$, $ss=0.523$), yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamasından ($\bar{x}=0.93$, $ss=0.641$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Yargılanan/sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenen çocukların kendisindeki ruhsal belirtilerden duyduğu sıkıntının; yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

B.1. Belirti Toplamı İndeksi psikolojik semptomlarında, yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=19.13$, $ss=11.249$), yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamasından ($\bar{x}=24.54$, $ss=14.130$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Yargılanan/sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenen çocukların kendisinde algıladığı değişik psikolojik belirtilerin; yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 53'te yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem *t* Testi sonucunda; Hostilite ($t_{(146)}=-1.740$, $p=.084$) ve Semptom Rahatsızlık İndeksi ($t_{(146)}=-0.396$, $p=.693$) psikolojik semptomlarında, grupların aritmetik ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 54

Suçta sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Depresyon	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	69.56	3339.00	2163.000	-0.972	.331
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	76.87	7687.00			
	Toplam	148					
Anksiyete	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	65.97	3166.50	1990.500	-1.680	.093
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	78.60	7859.50			
	Toplam	148					
Olumsuz Benlik	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	61.60	2957.00	1781.000*	-2.541	.011
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	80.69	8069.00			
	Toplam	148					
Somatizasyon	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı yok	48	64.34	3088.50	1912.500*	-2.004	.045
	Yargılanan/sabıkalı arkadaşı var	100	79.38	7937.50			
	Toplam	148					

* $p < .05$

Tablo 54'te yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda;

A. Olumsuz Benlik ($U=1781.000$; $z=-2.541$; $p=.011$; $r=.209$) psikolojik semptom puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı ($p < .05$),

B. Somatizasyon ($U=1912.500$; $z=-2.004$; $p=.045$; $r=.165$) psikolojik semptom puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$).

A.1. Olumsuz Benlik psikolojik semptomlarında; yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı bulunmayan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=61.60$), yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=80.69$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artmasına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık yargılanmış

veya sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Yargılanan/sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenen çocukların, kendini başkalarıyla karşılaştırdığında kişisel yetersizlik ve küçüklük duygularına kapılarak kendini küçük, başarısız, değersiz görmelerinin ve suçluluk duyguları ile ilgili semptomlarının; yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

B.1. Somatizasyon psikolojik semptomlarında; yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=64.34$), yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=79.38$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Yargılanan/sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenen çocukların, Kalp, damar, mide, bağırsak, solunum sistemi ve diğer sistemlerdeki fonksiyon bozuklukları ile ilgili semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının; yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 54'te yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda; Depresyon ($U=2163.000$; $z=-0.972$; $p=.331$) ve Anksiyete ($U=1990.500$; $z=-1.680$; $p=.093$) psikolojik semptom düzeyi puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

4.2.14. Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın on dördüncü alt problemi; *suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?* olarak ifade edilmiştir.

Yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması değişkeninin *yargılanan/sabıkalı akraba var* (n=15) kategorisi, parametrik istatistik koşullarından *bağımsız değişkenin her bir kategorisi için örneklem büyüklüğünün 30'un üzerinde olması* koşulunu (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları Tablo 55'te sunulmuştur.

Tablo 55

Suçta sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Benlik Uyum Düzeyi	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Aile İlişkileri	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	71.64	9527.50	616.500*	-2.423	.015
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	99.90	1498.50			
	Toplam	148					
Dürtü Kontrolü	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	75.59	10053.00	853.000	-0.920	.358
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	64.87	973.00			
	Toplam	148					
Cinsel Tutumlar	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	75.48	10038.50	867.500	-0.828	.408
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	65.83	987.50			
	Toplam	148					
Başetme Gücü	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	74.20	9868.50	957.500	-0.255	.799
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	77.17	1157.50			
	Toplam	148					
Beden İmgesi	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	72.12	9591.50	680.500*	-2.019	.044
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	95.63	1434.50			
	Toplam	148					
Duygusal Düzey	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	72.56	9650.00	739.000	-1.644	.100
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	91.73	1376.00			
	Toplam	148					
Çevre Uyumu	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	75.94	10100.00	806.000	-1.218	.223
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	61.73	926.00			
	Toplam	148					
Meslek ve Eğitim Hedefleri	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	73.02	9711.50	800.500	-1.256	.209
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	87.63	1314.50			
	Toplam	148					

Tablo 55 (Devam)

Suçta sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Benlik Uyum Düzeyi	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Sosyal İlişkiler	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	73.84	9304.00	925.000	-0.461	.645
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	78.27	1722.00			
	Toplam	148					
Ruh Sağlığı	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	72.72	9162.50	892.500	-0.668	.504
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	84.70	1863.50			
	Toplam	148					

* $p < .05$

Tablo 55'te yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların yargılanmış veya sabıkalı akrabasının olup olmaması değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda;

A. Aile İlişkileri ($U=616.500$; $z=-2.423$; $p=.015$, $r=.199$) benlik uyum düzeyi puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı,

B. Beden İmgesi ($U=680.500$; $z=-2.019$; $p=.044$, $r=.166$) benlik uyum düzeyi puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$).

A.1. Aile İlişkileri benlik uyum düzeyinde; yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=71.64$), yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suçta sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=99.90$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden; söz konusu farklılık yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suçta sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suçta sürüklenen çocukların, ailesine yönelik duyguları ve yaşadığı evin atmosferi ile ilgili olarak; yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suçta sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

B.1. Beden İmgesi benlik uyum düzeyinde; yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=72.12$), yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=95.63$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden; söz konusu farklılık yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocukların, bedenine karşı duygu ve tutumlarında; yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 55’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan non-parametrik Mann Whitney-*U* Testi sonucunda; Dürtü Kontrolü ($U=853.000$; $z=-0.920$; $p=.358$), Cinsel Tutumlar ($U=867.500$; $z=-0.828$; $p=.408$), Başetme Gücü ($U=957.500$; $z=-0.255$; $p=.799$), Duygusal Düzey ($U=739.000$; $z=-1.644$; $p=.100$), Çevre Uyum ($U=806.000$; $z=-1.218$; $p=.223$), Meslek ve Eğitim Hedefleri ($U=800.500$; $z=-1.256$; $p=.209$), Sosyal İlişkiler ($U=925.000$; $z=-0.461$; $p=.645$) ve Ruh Sağlığı ($U=892.500$; $z=-0.668$; $p=.504$) puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-*U* Testi sonuçları Tablo 56’da sunulmuştur.

Tablo 56

Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Depresyon	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	72.99	9708.00	797.000	-1.276	.202
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	87.87	1318.00			
	Toplam	148					
Anksiyete	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	71.49	9508.00	597.000*	-2.549	.011
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	101.20	1518.00			
	Toplam	148					
Olumsuz Benlik	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	71.23	9473.00	562.000***	-2.773	.006
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	103.53	1553.00			
	Toplam	148					
Somatizasyon	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	74.00	9841.50	930.500	-0.427	.669
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	78.97	1184.50			
	Toplam	148					
Hostilite	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	70.92	9432.00	521.000***	-3.034	.002
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	106.27	1594.00			
	Toplam	148					
Semptom Rahatsızlık İndeksi	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	71.57	9519.00	608.000*	-2.476	.013
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	100.47	1507.00			
	Toplam	148					
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	71.89	9561.50	650.500*	-2.205	.027
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	97.63	1464.50			
	Toplam	148					
Belirti Toplamı İndeksi	Yargılanan/sabıkalı akraba yok	133	72.26	9611.00	700.000	-1.891	.059
	Yargılanan/sabıkalı akraba var	15	94.33	1415.00			
	Toplam	148					

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .005$

Tablo 56'da yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir

şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-*U* Testi sonucunda;

A. Anksiyete ($U=597.000$; $z=-2.549$; $p=.011$; $r=.210$) psikolojik semptom puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı ($p<.05$),

B. Olumsuz Benlik ($U=562.000$; $z=-2.773$; $p=.006$; $r=.228$) psikolojik semptom puanları arasındaki fark istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı ($p<.01$),

C. Hostilite ($U=521.000$; $z=-3.034$; $p=.002$; $r=.249$) psikolojik semptom puanları arasındaki fark istatistiksel olarak çok yüksek düzeyde anlamlı ($p<.005$),

D. Semptom Rahatsızlık İndeksi ($U=608.000$; $z=-2.476$; $p=.013$; $r=.204$) psikolojik semptom puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı ($p<.05$),

E. Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($U=608.000$; $z=-2.205$; $p=.027$; $r=.181$) psikolojik semptom puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<.05$).

A.1. Anksiyete psikolojik semptomlarında, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=71.49$), yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=101.20$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocukların ne olduğunu bilmediği bir tehdidi hissetmesinin neticesinde ortaya çıkan huzursuzluk ve endişe durumu ile ilgili semptomlarının; yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

B.1. Olumsuz Benlik psikolojik semptomlarında, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=71.23$), yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=103.53$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocukların kendini başkalarıyla karşılaştırdığında kişisel yetersizlik ve küçüklük

duygularına kapılarak kendini küçük, başarısız, değersiz görmelerinin ve suçluluk duyguları ile ilgili semptomlarının; yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

C.1. Hostilite psikolojik semptomlarında, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=70.92$), yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=106.27$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocukların diğer kişilere zarar verme ya da eşyaları tahrip etme şeklindeki saldırgan davranışlarının; yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

D.1. Semptom Rahatsızlık İndeksi psikolojik semptomlarında, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=71.57$), yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=100.47$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocukların kendisinde var olan belirtilerden duyduğu ortalama sıkıntının; yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

E.1. Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi psikolojik semptomlarında, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=71.89$), yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=97.63$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenen çocukların kendisindeki ruhsal belirtilerden duyduğu sıkıntının; yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 56’da yer alan verilere göre; suç a s ur uklenen çocukların yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-*U* Testi sonucunda; Depresyon ($U=797.000$; $z=-1.276$; $p=.202$), Somatizasyon ($U=930.500$; $z=-0.427$; $p=.669$) ve Belirti Toplamı İndeksi ($U=700.000$; $z=-1.891$; $p=.059$) psikolojik semptom düzeyi puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

4.2.15. Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın on beşinci alt problemi; *suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?* olarak ifade edilmiştir.

Yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması değişkeninin *yargılanan/sabıkalı aile üyesi var* (n=28) kategorisi, parametrik istatistik koşullarından *bağımsız değişkenin her bir kategorisi için örneklem büyüklüğünün 30'un üzerinde olması* koşulunu (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları Tablo 57'de sunulmuştur.

Tablo 57

Suçta sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Benlik Uyum Düzeyi	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Aile İlişkileri	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	72.76	8731.50	1471.500	-1.022	.307
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	81.95	2294.50			
	Toplam	148					
Dürtü Kontrolü	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	73.78	8854.00	1594.000	-0.422	.673
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	77.57	2172.00			
	Toplam	148					
Cinsel Tutumlar	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	74.73	8967.00	1653.000	-0.132	.895
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	73.54	2059.00			
	Toplam	148					
Başetme Gücü	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	74.66	8959.00	1661.000	-0.093	.926
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	73.82	2067.00			
	Toplam	148					
Beden İmgesi	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	73.68	8841.00	1581.000	-0.486	.627
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	78.04	2185.00			
	Toplam	148					
Duygusal Düzey	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	75.01	9001.50	1618.500	-0.301	.763
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	72.30	2024.50			
	Toplam	148					
Çevre Uyumu	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	74.71	8965.50	1654.500	-0.125	.901
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	73.59	2060.50			
	Toplam	148					
Meslek ve Eğitim Hedefleri	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	74.21	8905.50	1645.500	-0.169	.865
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	75.73	2120.50			
	Toplam	148					

Tablo 57 (Devam)

Suçta sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Benlik Uyum Düzeyi	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Sosyal İlişkiler	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	72.76	8731.50	1596.000	-0.412	.681
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	81.95	2294.50			
	Toplam	148					
Ruh Sağlığı	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	73.78	8854.00	1596.500	-0.409	.682
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	77.57	2172.00			
	Toplam	148					

Tablo 57’de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda; Aile İlişkileri ($U=1471.500$; $z=-1.022$; $p=.307$), Dürtü Kontrolü ($U=1594.000$; $z=-0.422$; $p=.673$), Cinsel Tutumlar ($U=1653.000$; $z=-0.132$; $p=.895$), Başetme Gücü ($U=1661.000$; $z=-0.093$; $p=.926$), Beden İmgesi ($U=1581.000$; $z=-0.486$; $p=.627$), Duygusal Düzey ($U=1618.500$; $z=-0.301$; $p=.763$), Çevre Uyumunu ($U=1654.500$; $z=-0.125$; $p=.901$), Meslek ve Eğitim Hedefleri ($U=1645.500$; $z=-0.169$; $p=.865$), Sosyal İlişkiler ($U=1596.000$; $z=-0.412$; $p=.681$) ve Ruh Sağlığı ($U=1596.500$; $z=-0.409$; $p=.682$) puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları Tablo 58’de sunulmuştur.

Tablo 58

Suçta sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\Sigma_{sıra}$	U	z	p
Depresyon	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	73.06	8767.50	1507.500	-0.846	.398
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	80.66	2258.50			
	Toplam	148					
Anksiyete	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	72.60	8712.50	1452.500	-1.116	.265
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	82.63	2313.50			
	Toplam	148					
Olumsuz Benlik	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	71.69	8602.50	1342.500	-1.656	.098
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	86.55	2423.50			
	Toplam	148					
Somatizasyon	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	72.45	8694.00	1434.000	-1.209	.227
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	83.29	2332.00			
	Toplam	148					
Hostilite	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	72.96	8755.00	1495.000	-0.908	.364
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	81.11	2271.00			
	Toplam	148					
Semptom Rahatsızlık İndeksi	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	72.09	8651.00	1391.000	-1.415	.157
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	84.82	2375.00			
	Toplam	148					
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	72.35	8682.00	1422.000	-1.263	.206
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	83.71	2344.00			
	Toplam	148					
Belirti Toplamı İndeksi	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi yok	120	72.77	8732.50	1472.500	-1.017	.309
	Yargılanan/sabıkalı aile üyesi var	28	81.91	2293.50			
	Toplam	148					

Tablo 58'de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının anlamlı bir şekilde

farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda; Depresyon ($U=1507.500$; $z=-0.846$; $p=.398$), Anksiyete ($U=1452.500$; $z=-1.116$; $p=.265$), Olumsuz Benlik ($U=1342.500$; $z=-1.656$; $p=.098$), Somatizasyon ($U=1434.000$; $z=-1.209$; $p=.227$), Hostilite ($U=1495.000$; $z=-0.908$; $p=.364$), Semptom Rahatsızlık İndeksi ($U=1391.000$; $z=-1.415$; $p=.157$), Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($U=1422.000$; $z=-1.263$; $p=.206$) ve Belirti Toplamı İndeksi ($U=1472.500$; $z=-1.017$; $p=.309$) psikolojik semptom düzeyi puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

4.2.16. Suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın on altıncı alt problemi; *suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?* olarak ifade edilmiştir.

Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin *normallik varsayımı koşulunu* karşılayan Aile İlişkileri, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Cinsel Tutumlar, Çevre Uyumu, Duygusal Düzey, Dürtü Kontrolü, Ruh Sağlığı ve Sosyal İlişkiler alt ölçek puanlarının, mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla; Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Meslek ve Eğitim Hedefleri ($z=.722$; $p<.05$) alt ölçeği ise *normallik varsayımı koşulunu* (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır.

Kısa Semptom Envanterinin *normallik varsayımı koşulunu* karşılayan Hostilite, Belirti Toplamı İndeksi, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ve Semptom Rahatsızlık İndeksi alt ölçek puanlarının, mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla; Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Depresyon ($z=1.598$; $p<.05$), Anksiyete ($z=1.662$; $p<.05$), Olumsuz Benlik ($z=1.566$; $p<.05$) ve Somatizasyon ($z=1.814$; $p<.05$) alt ölçekleri *normallik varsayımı koşulunu* (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; non-parametrik istatistik tekniklerinden Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 59'da ve Kruskal Wallis-H sonuçları Tablo 61'de sunulmuştur.

Tablo 59

Suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları

<i>f</i> , $\bar{x}$ ve ss Değerleri					ANOVA sonuçları					
<i>Puan</i>	<i>Grup</i>	<i>n</i>	$\bar{x}$	ss	<i>Var. K.</i>	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Aile İlişkileri	Hakkında açılmış başka dava yok	59	47.24	12.574	G. Arası	379.043	2	189.521	1.315	.272
	Hakkında açılmış iki dava var	48	47.65	11.449	G. İçi	20898.633	145	144.129		
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	50.98	11.797	Toplam	21277.676	147			
	Toplam	148	48.41	12.031						
Dürtü Kontrolü	Hakkında açılmış başka dava yok	59	18.98	5.585	G. Arası	302.036	2	151.018	4.462*	.013
	Hakkında açılmış iki dava var	48	20.94	5.525	G. İçi	4907.991	145	33.848		
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	22.46	6.450	Toplam	5210.027	147			
	Toplam	148	20.58	5.953						
Cinsel Tutumlar	Hakkında açılmış başka dava yok	59	27.92	6.428	G. Arası	31.189	2	15.594	0.463	.630
	Hakkında açılmış iki dava var	48	28.44	5.878	G. İçi	4882.291	145	33.671		
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	29.05	4.642	Toplam	4913.480	147			
	Toplam	148	28.40	5.781						
Başetme Gücü	Hakkında açılmış başka dava yok	59	13.07	4.853	G. Arası	51.604	2	25.802	1.311	.273
	Hakkında açılmış iki dava var	48	11.81	4.246	G. İçi	2853.822	145	19.682		
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	11.93	4.002	Toplam	2905.426	147			
	Toplam	148	12.34	4.446						
Beden İmgesi	Hakkında açılmış başka dava yok	59	19.76	6.579	G. Arası	164.803	2	82.401	1.889	.155
	Hakkında açılmış iki dava var	48	18.75	6.194	G. İçi	6325.873	145	43.627		
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	21.46	7.093	Toplam	6490.676	147			
	Toplam	148	19.91	6.645						

Tablo 59 (Devam)

Suçta sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları

<i>f</i> , $\bar{x}$ ve ss Değerleri					ANOVA sonuçları					
<i>Puan</i>	<i>Grup</i>	<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>Var. K.</i>	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Duygusal Düzy	Hakkında açılmış başka dava yok	59	22.37	8.105	G. Arası	159.390	2	79.695	1.186	.308
	Hakkında açılmış iki dava var	48	22.92	7.817	G. İçi	9745.854	145	67.213		
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	24.88	8.753	Toplam	9905.243	147			
	Toplam	148	23.24	8.209						
Çevre Uyumu	Hakkında açılmış başka dava yok	59	31.24	7.384	G. Arası	49.357	2	24.678	0.455	.636
	Hakkında açılmış iki dava var	48	29.88	6.884	G. İçi	7872.123	145	54.291		
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	30.54	7.877	Toplam	7921.480	147			
	Toplam	148	30.60	7.341						
Sosyal İlişkiler	Hakkında açılmış başka dava yok	59	23.97	6.578	G. Arası	90.231	2	45.115	0.814	.445
	Hakkında açılmış iki dava var	48	23.96	7.554	G. İçi	8036.337	145	55.423		
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	25.71	8.433	Toplam	8126.568	147			
	Toplam	148	24.45	7.435						
Ruh Sağlığı	Hakkında açılmış başka dava yok	59	25.44	8.559	G. Arası	559.586	2	279.793	3.295*	.040
	Hakkında açılmış iki dava var	48	27.63	9.190	G. İçi	12311.353	145	84.906		
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	30.24	10.116	Toplam	12870.939	147			
	Toplam	148	27.48	9.357						

Tablo 59'da yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri aritmetik ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda;

A. Dürtü Kontrolü ($F_{(2, 145)}=4.462$; $p=.013$, $\eta^2=.058$) benlik uyum düzeyinde gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı ($p<.05$),

B. Ruh Sağlığı ($F_{(2, 145)}=3.295$; $p=.040$, $\eta^2=.043$) benlik uyum düzeyinde gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<.05$).

Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir. ANOVA sonrası hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu saptanmıştır (Dürtü Kontrolü $LF=0.822$; $p=.442$, Ruh Sağlığı $LF=0.345$; $p=.709$). Varyansların homojen dağıldığı görüldükten sonra ortalamalar arasındaki farkın hangi ölçüm çiftleri arasında olduğunu belirlemek için gruplardaki örneklem sayısının eşitliği ilkesini gerektirmeyen Bonferroni çoklu karşılaştırma tekniği kullanılmıştır.

Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyi puanlarının suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni Testi çoklu karşılaştırma analizi sonuçları Tablo 60'ta sunulmuştur.

Tablo 60

Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyi puanlarının suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni Testi sonuçları

Gruplar (i)		Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
Dürtü Kontrolü	Hakkında açılmış başka dava yok	Hakkında açılmış iki dava var	-1.954	1.131	.258
		Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	-3.480*	1.183	.011
	Hakkında açılmış iki dava var	Hakkında açılmış başka dava yok	1.954	1.131	.258
		Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	-1.526	1.237	.658
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	Hakkında açılmış başka dava yok	3.480*	1.183	.011
		Hakkında açılmış iki dava var	1.526	1.237	.658

* $p<.05$

Tablo 60'ta yer alan verilere göre; post-hoc Bonferroni Testi sonucunda;

A.1. Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyinde hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar grubu ile hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklar grubu arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<.05$).

Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=18.98$, $ss=5.585$), hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamasından daha ($\bar{x}=22.46$, $ss=6.450$) düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden; söz konusu farklılık hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocukların egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında; hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Ruh Sağlığı benlik uyum düzeyi puanlarının suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni Testi çoklu karşılaştırma analizi sonuçları Tablo 60'ta sunulmuştur.

Tablo 61

Ruh Sağlığı benlik uyum düzeyi puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni Testi sonuçları

Gruplar (i)		Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
Ruh Sağlığı	Hakkında açılmış başka dava yok	Hakkında açılmış iki dava var	-2.184	1.791	.674
		Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	-4.803*	1.873	.034
	Hakkında açılmış iki dava var	Hakkında açılmış başka dava yok	2.184	1.791	.674
		Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	-2.619	1.960	.550
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	Hakkında açılmış başka dava yok	4.803*	1.873	.034

* $p < .05$

Tablo 61'de yer alan verilere göre; Ruh Sağlığı benlik uyum düzeyi puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan post-hoc Bonferroni Testi sonucunda;

B.1 Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar grubu ile hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklar grubu arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$). Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=44.83$, $ss=10.329$), hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamasından daha ($\bar{x}=51.85$, $ss=10.753$) düşüktür. Benlik uyum düzeyi

puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden; söz konusu farklılık hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocukların, açık psikopatoloji belirtilerinin; hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 59'da yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri aritmetik ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda; Aile İlişkileri ($F_{(2, 145)}=1.315; p=.272$), Cinsel Tutumlar ($F_{(2, 145)}=0.463; p=.630$), Başetme Gücü ($F_{(2, 145)}=1.311; p=.273$), Beden İmgesi ($F_{(2, 145)}=1.889; p=.155$), Duygusal Düzey ($F_{(2, 145)}=1.186; p=.308$), Çevre Uyumu ($F_{(2, 145)}=0.455; p=.636$) ve Sosyal İlişkiler ($F_{(2, 145)}=0.814; p=.445$) puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H sonuçları Tablo 62'de sunulmuştur.

Tablo 62

Suçta sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
	Hakkında açılmış başka dava yok	59	75.76			
Meslek ve Eğitim Hedefleri	Hakkında açılmış iki dava var	48	69.45			
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	77.67	0.868	2	.648
	Toplam	148				

Tablo 62’de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre benlik uyum düzeyleri sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Meslek ve Eğitim Hedefleri ($\chi^2=0.868$; $sd=2$; $p=.648$) benlik uyum düzeyinde, gruplarının sıralamalar ortalamaları puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 63’te ve Kruskal Wallis-H sonuçları Tablo 67’de sunulmuştur.

Tablo 63

Suçta sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları

<i>f</i> , $\bar{x}$ ve ss Değerleri					ANOVA sonuçları					
<i>Puan</i>	<i>Grup</i>	<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>Var. K.</i>	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Hostilite	Hakkında açılmış başka dava yok	59	1.10	0.774	G. Arası	5.035	2	2.518	4.027*	.020
	Hakkında açılmış iki dava var	48	1.17	0.813	G. İçi	90.666	145	0.625		
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	1.54	0.788	Toplam	95.701	147			
	Toplam	148	1.24	0.807						
Semptom Rahatsızlık İndeksi	Hakkında açılmış başka dava yok	59	1.78	0.676	G. Arası	1.667	2	0.834	1.766	.175
	Hakkında açılmış iki dava var	48	1.97	0.790	G. İçi	68.455	145	0.472		
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	2.03	0.562	Toplam	70.122	147			
	Toplam	148	1.91	0.691						
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Hakkında açılmış başka dava yok	59	0.68	0.510	G. Arası	6.373	2	3.187	9.517**	.000
	Hakkında açılmış iki dava var	48	0.81	0.629	G. İçi	48.553	145	0.335		
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	1.18	0.610	Toplam	54.926	147			
	Toplam	148	0.86	0.611						
Belirti Toplamı İndeksi	Hakkında açılmış başka dava yok	59	18.63	11.712	G. Arası	3412.817	2	1706.409	10.641**	.000
	Hakkında açılmış iki dava var	48	21.48	12.831	G. İçi	23252.264	145	160.360		
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	30.29	13.746	Toplam	26665.081	147			
	Toplam	148	22.78	13.468						

* $p < .05$ ** $p < .001$

Tablo 63'te yer alan verilere göre; suçta sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanları aritmetik ortalamalarının anlamlı bir farklılık anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda;

A. Hostilite ($F_{(2, 145)}=4.027$; $p=.020$, $\eta^2=.053$) psikolojik semptom puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı ($p<.005$),

B. Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($F_{(2, 145)}=9.517$; $p=.000$, $\eta^2=.116$) psikolojik semptom puanları arasındaki fark istatistiksel olarak çok yüksek düzeyde anlamlı ($p<.001$),

C. Belirti Toplamı İndeksi ($F_{(2, 145)}=10.641$; $p=.000$, $\eta^2=.128$) psikolojik semptom puanları arasındaki fark istatistiksel olarak çok yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ($p<.001$).

Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir. ANOVA sonrası hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu saptanmıştır (Hostilite $LF=0.162$; $p=.851$, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi $LF=1.250$; $p=.290$, Belirti Toplamı İndeksi $LF=0.862$; $p=.425$). Varyansların homojen dağıldığı görüldükten sonra ortalamalar arasındaki farkın hangi ölçüm çiftleri arasında olduğunu belirlemek için gruplardaki örneklem sayısının eşitliği ilkesini gerektirmeyen Bonferroni çoklu karşılaştırma tekniği kullanılmıştır.

Hostilite puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni çoklu karşılaştırma analizi sonuçları Tablo 64'te sunulmuştur.

Tablo 64

Hostilite puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni Testi sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
Hostilite	Hakkında açılmış iki dava var	-0.075	0.154	1.000
	Hakkında açılmış başka dava yok			
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	-0.440*	0.161	.021
	Hakkında açılmış başka dava yok	0.075	0.154	1.000
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	-0.364	0.168	.096
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	0.440*	0.161	.021
	Hakkında açılmış iki dava var	0.364	0.168	.096

* $p<.05$

Tablo 64'te yer alan verilere göre; Hostilite puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan post-hoc Bonferroni Testi sonucunda;

A.1. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar grubu ile hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklar grubu arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<.05$). Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=1.10$, $ss=0.774$), hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamasından ($\bar{x}=1.54$, $ss=0.788$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocukların diğer kişilere zarar verme ya da eşyaları tahrip etme şeklindeki saldırgan davranışlarının; hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni çoklu karşılaştırma analizi sonuçları Tablo 65'te sunulmuştur.

Tablo 65

Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni Testi sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Hakkında açılmış iki dava var	-0.136	0.112	.689
	Hakkında açılmış başka dava yok			
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	-0.506*	0.118	.000
	Hakkında açılmış başka dava yok	0.136	0.112	.689
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	-0.371*	0.123	.009
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	0.506*	0.118	.000

* $p<.05$

Tablo 65'te yer alan verilere göre; Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan post-hoc Bonferroni Testi sonucunda;

B.1. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar grubu ile hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklar grubu arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı ($p<.05$),

B.2. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocuklar grubu ile hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklar grubu arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<.05$).

B.1.a. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=0.68$, $ss=0.510$), hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamasından ($\bar{x}=1.18$, $ss=0.610$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışı ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocukların kendisindeki ruhsal belirtilerden duyduğu sıkıntının; hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

B.2.a. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=0.81$, $ss=0.629$), hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamasından ($\bar{x}=1.18$, $ss=0.610$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışı ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocukların kendisindeki ruhsal belirtilerden duyduğu sıkıntının; hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

Belirti Toplamı İndeksi puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni çoklu karşılaştırma analizi sonuçları Tablo 66'da sunulmuştur.

Tablo 66

Belirti Toplamı İndeksi puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Bonferroni Testi sonuçları

Gruplar (i)		Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
Belirti Toplamı İndeksi	Hakkında açılmış başka dava yok	Hakkında açılmış iki dava var	-2.852	2.461	.745
		Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	-11.666*	2.575	.000
	Hakkında açılmış iki dava var	Hakkında açılmış başka dava yok	2.852	2.461	.745
		Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	-8.814*	2.693	.004
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	Hakkında açılmış başka dava yok	11.666*	2.575	.000

* $p < .05$

Tablo 66'da yer alan verilere göre; Belirti Toplamı İndeksi puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan post-hoc Bonferroni Testi sonucunda;

C.1.Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar grubu ile hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklar grubu arasındaki fark istatistiksel olarak çok yüksek düzeyde anlamlı ($p < .001$),

C.2. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocuklar grubu ile hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklar grubu arasındaki fark istatistiksel olarak çok yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ($p < .005$).

C.1.a. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=18.63$, $ss=11.712$), hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamasından daha ($\bar{x}=30.29$, $ss=13.746$) düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocukların kendisinde algıladığı değişik psikolojik belirtilerin; hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

C.2.a. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyi puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=21.48$, $ss=12.831$), hakkında açılmış üç veya daha fazla

dava olan suça sürüklenen çocukların aritmetik ortalamasından ($\bar{x}=30.29$, $ss=13.746$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artmasına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocukların kendisindeki ruhsal belirtilerden duyduğu sıkıntının; hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

Tablo 63'te yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanları aritmetik ortalamalarının anlamlı bir farklılık anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda; Semptom Rahatsızlık İndeksi ($F(2, 145)=1.766$; $p=.175$) psikolojik semptom puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Tablo 67

Suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Depresyon	Hakkında açılmış başka dava yok	59	62.87	12.733*	2	.002
	Hakkında açılmış iki dava var	48	72.38			
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	93.72			
	Toplam	148				
Anksiyete	Hakkında açılmış başka dava yok	59	63.05	13.378**	2	.001
	Hakkında açılmış iki dava var	48	71.52			
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	94.46			
	Toplam	148				
Olumsuz Benlik	Hakkında açılmış başka dava yok	59	62.52	17.908**	2	.000
	Hakkında açılmış iki dava var	48	69.05			
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	98.12			
	Toplam	148				
Somatizasyon	Hakkında açılmış başka dava yok	59	61.10	22.230**	2	.000
	Hakkında açılmış iki dava var	48	68.54			
	Hakkında açılmış üç veya daha fazla dava var	41	100.76			
	Toplam	148				

* $p<.01$

** $p<.001$

Tablo 67’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumu değişkenine göre psikolojik semptom puanları sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda;

A. Depresyon ($\chi^2=12.733$; $sd=3$; $p=.002$) psikolojik semptomlarında; mükerrer suç durumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı ($p<.01$),

B. Anksiyete ($\chi^2=13.378$; $sd=2$; $p=.001$) psikolojik semptomlarında; mükerrer suç durumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak çok yüksek düzeyde anlamlı ($p<.001$),

C. Olumsuz Benlik ($\chi^2=17.908$; $sd=2$; $p=.000$) psikolojik semptomlarında; mükerrer suç durumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak çok yüksek düzeyde anlamlı ($p<.001$),

D. Somatizasyon ($\chi^2=22.230$; $sd=2$; $p=.000$) psikolojik semptomlarında; kardeş sayısı gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak çok yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ($p<.001$).

Normallik varsayımının karşılanmadığı veriler üzerinde, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirleyecek özel bir test tekniği bulunmadığı için; non-parametrik Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır.

A.1. Depresyon psikolojik semptom puanında, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda farklılığın;

A.1.a. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar grubu ile hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklar grubu arasında ($U=687.500$; $z=-3.664$; $p=.000$; $r=.366$),

A.1.b. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocuklar ile hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklar ($U=718.000$; $z=-2.192$; $p=.028$; $r=.232$) arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($p<.05$). Tablo 67’de yer alan verilere göre;

A.1.a.i. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=62.87$) hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen

çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=93.72$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocukların yaşamla ilgili ilişkilerden kaçma, karamsarlık, motivasyon ve enerji azalması ile intihar ile ilgili düşüncelerinin; hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

A.1.b.i. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=72.38$) hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=93.72$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocukların yaşamla ilgili ilişkilerden kaçma, karamsarlık, motivasyon ve enerji azalması ile intihar ile ilgili düşüncelerinin; hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

B.1. Anksiyete psikolojik semptom puanında, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda farklılığın;

B.1.a. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar grubu ile hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklar grubu arasında ($U=701.500$; $z=-3.567$; $p=.000$; $r=.357$),

B.1.b. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocuklar ile hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklar ($U=673.500$; $z=-2.561$; $p=.010$; $r=.271$) arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($p<.05$). Tablo 67’de yer alan verilere göre;

B.1.a.i. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=63.05$) hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=94.46$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça

sürüklenen çocukların ne olduğunu bilmediği bir tehdidi hissetmesinin neticesinde ortaya çıkan huzursuzluk ve endişe durumu ile ilgili semptomlarının; hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

B.1.b.i. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=71.52$) hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=94.46$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocukların ne olduğunu bilmediği bir tehdidi hissetmesinin neticesinde ortaya çıkan huzursuzluk ve endişe durumu ile ilgili semptomlarının; hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

C.1. Olumsuz Benlik psikolojik semptom puanında, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda farklılığın;

C.1.a. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar grubu ile hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklar grubu arasında ($U=635.500$; $z=-4.032$; $p=.000$; $r=.403$),

C.1.b. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocuklar ile hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklar ($U=589.500$; $z=-3.255$; $p=.001$; $r=.345$) arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($p<.05$). Tablo 67’de yer alan verilere göre;

C.1.a.i. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=62.52$) hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=98.12$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Hakkında açılmış başka dava olmayan sürüklenen çocukların kendini başkalarıyla karşılaştırdığında kişisel yetersizlik ve küçüklük duygularına kapılarak kendini küçük, başarısız, değersiz görmelerinin ve suçluluk duyguları ile ilgili semptomlarının; hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

C.1.b.i. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=69.05$) hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=98.12$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocukların kendini başkalarıyla karşılaştırdığında kişisel yetersizlik ve küçüklük duygularına kapılarak kendini küçük, başarısız, değersiz görmelerinin ve suçluluk duyguları ile ilgili semptomlarının; hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

D.1. Somatizasyon psikolojik semptom puanında, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda farklılığın;

D.1.a. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar grubu ile hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklar grubu arasında ($U=569.000$; $z=-4.504$; $p=.000$; $r=.450$),

D.1.a. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocuklar ile hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklar ($U=548.000$; $z=-3.597$; $p=.000$; $r=.381$) arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($p<.05$). Tablo 67’de yer alan verilere göre;

D.1.a.i. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=61.10$) hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=100.76$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenen çocukların Kalp, damar, mide, bağırsak, solunum sistemi ve diğer sistemlerdeki fonksiyon bozuklukları ile ilgili semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının; hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

D.1.b.i. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=68.54$) hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=100.76$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı

psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenen çocukların Kalp, damar, mide, bağırsak, solunum sistemi ve diğer sistemlerdeki fonksiyon bozuklukları ile ilgili semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının; hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü orta düzeydedir.

4.2.17. Suça sürüklenen çocukların suç türüne göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın on yedinci alt problemi; *suça sürüklenen çocukların suç türüne göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır?* olarak ifade edilmiştir.

Suç türü değişkeninin *kişilere karşı suçlar* (n=24) kategorisi, parametrik istatistik koşullarından *bağımsız değişkenin her bir kategorisi için örneklem büyüklüğünün 30'un üzerinde olması* koşulunu (Büyüköztürk ve ark., 2009; Eymen, 2007) karşılamadığından; Offer Benlik İmgesi Ölçeği ve Kısa Semptom Envanteri puanlarının analizinde non-parametrik istatistik tekniklerinden Kruskal Wallis-H Testi uygulanmıştır.

Suçta sürüklenen çocukların suç türü değişkenine göre benlik uyum düzeyleri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 68'de sunulmuştur.

Tablo 68

Suçla sürüklenen çocukların suç türü değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Aile İlişkileri	Asayiş ve diğer suçlar	59	71.41	1.346	2	.510	
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	74.03				
	Kişilere karşı suçlar	24	83.38				
	Toplam	148					
Dürtü Kontrolü	Asayiş ve diğer suçlar	59	63.13	6.975*	2	.031	Asayiş – Uyuşturucu Asayiş – Kişilere Karşı
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	81.48				
	Kişilere karşı suçlar	24	83.54				
	Toplam	148					
Cinsel Tutumlar	Asayiş ve diğer suçlar	59	71.40	0.592	2	.744	
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	77.32				
	Kişilere karşı suçlar	24	74.50				
	Toplam	148					
Başetme Gücü	Asayiş ve diğer suçlar	59	82.64	4.214	2	.122	
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	71.33				
	Kişilere karşı suçlar	24	63.08				
	Toplam	148					
Beden İmgesi	Asayiş ve diğer suçlar	59	76.00	0.762	2	.683	
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	71.30				
	Kişilere karşı suçlar	24	79.48				
	Toplam	148					
Duygusal Düzey	Asayiş ve diğer suçlar	59	70.24	2.288	2	.319	
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	74.16				
	Kişilere karşı suçlar	24	85.90				
	Toplam	148					

Tablo 68 (Devam)

Suça sürüklenen çocukların suç türü değişkenine göre benlik uyum düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Çevre Uyumu	Asayiş ve diğer suçlar	59	76.25	1.510	2	.470	
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	70.14				
	Kişilere karşı suçlar	24	82.00				
	Toplam	148					
Meslek ve Eğitim Hedefleri	Asayiş ve diğer suçlar	59	81.01	2.392	2	.302	
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	69.25				
	Kişilere karşı suçlar	24	72.73				
	Toplam	148					
Sosyal İlişkiler	Asayiş ve diğer suçlar	59	71.03	1.001	2	.606	
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	75.16				
	Kişilere karşı suçlar	24	81.25				
	Toplam	148					
Ruh Sağlığı	Asayiş ve diğer suçlar	59	65.71	4.175	2	.124	
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	80.91				
	Kişilere karşı suçlar	24	78.75				
	Toplam	148					

* $p < .05$

Tablo 68’de yer alan verilere göre; suçta sürüklenen suç türü değişkenine göre benlik uyum düzeyleri sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda;

A. Dürtü Kontrolü ($\chi^2=6.975$; $sd=2$; $p=.031$) benlik uyum düzeyinde ailelerinin algılanan gelir durumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$).

Normallik varsayımının karşılanmadığı veriler üzerinde, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirleyecek özel bir test tekniği bulunmadığı için; non-parametrik

Mann Whitney-*U* Testi uygulanmıştır. Dürtü Kontrolü ($\chi^2=6.975$; $sd=2$; $p=.031$) benlik uyum düzeyinde, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-*U* Testi sonucunda farklılığın;

A.1. Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar ile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçlarını işleyen sürüklenen çocuklar ($U=1452.500$; $z=-2.332$; $p=.020$; $r=.209$),

A.2. Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar ile kişilere karşı suçları işleyen sürüklenen çocuklar ($U=502.000$; $z=-2.073$; $p=.038$; $r=.228$) arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($p<.05$). Tablo 68’de yer alan verilere göre;

A.1.a. Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=63.13$), uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçlarını işleyen suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=81.48$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocukların egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçlarını işleyen suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

A.2.a. Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=63.13$), kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=83.54$) daha düşüktür. Benlik uyum düzeyi puanlarındaki azalma olumlu benlik düzeyindeki artışı gösterdiğinden söz konusu farklılık; asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocukların egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında; kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 65’de yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların suç türü değişkenine göre benlik uyum düzeyleri sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Aile İlişkileri ($\chi^2=1.346$; $sd=2$; $p=.510$), Cinsel Tutumlar ($\chi^2=0.592$; $sd=2$; $p=.744$), Başetme Gücü ($\chi^2=4.214$; $sd=2$; $p=.122$), Beden İmgesi ($\chi^2=0.762$; $sd=2$; $p=.683$), Duygusal Düzey ($\chi^2=2.288$; $sd=2$; $p=.319$), Çevre Uyumu ($\chi^2=1.510$; $sd=2$; $p=.470$), Meslek

ve Eğitim Hedefleri ($\chi^2=2.392$; $sd=2$; $p=.302$), Sosyal İlişkiler ($\chi^2=1.001$; $sd=2$; $p=.606$) ve Ruh Sağlığı ($\chi^2=4.175$; $sd=2$; $p=.214$) benlik uyum düzeylerinde, grupların sıralamalar ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

Suçta sürüklenen çocukların suç türü değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonuçları Tablo 69’da sunulmuştur.

Tablo 69

Suçla sürüklenen çocukların suç türü değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p	Anlamlı Fark
Depresyon	Asayiş ve diğer suçlar	59	65.31	6.056*	2	.048	<i>Asayiş – Kişilere Karşı</i>
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	77.18				
	Kişilere karşı suçlar	24	89.83				
	Toplam	148					
Anksiyete	Asayiş ve diğer suçlar	59	65.26	4.818	2	.090	
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	79.25				
	Kişilere karşı suçlar	24	84.33				
	Toplam	148					
Olumsuz Benlik	Asayiş ve diğer suçlar	59	64.78	6.018*	2	.049	<i>Asayiş – Kişilere Karşı</i>
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	78.25				
	Kişilere karşı suçlar	24	88.23				
	Toplam	148					
Somatizasyon	Asayiş ve diğer suçlar	59	63.42	6.870*	2	.032	<i>Asayiş – Uyuşturucu Asayiş – Kişilere Karşı</i>
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	80.44				
	Kişilere karşı suçlar	24	85.67				
	Toplam	148					
Hostilite	Asayiş ve diğer suçlar	59	69.11	1.890	2	.389	
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	76.48				
	Kişilere karşı suçlar	24	82.38				
	Toplam	148					
Semptom Rahatsızlık İndeksi	Asayiş ve diğer suçlar	59	67.70	5.289	2	.071	
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	74.37				
	Kişilere karşı suçlar	24	91.56				
	Toplam	148					

Tablo 69 (Devam)

Suça sürüklenen çocukların suç türü değişkenine göre psikolojik semptom puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi	Asayiş ve diğer suçlar	59	64.19	6.807*	2	.033	<i>Asayiş – Kişilere Karşı</i>
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	78.41				
	Kişilere karşı suçlar	24	89.27				
	Toplam	148					
Belirti Toplamı İndeksi	Asayiş ve diğer suçlar	59	64.56	5.337	2	.069	
	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	65	80.45				
	Kişilere karşı suçlar	24	82.83				
	Toplam	148					

* $p < .05$

Tablo 69’da yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların suç türü değişkenine göre psikolojik semptom puanları sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda;

A. Depresyon ($\chi^2=6.056$; $sd=2$; $p=.048$) psikolojik semptomlarında; suç türü gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı ($p < .05$),

B. Olumsuz Benlik ($\chi^2=6.18$; $sd=2$; $p=.049$) psikolojik semptomlarında; suç türü gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı ($p < .05$),

C. Somatizasyon ($\chi^2=6.870$; $sd=2$; $p=.032$) psikolojik semptomlarında; suç türü gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı ($p < .05$),

D. Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($\chi^2=6.807$; $sd=2$; $p=.033$) psikolojik semptomlarında; suç türü gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$).

Normallik varsayımının karşılanmadığı veriler üzerinde, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirleyecek özel bir test tekniği bulunmadığı için; non-parametrik Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır.

A.1. Depresyon ($x^2=6.056$; $sd=2$; $p=.048$) psikolojik semptom puanında, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda farklılığın;

Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar ile kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar ($U=465.000$; $z=-2.444$; $p=.015$; $r=.268$) arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($p<.05$).

Tablo 66'da yer alan verilere göre; asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=65.31$) kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=89.83$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocukların yaşamla ilgili ilişkilerden kaçma, karamsarlık, motivasyon ve enerji azalması ile intihar ile ilgili düşüncelerinin; kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

B.1. Olumsuz Benlik ($x^2=6.18$; $sd=2$; $p=.049$) psikolojik semptom puanında, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda farklılığın;

Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar ile kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar ($U=494.000$; $z=-2.154$; $p=.031$; $r=.236$) arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($p<.05$). Tablo 66'da yer alan verilere göre;

Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=64.78$) kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=88.23$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocukların kendini başkalarıyla karşılaştırdığında kişisel yetersizlik ve küçüklük duygularına kapılarak kendini küçük, başarısız, değersiz görmelerinin ve suçluluk duyguları ile ilgili semptomlarının; kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

C.1. Somatizasyon ($\chi^2=6.870$; $sd=2$; $p=.032$) psikolojik semptom puanında, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U Testi sonucunda farklılığın;

C.1.a. Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar ile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçlarını işleyen suça sürüklenen çocuklar ($U=1471.500$; $z=-2.240$; $p=.025$; $r=.201$) arasında ($p<.05$),

C.1.b. Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar ile kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar ($U=500.000$; $z=-2.100$; $p=.036$; $r=.231$) arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($p<.05$). Tablo 66’da yer alan verilere göre;

C.1.a.i. Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=63.42$) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçlarını işleyen suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=80.44$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocukların Kalp, damar, mide, bağırsak, solunum sistemi ve diğer sistemlerdeki fonksiyon bozuklukları ile ilgili semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçlarını işleyen suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

C.1.b.i. Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=63.42$) kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=85.67$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocukların Kalp, damar, mide, bağırsak, solunum sistemi ve diğer sistemlerdeki fonksiyon bozuklukları ile ilgili semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının; kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

D.1. Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ($\chi^2=6.807$; $sd=2$; $p=.033$) psikolojik semptom puanında, anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-*U* Testi sonucunda farklılığın;

Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar ile kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar ($U=474.000$; $z=-2.351$; $p=.019$; $r=.258$) arasında gerçekleştiği belirlenmiştir ($p<.05$). Tablo 66'da yer alan verilere göre;

Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocukların sıra ortalaması ($\bar{x}_{sıra}=64.19$) kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenen çocukların sıra ortalamasından ($\bar{x}_{sıra}=89.27$) daha düşüktür. Kısa Semptom Envanterinde puanların artışı psikolojik semptomların yoğunluğunun artışına ve ruhsal açıdan olumsuz bir duruma işaret ettiğinden; söz konusu farklılık asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocuklar lehine gerçekleşmiştir. Asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocukların kendisindeki ruhsal belirtilerden duyduğu sıkıntının; kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenen çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Tablo 66'da yer alan verilere göre; suça sürüklenen çocukların suç türü değişkenine göre psikolojik semptom puanları sıralamalar ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan non-parametrik Kruskal Wallis-H Testi sonucunda; Anksiyete ($\chi^2=4.818$; $sd=2$; $p=.090$), Hostilite ($\chi^2=1.890$; $sd=2$; $p=.389$), Semptom Rahatsızlık İndeksi ($\chi^2=5.289$; $sd=2$; $p=.071$), ve Belirti Toplamı İndeksi ($\chi^2=5.337$; $sd=2$; $p=.069$) psikolojik semptomlarında, grupların sıralamalar ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$).

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Çocukların, suça sürüklenmelerinde, olumsuz benlik uyum düzeylerinin veya psikolojik sorunlarının etkili olabileceği düşünüldüğünden; bu çalışmada bazı sosyodemografik değişkenlere göre suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları incelenmiştir. Literatürde suça sürüklenen çocuklarda tüm bu parametrelerin uygulandığı bir çalışma bulunamamıştır.

5.1.1. Suça sürüklenen çocuklara ilişkin sosyodemografik bulgularının tartışılması

Bu araştırma, 148 suça sürüklenen çocuk ile yürütülmüştür. Araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocuklara ilişkin genel bir profil çıkarıldığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Cinsiyete göre; araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların %91.9'u erkek (n=136) ve %8.1'i kızdır.

Türkiye genelinde güvenlik birimine getiren çocukların %84.38'ini, İzmir ilinde %81,03'ü erkek çocuklar oluşturmaktadır (TÜİK, 2018). Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistiklerine göre de 2019 yılında güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların %65.4'ü erkek, %34.6'sı ise kızdır (TÜİK, 2020a).

Literatürde yer alan çalışmalarda; çalışma bulgularıyla uyumlu şekilde, suç işleyen yetişkinler ve suça sürüklenen çocuklar arasında cinsiyet açısından oransal farklılık olduğu, erkeklerin kadınlara göre daha yüksek oranda suç işlediği görülmektedir. Akduman ve arkadaşlarının (2007) gerçekleştirdikleri çalışmada; suça karışan ergenlerin %81.6 'sının erkek olduğu görülmüştür. Balkaya ve Ceylan (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada liseye devam eden erkek öğrencilerin suç davranışı düzeylerinin kız öğrencilerinkine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bayındır ve arkadaşları (2007) suç isnat edilen çocukların %93'ünün ve Badanka Çelikten (2017) suça sürüklenmiş çocukların %91.8 erkek olduğunu belirtmişlerdir. A.Kurtuluş ve arkadaşlarının (2009) çalışmasında suç işlediği iddiası ile getirilen 12-15 yaşları arasındaki çocuklara ait veriler değerlendirilmiş ve çocukların %84.9'unun erkek olduğu görülmüştür. Akduman ve Baran (2010) çalışmalarında suça sürüklenen ergenlerin %79.6'sının erkek olduğunu belirtmiştir. Gezgin'in (2010) yaptığı çalışmada suça sürüklenen ergenlerin %76.9'u erkektir. İpek (2010) suç nedeniyle güvenlik birimine getirilen çocukların büyük bir oranla erkek olduklarını belirlemiştir. Z.Kaya'nın

(2011) madde kullanan çocuklar ile yaptığı çalışmada madde kullanan ergenlerin %88,7'sinin erkek olduğu bertilmektedir. M.Ayaz ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan çalışmada suça sürüklenen çocukların %86.3'ü erkek ve %13.7'si kızdır. Ferah (2013) tarafından yapılan çalışmada şiddet suçlarına sürüklenen ergenlerin %93.8'i erkektir. Suç istatistikleri verileri incelendiğinde; suça sürüklenme nedeniyle 2016 yılında Türkiye genelinde 108.675, İzmir İlinde 8862 çocuk güvenlik birimlerine getirilmiştir. Güneş'in (2019) suça sürüklenen çocuklar ile yaptığı çalışmada erkeklerin kızlara göre daha fazla suça sürüklendiği bulunmuştur. Göger (2020) suça sürüklenen çocukların benlik imgelerini incelediği çalışmada suça sürüklenen çocukların %89.6'sının erkek olduğunu bildirmektedir. Kayma ve Gökler (2021) suç davranışını incelemiş ve erkeklerin kadınlara göre daha yüksek oranda suç işlediklerini belirlemiştir. Kıvrak (2021) ise haklarında kamu hizmetinde çalışma kararı verilen yükümlülerin %90.7'sinin erkek olduğunu belirtmektedir.

Bu çalışmada literatür ile uyumlu olarak; erkek çocukların kızlara göre daha fazla suça sürüklendiği görülmüştür. Erkeklerin kadınlara oranla yasalarla daha fazla sorun yaşamasında, toplumsal faktörlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Geleneksel aile yapısı ve kabul gören toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle kadınlar; sosyal yaşantıda erkeklere göre daha pasif pozisyonda kalmaktadır. Sosyal yaşamda daha az yer almaları ve rollerinin sınırlı olmasının etkisiyle erkeklere oranla suç işlemeleri daha az sayıda olmaktadır. Kadının korunması gerektiği anlayışından hareketle kadınların suçtan uzak tutulması, suç oranı azlığını açıklayan bir başka neden olarak da belirtilebilir. Ayrıca yasal yaptırımlar nedeniyle de kadınların suç işlemeye daha az yöneldikleri söylenebilir. Sosyo-kültürel yapı, toplumsal cinsiyet rolleri, cinsiyete göre değişen ebeveyn tutumları, kız çocuklarının yetiştirilme biçimi, sosyal çevre konusundaki kısıtlılıklar kızlarda suça sürüklenme oranının düşüklüğünü açıklamaktadır.

Yaşa göre; araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların %1.4'ü (n=2) 14 yaşında, %6.8'i (n=10) 15 yaşında, %20.3'ü (n=30) 16 yaşında, %37.8'i (n=56) 17 yaşında ve %33.8'i (n=50) 18 yaşındadır. Çalışma kapsamındaki suça sürüklenen çocuklar arasında en büyük grubu 17 yaşındaki çocukların oluşturduğu görülmektedir.

Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistiklerine göre; 2013 yılında güvenlik birimlerine suç isnadı ile getirilen çocukların %25.29'u 12-14 yaş grubunda ve %70.17'i 15-17 yaş grubundadır (TÜİK, 2014b). 2019 yılında ise güvenlik birimlerine suç isnadı ile getirilen çocukların %25.2'si 12-14 yaş grubunda ve %50.1'i 15-17 yaş grubundadır (TÜİK, 2020a).

Literatürde yer alan çalışmalarda; suça sürüklenen çocuklarda yaşın artmasına paralel olarak suç işleme oranının da arttığı ve en çok 15-17 yaş grubunun suç işlediği görülmektedir. Kaya ve arkadaşları (2014) madde bağımlılığı bulunan ergenlerinin yaş ortalamasının 17 olduğunu bulmuşlardır. Akduman ve arkadaşlarının (2007) suça karışan ergenler ile yaptıkları çalışmada, en çok 15 yaş grubunun (%54.4) suça karıştığı belirlenmiştir. Seyhan (2008) tarafından yapılan çalışmada tutuklu/hükümlü çocukların %34.1'inin 17 yaşında ve %31.8'inin 18 yaşında olduğu görülmüştür. Kiremitçi (2008) ergenlerin suç işledikleri tarihte, %22,5'inin 15 yaşında, %25'inin 16 yaşında, %45'inin 17 yaşında ve %7,5'inin ise 18 yaşında olduklarını belirtmektedir. Güvenlik birimine suç işleme isnadı ile getirilen çocuklar ile yapılan çalışmada, suça sürüklenen çocuklar arasında en büyük grubun 13-15 yaş grubunun oluşturduğu görülmüştür (İpek, 2010). Z.Kaya'nın (2011) yaptığı çalışmada madde kullanan çocukların %37,1'ini 17 yaşındakilerin oluşturduğu görülmüştür. Börekçi (2012) çalışmasında, mükerrer suçlu çocukların çoğunluğunun 17-18 yaş grubunda olduğunu belirtmektedir. 2008 yılında mükerrer suç işleyen çocukların %67'si, 2010 yılında ise %70'i 15-17 yaş grubundadır. Ferah'ın (2013) çalışmasında şiddet suçuna sürüklenen ergenlerin suçu işlediklerindeki yaşları 13, 14 ve 15 yaşlarında yoğunlaşmaktadır. F.Kurtuluş (2013) suça sürüklenen erkek ergenler ile yaptığı çalışmada çocukların %35.4'ünün 17 yaşında olduğunu bulmuştur. Ergenlik dönemi boyunca ergenlerin özgürlüklerinin artmasına paralel olarak ebeveyn kontrolünün azaldığı (Balkaya ve Ceylan, 2007) ve akran etkisinin arttığı (Kaner, 2001b) belirtilmektedir. Güneş (2019) suça sürüklenme ve aileden algılanan sosyal desteğin ilişkisini ele aldığı çalışmada en çok 15-17 yaş aralığında suç işleme davranışı olduğunu, bulmuştur. Demir Yıldırım (2019) çocuk ağır ceza mahkemesinde yargılanan suça sürüklenen çocukların %76'sının 15-17 yaş grubunda olduğunu belirlemiştir. Erükçü Akbaş ve arkadaşları (2020) emniyet müdürlüğü çocuk bürosuna suç işleme nedeniyle getirilen çocukların ve %49.1'inin 17 yaşında ve %24.8'inin 16 yaşında olduğunu belirlemiştir. Göger (2020) çalışmasında suça sürüklenen çocukların %58.3'ünün 16-18 yaş aralığında olduğunu bulmuştur.

Bu çalışmada literatür ile uyumlu olarak; yaşların artmasına paralel olarak suça sürüklenen çocuk sayısının da artış gösterdiği bulunmuştur. Ergenlik döneminde çocuklar aileden uzaklaşarak sokağa ve arkadaş çevresine yönelmektedir. Olumsuz arkadaş grubunun ise suça sürüklenmede önemli bir rol oynadığı bilinmektedir (Demir Yıldırım, 2019). Çalışmada literatür ile uyumlu bir şekilde yaşların artmasına paralel olarak suça sürüklenen çocuk sayısının da artış göstermesi durumunun; ergenlik döneminde ebeveyn denetiminin azalmasından, ergenlerin evden uzaklaşarak dış ortamda daha fazla zaman geçirmesinden ve

akran grubuna kendini ispat etmek veya gruptan dışlanmamak amacıyla suç ortamlarıyla daha fazla temasa girmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Öğrenim durumuna göre; araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların %2'si (n=3) ilkokul mezunu, %1.4'ü (n=2) ortaokul öğrencisi, %43.2'si (n=64) ortaokul mezunu ve %53.4'ü (n=79) lise öğrencisidir.

Türkiye genelinde 2017 yılında suça sürüklenme nedeniyle hakkında işlem yapılan çocukların %2.19'u ilkokul mezunu, %40.63'ü lise öğrencisidir. İzmir ilinde ise 2017 yılında suça sürüklenme nedeniyle hakkında işlem yapılan çocukların %2.93'ü ilkokul mezunu ve %29.34'ü lise öğrencisidir (TÜİK, 2021a).

Çalışmada elde edilen eğitim düzeyinin artmasına paralel olarak suç oranının artması bulgusunun literatürdeki bazı çalışmalar ile uyuşmadığı görülmektedir. Bu çalışmalarda eğitim ile suç olgusunun ters orantılı olduğu, eğitim düzeyinin artması ile suç oranının azaldığı belirtilmektedir. Köknel'in (2001) yaptığı çalışmada suça karışan ergenlerin büyük çoğunluğu ilkokul düzeyinde öğrenime sahiptir. Kızmaz (2004) tarafından Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki cezaevlerinde bulunan 960 hükümlü ile gerçekleştirilen çalışmada suçluların çoğunluğunun düşük öğrenim düzeyinde olduğu görülmüştür. Akduman ve arkadaşları (2007) yaptıkları çalışmada suça karışan çocukların %42.1'inin öğrenci olduğunu belirlemişlerdir. Kiremitçi (2008) çalışmasında suç işleyen ergenlerin %25'inin okuma-yazma bilmediğini, %20'sinin ilköğretimden mezun olmadan öğrenimini bıraktığını, %35'inin ilköğretim mezunu olduğunu ve %15'inin lise öğrencisi olduğunu belirtmiştir. Seyhan (2008) tarafından yapılan çalışmada tutuklu/hükümlü ergenlerin %65.9'unun ilköğretim okulu mezunu olduğu görülmüştür. Atabay (2009) çalışmasında suça sürüklenen erkek ergenlerin %2'sinin okuma-yazma bilmediğini, %54'ünün ilköğretim mezunu olduğunu ve %44'ünün ise lise yaşıntısı olduğunu belirlemiştir. Gezg'in (2010) çalışmasında suça sürüklenen ergenlerin yarısından fazlasının eğitim yaşıntısına devam ettiği belirlenmiştir. İpek (2010) suç isnadı bulunan çocukların çoğunun okulu terk ettiklerini belirlemiştir. Börekçi (2012) mükerrer suç işleyen çocukların büyük bir çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğunu belirtmektedir. Kayma ve Gökler (2021) ise ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu olan çocukların orta ve lise eğitimine devam eden çocuklardan daha fazla suç işlediğini bulmuşlardır.

Eğitim ile suçun arasında negatif yönde ilişki bulunduğunu sunan çalışmaların yanında çalışma bulgularıyla uyumlu olarak eğitim düzeyinin artmasına paralel olarak suç oranının arttığı bulgusunu savunan çalışmalar da bulunmaktadır. Aksan (2013) çocukların suça sürüklenmelerinde kentsel mekanların etkisini incelediği çalışmasında suça sürüklenen

çocukların büyük çoğunluğunun lise ve dengi ortaöğretim kurumu öğrencisi olduklarını bulmuştur. Ünsal (2015) çocuk ve gençlik kapalı ceza infaz kurumundaki tutuklu veya hükümlü çocukların %10'unun okur-yazar olmadığını, %23.3'ünün ilkokul terk olduğunu, %26.7'sinin ilkokul mezunu ve %40'ının ortaokul mezunu olduğunu belirlemiştir. Şantaş (2019) her beş yılda bir yapılan Türkiye nüfus ve sağlık araştırmalarının içeriğinde yer alan eğitim düzeyleri verilerini incelemiştir. 1993 döneminden başlayarak beş araştırma dönemi verilerinde, dönemler itibariyle her iki cinsiyette de eğitim düzeyinin yükseldiğini belirlemiştir. Yüce (2019) çocuk mahkemelerinde yargılanan suça sürüklenen erkek çocukların %67'sinin ve kız çocukların %39.4'ünün lise öğrencisi olduğunu belirlemiştir. Erükçü Akbaş ve arkadaşları (2020) emniyet müdürlüğü çocuk bürosuna suç işleme nedeniyle getirilen çocukların %15.2'sinin ilkokul mezunu, %33.3'ünün ortaokul mezunu ve %39.4'ünün lise öğrencisi olduğunu belirlemişlerdir. Y.Dursun (2019) ise suça sürüklenen çocukların öğrenim durumu değişkenine göre aralarında anlamlı bir fark olmadığını bulmuştur.

Bazı çalışmalarda düzey ele alınmamış, öğrencilik ve akademik başarıya vurgu yapılmıştır. Ferah'ın (2013) çalışmasında şiddet suçlarına sürüklenen ergenlerin %54'ünün öğrenci olduğu ve örgün eğitime devam ettiği görülmüştür. Yamak (2019) suça sürüklenen çocukların yapılan adli tıp değerlendirmelerinde öğrenim yaşantısında sorun yaşayan çocukların daha fazla oranda suç işlediklerini belirlemiştir.

Literatürde eğitim düzeyinin artması ile suç oranının azaldığına ilişkin araştırmaların varlığı yanında çalışma bulgularını destekleyecek çalışmalar da bulunmaktadır. Literatürde suça sürüklenen çocuklar ile gerçekleştirilen çalışmaların yapıldığı yılların ilerlemesine paralel olarak üst öğrenime devam eden çocuk oranının arttığı görülmektedir (Ferah, 2013; Kiremitçi, 2008; Köknel, 2001). Benzer şekilde, resmi istatistik verileri de yıllar içinde suça sürüklenen çocukların öğrenim düzeyinin arttığını göstermektedir. Türkiye genelinde 2008 yılında suça sürüklenme nedeniyle hakkında işlem yapılan çocukların %2.97'si ilkokul mezunu iken, 2012 yılında bu oran %2.24'e ve 2017 yılında ise %2.19'a düşmüştür. 2008 yılında suça sürüklenme nedeniyle hakkında işlem yapılan çocukların %28.65'i lise öğrencisi iken, bu oran 2012 yılında %35.70'e ve 2017 yılında ise %40.63'e yükselmiştir. İzmir ilinde ise 2008 yılında suça sürüklenme nedeniyle hakkında işlem yapılan çocukların %4.23'ü ilkokul mezunu ve %18.32'si lise öğrencisi iken 2012 yılında %1.93'ü ilkokul mezunu ve %20.59'u lise öğrencisi ve 2017 yılında ise %2.93'ü ilkokul mezunu ve %29.34'ü lise öğrencisidir (TÜİK, 2021a).

Çalışmada elde edilen bulguyla uyumlu literatür çalışmalarının, son on yıllık dilimde gerçekleştirildiği görülmektedir. Eğitim düzeyinin artmasına paralel olarak suç oranının artması bulgusunun eğitim sistemindeki değişikliklerden kaynaklandığı düşünülmektedir. 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren de zorunlu eğitimin 8 yıldan 12 yıla çıkarılmıştır. Bu değişiklik ile 18 yaş altındaki tüm çocuklar örgün ya da yağın öğretim kurumlarıyla ilişkilendirilmiştir. Örgün eğitim kapsamındaki bir okula devam ederken devamsızlık, üst üste akademik başarısızlık, disiplin sorunları veya özel sebeplerle ilişkisi kesilen çocuklar, yasal değişiklik öncesinde öğrenci statüsünü kaybederken, değişiklik sonrasında yaygın eğitim kapsamındaki açık ortaokul veya açık liseye öğrenci olarak kaydedilmektedir. Ayrıca eğitim yaşantısını terk ederek, iş öğrenme amacıyla çalışma hayatına başlayan çocuklar, kalfalık ve ustalık belgeleri alma sürecinde, eski ismi çıraklık eğitim merkezi olan mesleki eğitim merkezlerinde kısıtlı sürelerde yüzyüze eğitim almaktadırlar. Bu merkezler ortaöğretim kurumu olarak nitelendirildiğinden, çırak olarak çalışan bu çocuklar da açık liseye öğrenci olarak kaydedilmektedirler. Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkartılması ve bu kapsamda gerçekleştirilen uygulamaların çalışmada elde edilen sonuçta etkili olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında sosyo-kültürel etkileşimler sonucu bireylerin farkındalıklarının artması, toplumda eğitime verilen önemin artması, iş bulma ve iş karşılığı alınan ücret konularında öğrenim düzeyi farklılığının artması, kalfalık, ustalık veya işyeri açma işlemlerinde standartlarının uygulanmasının; ebeveynleri, çocuklarının eğitimi ve okula devamları konusunda daha dikkatli ve özenli hale getirmesinin de dolaylı etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Bir işte çalışma durumuna göre; araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların %54.7'si (n=81) bir işte çalışıyor iken %45.3'ü (n=67) çalışmamaktadır.

Literatürdeki çalışmalarda çocukların çalışması ile suç olgusu arasında ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Kiremitçi (2008) tarafından yapılan çalışmada; hükümlü ergenlerin %82,5'inin cezaevine girmeden önce bir işte çalıştığı belirlenmiştir. İpek (2010) suç isnadı bulunan çocukların büyük bir çoğunluğunun çalışan çocuklar olduğunu belirtmektedir. Top (2010) kapalı ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu veya hükümlü suça sürüklenen çocukların %62.1'inin mahkumiyet öncesinde bir işte çalıştıklarını belirlemiştir. Bilgin'in (2012) araştırmasındaki bulgulara göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra suça sürüklenen çocukların oranı %8.8'dir. Ünsal (2015) tutuklu veya hükümlü çocukların %46.7sinin ceza infaz kurumuna girmelerinden önce düzensiz işlerde çalıştıklarını belirlemiştir. Demir Yıldırım (2019) çocuk ağır ceza mahkemesinde yargılanan suça sürüklenen çocukların

%55.2'sinin niteliksiz/düzensiz işlerde çalıştığını belirtmektedir. Duman (2019) çalışmasında suç işlemiş çocukların %52.9'unun çalıştığını belirlemiştir. Erükü Akbaş ve arkadaşları (2020) emniyet müdürlüğü çocuk bürosuna suç işleme nedeniyle getirilen çocukların %72.6'sının geçmişte ve %35.9'unun halihazırda bir işte çalıştığını belirtmektedirler.

Bu çalışmada literatür ile uyumlu olarak; suça sürüklenen çocukların yarısından fazlasının bir işte çalıştığı bulunmuştur. Zorlu yaşam olayları, işsizlik, yaşam koşullarının ağırlaşması, ihtiyaçların artması gibi ekonomik sebeplerle tüm bireylerin aile ekonomisine katkıda bulunma gerekliliği yaşanan bir gerçekliktir. Aile geçimine katkıda bulunma amacıyla çocukların çalışma yaşamına erken yaşta katılması sonucu suç unsurları ile temaslarının atmasının bu sonuçta etkili olduğu düşünülmektedir. Literatürde bu düşüncüyü destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Tekgöz Obuz (2019) danışmanlık tedbiri uygulanan suça sürüklenen çocukların okulu bırakarak sanayide, işletmede veya bir işyerinde çıraklık, garsonluk gibi işleri yaptıklarını belirtmektedir. Börekçi (2012) mükerrer suçlu çocuklar ile yaptığı çalışmada; annelerinin çalışmaması, babaların ise yarısının işsiz olması nedeniyle, çocuğun çalışma yaşantısına girdiğini veya para kazanmak için farklı yollara başvurduğunu vurgulamaktadır. Henüz öğrenim çağında bulunan bu çocuklar ailelerindeki ekonomik yetersizlikler nedeniyle, eğitim öğrenime devam etmek ve çocukluğunu yaşamak yerine çalışmak zorunda kalmakta, suç işleme riskleri artmakta ya da suça itilmektedirler (Ermiş, 2008; Göger, 2020). Çalışma yaşantısına giren çocukların yaşı ile uyumlu olamayan çevreyle teması (Duman, 2019), çalışma yaşamı içerisinde olumlu rol modellerden yoksun kalmaları, sokakta geçirilen kontrolsüz sürenin artmasına denene olmakta (Demir Yıldırım, 2019), sokakta geçirilen sürenin artmasına bağlı olarak olumsuz davranışlarda bulunma riski de artmakta (Çoban, 2012) sonuçta çocukların suça sürüklenmelerini kolaylaştırmaktadır.

Kardeş sayısına göre; araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların %13.5'i (n=20) tek çocuk, %23.6'sı (n=35) dört veya daha fazla kardeş, %28.4'ü (n=42) üç kardeş ve %34.5'i (n=51) iki kardeşdir.

Resmi istatistiklere göre ailelerin sahip olduğu çocuk sayısı son yıllarda azalma eğilimindedir. Türkiye Aile Yapısı Araştırması verilerine göre; 2011 yılında Türkiye genelinde, çocuk sahibi olan bireylerin yarısından fazlası iki ve üç çocuklu olup; %32'sinin iki çocuğu, %20'inin üç çocuğu bulunmaktadır. İzmir'de ise çocuk sahibi olan bireylerin %20,9'unun tek çocuğu, %43,6'sının iki çocuğu, %15,3'ünün üç çocuğu, %6'sının dört çocuğu, %2,7'sinin beş çocuğu ve %2,8'inin 6 veya daha fazla çocuğu vardır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014). Bir kadının doğurgan olduğu dönem boyunca doğurabileceği

ortalama çocuk sayısını gösteren toplam doğurganlık hızı 2001 yılında 2.38 iken 2019 yılında 1.88'e (TÜİK 2020d) ve 2020 yılında ise 1.76'ya düşmüştür. Bu nedenle ülkemizde 2008 yılında ortalama hanehalkı büyüklüğü 4 kişi iken 2019 yılında 3.35 kişiye (TÜİK, 2020b) ve 2020 yılında ise 3.3 kişiye düşmüştür (TÜİK, 2021b).

Literatür incelendiğinde suça sürüklenen çocukların çok kardeşli oldukları görülmektedir. Türkeri (1995) tarafından yapılan çalışmada elde edilen bulgulara göre; suça sürüklenmiş çocukların %91.1'i üç ve daha fazla kardeşe sahiptir. Ebrinç ve arkadaşları (2002) adli gözlem için getirilen suçlu bireylerin arasında beş ve üzerinde kardeşi olanların çoğunlukta olduğunu belirtmektedirler. Seyhan (2008) çalışmasında tutuklu/hükümlü ergenlerin %61.3'ünün dört ve üzeri kardeşe sahip olduklarını belirlemiştir. Kiremitçi (2008) tarafından yapılan çalışmada suçlu ergenlerin %60'ının dört ve üstü kardeşi olduğu belirlenmiştir. Gürel Yılmaz (2009) çalışmasında suça sürüklenen ergenlerin %60'ının dört ve üstü kardeşe sahip olduğunu bulmuştur. Gezin'in (2010) bulgularına göre suça sürüklenen ergenlerden %52.3'ünün iki veya üç kardeşi bulunmaktadır. Suç isnadında bulunan çocukların genelde ailelerinin çok çocuklu ve kalabalık aileler olduğu görülmüştür (İpek, 2010). Börekçi (2012) çalışmasında, mükerrer suçlu çocukların çok kardeşli bir aileye sahip olduklarını ve %80'inin üç kardeş ve üstü aile yapısından geldiğini bulmuştur. Ferah (2013) şiddet suçlarına sürüklenen ergenlerin çoğunluğunun üç kardeş olan olduğunu belirlemiştir. F.Kurtuluş'un (2013) araştırma bulgularına göre suça sürüklenmiş erkek ergenlerin %43.8'ünün üçten fazla kardeşi vardır. Acar ve arkadaşları (2015) çalışmalarında suça sürüklenmiş çocukların ortalama beş kardeş olduklarını belirlemişlerdir. Ünsal (2015) tutuklu veya hükümlü çocukların %40'ının altı ve üstünde kardeşinin, %20'sinin beş kardeşi olduğunu belirlemiştir. Demir Yıldırım (2019) çocuk ağır ceza mahkemesinde yargılanan çocukların %82.8'sinin dört veya daha fazla kardeşi olduğunu, çocukların büyük çoğunluğunun kardeş sayısının fazla olduğu ailelerde yaşadığını belirlemiştir. Yamak (2019) suça sürüklenen çocuğa sahip ailelerin %43.7'sinin 4 ve daha fazla çocuğu olduğunu bulmuştur. Yüce (2019) suça sürüklenen çocukların %7'sinin tek çocuk olduğunu, %8'inin beş kardeş, %13'ünün altı ve daha fazla kardeş, %15'inin dört kardeş, %22'sinin üç kardeş ve %35'inin iki kardeş olduklarını belirlemiştir. Erükçü Akbaş ve arkadaşları (2020) emniyet müdürlüğü çocuk bürosuna suç işleme nedeniyle getirilen çocukların %24.5'inin üç kardeş, %25.2'sinin iki kardeş ve %25.8'inin dört kardeş olduklarını belirlemişlerdir. Göger (2020) çalışmasında suça sürüklenen çocukların %83.3'ünün beş ve daha fazla kardeş olduklarını bulmuştur. Kıvrak (2021) ise yükümlü çocukların %2,7 sinin tek çocuk olduğunu, %10.6'sının sekiz ve üstü kardeş, %32'sinin beş-yedi kardeş ve %54.7 sinin iki-dört kardeş olduklarını belirlemiştir.

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların %86.5'inin iki ve daha fazla kardeşli olduğu bulunmuş ve kardeş sayısı bulgularının literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir. Suça sürüklenen çocuklar arasında çok çocuklu ailelerin çoğunlukta olması, aile yapısının, ebeveyn tutumlarının ve ekonomik koşulların çocukların suça sürüklenmesinde etkili olduğunu düşündürmektedir. Ailenin sahip olduğu çocuk sayısının artmasına paralel olarak, her bir üyeye düşen ekonomik varlık düşmekte, ebeveynlerin her bir çocuğa ayırabileceği zaman azalmaktadır. Bu durumda anne babalar, çocuklarının her birine ihtiyaç duydukları ilgiyi vermede yetersiz kalacak ve çocuklar üzerinde gerekli denetimi sağlayamayacaktır (Demir Yıldırım, 2019; Göger 2020). Aynı zamanda çok çocuklu aile yapılarında kardeşlerin birbirini etkileyerek olumsuz rol model olması mümkün görülmektedir (Göger 2020). Tek veya az çocuklu ailelilerde çocuklar ebeveynlerinden yeterli sosyal desteği alırken, çok çocuk olduğunda daha az sosyal destek alınması çocukların suça sürüklenmesinde daha fazla risk oluşturabilecektir (Güneş 2020). Ayrıca ekonomik ihtiyacın birey sayısına bağlı olarak atması, kalabalık ailelerde varlığın bölünmesine, ihtiyaçların karşılanamamasına, tüm bireylerin çalışması zorunluluğuna, ebeveynlerin ek gelir arayışına ve sonuçta yoksulluk (Kıvrak, 2021), çocukların ihmal edilmesi ve suça sürüklenme için risk oluşturabilecektir.

Göç durumuna göre göre; araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların %43.9'unun (n=65) göç öyküsü yok iken %56.1'i (n=83) göç yaşamıştır.

2011 yılına ait Türkiye Aile Yapısı Araştırması (TAYA 2011) verilerine göre; Türkiye genelinde bireylerin %56'sı doğduğundan beri aynı ilde yaşamakta iken %9'u en fazla 5 yıldır aynı ilde ikamet etmektedir. İzmir'de ikamet edenlerin %52'sinin göç öyküsü var iken %48'i ise doğduğundan beri bu şehirdedir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014).

Literatürde suça sürüklenen çocukların göç öyküsünün bulunduğu ve göç ile suç olgusu arasında bir ilişki olduğuna işaret eden çalışmalar yer almaktadır. Hancı ve Akçiçek (1995) İzmir ilinde gecekondulaşma ve çocuk suçluluğu ilişkisini incelemişler ve büyükşehir sınırlarında yaşayan suç işleyen çocukların %69.3'ünün İzmir dışından göç ettiklerini belirlemişlerdir. İpek'in (2010) çalışmasında suç isnadı bulunan çocukların ailelerinin yaklaşık yarısının göç ettikleri görülmektedir. Ünsal (2015) çalışmasında tutuklu veya hükümlü çocukların %50'sinin göç ettiğini bulmuştur. Y.Dursun, (2019) kurum koruması altına alınan suça sürüklenen çocukların %49.3'ünün göç ettiğini belirtmektedir. Yamak (2019) çalışmasında adli tıp raporu düzenlenen suça çocukların %38.1'inin ebeveynlerinin göç yaşantısı olduğunu belirtmektedir. Yüce (2019) çocuk mahkemelerinde yargılanan çocukların

%17'sinin bulunduğu kente başka bir yerden göç ettiğini belirlemiştir . Erükü Akbaş ve arkadaşları (2020) emniyet müdürlüğü çocuk bürosuna suç işleme nedeniyle getirilen çocukların %20,6'sının göç yaşantısı olduğunu belirtmektedirler.

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların %56.1'inin göç yaşantısı olduğu bulunmuş olup, bu bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir. Ülkemizde meydana gelen sosyal değişimler, kentleşme ve sanayileşme, iç göçün artmasına neden olmakta (Kılıçarslan, 2008) ve kentlerde yaşayanların oranı sürekli olarak artmaktadır (Şantaş, 2019). Aileler göç ettikleri kentlerde deneyimlerinden farklı fiziksel ve sosyoekonomik dinamiklerle karşılaşmakta, bilgi ve tecrübelerinin olmadığı bu yeni yapıya uyum sağlamada zorluklar yaşayabilmektedirler. Genellikle kentin varoşlarında akraba veya yakınlarının çevresinde yeni yaşamlarını kurmaya çalışmaktadırlar (Şantaş, 2019). Göç edilen kentte karşılaşılan fiziksel ve sosyoekonomik sorunlar nedeniyle aile yapısı olumsuz yönde etkilenmekte, aile dinamiklerine bağlı olarak; aile içi şiddet, geçimsizlik ve aile bütünlüğünün bozulması gerçekleşebilmektedir. Çocukların ebeveyn ilgi ve korumasından mahrum kalması, ihmal veya istismara uğramaları onları sokağa itmektedir. Bu nedenlerle, göç eden aile üyelerinde sağlık sorunları ile psikolojik sorunlar ortaya çıkabilmektedir (H.Arıkan, 2020). Göç eden ailelerin çocukları karşı karşıya kaldıkları sosyal yapının değişiminden ve yaşadıkları dönüşümlerden yetişkinlerden daha önce etkilenmektedirler. Öte yandan içine dahil oldukları sosyokültürel farklılıkların etkisi, bulundukları imkanlar ile üst refah ortamlarının mukayesesi neticesinde oluşan öfke ve kıskançlık nedeniyle normsuz davranışlara kolaylıkla sapabilmektedirler (Aksan, 2013). Çarpık kentleşme ve kontrolsüz göç hareketleri toplumda sosyokültürel olumsuzlukları içeren bir ortam oluşturmaktadır. Özellikle ekonomik zorlamalar sonucu kentlere göç etmiş olan insanlar, sahip oldukları toplumsal değer yargılarından uzaklaşmakta, aynı zamanda suç işleme riskleri yükselmektedir (H.Arıkan, 2020). Beraberinde getirdiği olumsuzluklar nedeniyle göç, çocukların suça sürüklenmelerinde aile kaynaklı faktör olarak ele alınmaktadır (Tekgöz Obuz, 2019). Göç yaşantısının atmasına paralel olarak şiddet suçlarında da artış görülmektedir (Yorulmaz ve Giray Yakut 2017). Yaşanabilecek tüm bu olumsuzlar yalnızca göç yaşayan aile ve çocuklarının suça sürüklenmesinde değil, aynı zamanda temasta bulunulan sosyal çevredeki göç etmeyen ailelerin çocuklarının da suça sürüklenmelerine neden olabilmektedir (Yamak 2019).

Ebeveyn yoksunluğuna göre; araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların %73.6'sı (n=109) ebeveyn yoksunluğu yaşamıyor iken %26.4'unun (n=39) ebeveyn yoksunluğu bulunmaktadır.

Resmi aile istatistiklerine göre 2020 yılında Türkiye'de toplam 22 milyon 750 bin 657 çocuk yaşamaktadır. Bu çocuklardan %1.18'inin babası, %0.36'sının annesi %0.02'sinin her iki ebeveyni de vefat etmiş olup çocukların %1.56'sı ebeveyn vefatı nedeniyle yoksunluk yaşamaktadır (TÜİK, 2021b). Türkiye genelindeki evli çiftlerin 2010 yılında %01.62'si boşanırken, 2015 yılında %01.69'u ve 2019 yılında %01.90'ı boşanmıştır. 2010 yılından 2019 yılına kadar olan süre zarfında boşanma oranlarında artış olduğu görülürken 2020 yılında ise boşanma oranının azaldığı ve çiftlerin %01.62'sinin boşandığı görülmektedir. İzmir, 2020 yılında %0.24 ile boşanma oranı ile boşanma hızının en yüksek olduğu ikinci il konumundadır. 2020 yılında Türkiye genelinde boşanan 135 bin 22 çiftin sahip olduğu 124 bin 742 çocukta %75.8'inin velayeti anneye, %24,2'sinin velayeti ise babaya verilmiştir (TÜİK, 2021d).

Literatürde suça sürüklenen çocukların büyük bir çoğunluğunun ebeveyn yoksunluğu yaşamadığı görülmektedir. Aile kurumunun değer yargıları, sosyokültürel değişimler, ekonomik güçlükler, işsizlik, hızlı kentleşmenin getirdiği olumsuzlar, göç yaşantısı gibi pek çok etken tarafından zayıfladığı ve sorunlar çözülemediğinde ise ayrı yaşama veya boşanma sürecinin yaşandığı görülmektedir. Aile yapısı araştırması verilerine göre; Türkiye'de toplam hanelerin %18'ini dağılmış aileler oluşturmaktadır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014). Beder Şen ve Demirkan (2008) ebeveynlerin ayrı yaşaması veya boşanması sonucu tek ebeveynli ailelerin oluştuğunu belirtmektedir. İstatistiki verilere göre 2019 yılında Türkiye'deki hanelerin %9,2'si (TÜİK (2020b) ve 2020 yılında hanelerin %9,7'si tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan hanelerden oluşmaktadır (TÜİK, 2021b). Tek ebeveynli ailelerin büyük bir çoğunluğunda anneler tüm ailenin yükünü omuzlamaktadır. Türkiye genelindeki hanelerin %7,5'ini, İzmir'de ise %8,9'unu anne ve çocuklardan oluşan haneler oluşturmaktadır TÜİK, 2021b). Suça sürüklenen çocukların ölüm, boşanma, terk gibi nedenlerden dolayı ebeveyn yoksunluğu yaşadıkları görülmektedir (Acar ve ark., 2015). Türkeri (1995) tarafından yapılan çalışmada, suçlu çocukların %75.3'ünün ebeveynleri ile yaşadığı, %24.7'sinin ise dağılmış ailelerden geldiği ve belirlenmiştir. Yavuzer (2006) tarafından yapılan araştırmada, suçlu ergenlerin %78'inin ebeveynleri ile yaşadığı, %22'sinin dağılmış ya da eksik ailelerden geldikleri tespit edilmiştir. Akduman ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan çalışmada suça karışan ergenlerin %64'ünün ebeveynleri ile yaşadığı belirlenmiştir. Kiremitçi'nin (2008) farklı suç türünden tutuklu bulunan erkek ergenler ile gerçekleştirdiği çalışmada, ergenlerin %77.5'inin ebeveynleri ile yaşadığı, %22.5'inin dağılmış ailelere sahip olduğu bulunmuştur. Gezgin'in (2010) savcılığa sevk edilen suça sürüklenen çocuklar ile gerçekleştirdiği, Börekçi'nin (2012) mükerrer suçlu çocuklar ile yaptığı ve Ferah'ın (2013) şiddet suçlarına sürüklenen ergenler ile yaptığı çalışmalarda; ergenlerin büyük bir çoğunluğunun anne ve

babasının hayatta olduğu ve ebeveynleri ile yaşadığı görülmüştür. Aksan. (2013) çalışmasında suça sürüklenen çocukların çoğunluğunun öz ebeveynleriyle yaşadığını belirlemiştir. Ünsal (2015) çalışmasında tutuklu veya hükümlü çocukların %70'inin öz ebeveynleriyle yaşadığını bulmuştur. Kurtuluş (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise ebeveynlerin %89.6'sının aile birlikteliğinin devam ettiği, %10.4'ünün ise boşanmış olduğu belirlenmiştir. C.Çay (2019) çalışmasında İzmir-Karşıyaka ilçesinde suça sürüklenen çocukların %54.7'sinin aile bütünlüğünün devam ettiğini, %45.3'ünün ebeveynlerinin ayrıldığını bulmuştur. Yüce (2019) çocuk mahkemelerinde yargılanan suça sürüklenen çocukların %81.9'unun ebeveynlerinin birlikte olduğunu, %18.1'inin ise dağılmış aileden geldiklerini belirtmektedir. Yamak (2019) suça sürüklenen çocukların %26.3'ünün boşanma ayrı yaşama, vefat veya tutuklu olma gibi sebeplerle ebeveyn yoksunluğu yaşadığını bulmuştur. Kıvrak (2021) ise haklarında kamu hizmetinde çalışma kararı verilen yükümlülerin %16'sının ebeveyn yoksunluğu yaşadığını belirtmektedir.

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların %73.6'sının ebeveyn yoksunluğu yaşamadığı bulunmuş olup, bu bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir. Literatürde ebeveyn yoksunluğunun vefat ve dağılmış aile ekseninde ele alındığı ancak ebeveynin çalışma koşulları nedeniyle evden uzak kalması, pasif olması ya da ihmal durumlarına da değinilmesi gerektiği düşünülmektedir. Güneş (2019) ebeveynlerin hayatta olmasının ya da vefat etmiş olmasının çocuğun suça sürüklenmesiyle ilgili olmadığını belirtmektedir. Suça sürüklenen çocukların suç işlemelerinde etkili olduğunu ifade ettikleri aile kaynaklı faktörler arasında ailenin parçalanması, üvey anne-baba bulunması yanında ailedeki sevgi eksikliği ve ebeveynlerin ilgisizliği yer almaktadır (Tekgöz Obuz, 2019). Çocuğun ebeveynleriyle yaşamasından ya da ebeveynin fiziksel olarak orada olmasından ziyade çocukla kurduğu iletişim ve etkileşiminin sonucu olan niteliksel varlığı önemli olmaktadır (Kayma ve Gökler, 2021). Ebeveynin herhangi bir nedenle evden uzakta olması ya da sadece temel ihtiyaçlarını giderdiği bir mekan yaklaşımını sergilemesi, çocukların tüm ihtiyaçlarının karşılanması sorumluluğunu tek ebeveynin üstlenmesine neden olmaktadır. Demir Yıldırım (2019) çocuk ağır ceza mahkemesinde yargılanan suça sürüklenen çocukların ailelerinde babaların ailelerinde etkin rollerinin bulunmadığını, bu nedenle annelerin tek ebeveyn rolünde olduklarını, ancak çocukların annelerinin otoritesini kabul etmediklerinden annenin çocuklar üzerinde denetimin ve kontrol sağlayamadığını gözlemlenmiştir. Annenin, babanın veya her ikisinin de çalışma, ihmal veya ilgisiz tutum nedeniyle çocukların yaşantısı, akran çevresi, beklentileri, gelecek planları, umutları, kırılganlıkları hakkında bilgileri olmadığında, çocukların denetim ve kontrolü ile ilgilenmediğinde, aile içi iletişimin yetersiz

seviyede olması durumunda çocuklar çevresel tehlikelere karşı korumasız kalmakta, istismara ve akran zorbalığına uğrayabilmektedir (Demir Yıldırım, 2019).

Ebeveynlerin öğrenim durumuna göre; araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların annelerinin %10.1'i (n=15) okur yazar, %37.2'si (n=55) ilkokul mezunu, %21.6'sı (n=32) ortaokul mezunu, %18.9'u (n=28) lise mezunu ve %2'si (n=3) yükseköğrenim mezunu olup %10.1'inin (n=15) öğrenim durumu bilinmemektedir. Babalarının %4.7'si (n=7) okur yazar, %42.6'sı (n=63) ilkokul mezunu, %30.4'ü (n=45) ortaokul mezunu, %14.9'u (n=22) lise mezunu ve %2.7'si (n=4) yükseköğrenim mezunu olup %4.7'inin (n=7) öğrenim durumu bilinmemektedir. Annelerin (%37.2) ve babaların (%42.6) çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu görülmektedir.

Literatürde suça sürüklenen çocukların ebeveyn eğitim düzeyinin düşük olduğuna dair çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Köknel (2001) tarafından yapılan çalışmada, suça karışan ergenlerin ebeveynlerinin eğitim düzeylerinin düşük olduğu, %62'sinin annelerinin ve %43'ünün babalarının okuma yazma bilmediği bulunmuştur. Ebrinç ve arkadaşları (2002) suçlu bireylerin ebeveynlerinin eğitim düzeylerinin kontrol grubunun ebeveynlerinin eğitim düzeyinden daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Kiremitçi'nin (2008) yaptığı çalışmada, suçlu ergenlerin %62,5'inin annesinin, %30,5'inin babasının okuma yazma bilmediği, annelerin %15'inin, babaların %32,5'inin ilkokul mezunu, anneler arasında lise mezunu bulunmadığı, babaların ise %7,5'inin lise mezunu olduğu belirlenmiştir. Atabay'ın (2009) araştırmasında suça karışan ergenlerin %58'inin annelerinin okuryazar olmadığı, %40'ının ilköğretim mezunu ve %2'sinin ise ortaöğretim mezunu olduğu tespit edilmiştir. Babalarının ise %30'unun okuryazar olmadığı, %62'sinin ilköğretim mezunu, %8'inin ise ortaöğretim mezunu olduğu görülmüştür. İpek (2010) suç isnadı bulunan ergenlerin ve Ferah (2013) şiddet suçlarına sürüklenen ergenlerin çoğunlukla eğitim düzeyi düşük ailelerden geldiğini bulmuşlardır. Kurtuluş (2013) tarafından yapılan çalışmada annelerin %27'inin babaların %9.4'ünün okuryazar olmadığı, annelerin %56.8'inin babaların %66.7'sinin ilkokul, annelerin %9.9'unun babaların %13'ünün ortaokul ve annelerin %6.2'inin babaların %10.9'unun % lise mezunu olduğu görülmüştür. Ünsal (2015) tutuklu veya hükümlü çocukların %85'in annelerinin ve %80'inin babalarının ilkokul mezunu ve daha düşük eğitim düzeyinde olduklarını belirlemiştir. C.Çay (2019) suça sürüklenen çocukların %30.8'inin annelerinin ve %24.8'inin babalarının ilkokul mezunu olduğunu belirlemiştir. Göger (2020) suça sürüklenen çocukların annelerinin %64.6'sının okuma-yazma bilmediğini, %27.1'inin ilkokul mezunu, %6.3'ünün ortaokul mezunu, %2.1'inin ortaöğretim mezunu olduğunu belirlemiştir. Baların

%23.6'sının okuma-yazma bilmediğini, %53.5'inin ilkokul mezunu, %11.8'inin ortaokul mezunu ve %11.1'inin mezunu olduğunu belirlemiştir. Yapılan çalışmalarda ebeveynlerin eğitim düzeylerinin düşük olması yanında annelerin babalardan daha düşük eğitim seviyesine sahip oldukları görülmektedir (Erükçü Akbaş ve ark., 2020; Güneş 2019; Kıvrak, 2021). . Kayma ve Gökler (2021) ise çocukların suç davranışını inceledikleri çalışmada annelerinin eğitim düzeyi ilkokul ve altı olan çocukların diğerlerine göre suç davranışını daha yüksek oranda sergilediklerini bulmuştur. Babalarının ilkokul eğitim düzeyi ilkokul ve altı olan çocukların babaları ortaokul ve üstünde eğitim seviyesinde bulunan çocuklara göre suç davranışını daha yüksek oranda sergilediklerini bulmuştur.

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların ebeveynlerinin eğitim düzeylerinin düşük olduğu bulunmuş ve ebeveynlerinin eğitim düzeyi bulgularının literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin eğitim düzeylerinin düşüklüğü nedeniyle çocuk yetiştirme tutumlarında, model olmada, geleceklerini planlamada, sorunlar karşısında işe yarar ve akılcı çözümlere ulaşmada, bilgiye ulaşma ve ihtiyaç duyulan yardıma ulaşmada yetersiz kaldıkları düşünülmektedir. Ayrıca eğitim düzeyi çalıştıkları işi ve gelir durumunu etkilediğinden suçla ilgili risk düzeyleri artmaktadır. Bu düşüncenin literatür tarafından da desteklendiği görülmektedir (Acar ve ark., 2015; Demir Yıldırım, 2019; Güneş, 2019; Kayma ve Gökler, 2021; Seyfikli, 2019; Tekgöz Obuz, 2019).

Algılanan gelir düzeyine göre; araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların %12.8'i (n=19) ailelerini düşük gelir düzeyinde, %62.2'si (n=92) ailelerini orta gelir düzeyinde ve %25'i (n=37) ailelerini iyi gelir düzeyinde olarak algılamaktadır.

Resmi aile istatistiklerine göre tek kişilik hanelerin %12,3'ünün, çekirdek ailelerin %20,3'ünün, geniş ailelerin %27,7'sinin yoksulluk sınırının altında gelir sahibi oldukları görülmektedir (TÜİK (2021b). Eğitim düzeyine göre yoksulluk istatistikleri incelendiğinde okuma-yazma bilmeyenlerin %26.1'inin, ilkokulu terk edenlerin %22.4'ünün, ortaokul mezunlarının %13.4'ünün, lise ve dengi okul mezunlarının %6,9'unun ve yükseköğretim mezunlarının %2'sinin yoksulluk yaşadığı görülmektedir (TÜİK, 2020c).

Literatürde suça sürüklenen çocukların ailelerinin ekonomik durumu-yoksulluk ile suçluluk arasında ilişki olduğunu gösteren çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Yoksulluk tek başına suç sebebi olmamasına karşın, suça iten diğer koşulların da bulunması durumunda, suça yönelmenin arttığı belirtilmektedir (Demirbaş, 2001). Yoksul bireylerin toplum tarafından ötekileştirilmesi, damgalanması, dışlanması çocukların sosyalleşmesini engellemekte, akademik başarıları düşmekte, akran ilişkileri kurmakta zorlanmaktadırlar

(Günaydın, 2020). Yapılan çalışmalarda suça sürüklenen çocukların ailelerinin gelir düzeyinin düşük olduğu, yoksul ailelerin çocuklarının suça sürüklenmede daha yüksek risk taşıdıkları görülmektedir (Açıkel ve ark., 2020; H.Arıkan, 2020; Demir Yıldırım, 2019; Ebrinç ve ark., 2002; Göger, 2020; Güneş 2019; Kiremitçi, 2008; Tekgöz Obuz, 2019). Atabay (2009) suça karışan ergenlerin %26'sının ailelerinin ekonomik gelirini düşük düzeyde, %56'sının orta düzeyde ve %18'inin iyi düzeyde algıladığını belirlemiştir. İpek (2010) suç isnat edilen ergenlerin ailelerinin gelir düzeyinin oldukça düşük olduğunu belirtmektedir. Gezgini (2010) suça sürüklenen ergenlerin % 56.9'unun ailelerinin ekonomik düzeyini düşük; %38.5'inin ise orta ekonomik düzey olarak tanımladığını belirtmektedir. Erükçü Akbaş ve arkadaşları (2020) suça sürüklenen çocukların %65'inin, Yüce (2019) çocukların %80'inin ve Kıvrak (2021) ise çocukların %42.7'inin ailelerinde aylık gelirin asgari ücretin altında olduğunu belirlemişlerdir. Yoksulluğun suça yönelmede yek başına etkili olmadığı, diğer faktörlerin birlikteliği ile kolaylaştırıcı işlevi gördüğü belirtilmektedir (Acar ve ark., 2015; Açıkgöz, 2010; H.Arıkan, 2020; Erdoğan 2005; Güneş, 2019; Kıvrak, 2021).

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların %81'inin gelir düzeylerini orta ve altında algıladıkları ve bulgularının literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir. Gelirin düşük olması sonucu ihtiyaçlar yeterli düzeyde karşılanamamaktadır. Bu durum ebeveynleri ek gelir getirecek işlere veya ek işlere yöneltmektedir. Aileye ayrılması gereken zamanın daha fazla gelir elde etmek çalışmaya ayrılması sonucunda ebeveynler çocuklarıyla ilgilememekte, denetimi ve korumayı sağlayamamaktadır. Bu durumun sonucu olarak çocuklar dış tehlikelere karşı savunmasız kalmakta ve aileden alamadıkları ilgi ve değeri aile dışında aramaktadırlar. Çocukların da çalışma hayatına itilmeleri sonucunda çocukların yaşlarına uygun olmayan ortamlara girmelerinin, sokak kültürü ve suça giden yol ile tanışmalarının yolu açılmış olacaktır. Aynı zamanda yoksul ailelerin çocuklarına daha az imkan sunabilmeleri, eğitim imkanlarından yararlanamamaları durumları ortaya çıkacaktır. Tüm bu olumsuz koşulların suça sürüklenmede kolaylaştırıcı rolü üstlendiği düşünülmektedir.

Ebeveynlerin çalışma durumuna göre; araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların annelerinin %73.6'sı (n=109), babalarının %18.2'i (n=27) işsiz/çalışmıyor iken annelerinin %26.4'ü (n=39) ve babalarının %81.8'i (n=121) çalışmaktadır.

Literatürde suça sürüklenen çocukların annelerinin çoğunluğunun çalışmadığını ve babaların ise günlük veya düzenli işlerde çalıştığını belirten çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Kiremitçi'nin (2008) çalışmasında annelerin %85'i çalışmamaktadır. %15'i günlük veya sigortalı işçi olarak çalışmaktadır. Babaların ise %15'i işsiz iken %85'i günlük

veya sigortalı işçi olarak çalışmaktadır. Gezgin'in (2010) çalışmasında ergenlerin annelerinin % 60.9'u ve babaların ise %17,7'sin işsiz olduğu belirlenmiştir. İpek (2010) suç isnadı bulunan ergenlerin annelerinin çalışmadığını belirtmektedir. M.Ayaz ve arkadaşlarının çalışmasında (2012) büyük bir çoğunluğun ebeveynlerinden herhangi birinin çalışmadığı bulunmuştur. Börekçi (2012) mükerrer suçlu çocukların annelerinin tamamının ve babaların yarısının evi geçindirecek bir mesleğe sahip olmadığını belirtmektedir. Ünsal (2015) tutuklu ve hükümlü çocukların %80'inin annesinin çalışmadığını, babaların %66.7'sinin düzenli bir işi olduğunu belirlemiştir. Şantaş (2019) 1993 döneminden başlayarak beş araştırma dönemi verilerinde, dönemler itibariyle çalışmayan kadınların oranının çalışan kadınlara göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Yamak (2019) suça sürüklenen çocukların annelerinin %60.6'sının, babaların % 4.4'ünün işsiz/çalışmıyor olduğunu belirtmektedir. Erükçü Akbaş ve arkadaşları (2020) suç işleme nedeniyle getirilen çocukların %77.6'sının annesinin çalışmadığını; %18.8'inin annesinin ise düzensiz işlerde çalıştığını, babaların %20.6'sının işsiz olduğunu, %20'sinin gününbirlik işlerde çalıştığını; 40.6'sının düzenli bir işi olduğunu belirlemişlerdir.

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların annelerinin %26.4'ünün ve babalarının %81.8'inin çalıştığı ve bulguların literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir. Suça sürüklenme oranlarında cinsiyetler arasındaki farklılıkta olduğu gibi kadınların çalışmasında da toplumun aynı anlayışla hareket ettiği ve aynı yaklaşımı sergilediği görülmektedir. Erkekler ailelerinin sorumluluğunu taşımamakla ve geçimini sağlamakla görevli olarak görülmektedir. Kadınların gelir elde ettiği takdirde eşine itaat etmeyeceği düşüncesi toplumda kabul görmektedir. Babanın evden uzaklaşması durumu olduğunda aile bireylerinin erkek çocuğa emanet edilmesi, kızlara söylenen kır dizini evinde otur sözü bu anlayışın tezahürleridir. Geleneksel aile yapısı ve kabul gören toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle kadınların; sosyal yaşantıda olduğu gibi iş yaşantısında da erkeklere göre pasif pozisyonda kalmaları beklenmektedir. Sosyo-kültürel yapının, toplumsal cinsiyet rollerinin, cinsiyete göre iş tanımlarının yapılmasının ve kız çocuklarının ev hanımı olarak yetiştirilmesi anlayışının kadınların iş hayatında daha az yer almalarına sebep olduğu düşünülmektedir.

Evden kaçma veya evi terk etme durumuna göre; araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların %85.1'inin (n=126) evden kaçma/evi terk etme öyküsü yok iken %14.9'u (n=22) evden kaçmış veya evi terk etmiştir.

Literatürde suç olgusuna bağlı olmadan farklı özelliklere sahip çocukların, farklı motivasyon ve gerekçelerle evden kaçtıklarını gösteren çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Çalışmalarda ortak nokta aileden kaynaklı faktörlerin ön planda olmasıdır. Polat (2008) evden

kaçarak aile bağıını tamamıyla koparan çocukların, sokakları mesken edinmeleri sonucu; çocukların suça sürüklendiklerini ve suç örgütleri yanında insan tacirlerinin de hedefi haline geldiklerini belirtmektedir. Kiremitçi'nin (2008) çalışmasında tutuklu ergenlerin %55'i daha önce evden kaçtıklarını, %45'i ise evden kaçma öyküsünün olmadığını belirtmişlerdir. Börekçi (2012) çalışmasında ergenlerin %76'sında evden kaçma olgusunun görüldüğünü belirtmektedir. Çoban (2012) suça sürüklenen çocukların %48.9'unun evden bir veya daha fazla kaçma öyküsü bulunduğunu, hükümlü çocukların % 65.8'inin ise sokakta kaldığını belirlemiştir. Zengin (2013) evden kaçan çocukların %44'ünü 15 yaşındakilerin oluşturduğunu, % 47,5'inin göç yaşantısı olduğunu, % 56'sında intihar girişimi öyküsü bulunduğunu belirlemiştir. Duru ve Arslan (2014) tarafından yapılan çalışmada evden kaçan kız ergenlerin evden kaçmadan öncesinde aileleri ile sorun yaşadıkları, ailelerinde iletişimsizlik ve sosyal destek yokluğunun bulunduğunu ve ailelerin çocukların ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılamadıkları görülmüştür. M.Çay (2015) çalışmasında evden kaçma davranışını gösteren çocuklarda aile desteğinin az olduğu ve bu durumun çocukları evden kaçmaya yönelttiğini belirlemiştir. Dinçer Set (2019) evden kaçan çocukların %39.5'inin dağılmış aileye sahip olduklarını, eğitim düzeylerinin düşük olduğunu, %97.7'sinin ebeveynleri ile ilişkilerinin sağlıklı olduğunu belirlemiştir. Karataş ve arkadaşları (2020) evden kaçan çocukların % 96'sının aileleri ile sorunları olduğunu, yakın arkadaşlarının %63.9'unun da evden kaçtıklarını, %8.9'unun evden kaçma öncesinde suç işlemiş olduklarını, %64.3'ünün kaçtıktan sonra sokakta gecelediklerini ve %13.2sinin sokakta kaldıkları süre içerisinde suç mağduru olduklarını bulmuşlardır. Çocukların sokakta geçirdikleri süresinin artmasıyla birlikte riskli davranışların gösterilmesine eğilim de artmaktadır (Çoban, 2012).

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların %14.9'unun evden kaçtığı veya evi terk ettiği bulunmuş olup bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir. Suça sürüklenmede etkili olduğu belirtilen faktörler arasında evden ve/veya okuldan kaçma (Aksoy, 2007; Avcı, 2009) davranışının bulunduğu görülmektedir. Çocukların evden kaçmasına yol açan aile yapısı ve dinamikleri, ebeveyn tutumları, aile için ilişkilerin niteliği, ihmal ve istismar, yoksulluk, eğitim seviyesinin düşüklüğü, arkadaşların olumsuz etkisi gibi pek çok etkenin varlığı çalışmanın diğer bulgularında yer almaktadır. Çocuklar ailelerini ve içinde yaşadıkları evi kendileri için güvenli alan olarak görmektedir. Evlerini sevildikleri, korundukları güvenli alan olma konumundan uzaklaştıran olumsuz yaşantılar ve koşulların varlığına akran grubunun teşvik edici söylemleri eklendiğinde ya da çocuk dayanma sınırının sonuna geldiğini düşündüğünde evden kaçma davranışının gerçekleştiği düşünülmektedir. Özellikle ebeveynlerin davranışlarının, tutumlarının, çocukla iletişim ve etkileşimlerinin

niteliğinin çocuğun evden kaçma kararı almasında önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Evden kaçan çocukların ebeveynlerinin olumsuz davranışlarını işaret etmelerinin (Dinçer Set ve Özbesler, 2020; Duru ve Arslan, 2014) ve evden kaçan çocukların %32'sinin ebeveynlerinin davranışlarının değişmesi beklentisi içinde olmalarının (Karataş ve arkadaşları, 2020) bu tahlili desteklediği düşünülmektedir.

Aile içi fiziksel şiddet ile karşılaşma durumuna göre; araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların %41.9'u (n=62) aile içi fiziksel şiddet ile karşılaşmadığını belirtirken %58.1'inin (n=86) aile içi fiziksel şiddet öyküsü bulunmaktadır.

Literatürde suça sürüklenen çocukların aile içi şiddete maruz kaldığını gösteren çalışmalar yer almaktadır. Aile içinde şiddetin, suça sürüklenen çocukların ailelerinde sıklıkla görülen bir durumdur ve çocukların suça sürüklenmede aile kaynaklı faktörler kapsamında ele alınmaktadır (Tekgöz Obuz, 2019). Ebrinç ve arkadaşları (2002) suçlu bireylerin aile içi şiddete diğer bireylerden daha sık ve fazla oranda maruz kaldığı belirlemiştir. Kiremitçi'nin (2008) çalışmasındaki suça sürüklenen ergenlerin %15'inin fiziksel şiddete maruz kaldığını, %15'inin fiziksel şiddet yanında hakarete maruz kaldıklarını, %70'nin ise şiddet öyküsünün bulunmadığını ifade etmiştir. Börekçi (2012) ergenlerin %44'ünün aile içinde şiddete maruz kaldığını ve %24'ünün babasının annesine yönelik fiziksel şiddet kullandığını belirtmektedir. A.Arıkan (2014) ergenlerin %39.9'unun diğer aile üyelerine uygulanan aile içi şiddete tanık olduğunu, %32.6'sının ise diğer aile üyelerine şiddet uygulanmasına tanık olması yanında şiddete de uğradığını belirlemiştir. Ünsal (2015) tutuklu veya hükümlü çocukların %16.7'sinin aile içinde şiddet gördüğünü belirtmektedir. Göger (2020) suça sürüklenen çocukların %49.3'ünün aile içi fiziksel şiddetin, %54.2'sinin sözel şiddetin mağduru olduklarını belirtmektedir. Kadının şiddet gördüğü ancak çocukların şiddet görmediği bir ailede, şiddet döngüsel bir seyir izlediğinden, şiddet gören anne zaman içinde çocuğuna şiddet uygulayabilmektedir (A.Arıkan, 2014). Aile içi şiddetin gelir durumu ile ilişkili olduğu ve kadınlara uygulanan şiddetin de en yoğun olarak düşük gelir düzeyinde olduğu görülmektedir (Başer ve Doğücü, 2021).

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların %58.1'inin aile içinde şiddete maruz kaldığı bulunmuş olup, bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir. Bu çalışma kapsamında suça sürüklenen çocuklar ile gerçekleştirilen psikolojik danışma oturumlarında çocukların şiddet algısının farklı olduğu gözlenmiştir. Sözel şiddet tanımı içerisinde yer alan ifadelerin günlük konuşma dili olarak kullanıldığı, fiziksel şiddetin ise sağlık kurumuna başvurmayı gerektirmesine göre sınıflandırıldığı, tokat atma veya hastaneye

gitmeyi gerektirmeyecek şiddetin sıradan bir terbiye yöntemi olarak nitelendirildiği görülmüştür. Sosyal yapı içerisinde sözel şiddetin günlük konuşulan dili, fiziksel şiddetin ise olağan bir terbiye yöntemi olarak algılanması sonucunda, literatürdeki çalışmalarda gerçekte yaşananlardan daha düşük düzeyde aile içi şiddet oranının bulunduğu düşünülmektedir.

Yargılanan/sabıkalı arkadaş durumuna göre; araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların %32.4'ünün (n=48) yargılanan/sabıkalı arkadaşı yoktur ve %67.6'sının (n=100) yargılanan/sabıkalı arkadaşı bulunmaktadır.

Literatürde suça sürüklenen çocukların suçlu veya riskli arkadaşlık ilişkilerinin olduğunu ortaya koyan çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Demir Yıldırım (2019) suça sürüklenen çocukların % 83,6'sının çevresinin risk içerdiğini ve risk faktörlerinin bulunduğu ortamda yetişen çocukların suça sürüklenme ihtimalinin daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Çoban (2012) arkadaş çevresinin riskli davranışları olan akranlardan oluşmasının çocuğun suça sürüklenmesi ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Börekçi (2012) suça sürüklenen çocukların %86'sının, Kurtuluş (2013) ise %37.5'inin suç işleyen suçlu arkadaşlarının olduğunu belirlemiştir. Ergenler suç olarak tanımlanan eylemleri akran grubuna kabul edilmek için, grup ile ortak hareket ederek veya gruptan dışlanmamak amacıyla işleyebilmektedir (Aksan, 2013). Ergen ve akran grubu arasındaki bu etkileşimin sonucu olarak, suça sürüklenen çocukların arkadaşlarında ve bulundukları çevrede suça karışma oranının daha yüksek olduğu görülmektedir (Ebrinç ve arkadaşları, 2002; Ögüt, 2017). Benzer bir şekilde Yamak (2019) suça sürüklenen çocukların başka çocukları suça sürüklediklerini, bu nedenle suç işlemiş çocukların sosyal çevrelerinde yaşayan diğer çocukların da suça yönelme risklerinin arttığını belirtmektedir. Çocukların içinde oldukları gruptaki ilişkilerinin suça sürüklenmeyi etkilediği (Tekgöz Obuz, 2019) ve arkadaş grubunun suç işlemeyi teşvik etme, suça özendirme veya suç eyleminin tekrarlanmasına yönelik ısrarda bulunduğu ve baskı uyguladığı görülmektedir (Aka ve ark., 2021). Y.Dursun (2019) suça sürüklenen çocukların %78,8'inin arkadaşlarının suça karıştığını belirlemiştir. Göger (2020) suça sürüklenen çocukların %83.3'ünün arkadaş çevresinin suç işleyenlerden oluştuğunu, çocukların %42.4'ünün arkadaşlarıyla birlikte suç işlediklerini belirlemiştir. Erükçü Akbaş ve arkadaşları (2020) suça sürüklenen çocukların %17,4'ünün tutuklu arkadaşları olduğunu belirlemiştir. Kıvrak (2021) yükümlü çocukların %28'sinin suç işleme ile arkadaş çevreleri arasında bağlantı kurduklarını belirtmektedir.

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların %67.6'sının yargılanan/sabıkalı arkadaşının olduğu bulunmuş olup, elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir. Ergenlik döneminde çocuklar ailelerinden uzaklaşarak kendileri için benzer

akran gruplarına dahil olmaktadır. Gruplara kabul edilme, grup üyeliliğinin devamını sağlama ya da değer görme amaçlarıyla akran grubunun normlarına ve isteklerine uymaktadırlar. Sonuçta gruplar benzer özellikleri taşıyan üyelerin olduğu sosyal yapılar oluşmaktadır. Suça sürüklenen çocukların da kendileri ile benzer yapıda olan akranları ile birlikte olmasının elde edilen bulguyu şekillendirdiği düşünülmektedir. Çocukların arkadaş çevresinden uzaklaşmama ve dışlanmama isteği dikkate alındığında akran grubunun ve arkadaşların çocukların suça sürüklenmesinde risk taşıdığı görülmektedir (Yamak 2019). Özellikle çocuklar ailelerinde olumsuz deneyimler yaşadıklarında ergenlerin riskli akran ve arkadaş gruplarına yönelmeleri söz konusu olabilmektedir. Suç işlemede sosyal çevrenin etkisinin büyük olduğunu dikkate alındığında, riskli akran ortamlarında çocukların suç işlemeye teşvik edilmeleri ve suç işlemenin onurlandırılması nedeniyle suça sürüklenme gerçekleşmektedir (Aka ve ark., 2021; Tekgöz Obuz, 2019; Kaya ve İnan, 2020).

Yargılanan/sabıkalı akraba durumuna göre; araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların %89.9'ünün (n=133) yargılanan/sabıkalı akrabası yoktur ve %10.1'inin (n=15) yargılanan/sabıkalı akrabası bulunmaktadır.

Literatürde suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı akrabası olduğunu ortaya koyan çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Yakın akrabalar, özdeşleşme, örnek alma, pekiştirme ve öğrenme yoluyla çocuklara rol model olmakta ve onların sosyalleşmesinde etkin rol oynamaktadırlar (Duman, 2019). Gezgin'in (2010) çalışmasında suça sürüklenen ergenlerin %15.4'ünün akrabaları arasında suça sürüklenen bireylerin olduğu görülmüştür. Börekçi'nin (2012) çalışmasında mükerrer suçlu çocukların %76'nın yakın akrabalarında suçlu bireylerin olduğu görülmüştür. Acar ve arkadaşları (2015) ile Göger (2020) çalışmalarında suça sürüklenen çocukların yakın çevrelerinde suç işleyen bireylerin bulunduğunu belirtmektedirler. Kaya ve arkadaşları (2014) madde kullanım bozukluğu bulunan çocukların %43'ünün yakın akrabasında da madde kullanımı olduğunu belirtmektedirler. Benzer bir şekilde Y.Dursun (2019) çocukların amca ve dede gibi yakın akrabaları arasında madde kullanım oranının yüksek olduğunu bulmuştur.

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların %10.1'inin yargılanan/sabıkalı akrabasının olduğu bulunmuş olup, elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir. Suç olarak tanımlanan eylemler gibi olumsuz davranışların sosyal öğrenme yoluyla öğrenilebileceğinden (Y.Dursun, 2019; Erdoğan, 2005) dolayı akrabaların suç geçmişinin çocukların suça sürüklenmesi açısından önemli bir risk faktörü olduğu düşünülmektedir. Çocuklar eylemin suç olduğunu bile, çevrelerinin onları dışlaması veya

güçlü olarak nitelemesi için suça yönelebilmektedirler. Suça sürüklenen çocukların aileleri arasında evlatlarının içinde bulunduğu durumdan suçlu akrabalarını ve kültürel yapıyı neden olarak görmektedirler (Tekgöz Obuz, 2019).

Yargılanan/sabıkalı aile üyesi durumuna göre; araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların %81.1'inin (n=120) yargılanan/sabıkalı aile üyesi yoktur ve %18.9'unun (n=28) ise yargılanan/sabıkalı aile üyesi bulunmaktadır.

Literatürde suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olduğunu ortaya koyan çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Çocukların aile bireylerini rol model olarak aldığından suça sürüklenmede aile yapısı önem taşımaktadır (Göger, 2020). Ailede suç işlemiş bireylerin olmasını, bağımlılık yapıcı madde kullanılması ve olumsuz rol model olunması, çocukların suça sürüklenmesine neden olabilmektedir (Tekgöz Obuz, 2019). Suç davranışının öğrenilmesinde ailenin önemli bir kaynak teşkil etmesinden dolayı çocukların işledikleri suçların türlerinin de aile bireylerinin işledikleri suç türlerine benzer olduğu görülmektedir (Çoban, 2012). Suça sürüklenen çocukların ailelerinde suçlu aile üyesinin bulunması çocuğun suç işlemesine uygun ortamı oluşturmaktadır (Erdoğan, 2005). Ebrinç ve arkadaşları (2002) suç işleyenlerin ailelerinde suç işleme davranışının daha yüksek oranda olduğunu belirlemişlerdir. Kiremitçi'nin (2008) araştırmasına göre; suçlu ergenlerin %22.5'inin sabıkalı aile bireyi bulunmaktadır. Gezgini'nin (2010) çalışmasında ergenlerin %18.5'inin ailesinde suça sürüklenen birey olduğu, %81.5'inin aile üyelerinde ise suça sürüklenen birey bulunmadığı görülmüştür. Top (2010) tarafından yapılan çalışmada suça itilen çocukların %26,4'ünün ailesinde suç olgusunun bulunduğu belirlenmiştir Borekçi (2012) mükerrer suç işleme davranışını gösteren çocukların ailelerinde suçlu birey olduğunu bulmuştur. Ünsal (2015) tutuklu veya hükümlü çocukların %46.7sinin aile üyeleri arasında tutuklu veya hükümlü birey olduğunu belirlemiştir. Kaya ve arkadaşları (2014) bağımlılık yapıcı madde kullanan çocukların %43'ünün ailelerinde ve Y.Dursun (2019) çocukların %47.8'inin ailesinde madde kullanan aile üyesi bulunduğunu belirtmektedirler. Duman'ın (2019) çalışmasında suça sürüklenen çocukların %11.8'inin ve Göger'in (2020) çalışmasında suça sürüklenen çocukların %48.6'sının ailesinde suça karışmış aile üyesi olduğu görülmüştür. Erükü Akbaşı ve arkadaşları (2020) suça sürüklenen çocukların %33.3'ünün annesinin; %47.3'ünün babasının ve %34.5'inin ise kardeşlerinin bir suç olayına karıştığını bulmuşlardır.

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların %18.9'unun yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olduğu bulunmuş olup, elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir. Çocuğun sosyal öğrenme çerçevesinde ailesini taklit ettiği dikkate

alındığında, suç davranışının ailenin bir niteliği haline gelmesinin, suç davranışının normalleştirilmesinin, suç işlemenin teşvik edilerek pekiştirilmesinin çocukların suça sürüklenmesine uygun ortam oluşturduğu düşünülmektedir.

Mükerrer suç işleme durumuna göre; araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların %39.9'unun (n=59) hakkında açılmış başka dava yoktur. %32.4'ünün (n=48) hakkında açılmış 2 dava ve %27.7'inin (n=41) hakkında açılmış 3 veya daha fazla dava vardır.

Literatürde suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olduğunu ortaya koyan çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Kiremitçi (2008) çocukların %42.5'inin ve C.Çay (2019) çocukların %51.3'ünün daha önce de suç olayına karıştığını bulmuşlardır. İşledikleri suç nedeniyle ceza verilen çocuklar ile yapılan çalışmalarda Ünsal (2015) çocukların %66.6'sının, Kıvrak (2021) ise %44'ünün daha önceden de haklarında hüküm verildiğini veya cezaevine girdiklerini belirlemişlerdir. Demir Yıldırım (2019) çocuk ağır ceza mahkemesinde yargılanan çocukların %24.4'ünün ikiden fazla davadan dolayı ve %75.6'sının ilk defa yargılandığını bulmuştur. Y.Dursun (2019) çocukların %43.2'sinin birden fazla türde suçu işlediklerini belirlemiştir. Yamak (2019) suça sürüklenen çocukların %33.2'sinin birden fazla suç dosyasının olduğunu, kız çocukların %10'unun, erkek çocukların %35.6'sının başka suç veya suçlara sürüklendiğini belirlemiştir. Göger (2020) çocukların %49.3'ünün birden fazla kez yargılandıklarını bildirmektedir.

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların %60.1'nin mükerrer suç işlediği bulunmuş olup, elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir. Suça sürüklenen çocuklara psikolojik yardım hizmeti verilmesi, çocukların rehabilitasyonu ve topluma yeniden kazandırılmaları yanında, suça tekrar yönelmenin önüne geçilmesi açısından da önemli görülmektedir. Ancak literatürdeki çalışmalar incelendiğinde beklenen sonucun elde edilemediği görülmektedir. Aileden kaynaklanan sorunların devamlılık göstermesi, suç işledikten sonra toplum tarafından dışlanma ile karşılaşılması, ötekileştirilme ve damgalanmanın yarattığı psikolojik baskı, suç davranışının çevre tarafından pekiştirilmesi, yaşanan çevrede suçun olumsuz bir davranış olarak değil kariyer ve yaşam biçimi olarak görülmesinin bu duruma yol açtığı düşünülmektedir.

Suçun türüne göre; araştırma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların %39.9'unun (n=59) asayiş ve diğer suçları, %43.9'unun (n=65) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu ve %16.2'sinin (n=24) kişilere karşı suçları işledikleri görülmektedir.

Resmi adli istatistiklere göre suça sürüklenme nedeniyle güvenlik birimlerine 2019 yılında getirilen çocukların %31.7'sinin yaralama, %25.6'sının hırsızlık, %8.1'inin Pasaport Kanunu'na muhalefet, %6.9'unun göçmen kaçakçılığı ve %4,6'sına uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak veya satın almak suçları isnat edilmiştir (TÜİK, 2020a).

Literatürde suça sürüklenen çocukların işledikleri suç türlerini farklı amaç ve parametrelere göre ele alan çalışmaların bulunduğu görülmektedir. Kiremitçi (2008) çalışmasında çocukların %47.5'inin mala karşı suçları, %15'inin kişilere karşı suçları, %22.5'inin cinsel suçları ve %15'inin kamunun sağlığına karşı suçları işlendiği görülmüştür. İpek (2010) çocukların jandarma çocuk merkezlerine getirilme nedenleri arasında yaralama, hırsızlık ve cinsel saldırı-taciz suçlarının ilk üç sırayı oluşturduğunu belirtmektedir. Top (2010) suça itilen çocukların %54.7'sinin hırsızlık, %14'ünün cinayet, %13.6'sının uyuşturucu, %12.4'ünün cinsel suç ve %5.3'ünün yaralama suçunu işlediğini belirlemiştir. Kurtuluş (2013) tarafından yapılan araştırmada çocukların %46.4'ü hırsızlık, %34.4'ü yaralama, %4.7'si uyuşturucu, %7.3'ü kavga, %4.7'si gasp ve %2.6'sı cinsel taciz suçunu işlemişlerdir. Ünsal (2015) tutuklu veya hükümlü çocukların %43.3'ünün madde bağımlılığı yüzünden suç işlediklerini, suç işlenmesinde en önemli nedeni madde bağımlılığı olarak gördüklerini belirlemiştir. Y.Dursun (2019) suça sürüklenen çocukların %22.3'ünün madde kullanımının olduğunu bulmuştur. Karakartal (2020) uyuşturucu maddelerle ilgili suçların tek başına bir suç türü olmadığını, hırsızlık, trafik suçları, cinayet ve cinsel suçlar için temel oluşturduğunu belirtmektedir. Duman (2019) adli tıp polikliniğine getirilen çocukların %29.4'ünün mala karşı suçlar, %23.5'inin vücut dokunulmazlığına karşı suçlar, %29.4'ünün uyuşturucu madde bulundurma ve kullanma, %17,6'sının suçlar sebebi ile işlem yapıldığını belirtmektedir. Kıvrak (2021) çocukların %22.7'sinin yaralama, %16'sının hırsızlık-gasp suçundan ceza alarak yükümlü olduklarını belirlemiştir.

Literatürde suç türlerini, bu çalışmanın konusu içinde yer almayan değişkenlere göre ele alan çalışmalara yer verilmesinin farklı bir bakış açısı sağlayabileceği düşünülmüştür. Kıvrak (2021) ilkokul bitirmiş bireylerin mala karşı suçlara, lise mezunu bireylerin şiddet suçlarına, üniversite mezunlarının uyuşturucu madde suçuna yakın en yakın eğitim profiline sahip olduklarını bulmuştur. Yorulmaz ve Giray Yakut (2017) şiddet suçlarını ile göç oranları arasında pozitif yönlü, işsizlik oran ile de negatif yönlü bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Yamak (2019) örgün eğitime düzenli devam etmemenin özellikle hırsızlığa, akademik başarısızlığın ise hırsızlık ve cinsel suçlara sürüklenmeyi arttırdığını bulmuşlardır. Sertdemir ve arkadaşları (2020) dağılmış aile yapısı ile uyuşturucu madde suçlarının ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların %43.9'unun uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu ve %39.9'unun asayiş suçları olarak tanımlanan hırsızlık, yan kesicilik ve dolandırıcılık, cinsel suçlar, gasp, suç gelirleri ve cinayet gibi kişilere ve/veya mal varlığına karşı işlenen suçları işlediği bulunmuş olup, elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir. Çocukların işlediği suçların kültüre, yerleşim birimin özelliklerine, sosyodemografik yapıya, zamana, suçun işlendiği zamanın ekonomik koşullarına göre değiştiği ve bu durumun işlenen suçun türünü etkilediği düşünülmektedir.

5.1.2. Alt problemlere göre suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptom bulgularının tartışılması

Bu araştırmanın problem cümlesi; Suça sürüklenen çocukların, benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları nelerdir? Aralarında ilişki var mıdır? olarak ifade edilmiştir.

Çalışmada Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin alt ölçeklerine ait aritmetik ortalamalar; Aile İlişkileri $\bar{x}$ =48.41, Çevre Uyumu $\bar{x}$ =30.60, Cinsel Tutumlar $\bar{x}$ =28.40, Ruh Sağlığı $\bar{x}$ =27.48, Sosyal İlişkiler $\bar{x}$ =24.45, Duygusal Düzey $\bar{x}$ =23.24, Dürtü Kontrolü $\bar{x}$ =20.58, Beden İmgesi $\bar{x}$ =19.91, Meslek ve Eğitim Hedefleri $\bar{x}$ =18.11 ve Başetme Gücü $\bar{x}$ =12.34 olarak bulunmuştur. Çalışma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların benlik uyumlarının; Aile İlişkileri alt ölçeğine göre %63.5'inin, Dürtü Kontrolü alt ölçeğine göre %68.9'unun, Cinsel Tutumlar alt ölçeğine göre %73'ünün, Başetme Gücü alt ölçeğine göre %69.9'unun, Beden İmgesi alt ölçeğine göre %69.9'unun, Duygusal Düzey alt ölçeğine göre %62.2'sinin, Çevre Uyumu alt ölçeğine göre %62.5'inin, Meslek ve Eğitim Hedefleri alt ölçeğine göre %66.2'sinin, Sosyal İlişkiler alt ölçeğine göre %60'ının ve Ruh Sağlığı alt ölçeğine göre %60.8'inin orta düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeylerinin incelendiği kısıtlı sayıda çalışma olduğu, çalışmaların benlik saygısına ve normal popülasyona odaklandığı görülmektedir. Alt ölçek aritmetik ortalamalarının Kiremitçi (2008), Atabay (2009) ve A.Arıkan (2014) tarafından yapılan çalışmalarda sunulduğu görülmüştür. Kiremitçi (2008) tarafından suçlu çocuklar ile yapılan çalışmada Aile İlişkileri $\bar{x}$ =37.00, Çevre Uyumu $\bar{x}$ =17.65, Cinsel Tutumlar $\bar{x}$ =11.58, Ruh Sağlığı $\bar{x}$ =23.28, Sosyal İlişkiler $\bar{x}$ =15.43, Duygusal Düzey $\bar{x}$ =21.03, Dürtü Kontrolü $\bar{x}$ =11.65, Beden İmgesi $\bar{x}$ =14.43, Meslek ve Eğitim Hedefleri $\bar{x}$ =7.20 ve Başetme Gücü $\bar{x}$ =5.65 olarak bulunmuştur. Atabay (2009) tarafından yapılan çalışmada

ergenlerin; Aile İlişkileri $\bar{x}= 29.53$, Çevre Uyum $\bar{x}=19.89$, Cinsel Tutumlar $\bar{x}=9.80$, Ruh Sağlığı $\bar{x}=11.55$, Sosyal İlişkiler $\bar{x}=12.31$, Duygusal Düzey $\bar{x}=8.40$, Dürtü Kontrolü $\bar{x}=9.11$, Beden İmgesi $\bar{x}=12.25$, Meslek ve Eğitim Hedefleri $\bar{x}=14.95$ ve Başetme Gücü $\bar{x}=9.15$ olarak bulunmuştur. A.Arıkan (2014) tarafından aile içi şiddete maruz kalmış ve/veya tanıklık etmiş çocuklar ve herhangi bir aile içi şiddet öyküsü olmayan çocuklar ile çalışma yapılmıştır. Aile içi şiddete maruz kalmış ve/veya tanıklık etmiş çocukların Aile İlişkileri $\bar{x}=43.6.$, Çevre Uyum $\bar{x}=29.2$, Cinsel Tutumlar $\bar{x}=26.8$, Ruh Sağlığı $\bar{x}=27.9$, Sosyal ilişkiler $\bar{x}=23.1$, Duygusal Düzey $\bar{x}=24.2$, Dürtü Kontrolü $\bar{x}=22.9$, Beden İmgesi $\bar{x}=18.7$, Meslek ve Eğitim Hedefleri $\bar{x}=14.7$ ve Başetme Gücü $\bar{x}=11.8$ olarak bulunmuştur. Herhangi bir aile içi şiddet öyküsü olmayan çocukların ise Aile İlişkileri $\bar{x}=34.3$, Çevre Uyum $\bar{x}=26.9$, Cinsel Tutumlar $\bar{x}=29.7$, Ruh Sağlığı $\bar{x}=23.3$, Sosyal ilişkiler $\bar{x}=20.9$, Duygusal Düzey $\bar{x}=21.1$, Dürtü Kontrolü $\bar{x}=20.4$, Beden İmgesi $\bar{x}=18.4$, Meslek ve Eğitim Hedefleri $\bar{x}=13.4$ ve Başetme Gücü $\bar{x}= 10.8$ olarak bulunmuştur.

Çalışmalar incelendiğinde bu araştırmanın katılımcılarının benlik uyum düzeyleri puan ortalamalarının Kiremitçi'nin (2008), Atabay'ın (2009) ve A.Arıkan'ın (2014) ve katılımcılarının benlik uyum düzeyleri puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda suça sürüklenen çocukların suçla bağlantısı olmayan çocuklara göre daha düşük benlik uyum düzeyine sahip oldukları söylenebilir. Bolkan (2005) disiplin cezası alan lise öğrencilerinin benlik uyum düzeylerinin disiplin cezası olmayan lise öğrencilerinin benlik uyum düzeylerinden daha düşük olduğunu bulmuştur. Erdoğan (2005) suça sürüklenen çocukların aile ilişkilerinin daha düşük düzeyde olduğunu bulmuştur. Tatoğlu (2006) suç isleyen öğrencilerin %50'sinin orta düzey benlik saygısına sahip olduğunu ve suç işlemeyenler öğrencilerin daha fazla oranda yüksek benlik saygısına sahip olduklarını bulmuştur. Kaya ve arkadaşları (2014) madde bağımlılığı olan çocukların benlik saygılarının daha düşük olduğunu bulmuşlardır

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların benlik uyumlarının orta düzeyde olduğu bulunmuş ve suçla bağlantısı olmayan çocuklara göre daha düşük benlik uyum düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Çalışma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların benlik uyumlarının suçla bağlantısı olmayan çocuklara göre daha düşük olmasının, araştırmanın amacında ifade edilen suça sürüklenen çocukların, düşük ya da olumsuz benlik uyum düzeyine sahip olabilecekleri düşüncesini doğruladığı düşünülmektedir. Suça sürüklenen çocukların benlik uyumlarının orta düzeyde olması bulgusunun suça sürüklenen çocukların ailelerinin, yakın çevresinin ve

arkadaş gurubunun suç davranışını normalleştirmesinden, pekiştirmesinden ve yaşam tarzı olarak görmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Yörükoğlu (2001) suçlu gençlerin benlik saygılarının artmasında toplumsal etkenlerin rol oynadığını belirtmektedir. Ergen, sahip olayı arzuladığı akranlarının sahip olduğu imkânların kendisine sunulmayacağını gördükçe, benimsediği ters ya da olumsuz kimliğe iyice sarılmakta ve benzer durumdaki akranlarıyla gruplaşmaktadır. Bu akran dayanışması onu daha dayanıklı kılmakta, suçluluk duygusundan kurtarmakta ve benlik saygısını yükseltmektedir.

Kısa Semptom Envanterinin alt ölçeklerine ait aritmetik ortalamalar; Depresyon $\bar{x}=0.94$, Anksiyete $\bar{x}=0.78$, Olumsuz Benlik $\bar{x}=0.72$, Somatizasyon $\bar{x}=0.75$, Hostilite $\bar{x}=1.24$, Semptom Rahatsızlık İndeksi $\bar{x}=1.91$, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi $\bar{x}=0.86$ ve Belirti Toplamı İndeksi $\bar{x}=22.78$ olarak bulunmuştur. Çalışma kapsamındaki suça sürüklenen çocukların psikolojik semptomlarının; Depresyon alt ölçeğine göre; %75.7'sinin, Anksiyete alt ölçeğine göre; %88.5'inin, Olumsuz Benlik alt ölçeğine göre; %91.9'unun, Somatizasyon alt ölçeğine göre; %84.5'inin, Hostilite alt ölçeğine göre; %64.2'sinin ve Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksine göre; %83.1'inin normal düzeyde olduğu bulunmuştur. Semptom Rahatsızlık İndeksine göre; %49.3'ünün ve Belirti Toplamı İndeksine göre; %60.8'inin ise psikolojik semptomlarının yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde çocukların psikolojik semptomlarının incelendiği çalışmaların bulunduğu görülmektedir. Normal dağılımdaki çocuklarla çalışma yapan Şahin ve arkadaşlarının (2002), Aştı ve arkadaşlarının (2005) ve Erdem ve Baloğlu'nun (2018) bulguları suça sürüklenen çocukların psikolojik semptomlarını değerlendirme olanağı sağlamıştır. Çalışkan (2001) tarafından cezaevindeki suçlu çocuklar ile yapılan çalışmada; Depresyon $\bar{x}=1.10$, Anksiyete $\bar{x}=0.94$, Somatizasyon $\bar{x}=0.74$, Hostilite $\bar{x}=1.10$, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi $\bar{x}=0.98$ olarak bulunmuştur. Ayna (2014) tarafından haklarında denetim altına alınma ve eğitim tedbiri kararları alınan lise öğrencileri ile yapılan çalışmada Depresyon $\bar{x}=1.16$, Anksiyete $\bar{x}=1.13$, Somatizasyon $\bar{x}=1.07$, Hostilite $\bar{x}=1.19$ olarak bulunmuştur. Dursun ve arkadaşları (2019) tarafından ailelerinden alınarak kurum bakımına alınan suça sürüklenen çocukların psikolojik semptomlarının düzeylerinin incelendiği çalışmada depresyon 1.61, anksiyete 1.28, olumsuz benlik 1.29, somatizasyon 0.99, hostilite 1.71 olarak saptanmıştır. Şahin ve arkadaşları (2002) tarafından envanterin ergenlerle yapılan geçerlilik, güvenirlik ve faktör analizi çalışmasında; Depresyon $\bar{x}=1.12$, Anksiyete $\bar{x}=1.10$, Olumsuz Benlik $\bar{x}=0.45$, Somatizasyon $\bar{x}=0.37$, Hostilite $\bar{x}=0.70$, Semptom Rahatsızlık İndeksi $\bar{x}=1.59$, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi $\bar{x}=0.75$ ve Belirti Toplamı İndeksi $\bar{x}=23.52$ olarak hesaplanmıştır. Aştı ve arkadaşları (2005)

tarafından yüksekokul öğrencileri ile yapılan çalışmada, Depresyon $\bar{x}=1.13$, Anksiyete $\bar{x}=0.93$, Somatizasyon $\bar{x}=0.78$, Hostilite $\bar{x}=0.86$, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi $\bar{x}=0.99$ olarak bulunmuştur. Top'un (2010) suça sürüklenen çocuklarla yaptığı çalışmada Depresyon $\bar{x}=0.70$, Anksiyete $\bar{x}=0.53$, Somatizasyon $\bar{x}=0.79$, Hostilite $\bar{x}=0.82$, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi $\bar{x}=1.20$ olarak bulunmuştur. Erdem ve Baloğlu (2018) tarafından üstün yetenekli lise öğrencileri ile yapılan çalışmada; Depresyon $\bar{x}=0.86$, Anksiyete $\bar{x}=0.78$, Olumsuz Benlik $\bar{x}=0.72$, Somatizasyon $\bar{x}=0.49$ ve Hostilite $\bar{x}=0.94$ olarak bulunmuştur. Alt ölçek aritmetik ortalamalarının verildiği çalışmalar incelendiğinde suça sürüklenen çocukların; ölçek toplam puanının madde sayısına bölünmesi ile elde edilen Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi puan ortalamalarının normal popülasyondaki çocukların psikolojik semptom puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi bireydeki ruhsal belirtilerden duyulan sıkıntının artışına işaret etmekte ve envanterin en iyi indeksi olduğu kabul edilmektedir (Şahin ve ark., 2002; Çetin ve Çavuşoğlu, 2009). Benzer şekilde suça sürüklenen çocukların Olumsuz Benlik, Somatizasyon, Hostilite, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ve Semptom Rahatsızlık İndeksi puan ortalamaların da daha yüksek olduğu görülmektedir. Semptom Rahatsızlık İndeksi bireyin kendisinde var olan semptomlardan duymuş olduğu sıkıntının ağırlıklı ortalamasını göstermektedir (Şahin ve ark., 2002; Çetin ve Çavuşoğlu, 2009). Depresyon ve Anksiyete psikolojik semptom puan ortalamaların ise suçla bağlantısı olmayan çocuklara göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Suça sürüklenen çocuklarla çalışma yapan Çalışkan (2001) ve Top'un (2010) çalışmalarında da katılımcıların psikolojik semptom puan ortalamaların daha düşük olduğu görülmektedir. Çalışmada suça sürüklenen çocukların bazı alt ölçeklerde psikolojik semptomları diğer suça sürüklenen çocuklarla yapılan çalışmalarda olduğu gibi normal düzeyde bulunmuş olsa dahi, psikolojik semptom puan ortalamalarının suçla bağlantısı olmayan çocuklara göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Ölçek toplam puan ortalamaları değerlendirildiğinde, suça sürüklenen çocukların suçla bağlantısı olmayan çocuklara göre daha yüksek düzeyde psikolojik semptomlarının olduğu söylenebilir. Açikel ve arkadaşları (2020) tutuklu veya hükümlü çocukların psikiyatrik bozukluklar açısından normal dağılımdaki çocuklara göre daha yüksek risk altında olduklarını belirtmektedirler. Ergenlik döneminde görülen riskli davranışlar ve travmatik yaşam olayları çocuklarda psikiyatrik bozuklukların gelişmesine oynamakta ve diğer faktörlerin de eklenmesiyle suça sürüklenme gerçekleşebilmektedir (Baysan Arabacı ve ark., 2017). Yamak (2019) suça sürüklenen çocukların %56.3'ünde psikiyatrik bir hastalık saptandığını belirtmektedir. Kaya ve arkadaşları (2014) madde kullanan çocukların anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite puanlarının madde kullanmayan

çocuklardan daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Erdoğan (2005) suça sürüklenen çocukların saldırganlık eğilimlerinin diğer çocuklardan daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Ayna (2014) suça sürüklenen ortaöğretim öğrencilerinin psikolojik semptom puanlarının diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Açıknel ve arkadaşları (2020) suça sürüklenen çocukların en çok uykusuzluk, kendine zarar verme ve öfke kontrol sorunları nedeniyle başvuruda bulunduklarını ve en sık olarak da davranım bozukluğu tanısı aldıklarını belirlemişlerdir. Kıvrak (2021) ise ruhsal sorunlar indeksine göre yükümlü çocukların %93.3'ünün düşük risk grubunda olduklarını bulmuştur.

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların psikolojik semptomlarının normal düzeyde olduğu ve psikolojik semptom puan ortalamalarının suça bağlantısı olmayan çocuklara göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu düşünülmektedir. Normal popülasyondaki çocuklar üzerinde depresyon ve anksiyete için risk oluşturan yaşam olayları, suça sürüklenen çocukların her an karşılaşılabilen olağan durumlar olabilmektedir. Ötekileştirme, dışlanma, etiketlenme gibi bireyler üzerinde ciddi etkileri olabilecek durumlar suça sürüklenen bireyler açısından alışılan bir durum olmaktadır. Yaşadıkları sosyal çevrede suç davranışlarının onaylanması da suça sürüklenen çocukların stres kaynaklarını azaltmakta, vicdan muhasebesi yapmalarını ve içsel çatışma yaşamalarını engellemektedir. Bu doğrultuda suça sürüklenen çocukların yaşam biçimlerinin ve sosyokültürel yapılarının depresyon ve anksiyete açısından psikolojik dayanıklılıklarını arttırdığı ve semptom puan ortalamalarının düşüklüğünün bu durumdan kaynaklandığı düşünülmektedir. Çoban'ın (2012) suça sürüklenen çocuklarda yoksulluğun, sokakta yaşamanın, madde kullanımının, okulu bırakmanın, küçük yaşlarda çalışmaya başlamanın uyum sağladığı yaşam tarzı olduğu, dezavantajlı yaşam şartları içerisinde yaşayarak suça sürükledikleri bulgusu ile Kaya ve İnan'ın (2020) suçlu bireylerin toplum tarafından yapılan etiketlemeleri içselleştirerek, bu duruma uygun davranışları sergiledikleri bulgularının bu düşüncüyü desteklediği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın birinci alt problemi; suça sürüklenen çocukların cinsiyetlerine göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde; Aile İlişkileri, Dürtü Kontrolü, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Çevre Uyumu, Meslek ve Eğitim Hedefleri, Sosyal İlişkiler ve Ruh Sağlığı benlik uyum düzeylerinde, grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Suça sürüklenen erkek çocuklarının Cinsel Tutumlar ve Duygusal Düzey benlik uyum

düzeylerinde suça sürüklenen kız çocuklarına göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeylerinin incelendiği kısıtlı sayıda çalışma olduğu, çalışmaların benlik saygısına ve normal popülasyona odaklandığı görülmektedir. Suça sürüklenen çocuklarla yapılan çalışmalara bakıldığında Göger'in (2020) benlik saygısını incelediği, benlik imgelerinin incelendiği çalışmalarda ise cinsiyetin ele alınmadığı görülmüştür. Benlik imgesinin cinsiyet değişkenine göre incelendiği Yağışan ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların üniversite öğrencileri olduğu görülmüştür. Literatürdeki çalışmaların farklı bulguları olduğu; cinsiyetler arasında fark olmadığının, erkeklerin kızlara göre daha yüksek benlik saygısının olduğunu ve kızların erkeklere göre daha yüksek benlik saygısının olduğunu sunulduğu görülmüştür. Binici Tekin (2016) lise öğrencilerinin benlik uyum düzeylerinde cinsiyete göre farklılık olmadığını bulmuştur. Kılınç (2011) çalışmasında ortaokul öğrencilerinin benlik tasarımının, Yılmaz (2018) ortaokul öğrencilerinin benlik saygısının ve F.Altuntaş (2020) lise öğrencilerinin benlik algısının ve Göger (2020) suça sürüklenen çocukların benlik saygısının cinsiyete göre farklılaşmadığını bulmuşlardır. Cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı ancak kız çocuklarının benlik saygılarının erkeklerin benlik saygılarından daha düşük olduğunu belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Atabay 2009; Büyükhahin Çevik, 2007; Çetin ve Çavuşoğlu, 2009, Damarlı, 2006; Karademir ve ark., 2010; Sarı 2008). Bu bulgulardan farklı olarak; Tatoğlu (2006) lise öğrencisi kızların benlik saygısının, Hakan (2011) lise öğrencisi kızların benlik imgelerinin, Saygılı ve arkadaşları (2015) üniversite öğrencisi kızların benlik saygısının ve Alparslan (2016) lise öğrencisi kızların benlik saygısının erkeklere göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bu bulguların da aksi yönde Ünsal Barlas ve arkadaşları (2010) lise öğrencisi erkeklerin benlik algılarının, Sarıkaya (2015) lise öğrencisi erkeklerin benlik saygısının ve Purmut (2016) lise öğrencisi erkeklerin benlik imgelerinin kızlara göre daha olumlu olduğunu bulmuşlardır. Yağışan ve arkadaşlarının (2007) çalışmasında ise kız öğrencilerin erkeklere göre, cinsel tutumlar benlik imgesi açısından daha fazla sorun yaşadığı görülmüştür.

Bu çalışmada suça sürüklenen erkek çocukların Cinsel Tutumlar ve Duygusal Düzey benlik uyumlarının kız çocuklara göre daha olumlu olduğu ve diğer benlik imgelerinde cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Çalışmanın Yağışan ve arkadaşlarının (2007) çalışması ile uyumlu, diğer çalışmalar ile göreceli olarak uyumsuz ve uyumlu olduğu düşünülmektedir. Kız çocuklarının, cinsel tutumlar benlik imgesi açısından daha fazla sorun yaşamasında; toplumumuzun sosyo-kültürel yapısı nedeniyle kızların

cinsellik konusu ile ilgili tutumlarını, duygularını, davranışlarını ve karşı cinsle ilişkilerini ifade etmede sorun yaşamasının etkili olduğu düşünülmektedir. Cinsellik konusu toplumumuzda, dini kurallar ve kültürel yapı nedeniyle tabu olarak kabul edilmektedir (Aksoy Derya ve ark., 2017). Toplumsal yapımızda aileler kız çocuklarına karşı baskıcı ve aşırı kontrolcü tutum izlerken erkek çocuklarına karşı izin verici tutum izlemekte, karşı cins ile ilişkilerinde erkek çocuklarına daha toleranslı davranmaktadırlar. Duygusal Düzey benlik uyum düzeyinde suça sürüklenen kız çocuklarının, suça sürüklenen erkek çocuklarına göre psikolojik yapıları içindeki duygusal uyumunun daha olumlu olmasının ergenlik dönemi gelişim özelliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Genellikle kız çocukları, erkek çocuklardan daha önce duygusal olgunluğa ulaşmaktadırlar. Kızların erkeklere nazaran duygularını kontrol etmede daha olgun tutumlara sahip olmaları ve duygu dengesini daha iyi kontrol ediyor olmalarının bu durumda etkili olduğu düşünülmektedir.

Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomları cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde; Anksiyete, Olumsuz Benlik, Somatizasyon, Hostilite, Belirti Toplamı İndeksi ve Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi psikolojik semptomlarında grupların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Erkek çocukların Depresyon psikolojik semptomlarının ve Semptom Rahatsızlık İndeksi puanlarının kız çocuklara göre düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde suça sürüklenen çocukların cinsiyetine göre psikolojik semptomlarının incelendiği bir çalışmanın bulunmadığı, çalışmaların normal popülasyona odaklandığı ve aynı semptom grubunda farklı yönde bulguların olduğu görülmektedir. Çalışmaların çoğunda kızların psikolojik semptomlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu (Akpınar, 2007; Aştı ve ark., 2005; Çetin ve Çavuşoğlu, 2009; Dökmen, 2012; Görker ve ark., 2004; Gürsu, 2012; Helsen ve ark., 2000; Saföz Güven, 2008; Taş, 2018; Usluoğlu, 2013) belirtilmektedir. Adiga Demirel ve arkadaşları (2011) ile Gürsu (2012) tarafından yapılan çalışmalarda Hostilite dışındaki, Karahanci (2020). tarafından yapılan çalışmada ise Olumsuz Benlik dışındaki psikolojik semptom gruplarında kız öğrencilerin semptom düzeyi puan ortalamalarının erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Altinel (2008), Aras ve arkadaşları (2007), Arısoy (2004), Coşar Ciğerci (2006), Gürel Yılmaz (2009) Gürsu (2012) ile Özyürek ve Demiray (2010) çalışmalarında anksiyete düzeylerinin kızlarda erkeklere göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Ünsal Barlas ve arkadaşları ise (2010) anksiyete açısından cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılığın olmadığını belirlemişlerdir. Altaş ve arkadaşları (2020), Altinel (2008), Aras ve arkadaşları (2007), Coşar Ciğerci (2006), Ertem ve Yazıcı (2006), Gürsu

(2012), İkiz ve Sakarya Çınk (2016), Karahanci (2020) ile Sakarya (2013) tarafından yapılan çalışmalarda ve DSM-V'te (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013) depresyonun kadınlarda erkeklere göre daha fazla oranda görüldüğü belirtilmektedir. Ceral ve Dağ (2005) ile Ünsal Barlas ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan çalışmalarda ise depresyon sıklığı açısından cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Altaş ve arkadaşları (2020), F. Altuntaş (2020), Karahanci (2020) ile Ünübol ve Hızlı Sayar (2020) erkeklerde hostilite semptomlarının kızlara göre daha yüksek düzeyde olduğunu bulmuşlardır. Adiga Demirel ve arkadaşları (2011), Gürsu (2012) ile Ünsal Barlas ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan çalışmalarda ise hostilite psikolojik semptom puan ortalamalarında cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Altaş ve arkadaşları (2020), Karahanci (2020) ile Şişman ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan çalışmalarda kızların somatizasyon düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Coşar Cığerci (2006) ile Ünsal Barlas ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan çalışmalarda ise somatizasyon psikolojik semptom puan ortalamalarında cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Bu çalışmada erkek çocukların Depresyon semptomlarının ve Semptom Rahatsızlık İndeksi puanlarının kız çocuklara göre düşük düzeyde olduğu, diğer semptom gruplarında cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Literatürdeki çalışmaların birbiriyle görece olarak uyumlu ve uyumsuz olduğu ve aynı semptom grubuna ait farklı yönde sonuçların bulunduğu görüldüğünden; bu çalışma, literatüre uyumluluğu açısından değil, katkısı açısından değerlendirilmiş ve bu yaklaşım doğrultusunda, çalışmanın literatüre katkısı açısından önemli olduğu düşünülmüştür.. Literatürdeki farklılığın çalışılan grupların farklı olmasından, farklı disiplinlerce farklı ortamlarda yapılmasından, katılımcıların semptomları içeren itemleri cevaplandırırken gerçek durumlarını yansıtmaktan çekinmiş olmalarından ya da kendilerini farklı göstermek istemelerinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın ikinci alt problemi; suça sürüklenen çocukların yaşlarına göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri yaş değişkeni açısından incelendiğinde; Aile İlişkileri, Dürtü Kontrolü, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Çevre Uyumu, Duygusal Düzey, Meslek ve Eğitim Hedefleri, Sosyal İlişkiler ve Ruh Sağlığı benlik uyum düzeylerinde, grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Cinsel Tutumlar benlik uyum düzeyinde ise 18 yaşında olan suça sürüklenmiş çocukların, 14 yaşında ve 17 yaşında olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; cinsellikle ilgili duygularında, tutumlarında, davranışlarında ve karşı cinsle ilişkilerinde benlik uyumlarının

daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur. Bulgulara göre yaşın ilerlemesine bağlı olarak cinsel tutumlarda daha olumlu benlik imgesine sahip olduğu söylenebilir.

Literatürde suça sürüklenen çocukların yaşlarına göre benlik uyum düzeylerinin incelendiği bir çalışmanın bulunmadığı, çalışmaların normal popülasyona ve benlik saygısına odaklandığı görülmektedir. Suça sürüklenen çocuklar ile çalışma yapan Göger (2020) ile Kaya ve arkadaşları'nın (2014) yaptıkları çalışmalarda yaş değişkeni ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Atabay (2009), F.Altuntaş (2020), Binici Tekin (2016), Dinçer Set (2019), , Karademir ve arkadaşları (2010), Kaya ve arkadaşları (2005), Kiremitçi (2008), Saygılı ve arkadaşları (2015); Seyhan (2008), Şirvanlı Özen (2009) ile Yılmaz (2018) çalışmasında çocukların benlik saygısı düzeyleri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmişlerdir. Alparslan (2016) ile Sarıkaya (2015) tarafından yapılan çalışmalarda benlik saygısının, Hakan (2011) tarafından yapılan çalışmada benlik imgesinin ve Kılınç (2011) tarafından yapılan çalışmada benlik tasarımının daha olumlu olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada 18 yaşında olan suça sürüklenmiş çocukların Cinsel Tutumlar benlik uyumlarının 14 yaşında ve 17 yaşında olan suça sürüklenmiş çocuklara göre daha olumlu olduğu ve diğer benlik imgelerinde yaşa dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu düşünülmektedir. Cinsel Tutumlar benlik uyum düzeyindeki bulgunun yaşın ilerlemesine paralel olarak ergenlerin cinsellikle ilgili duygularında, tutumlarında, davranışlarında ve karşı cinsle ilişkilerinde daha bilinçli olmalarından ve zihinsel olgunluklarının artmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ergenler, yaşlarının artmasıyla kendini daha iyi tanımakta ve kabullenmektedir. Yaş ile beraber kendilerine olan saygıları ve beğenileri artmaktadır (Sarıkaya, 2015).

Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomları yaş değişkeni açısından incelendiğinde; grupların psikolojik semptom puanı ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Literatürde suça sürüklenen çocukların yaşlarına göre psikolojik semptomlarının incelendiği kısıtlı sayıda çalışma olduğu ve çalışmaların normal popülasyona odaklandığı görülmektedir. Yapılan çalışmalarda ise psikolojik belirti düzeylerinin yaşa göre değiştiği ancak yaşlar arasında anlamlı farklılık göstermediğine dair bulgular yer almaktadır. Suça sürüklenen çocuklarla çalışma yapan Ayna (2014) yaşın artmasına bağlı olarak depresyon semptomlarının, Kesen ve arkadaşları (2007) hostilite semptomlarının arttığını bulmuştur. Gürsu (2012) depresyon, olumsuz benlik ve hostilite açısından yaş grupları arasında anlamlı

farklılık olmadığını, ancak 14-17 yaş grubundaki çocukların anksiyete ve somatizasyon puanının daha düşük olduğunu belirlemiştir. Sakarya (2013) ise 15 yaşındaki çocukların depresyon düzeylerinin 16 yaşındakilere göre daha düşük olduğunu belirlemiştir. Çelikkaleli (2015) yaştan psikolojik semptomlar açısından önemli bir değişken olmadığını belirtmektedir. İken İkiz ve Sakarya Çınk (2016) ile F.Altuntaş'ın (2020) çalışmalarında yaş ile birlikte depresyon düzeyinin azaldığını gösteren bulgular yer almaktadır.

Bu çalışmada yaşa göre psikolojik semptom düzeylerinin farklılaşmadığı ve bu bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu düşünülmektedir. Suça sürüklenen çocukların yaşlarının psikolojik semptomlar açısından farklılık oluşturabilecek düzeyde önemli bir değişken olmadığı, psikolojik sorunlarının ardında farklı dinamiklerin etkili olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmanın üçüncü alt problemi; suça sürüklenen çocukların öğrenim durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri öğrenim durumu değişkeni açısından incelendiğinde; Aile İlişkileri, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Cinsel Tutumlar, Çevre Uyumu, Duygusal Düzey, Dürtü Kontrolü , Sosyal İlişkiler ve Ruh Sağlığı benlik uyum düzeylerinde, grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Meslek ve Eğitim Hedefleri benlik uyum düzeyinde ise ortaokul mezunu suça sürüklenen çocukların, lise öğrencisi suça sürüklenen çocuklara göre; mesleğe hazırlık, geleceğe yönelik planlar, çalışma ve iş konusundaki tutumlarında daha olumlu benlik uyum düzeyine sahip oldukları görülmüştür.

Literatürde çocukların öğrenim durumuna göre benlik uyum düzeylerinin incelendiği kısıtlı sayıda çalışma olduğu ve çalışmaların benlik saygısına odaklandığı görülmektedir. Suça sürüklenen çocuklarla çalışma yapan Kaya ve arkadaşları (2014) ile Kiremitçi'nin (2008) çalışmalarında eğitim düzeyine göre grupların benlik saygılarının farklılaşmadığı görülmüştür. Saygılı ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan çalışmada ise eğitim düzeyinin atmasıyla beraber benlik saygısı düzeyinin de arttığı bulunmuştur.

Bu çalışmada suça sürüklenen ortaokul mezunu çocukların Meslek ve Eğitim Hedefleri benlik uyumlarının lise öğrencisi çocuklara göre daha olumlu olduğu ve diğer benlik imgelerinde öğrenim durumuna dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Elde edilen bulguların literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu, meslek ve eğitim hedefleri ile ilgili bulgunun literatüre yeni bir bulgu katması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Meslek

ve Eğitim Hedefleri benlik uyum düzeyindeki farklılığın ortaokul mezunu çocukların eğitimle ilgili bir beklentilerinin olmaması, lise öğrencilerinin eğitim yoluyla iş ve meslek edinmeleri gerçeği, öğrenciliklerinin devam etmesi nedeniyle meslek sahibi olmaları konusunda belirsizliğin sürmesi ve üst öğrenim kurumları için sınav şartı bulunmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Meslek seçimi, bireyin geleceğinin neredeyse tamamını şekillendiren önemli bir süreçtir. Bireyin meslek seçimi yapacağı işi, ona nasıl hitap edileceğini, sosyal yapıdaki konumunu, karşılaşacağı fiziksel veya zihinsel zorlukları, mesleğin sunacağı imkanları, evini ve eşi belirleyecektir (Çınar, 2010). Kendisi için destek unsuru konumundaki bireylerin ve faktörlerin zorluk ya da engel olarak çıkabildiği görülmektedir. Çocuk üst öğrenim kurumlarında eğitim alarak ulaşabileceği bir mesleğe yöneldiğinde sınav stresi, puanın istediği bölüme yetip yetmeyeceği, tekrar sınava girip girmeyeceği soruları ile mücadele etmektedir. Her bir sorunun getirdiği stres ve mali külfet genç üzerinde baskıyı arttırmaktadır (Lafçi, 2018).

Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomları öğrenim durumu değişkeni açısından incelendiğinde; gruplar arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Literatürde suçta sürüklenen çocukların öğrenim durumuna göre psikolojik semptomlarının incelendiği bir çalışmanın bulunmadığı, normal popülasyonda ise kısıtlı sayıda çalışmanın olduğu görülmüştür. Dolayısıyla çalışmada elde edilen bulguyu suçta sürüklenen çocuklar perspektifinden tartışma imkanı da bulunmamaktadır. Küçüköğlu'nun (2007) çalışmasında öğrenim değişkenine göre psikolojik semptom puanları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Ünübol ve Hızlı Sayar (2020) çalışmalarında ortaokul eğitim düzeyindeki bireylerin en yüksek hostilete semptomlarının düzeyine sahip olduklarını, lisansüstü eğitim düzeyindeki bireylerin ise en düşük hostilete düzeyine sahip olduklarını bulmuşlardır. E.Özcan (2021) ortaöğretim mezunu bireylerin psikolojik semptom düzeylerinin lisansüstü eğitimi almış bireylerden daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Bu çalışmada semptom gruplarında öğrenim durumuna dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Suçta sürüklenen çocukların öğrenim durumunun psikolojik semptomlar açısından farklılık oluşturabilecek düzeyde önemli bir değişken olmadığı, psikolojik sorunlarının ardında farklı dinamiklerin etkili olduğu ve elde edilen bulgunun literatüre katkısı açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmanın dördüncü alt problemi; suça sürüklenen çocukların çalışma durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri çalışma durumu değişkeni açısından incelendiğinde; Aile İlişkileri, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Cinsel Tutumlar, Çevre Uyumu, Meslek ve Eğitim Hedefleri ve Sosyal İlişkiler benlik uyum düzeylerinde, grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyinde, bir işte çalışmayan suça sürüklenmiş çocukların, bir işte çalışan suça sürüklenmiş çocuklara göre ; egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur. Duygusal Düzey benlik uyum düzeyinde, bir işte çalışmayan suça sürüklenmiş çocukların, bir işte çalışan suça sürüklenmiş çocuklara göre; kendi psikolojik yapısı içindeki duygusal uyumunda benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur. Ruh Sağlığı benlik uyum düzeyinde bir işte çalışmayan suça sürüklenmiş çocukların, bir işte çalışan suça sürüklenmiş çocuklara göre; açık psikopatoloji belirtilerinin daha az olduğu bulunmuştur.

Literatürde suça sürüklenen çocukların çalışma durumuna göre benlik uyum düzeylerinin incelendiği kısıtlı sayıda çalışma olduğu, çalışmaların benlik saygısına ve normal popülasyona odaklandığı görülmektedir. Suça sürüklenen çocuklar ile çalışma yapan Kaya ve arkadaşları (2005) yaptıkları çalışmada, benlik saygısı düzeyi ile öğrencinin çalışma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını ve Erdoğan (2012) sokakta çalışan suça sürüklenen çocukların aile ilişkilerinin çalışmayan suça sürüklenen çocuklara göre daha sağlıklı olarak algıladıklarını bulmuşlardır. Hoşgör'ün (2009) çalışmasındaki bulgulara göre çocuklar açık alanda çalışmakta ve çoğunlukla mezarlıklarda su taşıma, araba camı silme, su satma gibi işler yapmaktadırlar. Gelişim dönemine uygun olmayan ortamlarda çalışmaları sonucu, çocuğun fiziksel, zihinsel ve duygusal olgunlaşması olumsuz yönde etkilenebilmektedir (Fidan, 2004). Yetim (2021) çalışmayan Suriyeli göçmen ergenlerin psikolojik benlik saygısı ortalamalarının çalışan göçmen ergenlere göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir.

Bu çalışmada suça sürüklenen çalışmayan çocukların Dürtü Kontrolü, Duygusal Düzey ve Ruh Sağlığı benlik uyumlarının çalışan çocuklara göre daha olumlu olduğu ve diğer benlik imgelerinde çalışma durumuna dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Çalışmada benlik uyum düzeyleri ile ilgili elde edilen sonucun, iş yaşamına giren çocuğun olumsuz çevre koşulları, çalışmaya iten koşulların nitelikleri, zorla çalıştırılma, kötü davranılma, fiziksel-psikolojik istismara uğrama ve gelir beklentisinin stresi altında

olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çocuğun çalışma hayatına küçük yaşlarda başlaması, değişik çevreleri ve sokak kültürünü tanınmasına yol açmaktadır. Çalışma yaşantısı ile eğitim yaşantısının son bulması sonrasında; maruz kalacağı olumsuz etkilere karşı direnmeyi sağlayacak bilgiden ve sosyal desteklerden yoksun kalmaktadır (Balkaya ve Ceylan, 2007; Bayındır ve ark., 2007). Elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu ve benlik imgesi açısından da literatüre katkısının olacağı düşünülmektedir.

Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomları çalışma durumu değişkeni açısından incelendiğinde; grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Literatürde suçta sürüklenen çocukların cinsiyetine göre psikolojik semptomlarının incelendiği kısıtlı sayıda çalışma olduğu, çalışmaların normal popülasyona odaklandığı görülmektedir. Suçta sürüklenen çocuklarla çalışma yapan Erdoğan (2005) sokakta çalışmayan çocukların depresyon puan ortalamalarının sokakta çalışan çocukların puan ortalamalarından daha düşük olduğunu ve sokakta çalışan çocukların saldırganlık eğilimini daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bilgin (2012) çalışma alanı olan sokakların, sağlıklı olması ve çocukların yoğun fiziksel şiddete maruz kalması sonucu, çocukların psikolojik sağlıkları olumsuz yönde etkilendiğini belirtmektedir. Ateş ve Özden Yıldırım (2020) çalışmayan öğrencilerin olumsuz benlik semptomlarının çalışanlara göre daha düzeyde olduğunu belirlemiştir. B.Demir (2021) çalışmayanların depresyon, anksiyete ve somatizasyon semptomlarının çalışanlara göre da yüksek düzeyde olduğunu belirtirken, bu bulgunun aksi yönde Yetim (2021) çalışmayan Suriyeli göçmen ergenlerin psikolojik depresyon ortalamalarının çalışan göçmen ergenlere göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir.

Bu çalışmada suçta sürüklenen çocukların çalışma durumuna göre psikolojik semptomlarının farklılaşmadığı ve bu bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu düşünülmektedir. Suçta sürüklenen çocukların çalışma durumunun psikolojik semptomlar açısından farklılık oluşturabilecek düzeyde önemli bir değişken olmadığı, psikolojik sorunlarının ardında farklı dinamiklerin etkili olduğu ve elde edilen bulgunun literatüre katkısı açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmanın beşinci alt problemi; suça sürüklenen çocukların kardeş sayısına göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri kardeş sayısı değişkeni açısından incelendiğinde; Aile İlişkileri, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Cinsel Tutumlar, Duygusal Düzey, Çevre Uyumu, Meslek ve Eğitim Hedefleri, Ruh Sağlığı benlik uyum düzeylerinde, grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyinde iki kardeş olan suça sürüklenmiş çocukların tek çocuk olan ve dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur. Aynı şekilde üç kardeş olan çocuk suça sürüklenmiş çocukların, tek çocuk ile dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur. Sosyal İlişkiler benlik uyum düzeyinde iki kardeş olan suça sürüklenmiş çocukların, tek çocuk olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; arkadaşlık ilişkilerinin nitelikleri ve akran grubu ilişkileri konusundaki tutumlarında; benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur. Üç kardeş olan suça sürüklenmiş çocukların, tek çocuk olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; arkadaşlık ilişkilerinin nitelikleri ve akran grubu ilişkileri konusundaki tutumlarında; benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur. Dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenmiş çocukların, tek çocuk olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; arkadaşlık ilişkilerinin nitelikleri ve akran grubu ilişkileri konusundaki tutumlarında; benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde suça sürüklenen çocukların kardeş sayısına göre benlik uyum düzeylerinin incelendiği bir çalışmanın bulunmadığı, çocukların kardeş sayısına göre benlik uyum düzeylerinin incelendiği kısıtlı sayıda çalışma olduğu, çalışmaların benlik saygısına ve normal popülasyona odaklandığı görülmektedir. Suça sürüklenen çocuklarla çalışma yapan Kaya ve arkadaşları (2014) ile Göger (2020) benlik saygısında kardeş sayısına dayalı anlamlı bir farklılık olmadığını bulmuşlardır. Kahrıman ve Polat'ın (2003) çalışmasında benlik saygısı puanı, üç kardeş olan olanlarda en yüksek düzeyde bulunmuştur. Kahrıman (2005) tarafından yapılan çalışmada kardeş sayısı ile benlik saygısı puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel anlamlı olmadığını bulmuştur. Seyhan (2008) çalışmasında ise beş ve daha fazla kardeşe sahip ergenlerin benlik saygısı puanlarının düşük olduğu görülmüştür. Aliyev ve Tunç (2017) tarafından yapılan çalışmada ise Sosyal İlişkiler benlik uyum düzeyinde üçten fazla

kardeşi olanlar lehine anlamlı farklılaşma olduğu bulunmuştur. Alparslan (2016) çalışmasında lise öğrencisi çocukların, Yılmaz (2018) çalışmasında ortaokul öğrencilerinin ve Dinçer Set (2019) 12-18 yaş arası çocukların benlik saygılarının kardeş sayısına göre farklılaşmadığını bulmuşlardır. Tatoğlu (2006) üç ve daha fazla kardeş olan öğrencilerin %44.5'inin benlik saygısının yüksek olduğunu bulmuştur. Purmut (2016) benlik imgelerinde iki kardeş olanların tek çocuk olanlara göre, üç kardeş olanlar ile dört kardeş olanların beş kardeş olanlara benlik uyumlarının daha uyumlu olduğunu bulmuştur. Hakan, (2011) düşük saldırganlık eğilimi açısından iki kardeş olanların ve yüksek saldırganlık eğilimi açısından ise dört kardeş olanların diğerlerine göre daha olumlu düzeyde benlik imgelerine sahip olduklarını belirlemektedir.

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların Dürtü Kontrolü benlik uyumlarının kardeş sayısına göre farklılaştığı ve diğer benlik imgelerinde kardeş sayısının benlik uyumu açısından farklılık oluşturabilecek düzeyde önemli bir değişken olmadığı bulunmuştur. Elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu düşünülmektedir. Çalışmadaki tek çocuk olan suça sürüklenmiş çocukların benlik uyum düzeylerinin çok kardeşli olanlara göre daha düşük olması durumunun, tek çocukların ev ortamı dışına az çıkması, yakın çevrede akran grubunun olmaması, akraba ilişkilerinin zayıflaması, sosyal etkinlik alanlarının yetersizliği gibi kentleşmenin getirdiği sorunlar nedeniyle sosyalleşme kısıtlılığı yaşamalarından ve kardeş sayısının artmasına paralel olarak sosyal desteğin atmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomları kardeş sayısı değişkeni açısından incelendiğinde; Depresyon, Anksiyete, Olumsuz Benlik, Hostilite, Semptom Rahatsızlık İndeksi, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi, Belirti Toplamı İndeksi psikolojik semptomlarında grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Somatizasyon psikolojik semptomlarında; iki kardeş olan suça sürüklenmiş çocukların, suça sürüklenmiş tek çocuk olanlara, üç kardeş olan suça sürüklenmiş çocuklara, dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; Kalp, damar, mide, bağırsak, solunum sistemi ve diğer sistemlerdeki fonksiyon bozuklukları ile ilgili semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde suça sürüklenen çocukların kardeş sayısına göre psikolojik semptomlarının Ayna (2014) tarafından incelendiği, çalışmaların normal popülasyona odaklandığı ve aynı semptom grubunda farklı yönde bulguların olduğu görülmektedir. Suça sürüklenen çocuklarla çalışma yapan Ayna (2014) tarafından psikolojik semptom gruplarında kardeş sayısına dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Coşar Cığerci (2006),

Akpınar (2007) ve tarafından yapılan çalışmalarda kardeş sayısı ile psikolojik belirtiler arasındaki anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Çetinkaya ve arkadaşları (2008) ile Erdoğan (2012) tarafından yapılan çalışmalarda ise kardeş sayısı arttıkça depresyona yakalanma riskinin ve depresyon düzeylerinin arttığı bulunmuştur. Teken (2016) ise yaptığı çalışmasında kardeş sayısı ile Depresyon ve Anksiyete ve Somatizasyon puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını belirlemiştir.

Bu çalışmada iki kardeş olan çocukların Somatizasyon semptomlarının düşük düzeyde olduğu, diğer semptom gruplarında kardeş sayısına dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Bu bulguya göre kardeş sayısının somatizasyon dışında psikolojik semptomlar açısından farklılık oluşturabilecek düzeyde önemli bir değişken olmadığı, psikolojik sorunlarının ardında farklı dinamiklerin etkili olduğu ve elde edilen bulgunun literatüre katkısı açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Altınel (2008) somatik bozuklukların; herhangi bir organik neden olmamasına rağmen psikolojik faktörlerin etkisiyle etkin olduğu ortaya çıktığını belirtmektedir. Çalışmada elde edilen bulgunun; iki kardeş çocukların birbirleri için sosyal destek unsuru olmasından, çok sayıdaki kardeşlere göre aralarındaki çatışmaların ve dolayısı ile stres faktörlerinin daha az olmasından, örnekleme oluşturan çocukların kendilerine özgü kalıtım, biyolojik yapı, sosyokültürel etkenler, stres verici yaşam olayları gibi birçok faktörün etkileşimi sonucunda somatik belirtilerinin ortaya çıkmasından kaynaklanmış olabileceği ve çalışma bulgularının literatürle uyumlu olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmanın altıncı alt problemi; suça sürüklenen çocukların göç durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri göç durumu değişkeni açısından incelendiğinde; Dürtü Kontrolü, Cinsel Tutumlar, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Çevre Uyum, Duygusal Düzey, Sosyal İlişkiler, Meslek ve Eğitim Hedefleri, Ruh Sağlığı benlik uyum düzeylerinde, grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Aile İlişkileri benlik uyum düzeyinde Ege bölgesindeki bir ilden göç eden suça sürüklenmiş çocukların, Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç eden suça sürüklenmiş çocuklara göre; ailesine yönelik duyguları ve yaşadığı evin atmosferi ile ilgili olarak benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde suça sürüklenen çocukların göç durumuna göre benlik uyum düzeylerinin incelendiği bir çalışmanın bulunmadığı, çalışmaların benlik saygısına odaklandığı görülmektedir. Kaya ve arkadaşları (2014), Yılmaz (2018) ve Göger (2020) yaptıkları

çalışmalarda benlik saygısının göç durumuna göre farklılaşmadığını bulmuşlardır. Y.Dursun (2019) ise suça sürüklenen çocukların aile aidiyetlerinin ve ebeveynlerine güvenli bağlanma puanlarının daha düşük olduğunu bulmuştur.

Bu çalışmada Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç eden suça sürüklenen Aile İlişkileri benlik uyumlarının Ege bölgesindeki bir ilden göç eden çocuklara göre daha olumsuz olduğu ve diğer benlik imgelerinde göçe dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu düşünülmektedir. Çalışmada Aile İlişkileri benlik uyum düzeyi ile ilgili elde edilen bulgunun, göçe iten nedenlerden, sosyokültürel farklılıklardan, ekonomik koşullardan, yaşantıya başlanılan yerleşim biriminin ve sosyal çevrenin özelliklerinden, aile yapılarından, aile üyelerinin uyum becerilerinden, iş bulma ve ailenin gelir durumu gibi faktörlerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Gülmez ve Öztürk (2018) Göç yaşamış çocuklar arasında uyum sorunları yaşayanların ve suça sürüklenenler olduğu gibi başarılı ve sağlıklı bir şekilde uyum sağlayanların da olduğunu belirtmektedirler. Y.Dursun (2019) da göç sonrasında ebeveynlerin konut sorunu çözüme kavuşturma, iş bulma gibi sorunlar nedeniyle çocukları ile yeteri kadar ilgilenemediklerinden çocuklar üzerindeki kontrol ve denetimlerini yitirdiklerini ve çocukların da aileden uzaklaşarak arkadaşları ile sokakta daha çok vakit geçirdiklerini belirtmektedir.

Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomları göç durumu değişkeni açısından incelendiğinde; grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Literatürde suça sürüklenen çocukların göç yaşantısı durumuna göre psikolojik semptomlarının Ayna (2014) tarafından incelendiği, çalışmaların normal popülasyona odaklandığı görülmektedir. Ayna (2014) göç durumuna göre çocukların psikolojik semptom düzeylerinin farklılaşmadığını bulmuştur. Erdoğan (2012) göç öyküsü bulunan çocukların depresyon semptomlarının, Özdemir ve Budak (2017) anksiyete ve depresyon semptomları ile şiddete eğilimin göç etmeyen çocuklara göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Karaman ve Bulut (2018) ile H.Arıkan (2020) göç yaşantısı sonrasında aile yapısına bağlı olarak psikolojik sorunların görülebileceğini belirtmektedirler.

Bu çalışmada yaşa göre psikolojik semptom düzeylerinin farklılaşmadığı ve bu bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu düşünülmektedir. Suça sürüklenen çocukların göç durumunun psikolojik semptomlar açısından farklılık oluşturabilecek düzeyde önemli bir değişken olmadığı, psikolojik sorunlarının ardında farklı dinamiklerin etkili olduğu

ve elde edilen örnekleme oluşturan suça sürüklenmiş çocukların bireysel özelliklerinden kaynaklanmış olabileceği söylenebilir.

Bu araştırmanın yedinci alt problemi; suça sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri ebeveyn yoksunluğu değişkeni açısından incelendiğinde; Beden İmgesi, Başetme Gücü, Çevre Uyumu, Duygusal Düzey, Meslek ve Eğitim Hedefleri, Ruh Sağlığı benlik uyum düzeylerinde; grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Aile İlişkileri benlik uyum düzeyinde, ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenmiş çocuklara göre; ailesine yönelik duyguları ve yaşadığı evin atmosferi ile ilgili olarak benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur. Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyinde, ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenmiş çocuklara göre; egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur. Cinsel Tutumlar benlik uyum düzeyinde, ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenmiş çocuklara göre; cinsellikle ilgili duygularında, tutumlarında, davranışlarında ve karşı cinsle ilişkilerinde benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur. Sosyal İlişkiler benlik uyum düzeyinde, ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenmiş çocuklara göre; arkadaşlık ilişkilerinin nitelikleri ve akran grubu ilişkileri konusundaki tutumlarında benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde suça sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğuna göre benlik uyum düzeylerinin incelendiği bir çalışmanın bulunmadığı, çalışmaların benlik saygısına ve normal popülasyona odaklandığı görülmektedir. Suça sürüklenen çocuklarla çalışma yapan Göger (2020)) çocukların aile yapısına göre benlik saygısının farklılaşmadığını bulmuştur. Benzer şekilde Kaya ve arkadaşları (2005) ile Yılmaz (2018) benlik saygısı düzeylerinin aile yapısından etkilenmediğini belirtmektedirler. Normal popülasyonla yapılan çalışmalarda ebeveyn yoksunluğunun çocuklarda kaygıya, huzursuzluğa, suçluluk ve düşmanlık duygularına neden olduğu görülmüştür. Ergenlik döneminde yaşadıkları sorunlarında ebeveynleri ilgisiz veya yetersiz kalması sonucunda çocuk; evi terk etmekte, okuldan kaçmakta, alkol ve madde kullanmakta, şiddet ve suç içeren eylemlerde bulunabilmektedir.

Ebeveyn yoksunluğu olan çocuklar daha erken yaşlarda suçla tanışmaktadırlar (Aktaş ve Çevener, 2009; Ataç, 2007, Atılğan ve Atılğan, 2009; Aytaç ve ark., 2007; Kızmaz, 2006b). Tatoğlu (2006) ailesi dağılmış olan çocukların %55.6'sının ve ebeveynleri vefat etmiş olan çocukların %56.7'ünün benlik saygısının yüksek olduğunu bulmuştur. Parçalanmış aileye sahip çocukların diğer çocuklara göre stresle başa çıkma düzeylerinin daha düşük, sosyal becerilerinin daha sınırlı ve riskli gruplara dahil olma olasılıklarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Aksoy, 2007; Avcı, 2009). Gürel Yılmaz'ın (2009) çalışmasında ebeveynleri birlikte olan suça sürüklenen ergenlerin benlik saygısı düzeyleri, anne-babası ayrı/vefat etmiş ergenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Karademir ve arkadaşları (2010) dağılmış aileye sahip grubun benlik saygısı düzeylerinin daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Hakan (2011) ebeveynleri birlikte olan öğrencilerin benlik imgelerinin diğer öğrencilere göre daha olumlu olduğunu bulmuştur. Kılınç (2011) ebeveynleri birlikte olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ebeveynleri ayrı yaşayan veya boşanmış olanlar çocuklara göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. F.Altuntaş (2012), Sakarya (2015) ile Alparslan (2016) çalışmalarında ebeveynleri boşanmış ergenlerin daha düşük benlik saygısına sahip olduğunu belirlemişlerdir. Dinçer Set (2019) ebeveynlerin hayatta olma durumuna göre çocukların benlik saygılarının arttığını belirtmektedir.

Bu çalışmada ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların Aile İlişkileri, Dürtü Kontrolü, Cinsel Tutumlar ve Sosyal İlişkiler benlik uyumlarının ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenmiş çocuklara göre daha olumlu olduğu ve diğer benlik imgelerinde ebeveyn yoksunluğuna dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Çalışmanın literatür ile uyumlu olduğu düşünülmektedir. Çalışmada elde edilen bulgunun, eksik ebeveynin yerini dolduracak figürün olmaması, rol-model eksikliği nedeniyle kişilik gelişiminin olumsuz yönde etkilenmesi, çocuğun sınırlarının sağlıklı bir şekilde çizilmemesi ve mevcut ebeveyninin çocuk yetiştirme tutumlarından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Bu düşüncenin literatür tarafından desteklendiği görülmektedir. Erikçi (2005) çocukların gelişim süreçlerini sağlıklı tamamlayabilmelerinde, aile bütünlüğünün korunması yanında ebeveynlerinden gördükleri sevgi, ilgi ve huzurlu bir aile ortamının da etkili olduğunu belirtmektedir. Şirvanlı Özen (2009) anneden algılanan kabul ve ilginin artmasının babadan algılanan kabul ve ilgiyi arttırdığını ve bu durumun benlik algısında olumlu yönde artışı sağladığını belirtmektedir.

Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomları ebeveyn yoksunluğu değişkeni açısından incelendiğinde; grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Literatürde suçta sürüklenen çocukların cinsiyetine göre psikolojik semptomlarının incelendiği kısıtlı sayıda çalışma olduğu, çalışmaların normal popülasyona odaklandığı ve aynı semptom grubunda farklı yönde bulguların olduğu görülmektedir. Erdoğan (2005) ebeveynlerin sağ olup olmamasıyla çocuklardaki saldırganlık arasında ilişki olmadığını bulmuştur. Gürel Yılmaz (2009) ebeveynleri ayrılmış veya vefat etmiş olan suçta sürüklenen çocukların kaygı düzeylerinin anne-babası birlikte olan çocuklara göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Ayna (2014) suçta sürüklenen çocuklarda baba kaybının psikolojik semptomlarda farklılığa neden olmadığını, anne kaybı olanların ise somatizasyon puanlarının yükseldiğini bulmuştur. Göger (2020) dağılmış ailede yaşayan suçta sürüklenen çocukların şiddet eğiliminin artış gösterdiğini belirtmektedir. Akpınar, (2007) ebeveynleri ayrı/boşanmış olan çocuklarda obsesif kompulsif bozukluğun daha fazla oranda görüldüğünü bulmuştur. Demirel ve arkadaşları (2011) ise çalışmalarında dağılmış aileden gelen öğrencilerin psikolojik semptom puan ortalamalarının yüksek olmakla birlikte anlamlı bir farklılık bulunmadığını belirlemişlerdir. Özyürek ve Demiray (2010) öğrenci yurtlarında kalan ve ailesi yanında kalan ortaöğretim öğrencilerinin kaygı durumlarını incelemiş, yurttaki ergenlerin durumluk ve sürekli kaygı puanlarının göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Benzer şekilde Çetin ve Çavuşoğlu (2004) ile Altaş ve arkadaşları (2020) yurttaki çocukların psikolojik semptomlarının aileleri yanındaki çocuklardan yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Bu çalışmada suçta sürüklenen çocukların ebeveyn yoksunluğunun psikolojik semptomlar açısından farklılık oluşturabilecek düzeyde önemli bir değişken olmadığı, elde edilen bulgunun literatüre katkısı açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Çocukların yaşadığı psikolojik sorunlarının ardında aile tutumları, iletişimin düzeyi, ihmal ve istismarın olup olmaması gibi farklı dinamiklerin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu düşüncesinin literatür tarafından desteklendiği görülmektedir. Düzgün (2010) ile Taş (2018) çocuklarda psikolojik semptomların ebeveyn tutumlarına göre farklılaştığını belirtmektedir. Balık Okutan ve arkadaşları (2017) ise ebeveynlerin duygusal ihmalinin olumsuz benlik üzerinde etkisi olduğunu belirlemişlerdir.

Bu araştırmanın sekizinci alt problemi; suça sürüklenen çocukların ebeveyn öğrenim durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri babaların öğrenim durumu değişkeni açısından incelendiğinde; grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Anne öğrenim durumu değişkeni açısından incelendiğinde; Aile İlişkileri, Cinsel Tutumlar, Başetme Gücü, Beden İmgesi, Çevre Uyumu, Meslek ve Eğitim Hedefleri, Sosyal İlişkiler ve Ruh Sağlığı benlik uyum düzeylerinde, grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Dürtü Kontrolü ve Duygusal Düzey benlik uyum düzeylerinde ise gruplar arasında farklılık olduğu bulunmuştur.

Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyinde,

- Annesi okuryazar olan suça sürüklenen çocukların, annesi lise mezunu olan suça sürüklenen çocuklara göre,
- Annesi ilkokul mezunu olan suça sürüklenen çocukların, annesi lise mezunu olan suça sürüklenen çocuklara göre,
- Annesi ortaokul mezunu olan suça sürüklenen çocukların, anne öğrenim durumu bilinmeyen suça sürüklenen çocuklara göre,
- Annesi ortaokul mezunu olan suça sürüklenen çocukların, annesi ilkokul mezunu olan suça sürüklenen çocuklara göre,
- Annesi ortaokul mezunu olan suça sürüklenen çocukların, annesi lise mezunu olan suça sürüklenen çocuklara göre
- Annesi ortaokul mezunu olan suça sürüklenen çocukların, annesi yükseköğrenim mezunu olan suça sürüklenen çocuklara göre

egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında; benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Duygusal Düzey benlik uyum düzeyinde,

- Annesi okuryazar olan suça sürüklenen çocukların, annesi lise mezunu olan suça sürüklenen çocuklara göre,
- Annesi ilkokul mezunu olan suça sürüklenen çocukların, annesi lise mezunu olan suça sürüklenen çocuklara göre,
- Annesi ortaokul mezunu olan suça sürüklenen çocukların, annesi lise mezunu olan suça sürüklenen çocuklara göre

kendi psikolojik yapısı içindeki duygusal uyumunda; daha olumlu benlik uyum düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

Literatürde suça sürüklenen çocukların ebeveyn eğitim düzeyine göre benlik uyum düzeylerinin incelendiği bir çalışmanın bulunmadığı, çalışmaların benlik saygısına ve normal popülasyona odaklandığı ve farklı yönde bulguların olduğu görülmektedir. Suça sürüklenen çocuklarla Erdoğan (2005), Kaya ve arkadaşları (2014) ile Göger (2020) tarafından çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Erdoğan (2005) baba eğitim düzeyinin aile ilişkileri üzerinde etkisinin olmadığını, anne eğitim düzeyinin artmasına paralel olarak aile ilişkilerinin daha olumlu algılandığını bulmuştur. Kaya ve arkadaşları (2014) madde kullanan çocukların benlik saygılarının ebeveynlerinin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını bulmuşlardır. Benzer şekilde Göger (2020) de suça sürüklenen çocukların benlik saygılarının ebeveynlerinin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını belirtmektedir. Normal popülasyonla ebeveynlerin eğitim düzeyine göre yapılan çalışmalarda; benlik uyum düzeylerinde (Kiremitçi, 2008) ve benlik saygısında (Alparslan, 2016; Dinçer Set, 2019; Kahriman, 2005) gruplar arasındaki farklılık olmadığı belirtilmektedir. Yılmaz (2018) çocukların benlik saygısında baba eğitim düzeyine göre farklılaşma olmadığını belirtirken Purmut (2016) çocukların benlik imgesi düzeylerinde anne eğitim düzeyinde farklılaşma olmadığını, baba eğitim düzeyinin artmasına bağlı olarak benlik uyumun daha olumlu olduğunu bulmuştur. Kılınç (2011) ise her iki ebeveynin eğitim düzeyinin yükselmesinin çocukların benlik tasarımı düzeylerinin yükselttiğini bulmuştur. Çalışmanın anne öğrenim düzeyi bulgularına benzer bulguların elde edildiği çalışmalarda Tatoğlu (2006) annesi ortaokul ve altında öğrenim düzeyine sahip öğrencilerin yüksek benlik saygısına sahip olduklarını bulmuştur. Ünsal Barlas ve arkadaşları (2010) annenin öğrenim düzeyi azaldıkça çocukların benlik algılarının daha olumlu olduğunu belirtmektedir. Hakan (2011) annesi ortaokul mezunu olan ve babası ilköğretim ve altında öğrenim görmüş olan çocukların benlik uyumlarının daha olumlu olduğunu bulmuştur.

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların benlik imgelerinde baba öğrenim düzeyine dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur ve bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu düşünülmektedir. Anne öğrenim düzeyine göre Dürtü Kontrolü ve Duygusal Düzey benlik uyumlarının farklılaştığı, diğer benlik imgelerinde anne öğrenim düzeyine dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Literatürdeki çalışmaların birbiriyle görece olarak uyumlu olduğu ve farklı yönde sonuçların bulunduğu görüldüğünden bu çalışma, literatüre uyumluluğu açısından değil, katkısı açısından değerlendirilmiş ve bu yaklaşım doğrultusunda, çalışmanın literatüre katkısı açısından önemli olduğu düşünülmüştür.. Anne öğrenim düzeyine göre farklılığın bulunmasının annelerin babalara göre çocukların eğitimi ve gelişmesinde daha

etkin rolleri olmasından kaynaklanmış olabileceği söylenebilir. Literatürdeki farklılığın ise çalışılan grupların farklı özellikte olmasından, farklı ortamlarda yapılmasından, katılımcıların maddeleri cevaplandırırken gerçek durumlarını yansıtmaktan çekinmiş olmalarından ya da kendilerini farklı göstermek istemelerinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomları ebeveynlerinin öğrenim durumu değişkeni açısından incelendiğinde; grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Literatürde suçta sürüklenen çocukların ebeveyn öğrenim durumuna göre psikolojik semptomlarının incelendiği çalışma olmadığı, çalışmaların normal popülasyona odaklandığı ve farklı yönde bulguların olduğu görülmektedir. Suçta sürüklenen çocuklarla yapılan çalışmalarda ise psikolojik sağlık kapsamında şiddetin ve saldırganlığın ele alındığı görülmektedir. Erdoğan (2005) ebeveynlerin eğitim düzeyinin düşmesinin çocuklarda saldırganlık eğilimlerini artırdığını ve Göger (2020) ebeveynlerin eğitim düzeylerinin şiddet eğilimleri ile arasında negatif yönde ilişki olduğunu bulmuşlardır. Normal popülasyonla yapılan çalışmalarda Coşar Cigerci (2006) ebeveynlerin eğitim düzeylerinin yükselmesine paralel olarak çocukların da psikolojik semptom gösterme ihtimallerinin artabileceğini belirtmektedir. Gürsu (2012) çocukların psikolojik semptom düzeylerinin anne eğitim durumuna göre farklılık göstermediğini, babaların eğitim durumuna göre ise hostilité dışındaki alt ölçeklerde farklılık bulunduğunu belirtmektedir. Sakarya (2013) tarafından yapılan çalışmada ebeveyn öğrenim durumuna göre grupların psikolojik semptomlarında gruplar arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. İkiz ve Sakarya Çınk (2016) ise çocukların psikolojik semptomlarının ebeveynlerin eğitim düzeyine farklılaşmadığını bulmuşlardır.

Bu çalışmada psikolojik semptom gruplarında suçta sürüklenen çocukların ebeveyn öğrenim durumuna dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Suçta sürüklenen çocukların ebeveynlerinin öğrenim durumunun psikolojik semptomlar açısından farklılık oluşturabilecek düzeyde önemli bir değişken olmadığı, psikolojik sorunlarının ardında farklı dinamiklerin etkili olduğu ve elde edilen bulgunun literatüre katkısı açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmanın dokuzuncu alt problemi; suça sürüklenen çocukların ailelerinin algılanan gelir durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri ailelerinin algılanan gelir durumu değişkeni açısından incelendiğinde; Aile İlişkileri, Dürtü Kontrolü, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Çevre Uyumu, Duygusal Düzey, Meslek ve Eğitim Hedefleri, Sosyal İlişkiler ve Ruh Sağlığı benlik uyum düzeylerinde, grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Cinsel Tutumlar benlik uyum düzeyinde ise ailelerinin algılanan gelir durumu orta gelir düzeyi olan suça sürüklenmiş çocukların, ailelerinin algılanan gelir durumu düşük gelir düzeyi olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; cinsellikle ilgili duygularında, tutumlarında, davranışlarında ve karşı cinsle ilişkilerinde benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde suça sürüklenen çocukların ailelerinin gelir düzeyine göre benlik uyum düzeylerinin incelendiği kısıtlı sayıda çalışma olduğu, çalışmaların benlik saygısına ve normal popülasyona odaklandığı görülmektedir. Suça sürüklenen çocuklarla yapılan çalışmalarda Kiremitçi (2008) tutuklu ergenlerin benlik imgelerinin, Kaya ve arkadaşları (2014) ile Göger (2020) benlik saygılılarının ailenin gelir durumuna göre farklılaşmadığını bulmuşlardır. Normal popülasyonda yapılan çalışmalarda Karademir ve arkadaşlarının (2010) çalışmalarında da ergenlerin benlik saygılarının, ailenin gelir düzeyine göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Kahrıman (2005), Gürel Yılmaz (2009), Ünsal Barlas ve arkadaşları (2010) ile Sarıkaya (2015) çocukların ailelerinin gelir düzeyleri yükseldikçe benlik saygısı düzeylerinin de yükseldiği belirtmektedirler. Alparslan (2016) ile Yılmaz (2018) ise çocukların benlik saygılarının ailelerin gelir durumuna göre farklılaşmadığını bulmuşlardır.

Bu çalışmada ailelerinin algılanan gelir durumu orta gelir düzeyi olan suça sürüklenmiş çocukların Cinsel Tutumlar benlik uyumlarının ailelerinin algılanan gelir durumu düşük gelir düzeyi olan suça sürüklenmiş çocuklara göre daha olumlu olduğu ve diğer benlik imgelerinde algılanan gelir düzeyine dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu düşünülmektedir. Cinsel tutumlar benlik uyumunda bulunana farklılığın yoksul çocukların akranları ile iletişime girmekten çekinmeleri, gruplardan dışlanmaları sebebiyle sosyalleşmelerinin düzüş düzeyde olmasından ve bu nedenle de karşı cinsle ilişkilerinde, tutumlarında, davranışlarında sıkıntı yaşamalarından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Günaydın (2020) yoksul bireylerin toplum tarafından ötekileştirilmesinin, damgalanmasının ve dışlanmasının sosyalleşmeyi engellediğini, akademik başarıda düşmeye neden olduğunu ve bireylerin akran

ilişkileri kurmakta zorlandıklarını belirtmektedir. Literatürdeki farklılığın ise çalışma yapılan konuların, örneklem gruplarının niteliklerinin ve ölçme araçlarından elde edilen sonuçların farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomları ailelerinin algılanan gelir durumu değişkeni açısından incelendiğinde; grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Literatürde suçta sürüklenen çocukların ailelerinin algılanan gelir durumu göre psikolojik semptomlarının incelendiği kısıtlı sayıda çalışma olduğu, çalışmaların normal popülasyona odaklandığı ve farklı yönde bulguların olduğu görülmektedir. Ayna (2014) suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomlarının ailenin geliri değişkeni açısından farklılık göstermediğini bulmuştur. Benzer şekilde Gürsu (2012), (Yüksel 2015) ile Altaş ve arkadaşları (2020) çocukların psikolojik semptomlarının ailenin ekonomik durumu açısından farklılık göstermediğini bulmuştur. Gürel Yılmaz (2009) aile gelir düzeyi azaldıkça ergenlerin kaygı düzeylerinin, Ünsal Barlas ve arkadaşları (2010) hostilite dışındaki psikolojik semptomların, Erdoğan (2012) depresif belirti düzeylerinin, İkiz ve Sakarya Çınk (2016) ise olumsuz benlik, depresyon ve somatizasyon düzeylerinin yükseldiğini bulmuştur. Kınacı (2020) yoksul çocukların psiko-sosyal gelişimin diğer çocuklara göre daha düşük olduğunu, daha fazla alanda sorun yaşadıklarını psikolojik sağlıkla ilgili daha yüksek düzeyde risk taşıdıklarını belirtmektedir.

Bu çalışmada semptom gruplarında suçta sürüklenen çocukların ailelerinin algılanan gelir durumuna dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Suçta sürüklenen çocukların ailelerinin algılanan gelir durumunun psikolojik semptomlar açısından farklılık oluşturabilecek düzeyde önemli bir değişken olmadığı, psikolojik sorunlarının ardında farklı dinamiklerin etkili olduğu ve elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmanın onuncu alt problemi; suçta sürüklenen çocukların ebeveyn çalışma durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri annelerin çalışma durumu değişkeni açısından incelendiğinde; grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Suçta sürüklenen çocukların babalarının çalışma durumu değişkenine göre; Dürtü Kontrolü, Cinsel Tutumlar, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Çevre Uyumu, Duygusal Düzey, Meslek ve Eğitim Hedefleri, Sosyal İlişkiler ve Ruh Sağlığı puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Aile İlişkileri benlik uyum düzeyinde babası bir işte çalışan suçta sürüklenmiş çocukların, babası bir işte çalışmayan suçta sürüklenmiş çocuklara göre; ailesine yönelik duyguları ve yaşadığı evin atmosferi ile ilgili olarak benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde suçta sürüklenen çocukların ebeveyn çalışma durumuna göre benlik uyum düzeylerinin incelendiği bir çalışmanın bulunmadığı, çalışmaların benlik saygısına ve normal popülasyona odaklandığı görülmektedir. Kahriman (2005) ile Kaya ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan çalışmalarda ebeveynlerin çalışma durumuna göre çocukların benlik saygılılarının farklılaşmadığı bulunmuştur. Tatoğlu (2006) tarafından yapılan çalışmada ise annesi çalışan çocukların %59.4'ünün, babası çalışan çocukların % 44.8'inin benlik saygısı puanının yüksek olduğu bulunmuştur.

Bu çalışmada babası bir işte çalışan suçta sürüklenmiş çocukların Aile İlişkileri benlik uyumlarının babası bir işte çalışmayan suçta sürüklenmiş çocuklara göre daha olumlu olduğu ve diğer benlik imgelerinde ebeveyn çalışma durumuna dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Ebeveynlerin çalışma durumuna durumunun benlik uyumu açısından farklılık oluşturabilecek düzeyde önemli bir değişken olmadığı söylenebilir. Çalışmada elde edilen sonucun, babaların çalışması nedeniyle ailenin geçiminin daha rahat olması, ekonomik sıkıntıların daha az yaşanması nedeniyle aile içi çatışmaların da azalmasından kaynaklanmış olabileceği, elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu ve literatüre katkısının olacağı düşünülmektedir.

Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomları ebeveyn çalışma durumu değişkeni açısından incelendiğinde; grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Literatürde çocukların ebeveyn çalışma durumuna göre psikolojik semptomlarının incelendiği kısıtlı sayıda çalışma görülmektedir. Sakarya (2013) tarafından yapılan çalışmada annelerin çalışma durumuna göre grupların psikolojik semptomlarında grupların puan ortalamaları arasında farklılık bulunmadığı, babası çalışmayanlarda depresyon ve somatizasyon semptom puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayna (2014) ile İkiz ve Sakarya Çınk (2016) çocukların psikolojik semptomlarının annenin çalışma durumuna göre farklılaşmadığını bulmuştur.

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların ebeveyn çalışma durumunun psikolojik semptomlar açısından farklılık oluşturabilecek düzeyde önemli bir değişken olmadığı, psikolojik sorunlarının ardında farklı dinamiklerin etkili olduğu ve elde edilen bulgunun literatüre katkısı açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmanın onbirinci alt problemi; suça sürüklenen çocukların evden kaçma/evi terk etme durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri evden kaçma/evi terk etme durumu değişkeni açısından incelendiğinde; Dürtü Kontrolü, Cinsel Tutumlar, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Çevre Uyumu, Meslek ve Eğitim Hedefleri, Sosyal İlişkiler ve Ruh Sağlığı benlik uyum düzeylerinde grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Aile İlişkileri benlik uyum düzeyinde evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenmiş çocuklara göre; ailesine yönelik duyguları ve yaşadığı evin atmosferi ile ilgili olarak benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur. Duygusal Düzey benlik uyum düzeyinde evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenmiş çocuklara göre; kendi psikolojik yapısı içindeki duygusal uyumunda benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde evden kaçma davranışını gösteren ergenlerin aile ilişkilerinde ve uyumlarında sorunlar yaşandığını ortaya koymaktadır. Erdoğan (2005) evden kaçan suça sürüklenen çocukların aile ilişkilerinin daha düşük düzeyde olduğunu bulmuştur. Seyhan (2008) tarafından yapılan çalışmada evden kaçma öyküsü bulunan ergenlerin aile, okul ve benlik saygısı alt ölçekleri ve toplam puanlarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Zengin (2013) evden kaçan ergenlerin %96'sının aileleri ile sorun yaşadığını, %24.8'inin ailesinin davranışlarından memnun olmadığını ancak değişmeyeceklerini düşündüklerini ve %29.7'sinin ailesinden nefret ettiğini bulmuştur. Duru ve Arslan (2014) tarafından yapılan çalışmada evden kaçan kız ergenlerin evden kaçmadan öncesinde aileleri ile sorun yaşadıkları, ailelerinde iletişimsizlik ve sosyal destek yokluğunun bulunduğunu ve ailelerin çocukların ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılamadıkları görülmüştür. Bu çocukların benlik değerlerinin düşük olduğunu, olumsuz benlik algısına sahip olduklarını belirtmektedir. M.Çay (2015) çalışmasında evden kaçma davranışını gösteren çocuklarda aile desteğinin az olduğu ve bu durumun çocukları evden kaçmaya yönelttiğini belirlemiştir. Yüksel ve Koçtürk (2018) evden kaçma davranışı bulunan çocuklarda, ailelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyinin düşük

olduğunu bulmuşlardır. Dinçer Set ve Özbesler (2020) evden kaçan ergenlerin ebeveynlerinin problem çözme iletişim, roller duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve işlevler boyutlarında kendilerini sağlıklı olarak algıladıklarını belirlemişlerdir. Karataş ve arkadaşları (2020) evden kaçan çocukların %51.1'inin aile içi sorunlar nedeniyle evden kaçtıklarını belirlemişlerdir.

Bu çalışmada evden kaçan suça sürüklenen çocukların Aile İlişkileri ve Duygusal Düzey benlik uyumlarının evden kaçmamış suça sürüklenen çocuklara göre daha olumsuz olduğu ve diğer benlik imgelerinde evden kaçmaya dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu düşünülmektedir. Evden kaçan çocukların Aile İlişkileri Duygusal Düzey benlik uyumlarının olumsuz düzeyde olmasının aile yapısı ve dinamikleri, ebeveyn tutumları, aile için ilişkilerin niteliği, ihmal ve istismar, yoksulluk, eğitim seviyesinin düşüklüğü, arkadaşların olumsuz etkisi gibi pek çok etkenin varlığından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomları evden kaçma/evi terk etme durumu değişkeni açısından incelendiğinde; Olumsuz Benlik, Somatizasyon ve Semptom Rahatsızlık İndeksi psikolojik semptomlarında, grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Depresyon psikolojik semptomlarında evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenmiş çocuklara göre; yaşamla ilgili ilişkilerden kaçma, karamsarlık, motivasyon ve enerji azalması ile intihar düşüncelerinin daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Anksiyete psikolojik semptomlarında evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenmiş çocuklara göre; ne olduğunu bilmediği bir tehdidi hissetmesinin neticesinde ortaya çıkan huzursuzluk ve endişe durumu ile ilgili semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Hostilite psikolojik semptomlarında evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenmiş çocuklara göre; diğer kişilere zarar verme ya da eşyaları tahrip etme şeklindeki saldırgan davranışlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi psikolojik semptomlarında evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenmiş çocuklara göre; kendisindeki ruhsal belirtilerden duyduğu sıkıntının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Belirti Toplamı İndeksi psikolojik semptomlarında evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenmiş çocuklara

göre; kendisinde algıladığı değişik psikolojik belirtilerin daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde evden kaçan çocukların psikolojik semptomlarının incelendiği kısıtlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Erdoğan (2005) evden kaçan çocukların saldırganlık eğitimlerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur. Zengin (2013) evden kaçma öyküsü bulunan ergenlerin %56'sının, Yüksel ve Koçtürk (2018) %58.5'inin intihar girişiminde bulunduğunu belirlemiştir.

Bu çalışmada evden kaçan suça sürüklenen çocukların Depresyon, Anksiyete ve Hostilite semptomları ile Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi ve Belirti Toplamı İndeksi puanlarının evden kaçmayan suça sürüklenen çocuklara göre yüksek düzeyde olduğu, diğer semptom gruplarında evden kaçmaya dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu düşünülmektedir. Çocukların evden kaçmasında aile yapısı ve dinamikleri, ebeveyn tutumları, aile için ilişkilerin niteliği, ihmal ve istismar, yoksulluk, eğitim seviyesinin düşüklüğü, arkadaşların olumsuz etkisi gibi pek çok etkenin varlığının etkili olduğu görülmektedir. Çocukların yaşadıkları ortamdaki olumsuz yaşam koşullarının, aile içi şiddetin, ihmal ve istismarın, olumsuz ebeveyn tutumlarının çocukların psikolojik sağlıklarını bozduğu ve çalışmada elde edilen bulguların bu durumun sonucu olduğu düşünülmektedir. Suça sürüklenen çocukların %34'ünün ebeveyn ilişkilerinde ve aile yapısından kaynaklı problem yaşadığı belirtilmektedir (Yamak, 2019). Aile içindeki sorunları olan, ebeveynlerinden yeterli desteği alamayan çocukların gelişimleri olumsuz yönde etkilenebilmekte ve psikolojik sorunlar görülebilmektedir (Kayma ve Gökler, 2021).

Bu araştırmanın onikinci alt problemi; suça sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsüne göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri şiddet ile karşılaşma öyküsü değişkeni açısından incelendiğinde; benlik uyum düzeylerinde, grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Literatürde aile içi şiddetin çocukların sosyalleşmelerinde, benlik imgelerinde ve benlik saygılarında olumsuz etkilerinin olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Erdoğan (2005) suça sürüklenen çocukların ebeveynlerinin birbirine sözel şiddetinin aile ilişkileri açısından farklılığa neden olmadığını bulmuştur. Tatoğlu (2006) şiddet mağduru çocukların %47.8'inin benlik saygısının orta düzeyde ve %13.6'sının benlik saygısının düşük düzeyde olduğunu belirlemiştir. Kiremitçi (2008) tarafından yapılan çalışmada, Dürtü Kontrolü, Cinsel

Tutumlar, Beden İmgesi, Duygusal Düzey, Sosyal İlişkiler ve Ruh Sağlığı benlik uyum düzeylerinde şiddet değişkenine göre gruplar arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Aile İlişkileri, Başetme Gücü, Çevre Uyum, Meslek ve Eğitim Hedefleri alt ölçeklerinde şiddet uygulanmayan ergenlerin şiddet uygulanan ergenlere göre daha olumlu benlik uyum düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. A.Arıkan (2014) Dürtü Kontrolü, Cinsel Tutumlar, Beden İmgesi, Duygusal Düzey, Başetme Gücü, Çevre Uyum, Sosyal İlişkiler ve Meslek ve Eğitim Hedefleri benlik uyum düzeylerinde aile içi şiddet açısından farklılaşma olmadığını ancak Aile İlişkileri, Çevre Uyum, Ruh Sağlığı ve Cinsel Tutumlar benlik uyumlarının şiddet görmeyen çocuklara göre daha olumsuz olduğunu bulmuştur. Göger (2020) aile içi fiziksel ve sözel mağduru olan suça sürüklenen çocukların benlik saygılarının diğerlerine göre daha düşük düzeyde olduğunu bulmuştur.

Aile içi şiddete maruz kalmanın benlik imgelerinde ve benlik saygılarında olumsuz etkilerinin olduğunu gösteren araştırmaların aksine bu çalışmada benlik imgelerinde şiddet ile karşılaşma öyküsüne dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olmadığı düşünülmektedir. Bu çalışma kapsamında suça sürüklenen çocuklar ile gerçekleştirilen psikolojik danışma oturumlarında yapılan gözlemler ışığında, çocukların içinde yaşadıkları sosyal yapıda sözel şiddetin günlük konuşma dili, fiziksel şiddetin ise olağan bir terbiye yöntemi olarak algılanmasının elde edilen bulgunun nedeni olabileceği düşünülmektedir. Çocukların sosyalleşme sürecinde ebeveynlerin şiddet içeren davranışlarını da öğrendikleri şekilde içselleştirmeleri ve olağan kabul etmeleri, ebeveynlerinin kendilerine uyguladıkları şiddetin meşru olarak kabul edilmesine yol açmaktadır (Sağnıç ve Karyelioğlu, 2020). Çocukların aile içi şiddet olgusunu içselleştirdiklerinden ve meşru olarak kabul ettiklerinden dolayı, maruz kaldıkları şiddeti de normal, sıradan bir durum olarak algılayacaklardır (Göger, 2020).

Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomları şiddet ile karşılaşma öyküsü değişkeni açısından incelendiğinde; grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Literatürde suça sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma öyküsüne göre psikolojik semptomlarının incelendiği bir çalışmanın bulunmadığından; çalışmada elde edilen bulguyu suça sürüklenen çocuklar perspektifinden tartışma imkanı da bulunmamaktadır. Karakoç (2009) ile içi şiddete uğrayan çocuklarda fiziksel hasarların yanında alt ısılatma, dışkı kaçırmama, parmak emme gibi duygusal bozukluklar, davranış bozuklukları, evden kaçma ve bilişsel bozukluklar görüldüğünü belirtmektedir. Çocuklarda kalıcı izler bırakabilen şiddetin biçimi

ve şiddet oranı kültürel yapıya bağlı olarak toplumlar arasında farklılık göstermektedir. Bizim kültürümüze göre dayak- atma dövme; çocuk yetiştirmede yaygın bir yöntem olarak fiziksel cezalandırma ve disiplin aracı olarak kullanılmaktadır (Aktaş ve Çevener, 2009). A.Arıkan (2014) aile içi şiddetin kuşaktan kuşağa geçmesinden dolayı sadece şiddete maruz kalanları değil aynı zamanda şiddete tanıklık eden çocukların psikososyal gelişimleri psikolojik sağlıklarını etkilediğini belirtmektedir.

Suçta sürüklenen çocukların şiddet ile karşılaşma durumunun psikolojik semptomlar açısından farklılık oluşturabilecek düzeyde önemli bir değişken olmadığı, psikolojik sorunlarının ardında farklı dinamiklerin etkili olduğu ve elde edilen bulgunun literatüre katkısı açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Çalışma elde edilen bulgunun çalışmanın yapıldığı grubun, fiziksel şiddeti sıradan bir ebeveyn disiplin ve cezalandırma yöntemi olarak kabul ederek normalleştirilmesinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın onüçüncü alt problemi; suçta sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkeni açısından incelendiğinde; grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Literatürde suçta sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmamasına göre benlik uyum düzeylerinin incelendiği bir çalışmanın bulunduğu, yapılan diğer çalışmanın da benlik saygısına odaklandığı görülmektedir. Literatürü oluşturan çalışmalarda Erdoğan (2005) suç işlemiş arkadaşı olan çocukların aile ilişkilerini suç işleyen arkadaşı olmayan çocuklara göre daha olumsuz algıladıklarını bulmuştur. Göger (2020) ise suçta sürüklenen çocukların benlik saygısı düzeylerinin arkadaşlarının suçta karışma öyküsüne göre farklılaşmadığını bulmuştur.

Bu çalışmada suçta sürüklenen çocukların benlik imgelerinde yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmamasına dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Uyumlu ve uyumsuz birer çalışmanın olması nedeniyle bu çalışma literatüre uyumluluğu açısından değil, katkısı açısından değerlendirilmiş ve bu yaklaşım doğrultusunda çalışmanın literatüre katkısı açısından önemli olduğu düşünülmüştür.. Suçta sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması durumunun benlik uyumu açısından farklılık oluşturabilecek düzeyde önemli bir değişken olmadığı ve bulgunun arkadaş grubunun birey üzerindeki

etkilerinden ve yakın arkadaşlığın oluşmasında benzer kişisel özelliklerin bulunmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomları yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmaması değişkeni açısından incelendiğinde; Depresyon, Anksiyete, Hostilite ve Semptom Rahatsızlık İndeksi psikolojik semptomlarında ise grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Olumsuz Benlik psikolojik semptomlarında; yargılanan/sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; kendini başkalarıyla karşılaştırdığında kişisel yetersizlik ve küçüklük duygularına kapılarak kendini küçük, başarısız, değersiz görmelerinin ve suçluluk duyguları ile ilgili semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Somatizasyon psikolojik semptomlarında; yargılanan/sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; Kalp, damar, mide, bağırsak, solunum sistemi ve diğer sistemlerdeki fonksiyon bozuklukları ile ilgili semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi psikolojik semptomlarında yargılanan/sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; kendisindeki ruhsal belirtilerden duyduğu sıkıntının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Belirti Toplamı İndeksi psikolojik semptomlarında yargılanan/sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; kendisinde algıladığı değişik psikolojik belirtilerin daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı arkadaşının olup olmamasına göre psikolojik semptomlarının incelendiği çalışma olmadığı, yapılan çalışmalarda ise psikolojik sağlık kapsamında şiddetin ve saldırganlığın ele alındığı görülmektedir. Dolayısıyla çalışmada elde edilen bulguyu suça sürüklenen çocuklar ve psikolojik semptomlar perspektiflerinden tartışma imkanı bulunmamaktadır. Erdoğan (2005) arkadaşla arasında suça karışma öyküsünün bulunmasının çocuklarda saldırganlık eğilimlerini artırdığını ve Göger (2020) çocukların suç işleyen arkadaşı olmasının şiddet eğilimlerinde farklılığa neden olmadığını bulmuştur.

Bu çalışmada yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenmiş çocukların Olumsuz Benlik Somatizasyon semptomlarının ve Rahatsızlık Ciddiyeti Belirti Toplamı İndeksi psikolojik semptom düzeylerinin sabıkalı arkadaşı bulunmayan çocuklara göre düşük

düzeyde olduğu, diğer semptom gruplarında yargılanmış veya sabıkalı arkadaşla dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Tartışma olanağı bulunmadığından çalışma, literatüre uyumluluğu açısından değil, katkısı açısından değerlendirilmiş ve bu yaklaşım doğrultusunda, çalışmanın literatüre katkısı açısından önemli olduğu düşünülmüştür.. Çalışmada elde edilen bulgunu, arkadaş grubunun birey üzerindeki etkilerinden ve yakın arkadaşlığın oluşmasında benzer kişisel özelliklerin bulunmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Arkadaş grubu ve özellikle yakın arkadaşlığın, psikolojik sağlığın bir belirtisi ve bireyin benlik saygısı ile doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Yaren, sağdıç, yoldaş, ahretlik, cankuş, kardaş, anda, kanka gibi yöresel isimlendirmeleri olan yakın arkadaşlığın oluşabilmesi için, bireyler arasında fiziki yakınlığın, bireysel benzerliğin veya tamamlayıcılığın, fiziksel görünüşün karşılıklı kabulün olması gerekmektedir (Büyükşahin Çevik, 2007).

Bu araştırmanın ondördüncü alt problemi; suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmiştir.

Suçla sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması değişkenine göre Dürtü Kontrolü, Cinsel Tutumlar, Başetme Gücü, Duygusal Düzey, Çevre Uyumu, Meslek ve Eğitim Hedefleri, Sosyal İlişkiler ve Ruh Sağlığı benlik uyum düzeylerinde, grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Aile İlişkileri benlik uyum düzeyinde yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; ailesine yönelik duyguları ve yaşadığı evin atmosferi ile ilgili olarak benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur. Beden İmgesi benlik uyum düzeyinde yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; bedenine karşı duygu ve tutumlarında benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmamasına göre benlik uyum düzeylerinin incelendiği bir çalışmanın bulunduğu ve benlik saygısına odaklandığı görülmektedir. Dolayısıyla çalışmada elde edilen bulguyu suça sürüklenen çocuklar ve benlik imgesi perspektiflerinden tartışma imkanı bulunmamaktadır. Seyhan (2008) çalışmasında yakın çevresinde suç isleyen bireyler bulunan ergenlerin genel benlik saygısı, aile benlik saygısı, okul benlik saygısı ve toplam ölçek puanlarının düşük olduğunu bulmuştur.

Bu çalışmada yargılanan/sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenen çocukların Aile İlişkileri ve Beden İmgesi benlik uyumlarının yargılanan/sabıkalı yakın akrabası olmayan çocuklara göre daha olumsuz olduğu ve diğer benlik imgelerinde değişkene dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Yargılanan akraba olup olmasının Aile İlişkileri ve Beden İmgesi hariç olmak üzere benlik uyumu açısından farklılık oluşturabilecek düzeyde önemli bir değişken olmadığı söylenebilir. Bu sonucun akrabaların çocuğun aile yapısının bir parçası olmalarından, çocuk için rol-model ve sosyal destek unsuru olmalarından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Doğan (20008) aile desteğinin olumlu duygular ile arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu, iyilik halini arttırdığını belirtmektedir. Yerlikaya (2020) algılanan sosyal destek düzeylerinin yüksek olan çocukların psikolojik belirtilerin daha düşük düzeyde olduğunu belirtmektedir.

Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomları yargılanan/sabıkalı akrabasının olup olmaması durumu değişkeni açısından incelendiğinde; Depresyon, Somatizasyon ve Belirti Toplamı İndeksi psikolojik semptom düzeyi puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır. Anksiyete psikolojik semptomlarında yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; ne olduğunu bilmediği bir tehdidi hissetmesinin neticesinde ortaya çıkan huzursuzluk ve endişe durumu ile ilgili semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Olumsuz Benlik psikolojik semptomlarında yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; kendini başkalarıyla karşılaştırdığında kişisel yetersizlik ve küçüklük duygularına kapılarak kendini küçük, başarısız, değersiz görmelerinin ve suçluluk duyguları ile ilgili semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Hostilite psikolojik semptomlarında yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; diğer kişilere zarar verme ya da eşyaları tahrip etme şeklindeki saldırgan davranışlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Semptom Rahatsızlık İndeksi psikolojik semptomlarında yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; kendisinde var olan belirtilerden duyduğu ortalama sıkıntının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi psikolojik semptomlarında yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenmiş

çocuklara göre; kendisindeki ruhsal belirtilerden duyduğu sıkıntının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde suça sürüklenen çocukların cinsiyetine göre psikolojik semptomlarının incelendiği bir çalışmanın bulunduğu, çalışmada da akrabaların psikolojik sorunlarına odaklanıldığı görülmüştür. Dolayısıyla çalışmada elde edilen bulguyu suça sürüklenen çocukların psikolojik semptomları perspektifinden tartışma imkanı bulunmamaktadır Kaya ve arkadaşları (2014) çocukların %24'ünün yakın akrabasında psikolojik bozukluk tanısı olduğunu bulmuşlardır.

Bu çalışmada yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunan suça sürüklenen çocukların Anksiyete, Olumsuz Benlik, Hostilite semptomlarının, Semptom Rahatsızlık İndeksi ve Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi puanlarının yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olmayan çocuklara göre düşük düzeyde olduğu, diğer semptom gruplarında akrabaya dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Elde edilen bulgunun literatüre katkısı açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Çalışmada elde edilen bulguların genetik yatkınlık, ailenin ve çevrenin birey üzerindeki etkilerinden, akrabaların çocuğun aile yapısının bir parçası olmalarından, çocuk için rol-model ve sosyal destek unsuru olmalarından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Doğan (2008) aile destek düzeyinin azalmasının psikolojik problemlerin daha fazla görülmesinde etkili olduğunu belirtmektedir.

Bu araştırmanın onbeşinci alt problemi; suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması durumu değişkeni açısından incelendiğinde grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Literatürde suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmamasına göre benlik uyum düzeylerinin incelendiği bir çalışmanın bulunmadığı, çalışmaların benlik saygısına odaklandığı görülmektedir. Tatoğlu (2006) suç işlemiş aile üyesi olan çocukların %63.2'sinin benlik saygısının orta düzeyde olduğunu bulmuştur. Seyhan (2008) çalışmasında ailesinde çevresinde suç isleyen bireyler bulunan ergenlerin genel benlik saygısı, aile benlik saygısı, okul benlik saygısı ve toplam benlik saygısı düzeylerinin daha düşük olduğunu bulmuştur. Gürel Yılmaz (2009) benlik saygısını incelediği çalışmasında ailesinde suçlu birey bulunmayan ergenlerin daha yüksek benlik saygısına sahip olduklarını belirlemiştir. Kaya ve arkadaşları (2005) ile Yılmaz (2018) benlik saygısı düzeylerinin aile

özelliklerinden etkilenmediğini belirtmektedirler .Göger (2020) ailesinde suça karışan birey olup olması ile benlik saygılarının farklılaşmadığını bulmuştur.

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların benlik imgelerinde yargılanan/sabıkalı aile üyesi olmasına dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması durumunun benlik uyumu açısından farklılık oluşturabilecek düzeyde önemli bir değişken olmadığı söylenebilir. Elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu düşünülmektedir.

Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomları yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmaması durumu değişkeni açısından incelendiğinde; grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Literatürde suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmamasına göre psikolojik semptomlarının incelendiği kısıtlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Gürel Yılmaz (2009) çalışmasında ailesinde suçlu birey bulunan ergenlerin kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Ayna (2014) ailede suçlu birey olmasının çocukların psikolojik semptomlarında ve Göger (2020) çocukların şiddet eğiliminde farklılığa neden olmadığını bulmuşlardır.

Bu çalışmada yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmamasına göre psikolojik semptom düzeylerinin farklılaşmadığı ve bu bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu düşünülmektedir. Suça sürüklenen çocukların yargılanan/sabıkalı aile üyesinin olup olmamasının psikolojik semptomlar açısından farklılık oluşturabilecek düzeyde önemli bir değişken olmadığı, psikolojik sorunlarının ardında farklı dinamiklerin etkili olduğu söylenebilir. Kaplan ve Ak (2018) psikolojik belirtiler üzerinde tutumunun daha etkili olduğunu ve Yerlikaya (2020) algılanan sosyal destek düzeylerinin yüksek olan çocukların psikolojik belirtilerin daha düşük düzeyde olduğunu belirtmektedirler.

Bu araştırmanın onaltıncı alt problemi; suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumuna göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri mükerrer suç işleme durumu değişkeni açısından incelendiğinde; Aile İlişkileri, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Cinsel Tutumlar, Duygusal Düzey, Çevre Uyumu, Sosyal İlişkiler ve Meslek ve Eğitim Hedefleri benlik uyum düzeylerinde, grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyinde hakkında açılmış başka dava

olmayan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur. Ruh Sağlığı benlik uyum düzeyinde hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; açık psikopatoloji belirtilerinin benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumuna göre benlik uyum düzeylerinin incelendiği bir çalışmanın bulunmadığı, çalışmaların benlik saygısına odaklandığı görülmektedir. Gürel Yılmaz (2009) suça sürüklenen ergenlerin suç sayısı artmasına bağlı olarak benlik saygısı düzeylerinin azaldığını belirlemiştir. Göger (2020) ise suça sürüklenen çocukların benlik saygısının mükerrer suçluluğa göre farklılaşmadığını bulmuştur.

Bu çalışmada hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenmiş çocukların suça sürüklenen erkek çocukların Dürtü Kontrolü ve Ruh Sağlığı benlik uyumlarının hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre daha olumlu olduğu ve diğer benlik imgelerinde mükerrer suçluluğa dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Elde edilen bulgunun literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olduğu düşünülmektedir. Mükerrer suç işleyen çocukların sosyal çevrelerinin ve akran grubunun dışlamasından ya da eleştirmesinden çekinmesi sonucu baskılara boğun eğmesinin ve suç davranışını etkileyen psikolojik sorunları bulunmasının bu sonuçta etkili olabileceği düşünülmektedir.

Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomları mükerrer suç işleme durumu değişkeni açısından incelendiğinde; sadece Semptom Rahatsızlık İndeksi psikolojik semptomlarında grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Depresyon psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenmiş çocuklar ile iki dava olan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; yaşamla ilgili ilişkilerden kaçma, karamsarlık, motivasyon ve enerji azalması ile intihar düşüncelerinin daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Anksiyete psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenmiş çocuklar ile iki dava olan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; ne olduğunu bilmediği bir tehdidi hissetmesinin neticesinde ortaya çıkan huzursuzluk ve endişe durumu ile ilgili semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Olumsuz Benlik psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış başka dava olmayan sürüklenen çocuklar ile iki dava olan

suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; kendini başkalarıyla karşılaştırdığında kişisel yetersizlik ve küçüklük duygularına kapılarak kendini küçük, başarısız, değersiz görmelerinin ve suçluluk duyguları ile ilgili semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Somatizasyon psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış başka dava olmayan sürüklenen çocuklar ile iki dava olan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; Kalp, damar, mide, bağırsak, solunum sistemi ve diğer sistemlerdeki fonksiyon bozuklukları ile ilgili semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Hostilite psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; diğer kişilere zarar verme ya da eşyaları tahrip etme şeklindeki saldırgan davranışlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış başka dava olmayan sürüklenen çocuklar ile iki dava olan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; kendisindeki ruhsal belirtilerden duyduğu sıkıntının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Belirti Toplamı İndeksi psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış başka dava olmayan sürüklenen çocuklar ile iki dava olan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre; kendisinde algıladığı değişik psikolojik belirtilerin daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde suça sürüklenen çocukların mükerrer suç işleme durumuna göre psikolojik semptomlarının incelendiği bir çalışma olduğu görülmektedir. Gürel Yılmaz (2009) suça sürüklenen ergenlerin işledikleri suç sayısı ile kaygı arasında pozitif bir ilişki olduğunu ve suç sayısı arttıkça kaygı düzeylerinin de yükseldiğini belirlemiştir.

Bu çalışmada mükerrer suç işlemiş çocukların psikolojik semptomlarının puanlarının hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenmiş çocuklara göre yüksek düzeyde olduğu, sadece Semptom Rahatsızlık İndeksi psikolojik semptomlarında mükerrer suç işlemeye dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

Suçta sürüklenen çocukların mükerrer suç işlemesinin psikolojik semptomlar açısından farklılık oluşturabilecek düzeyde önemli bir değişken olduğu ve elde edilen bulgunun literatüre katkısı açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Mükerrer suç işleme değişkenine göre Ruh sağlığı benlik imgesi bulgusunun da bu doğrultuda olmasının bulguyu güçlendirdiği düşünülmektedir. Bu durumda mükerrer suç işleyen çocukların psikolojik semptom

düzeylerinin bir kez suç işleyen çocuklara göre daha yüksek olduğu ya da psikolojik semptomları daha yüksek olanların mükerrer suç işleyebilecekleri söylenebilir.

Bu araştırmanın onyedinci alt problemi; suça sürüklenen çocukların işledikleri suçun türüne göre benlik uyum düzeyleri ve psikolojik semptomları farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların benlik uyum düzeyleri işledikleri suçun türü değişkeni açısından incelendiğinde; Aile İlişkileri, Beden İmgesi, Başetme Gücü, Cinsel Tutumlar, Duygusal Düzey, Çevre Uyumu, Meslek ve Eğitim Hedefleri, Sosyal İlişkiler ve Ruh Sağlığı benlik uyum düzeylerinde, grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Dürtü Kontrolü benlik düzeyinde asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenmiş çocukların, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçlarını işleyen suça sürüklenmiş çocuklar ile kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenmiş çocuklara göre; egolarının daha güçlü olduğu ve çevre baskılarına karşı koyma konusundaki tutumlarında benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde suça sürüklenen çocukların suç türüne göre benlik uyum düzeylerinin incelendiği bir çalışmanın bulunduğu, diğer çalışmanın ise benlik saygısına odaklandığı görülmektedir. Kiremitçi (2008) çalışmasında, cinsel suç işleyen ergenlerin Duygusal Düzey ile Meslek ve Eğitim Hedefleri alt boyutu puanları yağma suçunu işleyen ergenlere göre daha yüksek olduğunu, diğer benlik algı düzeyleri ile suç türü arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmektedir. Tatoğlu (2006) ise bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan çocukların %46.8'inin, madde kullanmayan çocukların ise % 49.0'unun benlik saygılarının yüksek düzeyde olduğunu bulmuştur.

Bu çalışmada asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenmiş çocukların Dürtü Kontrolü benlik uyumlarının uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçlarını işleyen suça sürüklenmiş çocuklar göre daha olumlu olduğu ve diğer benlik imgelerinde suç türüne dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Bulguların Tatoğlu (2006) ile uyumlu Kiremitçi (2008) ile uyumsuz olduğu görülmektedir. Kapsamlı tartışma olanağı bulunmadığından çalışma, literatüre uyumluluğu açısından değil, katkısı açısından değerlendirilmiş ve bu yaklaşım doğrultusunda, çalışmanın literatüre katkısı açısından önemli olduğu düşünülmüştür.

Suçta sürüklenen çocukların psikolojik semptomları, işledikleri suçun türü değişkeni açısından incelendiğinde; Anksiyete, Hostilite, Semptom Rahatsızlık İndeksi ve Belirti

Toplamı İndeksi psikolojik semptomlarında grupların puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Depresyon psikolojik semptomlarında asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenmiş çocukların, kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenmiş çocuklara göre; yaşamla ilgili ilişkilerden kaçma, karamsarlık, motivasyon ve enerji azalması ile intihar düşüncelerinin daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Olumsuz Benlik psikolojik semptomlarında; asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenmiş çocukların, kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenmiş çocuklara göre; kendini başkalarıyla karşılaştırdığında kişisel yetersizlik ve küçüklük duygularına kapılarak kendini küçük, başarısız, değersiz görmelerinin ve suçluluk duyguları ile ilgili semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Somatizasyon psikolojik semptomlarında; asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenmiş çocukların, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçlarını işleyen suça sürüklenmiş çocuklar ile kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenmiş çocuklara göre; Kalp, damar, mide, bağırsak, solunum sistemi ve diğer sistemlerdeki fonksiyon bozuklukları ile ilgili semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi psikolojik semptomlarında; asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenmiş çocukların, kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenmiş çocuklara göre; kendisindeki ruhsal belirtilerden duyduğu sıkıntının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Literatürde suça sürüklenen çocukların suç türüne göre psikolojik semptomlarının incelendiği bir çalışma olduğu, çalışmaların tanıya odaklandığı görülmektedir. Ayna (2014) kamu malına zarar veren çocukların uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçlarını işleyen çocuklara göre hostilite semptomlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Yamacak (2019) suça sürüklenen çocuklardan hırsızlık suçunu işleyenlerin %40'ının, cinsel suçları işleyenlerin %48.5'inin, şiddet içerikli suçunu işleyenlerin %43.8'inin diğer suçları işleyenlerin %47.1'inin psikiyatrik hastalık tanı olduğunu belirtmektedir. Baysan Arabacı ve arkadaşları (2017) psikiyatrik tanı ve yardım almak üzere kliniklere başvuran suça sürüklenmiş çocuklarda ruhsal hastalıkların görülme sıklığının yüksek olduğunu belirtmektedirler. Benzer şekilde Görgülü (2021) de suç işlemiş bireylerin birçok psikolojik sorunu olduğunu belirtmektedir.

Bu çalışmada asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenmiş çocukların Depresyon, Olumsuz Benlik Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi semptomlarının kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenmiş çocuklara göre düşük düzeyde olduğu, asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenmiş çocukların Somatizasyon semptomlarının kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenmiş çocuklar ile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak

suçlarını işleyen suça sürüklenmiş çocuklara göre düşük düzeyde olduğu, diğer semptom gruplarında suç türüne dayalı anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Bulgular doğrultusunda asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenen çocukların psikolojik semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Elde edilen bulgunun literatüre katkısı açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bulgunun suça sürüklenen çocukların olumsuz duygularından ve bu duyguları kontrol altında tutamamasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Ergenler duygularını ve dürtülerini kontrol etme konusunda sıkıntı yaşamaktadırlar. Özellikle öfke duygusu kolaylıkla davranışa dönüşebilmektedir. Madde kullanımında öfkenin kontrolü çok daha zorlaşmaktadır. Öfkesini kontrol edemeyen bireyin başka varlıklara zarar vermesi de beklendik bir davranıştır (Ayna, 2014).

5.2. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, suça sürüklenen çocukların benlik uyum düzeylerinin ve psikolojik semptomlarının incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Suça sürüklenen çocukların, düşük ya da olumsuz benlik uyum düzeyine sahip olabilecekleri, suça sürüklenmelerinin bazı psikolojik sorunlardan kaynaklanabileceği, bu çocukların bir veya birden fazla psikolojik semptom geliştirebileceği düşünülmüştür.

Bu çalışma, betimsel yöntemde ve görgül araştırma modellerinden tarama modelinde bir araştırmadır. adli tedbir kararı takibi gerçekleştirilen, random olarak seçilerek kendileri ile görüşülme yapılmasına izin verilen ve kendileri de bilgi vermeyi kabul eden 159 çocuk ile araştırmacı tarafından yürütülen psikolojik danışma oturumlarında görüşülerek veri elde edilmiştir. Değerlendirme sürecinde 11 çocuğa ait form değerlendirme dışı bırakılmış ve 148 suça sürüklenen çocuktan veri analizde kullanılmıştır. Çalışmanın verileri Kişisel Bilgi Formu, Offer Benlik İmgesi Ölçeği ve Kısa Semptom Envanterinden elde edilmiştir.

Çalışma sonuçlarının, kısıtlılıklar göz önünde bulundurarak değerlendirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Sosyodemografik özelliklere göre sonuçlar

Cinsiyete göre çocukların %91.9'u erkek , %37.8'i 17 yaşında ve %53.4'ü lise öğrencisidir. Çocukların %54.7'si bir işte çalışmaktadır ve %34.5'i iki kardeştir. %56.1'i göç yaşayan çocukların %73.6'sı ebeveyn yoksunluğu yaşamamakta, annelerinin %37.2'si babalarının %42.6'sı ilkokul mezunudur. Çocukların %62.2'si ailelerini orta gelir düzeyinde algılamakta, annelerinin %73.6'sı işsiz/çalışmıyor iken babalarının %81.8'i çalışmaktadır.

Çocukların %85.1'inin evden kaçma/evi terk etme öyküsü yok iken %58.1'inin aile içi fiziksel şiddet öyküsü bulunmaktadır. Çocukların %67.6'sının arkadaşı, %10.1'inin akrabası ve %18.9'unun aile üyesi yargılanmış veya sabıkalıdır. Çocukların %39.9'unun hakkında açılmış başka dava yoktur ve %43.9'u uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçunu işlemiştir.

Benlik uyum düzeylerine göre sonuçlar

Çalışmada Offer Benlik İmgesi Ölçeğinin alt ölçeklerine ait aritmetik ortalamalar; Aile İlişkileri $\bar{x}=48.41$, Çevre Uyumu $\bar{x}=30.60$, Cinsel Tutumlar $\bar{x}=28.40$, Ruh Sağlığı $\bar{x}=27.48$, Sosyal İlişkiler $\bar{x}=24.45$, Duygusal Düzey $\bar{x}=23.24$, Dürtü Kontrolü $\bar{x}=20.58$, Beden İmgesi $\bar{x}=19.91$, Meslek ve Eğitim Hedefleri $\bar{x}=18.11$ ve Başetme Gücü $\bar{x}=12.34$ olarak bulunmuştur.

Çocukların benlik uyumlarının; Aile İlişkileri alt ölçeğine göre %63.5'inin, Dürtü Kontrolü alt ölçeğine göre %68.9'unun, Cinsel Tutumlar alt ölçeğine göre %73'ünün, Başetme Gücü alt ölçeğine göre %69.9'unun, Beden İmgesi alt ölçeğine göre %69.9'unun, Duygusal Düzey alt ölçeğine göre %62.2'sinin, Çevre Uyumu alt ölçeğine göre %62.5'inin, Meslek ve Eğitim Hedefleri alt ölçeğine göre %66.2'sinin, Sosyal İlişkiler alt ölçeğine göre %60'ının ve Ruh Sağlığı alt ölçeğine göre %60.8'inin orta düzeyde olduğu bulunmuştur.

Psikolojik semptomlara göre sonuçlar

Suçla sürüklenen çocukların psikolojik semptomları incelendiğinde;

Çalışmada Kısa Semptom Envanterinin alt ölçeklerine ait aritmetik ortalamalar; Depresyon $\bar{x}=0.94$, Anksiyete $\bar{x}=0.78$, Olumsuz Benlik $\bar{x}=0.72$, Somatizasyon $\bar{x}=0.75$, Hostilite $\bar{x}=1.24$, Semptom Rahatsızlık İndeksi $\bar{x}=1.91$, Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi $\bar{x}=0.86$ ve Belirti Toplamı İndeksi $\bar{x}=22.78$ olarak bulunmuştur.

Psikolojik semptomlarının Depresyon alt ölçeğine göre; %75.7'sinin, Anksiyete alt ölçeğine göre; %88.5'inin, Olumsuz Benlik alt ölçeğine göre; %91.9'unun, Somatizasyon alt ölçeğine göre; %84.5'inin, Hostilite alt ölçeğine göre; %64.2'sinin ve Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksine göre; %83.1'inin psikolojik semptomlarının normal düzeyde olduğu bulunmuştur. Semptom Rahatsızlık İndeksine göre; %49.3'ünün ve Belirti Toplamı İndeksine göre; %60.8'inin ise psikolojik semptomlarının yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur.

Cinsiyet değişkenine göre sonuçlar

Cinsel Tutumlar benlik uyum düzeyinde, suça sürüklenen erkek çocuklarının, suça sürüklenen kız çocuklarına göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Duygusal Düzey benlik uyum düzeyinde, suça sürüklenen erkek çocuklarının, suça sürüklenen kız çocuklarına göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Depresyon psikolojik semptomlarında, suça sürüklenen erkek çocuklarının, suça sürüklenen kız çocuklarına göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Semptom Rahatsızlık İndeksi psikolojik semptomlarında, suça sürüklenen erkek çocuklarının, suça sürüklenen kız çocuklarına göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Yaş değişkenine göre sonuçlar

Cinsel Tutumlar benlik uyum düzeyinde, 18 yaşında olan suça sürüklenmiş çocukların, 14 yaşında ve 17 yaşında olan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Öğrenim düzeyi değişkenine göre sonuçlar

Meslek ve Eğitim Hedefleri benlik uyum düzeyinde, ortaokul mezunu suça sürüklenen çocukların, lise öğrencisi suça sürüklenen çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Çalışma durumu değişkenine göre sonuçlar

Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyinde, bir işte çalışmayan suça sürüklenmiş çocukların, bir işte çalışan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Duygusal Düzey benlik uyum düzeyinde, bir işte çalışmayan suça sürüklenmiş çocukların, bir işte çalışan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Ruh Sağlığı benlik uyum düzeyinde, bir işte çalışmayan suça sürüklenmiş çocukların, bir işte çalışan suça sürüklenmiş çocuklara göre açık psikopatoloji belirtilerinin daha az olduğu bulunmuştur.

Kardeş sayısı değişkenine göre sonuçlar

Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyinde, iki kardeş olan suça sürüklenmiş çocukların tek çocuk olan ve dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyinde, üç kardeş olan çocuk suça sürüklenmiş çocukların, tek çocuk ile dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Sosyal İlişkiler benlik uyum düzeyinde, iki kardeş olan suça sürüklenmiş çocukların, tek çocuk olan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Sosyal İlişkiler benlik uyum düzeyinde, üç kardeş olan suça sürüklenmiş çocukların, tek çocuk olan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Sosyal İlişkiler benlik uyum düzeyinde, dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenmiş çocukların, tek çocuk olan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Somatizasyon psikolojik semptomlarında; iki kardeş olan suça sürüklenmiş çocukların, suça sürüklenmiş tek çocuklara göre; somatik semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Somatizasyon psikolojik semptomlarında; iki kardeş olan suça sürüklenmiş çocukların, üç kardeş olan suça sürüklenmiş çocuklara göre somatik semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Somatizasyon psikolojik semptomlarında; iki kardeş olan suça sürüklenmiş çocukların, dört veya daha fazla kardeş olan suça sürüklenmiş çocuklara göre somatik semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Göç öyküsü değişkenine göre sonuçlar

Aile İlişkileri benlik uyum düzeyinde, Ege bölgesindeki bir ilden göç eden suça sürüklenmiş çocukların, Ege bölgesi dışındaki bir ilden göç eden suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Ebeveyn yoksunluğu değişkenine göre sonuçlar

Aile İlişkileri benlik uyum düzeyinde, ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyinde, ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Cinsel Tutumlar benlik uyum düzeyinde, ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Sosyal İlişkiler benlik uyum düzeyinde, ebeveyn yoksunluğu bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, ebeveyn yoksunluğu yaşayan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Algılanan gelir durumu değişkenine göre sonuçlar

Cinsel Tutumlar benlik uyum düzeyinde, ailelerinin algılanan gelir durumu orta gelir düzeyi olan suça sürüklenmiş çocukların, ailelerinin algılanan gelir durumu düşük gelir düzeyi olan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Ebeveyn çalışma durumu değişkenine göre sonuçlar

Aile İlişkileri benlik uyum düzeyinde, babası bir işte çalışan suça sürüklenmiş çocukların, babası bir işte çalışmayan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Evden kaçma veya evi terk etme değişkenine göre sonuçlar

Aile İlişkileri benlik uyum düzeyinde, evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Duygusal Düzey benlik uyum düzeyinde, evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Depresyon psikolojik semptomlarında, evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Anksiyete psikolojik semptomlarında, evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Hostilite psikolojik semptomlarında, evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi psikolojik semptomlarında, evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Belirti Toplamı İndeksi psikolojik semptomlarında, evden kaçma/evi terk etme öyküsü bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, evden kaçmış veya evi terk etmiş suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Yargılanan/sabıkalı arkadaş değişkenine göre sonuçlar

Olumsuz Benlik psikolojik semptomlarında; yargılanan/sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Somatizasyon psikolojik semptomlarında; yargılanan/sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenmiş çocuklara göre somatik semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi psikolojik semptomlarında, yargılanan/sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Belirti Toplamı İndeksi psikolojik semptomlarında, yargılanan/sabıkalı arkadaşı bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı arkadaşı olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Yargılanan/sabıkalı yakın akraba değişkenine göre sonuçlar

Aile İlişkileri benlik uyum düzeyinde, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Beden İmgesi benlik uyum düzeyinde, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Anksiyete psikolojik semptomlarında, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Olumsuz Benlik psikolojik semptomlarında, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Hostilite psikolojik semptomlarında, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Semptom Rahatsızlık İndeksi psikolojik semptomlarında, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi psikolojik semptomlarında, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası bulunmayan suça sürüklenmiş çocukların, yargılanmış veya sabıkalı yakın akrabası olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Mükerrer suç değişkenine göre sonuçlar

Dürtü Kontrolü benlik uyum düzeyinde, hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Ruh Sağlığı benlik uyum düzeyinde, hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Depresyon psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenmiş çocukların hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Depresyon psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Anksiyete psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Anksiyete psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Olumsuz Benlik psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış başka dava olmayan sürüklenen çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Olumsuz Benlik psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Somatizasyon psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış başka dava olmayan sürüklenen çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre somatik semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Somatizasyon psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre somatik semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Hostilite psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış başka dava olmayan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış başka dava olmayan sürüklenen çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Belirti Toplamı İndeksi psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış başka dava olmayan sürüklenen çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Belirti Toplamı İndeksi psikolojik semptomlarında; hakkında açılmış iki dava olan suça sürüklenmiş çocukların, hakkında açılmış üç veya daha fazla dava olan suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Dürtü Kontrolü benlik düzeyinde asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenmiş çocukların, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçlarını işleyen suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Suç türü değişkenine göre sonuçlar

Dürtü Kontrolü benlik düzeyinde asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenmiş çocukların, kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenmiş çocuklara göre benlik uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğu bulunmuştur.

Depresyon psikolojik semptomlarında, asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenmiş çocukların, kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Olumsuz Benlik psikolojik semptomlarında; asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenmiş çocukların, kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Somatizasyon psikolojik semptomlarında; asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenmiş çocukların, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suçlarını işleyen suça sürüklenmiş çocuklar ile kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenmiş çocuklara göre somatik semptomlarının ve bunlara bağlı olarak duygusal bozukluklarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi psikolojik semptomlarında; asayiş ve diğer suçları işleyen suça sürüklenmiş çocukların, kişilere karşı suçları işleyen suça sürüklenmiş çocuklara göre semptomlarının daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur.

Öneriler

- Benzer çalışmaların daha büyük örneklemeler ve farklı değişkenler ile genişletilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.
- Suça sürüklenen çocukların bireysel özelliklerinin detaylı olarak öğrenilebilmesi için bir veya birkaç değişkenin derinlemesine analiz edilmesinin araştırmanın ve elde edilecek bilginin kalitesini arttıracacağı düşünülmektedir.
- Eğitim düzeyinin artmasına bağlı olarak suçluluk oranlarının düştüğü genel kabulün aksine çalışmada eğitim düzeyi ile suçluluk oranı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Konu tartışılmış olsa da, açık ortaokul ve açık lise uygulamasının yanında örgün eğitimin de verimlilik ve eğitim kalitesi açısından değerlendirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.
- Suça sürüklenen çocukların ebeveynlerinin öğrenim düzeyinin düşük olmasından hareketle, çocuk sağlığı, çocuk yetiştirme, geleceklerini planlama konularında eğitim programları uygulanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.
- Çocuk suçluluğunun önlenmesi ve yeniden suç işlemenin önüne geçilmesi amacıyla suça sürüklenen çocukla ilgili süreçlere multidisipliner bir şekilde yaklaşmak gerekmektedir. Koruyucu ve destekleyici tedbir kararları doğrultusunda psikolojik yardım hizmetini sunacak meslek elemanlarına yapılan bilgilendirme ile hukuki süreçler, nitelikleri ve terminoloji aktarılmaktadır. Ancak psikolojik danışma, psikolojik yardım süreçleri, ilkeler ve etğin tüm paydaşlar tarafından bilinmediği görülmektedir. Suça sürüklenen çocuklar konusunda çalışan tüm tarafların bir diğerinin işlevleri, gereklilikleri ve süreçleri hakkında bilgi çocuklarla ilgili adli süreçte yer alan emniyet güçleri, sosyal çalışmacılar, sağlık çalışanları ve adliye personeline, psikolojik yardım hizmetleri ile ilgili süreç, gereklilikler, uygulamalar, terminoloji, ilkeler ve etik kurallar hakkında bilgilendirme yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.
- Suça sürüklenmiş çocuklara ve ailelerine psikolojik destek ve yardım hizmeti verilmesi; çocuğun topluma yeniden kazandırılması ve ortaya çıkabilecek sosyal ve psikolojik sorunların önlenmesi amacıyla müstakil çocuk ve gençlik merkezlerinin oluşturulmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Merkezlerde görev yapacak farklı disiplinlerden profesyonelin asli görevlerinin suça sürüklenmiş çocuklara ve ailelerine verilecek hizmetler olarak belirlenmesinin verimliliği arttıracacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, G., Demir, A., Görmez, D. ve Keser, İ. (2015). Aile ve çocuk suçluluğu ilişkisi. *Hacettepe Universty Faculty of Health Sciences Journal*, 1 (2), 651-656.
- Açıkel, B., Çetinkaya, M. ve Işıldar, Y. (2020). Bir çocuk ve ergen ruh sağlığı biriminde izlenen tutuklu ve hükümlü ergenlerin özelliklerinin incelenmesi. *Ankara Eğitim. Araştırma Hastanesi Dergisi*, 53 (3), 160-164. <https://doi.org/10.20492/aeahtd.763188>
- Açıkgöz, R. (2010). Kadın yoksulluğu üzerine bir inceleme. *Yardım ve Dayanışma Dergisi*, 1 (2), 45-60.
- Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. (2017). Denetimli serbestlik (probation) sisteminin uygulandığı bazı dünya ülkeleri. http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/dunyads/dunya_ds.htm
- Adalet Bakanlığı ve Avrupa Konseyi. (2009). *Adliye personeli el kitabı*. Şen Matbaa.
- Adalet Bakanlığı. (2006a). Çek Cumhuriyeti denetimli serbestlik ve uzlaşma hizmetleri çalışma ziyareti raporu. <http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/yurtdisiziyareti/cek17210706.pdf>
- Adalet Bakanlığı. (2006b). İngiltere ve Galler denetimli serbestlik hizmetlerinin yapı ve işleyişinin incelenmesi ziyareti. http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/yurtdisiziyareti/ingiltere_15_200309.pdf
- Adalet Bakanlığı. (2006c). 11- 18 Haziran 2006 tarihleri arasında kamu hizmeti cezası ile ilgili olarak Hollanda'ya yapılan çalışma ziyareti raporu. http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/menusayfalari/bilgibankasi/yurtdisiziyareti/hollanda_11_180606.pdf
- Adalet Bakanlığı. (2006d). 01- 08 Ekim 2006 tarihleri arasında İspanya (Katalonya) çocuk suçlu adaleti sistemi çalışma ziyareti raporu. http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/menusayfalari/bilgibankasi/yurtdisiziyareti/ispanya_01_081006.pdf
- Adalet Bakanlığı. (2008). 27-29 Şubat 2008 tarihleri arasında denetimli serbestlik ile bağlantısı bulunan mağdurlar hakkında çalışma ziyareti raporu. http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/menusayfalari/bilgibankasi/yurtdisiziyareti/avusturya_27_290208.pdf
- Adalet Bakanlığı. (2009a). Çocuk ve genç adalet sistemi Almanya çalışma ziyareti raporu. http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/menusayfalari/bilgibankasi/yurtdisiziyareti/almanya28eyluy_2ekim2017cocukadaletiziyareti.pdf
- Adalet Bakanlığı. (2009b). İngiltere ve Galler çocuk adalet sistemi ve mağdurlarla ilgili çalışma ziyareti raporu. http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/menusayfalari/bilgibankasi/yurtdisiziyareti/ingiltere_15_200309.pdf

- Adalet Bakanlığı. (2009c). Çocuk adalet sistemi ve suç mağdurlarına hizmetler 11-15 Mayıs 2009 Kuzey İrlanda çalışma ziyareti raporu. http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/menusayfalari/bilgibankasi/yurtdisiziyareti/irlanda_11_150509.pdf
- Adalet Bakanlığı. (2009d). İsveç elektronik izleme sistemi çalışma ziyareti raporu. http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/menusayfalari/bilgibankasi/yurtdisiziyareti/isvec_elktrnkizleme_14_18092009.pdf
- Adalet Bakanlığı. (2009e). Macaristan çalışma ziyareti raporu. http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/menusayfalari/bilgibankasi/yurtdisiziyareti/macaristan_01_07112009.pdf
- Adalet Bakanlığı. (2013). Adalet istatistikleri 2012. *Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü Haber Bülteni*, (7), 1-4.
- Adalet Bakanlığı. (2015). Adalet istatistikleri 2014. *Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü Haber Bülteni*, (9), 1-4.
- Adalet Bakanlığı. (2016a). *Adli istatistikler 2016*. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü.
- Adalet Bakanlığı. (2016b). Adalet istatistikleri 2015. *Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü Haber Bülteni*, (10), 1-4.
- Adalet Bakanlığı. (2016c). Denetimli serbestlik ile ilgili hazırlanmış ve yayınlanmış tezler. <http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/menusayfalari/bilgibankasi/tez/tezler.htm>
- Adalet Bakanlığı. (2017). Adalet istatistikleri 2016. *Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü Haber Bülteni*, (11), 1-4.
- Adalet Bakanlığı. (2018a). Denetimli serbestlik müdürlüklerine infaz için gelen karar sayılarının dağılımı <http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/menusayfalari/bilgibankasi/istatistik/istatistik.htm>
- Adalet Bakanlığı. (2018b). Denetimli serbestlik müdürlüklerine infaz için gelen karar sayılarının dağılımı <http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/menusayfalari/bilgibankasi/istatistik/istatistik/istatistik.htm>
- Adana, F. (2009). Okulda ruh sağlığı. *III. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi: Bildiri Özetleri* içinde. (4-6 Haziran 2009). Akçakoca, Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu. 39-41
- Adiga Demirel, S., Eğlence, R. ve Kaçmaz, E. (2011). Üniversite öğrencilerinin ruhsal durumlarının belirlenmesi. *Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (1), 18-29.
- Adjukiewicz, K. (1994). Felsefeye giriş temel kavramlar ve kuramlar. (2. Baskı). Ahmet Cevizci (Çev.). Gündoğan Yayınları.

Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun. (2004). *T.C. Resmi Gazete*. (25606). 7 Ekim 2004.

Afşin, R. ve Öğretir Özçelik, A. (2018). Suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları anne ve baba tutumları ile ebeveyn bağlanma stillerinin karşılaştırılarak incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (66), 384-400. <https://doi.org/10.17755/esosder.294032>

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2011). *Türkiye’de Aile Yapısı araştırması 2011*. Afşaroğlu Matbaası.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2014). *Türkiye aile yapısı araştırması (TAYA 2011)*. Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 04. Gözden Geçirilmiş İkinci Basım. Uzerler Matbaacılık San. Ltd. Şti.

Aka, V., Karaman, H. ve Yaman, Ö. (2021). Gençlerin esrar kullanımında akran/arkadaşlık ilişkilerinin etkisi: Bingöl ili örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21 (50), 129-161. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.621418>

Akboy, R. ve İkiz, E. (2007). *Psikolojik danışma ve rehberlikte çağdaş bir anlayış*. Nobel Yayın Dağıtım.

Akbulut, B. (2013). Ceza mevzuatında çocuk ve çocukların yakalanması, gözaltına alınması. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Sayı*, 19 (2), 541-585.

Akçan Parlaz, E., Tekgül, N., Karademirci, E. ve Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi, fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, 3 (4), 10-16.

Akduman, G. ve Baran, G. (2010). Suça karışan çocuklarda akran istismarının işlediği suçun özellikleri, göç ve okul durumu değişkenleri açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (14), 33-41.

Akduman, G., Akduman, B. ve Cantürk, G. (2007). Ergen suçluluğunda bazı kişisel ve ailesel özelliklerin incelenmesi. *Türk Pediatri Araştırmaları*. (42), 156-61.

Akpınar, A. (2007). *Ergenlik döneminde obsesif kompulsif bozukluğun yaygınlığı* [Yayımlanmamış uzmanlık tezi]. Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği: İstanbul.

Aksan, G. (2013). Kent, Suç ve Çocuk. *Yardım ve Dayanışma Dergisi*, 2 (3), 65-74.

Aksoy Derya, Y., Timur Taşhan, S., Uçar, T., Karaaslan, T. ve Akbaş Tunç, Ö. (2017). Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların cinsel tabulara etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 1-8.

- Aksoy E. (2007). Suç ve güvenli kent yaklaşımı. *TMMOB Mimarlar Odası Bülteni Kent ve Suç Dosyası*, 6 (1), 11-16.
- Aksu, H., Karakoç Demirkaya, S., Gürbüz Özgür, B. ve Gün B. (2013). Aydın ilinde bir yıldaki çocuk ve ergen adli olguların değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, (14), 369-377.
- Aktaş, E. ve Çöven, Ç. (2009). Aile içi şiddetin çocukların ruh sağlığı üzerine etkisi. *III. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi: Bildiri Özetleri* içinde. (4-6 Haziran 2009). Akçakoca, Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu.
- Aktepe, V. (2005). Eğitimde bireyi tanımanın önemi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 15-24.
- Akyayla, B. (2014). *Suça Sürüklenen çocukların yargılanması ve uygulanacak tedbirler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kırıkkale.
- Akyüz, E. (2006). *Alman Çocuk ve Gençlik Yardım Kanunu'na göre gençlik yardımının önleyici hizmetleri*. 1. Uluslararası Sosyal Hizmetler Sempozyumu Kitabı. 48-57.
- Alikaşifoğlu, M. (2008). *Ergenlerde davranışsal sorunlar*. İ Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Adelosan Sağlığı II. Sempozyum Dizisi No, 63. 55-59.
- Aliyev, R. ve Tunç, E. (2017). Ortaokul öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyi ve benlik algılarının incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (2), 401-418.
- Alpar, G. (2002). Suçluların kişilik profili. *Türk Psikoloji Bülteni*, (26-27), 50-56.
- Alparlan, N. (2016). *Anne babası boşanmış ergenlerin benlik saygısı ve okula bağlılık düzeylerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Altaş Z., Kaya, C., Özel, F. ve Topuzoglu A. (2020). Sağlık bilimleri alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinde ruhsal bozuklukların ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 5 (3), 443-460 <https://doi.org/10.35232/estudamhsd.701164>
- Altınal, T. (2008). *Edirne şehir merkezindeki 15-49 yaş kadınlarda ruhsal durum ve etkileyen faktörler* [Yayımlanmamış uzmanlık tezi]. Trakya Üniversitesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı: Edirne.
- Altıntaş, E. ve Gültekin, M. (2003). *Psikolojik danışma kuramları*. Alfa Basım Yayım.

- Altuntaş, F. (2020). *Geç ergenlerde sosyal medya kullanımı, benlik algısı ve ruhsal belirti düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü: İstanbul.
- Altuntaş, G. (2012). *Boşanmış ebeynler ile boşanmamış ebeveynlerin lise birinci, ikinci, üçüncü sınıflarında okuyan çocuklarının sürekli öfke ve öfke ifade tarzı, benlik saygısı ve anksiyete düzeylerinin karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Alyanak, B. (2009). Ailede şiddet ve çocuk. T. Erkan (Ed.), *İstanbul Tabip Odası Çocuk ve Şiddet Çalıştayı (18)*. Goldent Print.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2013). *Ruhsal bozuklukların tanısı ve sayımsal elkitabı* beşinci baskı (DSM-5). Çev. Ertuğrul Koroğlu. Hekimler Yayın Birliği.
- Anadolu Üniversitesi. (2013). *Suç sosyolojisi*. Eskişehir, Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Ankay, A. (1998). *Çocuk suçluluğu ve alınması gereken önlemler*. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. CİLT II. 570-572. (9-11 Eylül 1998).
- Aral, N., Gürsor, F. ve Dizman, H. (2006). Tam ve dağılmış aileye sahip olan çocukların depresyon düzeylerinin incelenmesi. *Küreselleşen Dünyada; Sosyal Hizmetlerin Konumu Hedefleri ve Geleceği Sempozyum Sunum Kitabı* (159-173) içinde. Antalya: T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu.
- Aras, Ş., Ünlü, G. ve Varol Taş, F. (2007). Çocuk ve ergen psikiyatrisi polikliniğine başvuran hastalarda belirtiler, tanılar ve tanıya yönelik incelemeler. *Klinik Psikiyatri*, (10), 28-37.
- Arıkan, A. (2014). *Ergenlerde aile içi şiddet ile benlik imgesi ve umutsuzluk düzeyi arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü: İstanbul.
- Arıkan, H. (2020). Türkiye’de çevresel etmenler, yoksulluk ve çocuk suçluluğu haritalama. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (1), 53-78 .
- Arıkan, M.F. (2004). *İzmir rehberlik ve araştırma merkezlerinde duygusal bozukluk tanısı almış 6-14 yaş arası çocukların anne-baba özelliklerinin araştırılması ve karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Arısoy, Ö. (2004). Psikiyatrik genetik. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 17 (2), 109-1025.
- Aştı, N., Acar, G., Bağcı, H. ve Bağcı, İ. (2005). Sağlık bakım profesyoneli olarak yetişecek öğrencilerin ruhsal durumları ve yaklaşımlar. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Güz 2005*, (15), 25-35.

- Atabay, O. (2009). *Suçta karışan ergenler ile karışmayan ergenlerin benlik algısı çerçevesinde karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Diyarbakır.
- Ataç, E. (2007). Suçun kentsel mekândaki algısı “güvensizlik hissi”. *TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni*, (BÜLTEN 55), 16-23.
- Atak, H. (2017). Piaget ve Vygotsky’nin kuramlarında çocukların toplumsallaşma süreci. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9 (2), 163-176.
- Ateş, N. ve Özden Yıldırım, M. (2020). Büyüme korkusu ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (1), 402-410. <https://doi.org/10.33206/mjss.559423>
- Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Kanun (1953). *T.C. Resmi Gazete*. (8458). 15 Temmuz 1953.
- Atılğan, A. ve Atılğan, E. Ü. (2009). *Çocuk hakları paradigması ve çocuk ceza yargılamasına hâkim olan ilkeler açısından türkiye’deki düzenleme ve uygulamaların değerlendirilmesi (Rapor)*. Mattek Matbaacılık Basım Yayın Tan. San. Tic. Ltd, Şti.
- Attar, H. (1994). *Eğitim ve çocuk suçluluğu*. İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi.
- Austin, V.L. ve Sciarra, D.T. (2012). *Children and adolescents with emotional and behavioral disorders. Çocuk ve ergenlerde duygusal ve davranışsal bozukluklar*. Çeviri Editörü Mustafa Özekes. 1. Basımdan Çeviri. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Avcı, M. (2008). Tutuklu çocuklar üzerine bir araştırma: çocukların suça yönelmesinde etkili olan toplumsal nedenler ve çözüm önerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (1), 49-73.
- Avcı, M. (2009). *Çocuk suçluluğunun toplumsal nedenleri (Erzurum ili örneği)* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum.
- Avrupa Konseyi. (2013). *Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi çocuk dostu adalete ilişkin rehber*. Strasbourg, Council of Europe Publishing.
- Ayaz, A.B., İmren, S.G. ve Ayaz, M. (2012). Ergenlerde arkadaş ölümü sonrası travma belirtileri ve ilişkili etmenler. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, (15), 199-207.
- Ayaz, M., Ayaz, A.B. ve Soylu, N. (2012). Çocuk ve ergen adli olgularda ruhsal değerlendirme. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, (15), 33-40.
- Aydın, B. (1996). Benlik Kavramı ve Ben Şemaları. *M Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (8), 41 -47.

- Ayna, Y.E. (2014). Denetimli serbestlik uygulaması kapsamında eğitim tedbir kararı alınan lise öğrencilerinin kişilerarası ilişki tarzı ve psikolojik belirtileri [Yayımlanmamış doktora tezi]. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Malatya.
- Aypay, A. (2013). Çocuk gelişimi. Y. Yazıcıoğlu (Ed). *Çocuk ve Ergen Bakımı* içinde (2-23). Eskişehir, Anadolu Üniversitesi.
- Aytaç, M., Aytaç, S. ve Bayram, N. (2007). Suç türlerini etkileyen faktörlerin istatistiksel analizi. 8. *Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi*. (24-25 Mayıs 2007). İnönü Üniversitesi: Malatya.
- Ayvaişık, H. B., Er, N.M., Kışlak Ş.T. ve Erkuş A. (2000). *Psikoloji terimleri sözlüğü*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Badanka Çelikten, B. (2017). *Suçta sürüklenmiş çocukların olumlu sosyal ile saldırgan davranışlarının ailesel faktörler bağlamında incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Balık Okutan, S. B., Ari, E., ve Cin, F. M. (2017). Riskli davranış gösteren ergenlerde, çocukluk çağı travmaları ile ruhsal durum arasındaki ilişki. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (31), 81-93.
- Balkaya, F. ve Ceyhan, E. (2007a) Lise öğrencilerinin suç davranışı düzeylerinin bazı kişisel ve ailesel nitelikler bakımından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (2007/1), 433-446.
- Balkaya, F. ve Ceyhan, E. (2007b) Lise öğrencilerinin suç davranışı düzeylerinin bazı kişisel ve ailesel nitelikler bakımından incelenmesi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3 (11), 13-28.
- Balkaya, F. ve Şahin, N.H. (2003). Çok boyutlu öfke ölçeği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 14 (3), 192-202.
- Baltacı, A. (2011). *Çocuk suçluluğu* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Baltacı, E. (2018). *Panik bozukluğunda çocukluk ayrılma anksiyetesi ile ölüm kaygısı arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi]. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi: İstanbul.
- Baltacı, G., Ersoy, G., Karaağaoğlu, N. Derman, O. ve Kanbur, N. (2008) *Ergenlerde sağlıklı beslenme ve hareketli yaşam*. Klasmat Matbaacılık.
- Baltaş, A. (1998). Eğitim başarısını yükseltmede, sağlıklı ve mutlu insanlar yetiştirmede ailenin rolü. *Ana-Baba Okulu* içinde (161-200). Remzi Kitapevi.

- Başaran, İ. E. (1996) *Eğitim psikolojisi*. Gül Yayınevi.
- Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2010). *Türkiye’de ergen profili 2008*. Manas Medya Planlama Reklam Hizmetleri.
- Başer, D. ve Döğücü, M. (2021). Evli kadınların benlik saygısı, temel kişilik özellikleri ile maruz kaldıkları aile içi şiddet arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21 (50), 278-313. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.576631>
- Başoğlu, C. ve Buldukoğlu, K. (2015). Depresif bozukluklarda psikososyal girişimler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7 (1), 1-15.
- Başol, G. (2017). AYDA Sınav kaygısı ölçeği, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (13), 173-193.
- Bayık Temel, A. ve Arabacı, Z. (2020). Hemşireler için geliştirilmesi gereken bir çalışma alanı: cezaevi ve tutukevi hemşireliği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20 (49), 775-794. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.539208>
- Bayındır, N., Özel, A. ve Köksal, E. (2007). Çocuk suçluluğu demografisi: Kütahya şehri örneği. *Polis Bilimleri Dergisi*, 9 (1-4), 95-108.
- Baymur, F. (1993). *Genel psikoloji*. İnkılap Kitapevi.
- Bayraktar, E. (1997). Obsesif-kompulsif bozukluk. *Psikiyatri Dünyası*, (1), 25-32.
- Bayraktar, M.M. (2007). *Gençlik döneminde görülen bazı psikolojik belirtiler ve din eğitimi ilişkisi -obsesif kompulsif belirti örneği-* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Van.
- Bayramkaya, E., Toros, F. ve Özge, C. (2005). Ergenlerde sosyal fobi ile depresyon, öz kavram, sigara alışkanlığı arasındaki ilişki. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, (15), 165-173.
- Baysan Arabacı L., Taş, G. ve Dikeç, G. (2017). Çocuk ve ergenlerde madde kullanımı, suça yönelme, ruhsal bozukluklar ve hemşirelik bakımı. *Bağımlılık Dergisi*, 18 (4): 135-144.
- Beder Şen, R. ve Demirkan, S. (2008). Türkiye’de aile eğitimi ve yerel yönetimler/sivil toplum örgütleri için uygulamalı bir model önerisi. *V. Aile Şurası “Aile Destek Hizmetleri” Bildirileri*. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Beyazova, U. ve Şahin, F. (2011). *Çocuk İstismarı ve İhmali Terimler Sözlük Dergisi*. Logos Yayınevi.
- Bildik, T., Büküşoğlu, N. ve Kesikçi, H. (2004). Çalışan ergenlerin psikososyal sorunları ve kendi çözüm önerileri. *Ege Tıp Dergisi*, 43 (2), 105-111.

- Bilgin, R. (2012). Sokakta çalışan çocukları bekleyen risk ve tehlikeler, Diyarbakır örneği. *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8. (15), 79-96.
- Bilir, Ş. ve Bilir Adıyaman, P. (1996). *Her yönüyle çocuğunuz*. Alkım Yayınevi.
- Binici Tekin, Z. (2016). *Ebeveyn tutum biçimlerinin 11-18 yaş aralığındaki ergenlerin depresyon, kaygı ve kendilik algıları üzerine etkileri*- [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Bodur, Ş. ve Üneri, Ö.Ş. (2008). Çocuk ve ergenlerde majör depresif bozukluk, bir gözden geçirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, (9), 105-110.
- Bolkan, A. (2005). *Disiplin cezası almış lise öğrencilerinde problem çözme becerisi ve benlik imgesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Lefkoşa.
- Bozkurt, Ç. ve Çam, O. (2010). Çalışan ergenlerde öfke bileşenleri ile ruhsal belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, (9), 105-110.
- Börekçi, E. (2012). *Suçta sürüklenen çocuklarda suç geçmişi ile aile ve akran etkisinin mükerrer suçluluğa etkisi, Ankara ili örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Budak, S. (2005) *Psikoloji sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Burkay, S. (2008). Teorik çerçevede suç. *Ethos, Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 2 (4), 1-15.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı istatistik, araştırma deseni, spss uygulamaları ve yorum* (8. Baskı). Pagem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (3. Baskı). Pegem Akademi.
- Büyükşahin Çevik, G. (2007). *Lise 3. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Adana.
- Büyükşahin Çevik, G. ve Atıcı, M. (2009). Lise 3.sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 339-352.
- Cantürk, G. (2005). Çocuk suçluluğunda adli psikiyatrik değerlendirme. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, (14) (2), 31-34.

- Ceral, S. ve Dağ, İ. (1991). Ergenlerde algılanana anne baba tutumlarına bağlı benlik saygısı, depresiflik ve genel psikolojik belirti düzeyi farklılıkları. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji (3P) Dergisi*, 1 (4), 233-241.
- Ceza Muhakemesi Kanunu. (2004). *T.C. Resmi Gazete*. (25673). 17 Aralık 2004.
- Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun. (2004). *T.C. Resmi Gazete*. (25685). 29 Aralık 2004.
- Coşar Cığerci, Z. (2006). *Üstün yetenekli olan ve olmayan ergenlerde benlik saygısı, başkalarının algılaması ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya.
- Coşkun, A. (2009). Suça sürüklenme riski altındaki çocuklar ve suça sürüklenen çocuklar. T. Erkan (Ed.), *İstanbul Tabip Odası Çocuk ve Şiddet Çalıştayı* (339-349). Goldent Print.
- Cüceloğlu, D. (1992). *İnsan ve davranışı*. (Üçüncü Basım). Remzi Kitabevi.
- Çakır, M. (2013). *Suça sürüklenen çocukların korunmasına yönelik politikalar ve kocaeli ili verilerinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yalova.
- Çalışkan, A. (2001). Yetiştirme yurdunda ve aileleri ile yaşayan adölesanların benlik saygıları ve psikolojik belirtilerinin karşılaştırılması. *T.C. Adalet Bakanlığı Adalet Dergisi YIL 92*, (8), 108-114.
- Çam, O. (2009). *Sağlıklı toplum için çocuk ve ergen*. III. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi. (4-6 Haziran 2009). Akçakoca, Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu.
- Çam, Z., Çavdar, D., Seydooğulları, S. ve Çok, F. (2014). Ahlak gelişimine klasik ve yeni kuramsal yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 12 (2), 1211-1225.
- Çapık, C. (2013) Bir hemşirelik dergisinde yayınlanan makalelerde istatistiksel güçlerin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16 (3), 170 - 175.
- Çay, C. (2019). *Suça sürüklenen çocukların aile işlevselliği açısından özellikleri: Karşıyaka örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Çay, M. (2015). *Evden kaçan 12-18 yaş arasındaki çocukların sosyodemografik özellikler ve algıladıkları sosyal destek açısından incelenmesi (Antalya ili örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Konya.
- Çelik, G. (2007). *Çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları kliniğine başvuran ergenlerin özellikleri* [Yayımlanmamış uzmanlık tezi]. Çukurova Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı: Adana.

- Çelikkaleli, Ö. (2015). Ergenlerin cinsiyet, sınıf, okul türü ve algılanan ebeveyn tutumlarına göre psikolojik belirtilerinin incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (26), 148-162.
- Çetin, H. ve Çavuşoğlu, H. (1991). Yetiştirme yurdunda ve aileleri ile yaşayan adölesanların benlik saygıları ve psikolojik belirtilerinin karşılaştırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 2 (4), 137-144.
- Çetinkaya, S., Arslan, S., Nur, N., Demir, Ö.F., Özdemir, D. ve Sümer, H. (2008). Sivas il merkezinde sosyoekonomik düzeyi farklı üç ilköğretim okulu öğrencilerinin depresyon düzeyi. *New/Yeni Symposium Journal*. 46 (3), 99-103.
- Çınar, Ç. (2010). *Lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçimi kararlarında benlik algısının önemi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Çoban, S. (2012). *Sosyal çevrenin etkilerinin çocukların suç ve problemli davranışları ile ilişkileri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (1985)
- Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi. (1996).
- Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun. (2001). *T.C. Resmi Gazete*. (24305). 1 Aralık 2001.
- Çocuk Koruma Kanunu. (2005). *T.C. Resmi Gazete*. (25876). 15 Temmuz 2005.
- Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik. (2006). *T.C. Resmi Gazete*. (26386). 24 Aralık 2006.
- Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. (2006). *T.C. Resmi Gazete*. (26386). 24 Aralık 2006.
- Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun. (1979). *T.C. Resmi Gazete*. (16816). 21 Kasım 1979.
- Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri). (1990). <http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=14120>
- Dağlı, T. ve İnancıcı, M.A. (2010). *Üniversiteler için hastane temelli çocuk koruma merkezleri el kitabı*. Çocuk Koruma Mekanizmalarının İl Düzeyinde Modellenmesi Projesi Yayınları.

- Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik-kavramı arasındaki ilişkiler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ (2008). *T.C. Resmi Gazete*. (27035). 25 Ekim 2008.
- Demir Yıldırım, D. (2019). *Diyarbakır'da suça sürüklenen çocuklar üzerine sosyolojik bir inceleme: Diyarbakır çocuk ağır ceza mahkemesi örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Diyarbakır.
- Demir, A. (2017). *Suçta sürüklenen çocukların ruhsal işleyişlerinin projektif testlerle değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Demir, B. (2021). *Erken dönem uyumsuz şemalar ile psikolojik belirtilerin ruminatif düşünme biçimi üzerindeki etkileri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsü: İstanbul.
- Demir, E., Saatçioğlu, Ö. ve İmrol, F. (2016). Uluslararası dergilerde yayımlanan eğitim araştırmalarının normallik varsayımları açısından incelenmesi. *Current Research in Education* 2 (3). 130-148.
- Demir, T., Eralp-Demir, D., Türksoy, N., Özmen, E. ve Uysal, Ö. (2000). çocuklar için sosyal anksiyete ölçeğinin geçerlilik ve güvenirliği. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 13 (1), 42-48.
- Demirbaş, T. (2001). *Kriminoloji*. Seçkin Yayıncılık.
- Demirbaş, T. (2008). *İnfaz hukuku*. (2. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Demirel, S.A., Eğlence, R. ve Kaçmaz, E. (2011). Üniversite öğrencilerinin ruhsal durumlarının belirlenmesi. *Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (2011), 18-29.
- Derman, O. (2008). *Ergenlerde Psikososyal gelişim*. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Adelosan Sağlığı II. Sempozyum Dizisi No, 63. 19-21.
- Dinçel, E. (2006). *Ergenlik dönemi gelişimsel ödevleri ve psikolojik problemler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

- Dinçer Set (2019) *Ergenlerin benlik algıları ve aile dinamikleri temelli evden kaçma nedenlerinin koruyucu-önleyici sosyal hizmet müdahalesi perspektifinde değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Dinçer Set ve Özbesler, C. (2020). Evden kaçan ergenlerin aile işlevselliklerinin değerlendirilmesi: Şanlıurfa örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31 (2), 441-459. <https://doi.org/10.33417/tsh.644301>
- Doğan, H.İ., Sevinç B. (2011). Suç teorileri ve şehir güvenliği Bitlis iliyle ilgili genel bir değerlendirme. *Polis Bilimleri Dergisi*, 13 (4), 27-53.
- Doğan, T. (2008). Psikolojik belirtilerin yordayıcısı olarak sosyal destek ve iyilik hali. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (30), 30-44.
- Dolu, O. (2013). *Suç ve sapma teorileri*. A. Geleri (Ed). Suç Sosyolojisi içinde (2-23). Eskişehir, Anadolu Üniversitesi.
- Dökmen, Z.Y. (2012). Yakınlarına bakım verenlerin ruh sağlıkları ile sosyal destek algıları arasındaki ilişkiler. *Ankyra: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (1), 3-38. https://doi.org/10.1501/sbeder_0000000038
- Duman, S. (2019). *Suçta sürüklenen çocuklarda tekrarlayıcı suç işleme davranışları ve nöropsikolojik özellikleri* [Yayımlanmamış uzmanlık tezi]. Pamukkale Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı: Denizli.
- Durak Batıgün, A. ve Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26 (67), 1-10.
- Dursun, A., Özkan, M. ve Körler Başkaya, Y. (2019). Ergenlerin gelecek beklentilerinin yordayıcısı olarak: psikolojik semptomlar ve akademik başarı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32 (1), 121-144. <https://doi.org/10.19171/uefad.447592>
- Dursun, H. (1997). Damgalama teorisi ve suç. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (1997 3-4), 309-322.
- Dursun, Y. (2019). *Suçta sürüklenen çocukların bağlanma stilleri ve aile aidiyetleri: Marmara bölgesi örneği* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yalova.
- Duru, E, Arslan, G. (2014). Evlenmek amacıyla evden kaçan kız ergenler: bir olgubilim çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (41), 36-48.
- Düzgün, Ş. (2003). Öğrencilerin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (1-2), 149-162.

- Düzgün, Ş. (2010). Eğitim sürecinde ana-babaların çocuklarına olan etkileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (2), 225-238.
- Ebrinç, S., Evren, C., Başoğlu, C., Çetin, M., Emiz, Ü.B., Yılmaz, V. ve Ağargün, M.Y. (2002). Adli gözlem için gelen suçlularda sosyodemografik özellikler, kaygı, öfke ifadesi ve benlik saygısının kişilik bozukluğu ile ilişkisinin araştırılması. *Düşünen Adam*, 15 (2), 97-103.
- Eisenberg, S.ve Delaney, J. D. (2002). *Psikolojik danışma süreci*. Çev. Nihal Ören, Mehmet Takkaç. Milli Eğitim Basımevi.
- Eker, Ö.U. (2002). Kriminal nörofizyoloji. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 11 (3), 98-101.
- Emiroğlu, N., Aras, Ş., Yalın, Ş., Doğan, Ö. ve Akay, A. (2009). Yatan hastalar için istenen çocuk ve ergen psikiyatrisi konsültasyonlarının değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, (10), 217-225.
- Erbil, N., Divan, Z. ve Önder P. (2006). Ergenlerin benlik saygısına anne-babanın tutum ve davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum Eğitim – Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3 (10), 7-15.
- Erdem, Ş. ve Baloğlu, M. (2018). Üstün yetenekli ergenlerin bazı psikolojik belirtilerinin betimlenmesi ve genel ergen popülasyonu ile karşılaştırılması. *Milli Eğitim Dergisi, Üstün-Özel Yeteneklilerin Eğitimi*, 53-66.
- Erdoğan, S. (2009). Çocuk işçiliği. T. Erkan (Ed.), *İstanbul Tabip Odası Çocuk ve Şiddet Çalıştayı (196-201)*. Goldent Print.
- Erdoğan, M.Y. (2005). Suça yönlendirilen ve yönlendirilmeyen çocukların aile ilişkileri ile saldırganlık davranışlarının karşılaştırılması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* : 12, (3), 106-114.
- Erdoğan, M.Y. (2012). Sokakta çalışan çocukların depresif belirti düzeylerinin taranması karşılaştırılmalı çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (8), 77-87.
- Eren Şakar, S. (2008). Üniversite gençliğinin ruhsal sorunları. *Çankaya Üniversitesi Gündem*, (28), 88-91.
- Ereş, F. (2009). toplumsal bir sorun, suçlu çocuklar ve ailenin önemi. *Aile ve Toplum Eğitim – Kültür ve Araştırma Dergisi*, 5 (17), 88-96.
- Erikçi, M. (2005). *Ana baba yoksunluğunun 9-15 yas grubu çocukların benlik kavramı üzerindeki etkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya.
- Erkuş, A. (1994). *Psikoloji terimleri sözlüğü*. Doruk Yayınları.

- Ermış, B.B. (2011). Bir sosyal destek kaynağı olarak aile. *V. Aile Şurası "Aile Destek Hizmetleri" Bildirileri*. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Ersanlı, K. (2013) *Benliğin gelişimi ve görevi (3. Baskı)*. Samsun: E Yazı Yayınevi.
- Ertem, Ü., ve Yazıcı, S. (2006). Ergenlik döneminde psiko-sosyal sorunlar -ve depresyon. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3 (9), 7-13.
- Erükçü Akbaş, G., Karataş, K. ve Gülhan Orhan, M. (2020). Ankara’da çocuk suçluluğu: Emniyet çocuk şubeye gelen olgular üzerinden bir değerlendirme. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24 (1), 137-156.
- Eryılmaz, A. (2013). Ergenlik döneminde ruh sağlığı. Y. Yazıcıoğlu (Ed). *Çocuk ve Ergen Bakımı* içinde (114-131). Eskişehir, Anadolu Üniversitesi.
- Eyilik, O. (2012). *Suçta sürüklenen çocukların hakkında verilen hükümlerin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul
- Eymen, U.E. (2007). SPSS 15.0 Veri analiz yöntemleri. İstatistik Merkezi Yayın No:1
- Ferah, N. (2013). *Suçta sürüklenen 12-18 yaşlar arası ergenlerde şiddetin din psikolojik tahlili (Sakarya örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya.
- Fırat, C. (2009). *Suçta sürüklenmiş çocuklarda öğrenilmiş çaresizlik düzeyinin farklı değişkenler ve algılanan anne baba tutumları bakımından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Fırat, G. (2019). *Suçta sürüklenen çocuklara sunulan sosyal hizmetlerin değerlendirilmesi; Türkiye ve Danimarka örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Fidan, F. (2004) Çalışan çocuk olgusuna sosyo-psikolojik bakış sanayide çalışan çocuklar örneği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 30-49.
- Gamsız, Ö. (2017). *Madde kullanım geçmişi olan tedbir altındaki bireylerin yalnızlık ve otomatik düşüncelerinin psikolojik belirti düzeylerini yordaması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Eskişehir.
- Gander, J.M. ve Gardiner, M. H. (2007). *Çocuk ve ergen gelişimi*. Çev. Bekir Onur. Ankara, İmge Kitabevi.

- Geçtan, E. (1997). *Psikodinamik psikiyatri ve normaldışı davranışlar*. (13. Baskı). Metis Yayınevi.
- Gezgin, M. (2010). *Suça sürüklenen ergenlerde denetim odağı, İzmir örneğinde bir çalışma* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Giddens, A. (2005). *Sosyolojiye giriş*. Çev. Cemal Güzel. Ayraç Yayınevi.
- Göger, F. (2020). *Suça sürüklenen çocuklarda şiddet eğilimi ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Malatya.
- Gök, A. T. (2007). *Ortaöğretim öğrencilerinin bulundukları ortaöğretim kurumuna göre gösterdikleri toplumsal farklılıklar (Kahramanmaraş örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kahramanmaraş.
- Gökbel Sönmez, S. (2017). *Suça sürüklenen çocukların sağlık bakım gereksinimlerinin belirlenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Muğla.
- Göker, M. (2015). *Denetimli serbestlik tedbiri altındaki suçta sürüklenen çocuk ve gençlerin sosyal destek algısı Ankara denetimli serbestlik genel müdürlüğü örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Gökpınar, M. (2007). Sosyal ve kriminal boyutlarıyla çocuk suçluluğu. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (72), 206-233.
- Gönültaş, D.B. (2009). *Adana ilinde mala ve şahsa karşı suç işleyen çocukların sosyodemografik özelliklerinin ortaya konulması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Adana.
- Gördeles Beşer, N. (2009). *Suçta yönelen çocuk-ergen*. III. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi. (4-6 Haziran 2009). Akçakoca, Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu.
- Görgülü, T. (2021). Suç ve suçlu davranışına kuramsal bir bakış: Psikolojik bakış açısıyla adli sistemde psikolojik değerlendirme ve uygulamaları. *Akademik Açı*, 1 (1), 59-70.
- Görker, I. (2013). Çocuk ve ergen psikiyatrisi terimleri. *Sözlük Dergisi*, 4. (4), 1-32.
- Görker, I., Korkmazlar, Ü., Durukan M., ve Aydoğdu, A. (2004). Çocuk ve ergen psikiyatri kliniğine başvuran ergenlerde belirti ve tanı dağılımı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7 (2), 103-110.

- Greenberg, R. L. (2007). Depresyon. *Bilişsel Terapi ve Uygulamaları, Tedavi Müdahaleleri İçin Bir Kılavuz* içinde. (2. Basım). Çeviri Editörü Tahir Özakkaş. Litera Yayıncılık.
- Gülmez, S ve Öztürk, A. (2018). Göç yaşantısı çerçevesinde çocukta psikososyal uyum süreci üzerine bir inceleme. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 18 (40/2), 449-481.
- Günaydın, D. (2020). Yoksulluk damgalama ve utanma: sosyal yardım ağı çerçevesinde bir araştırma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20 (49), 837-860. <https://doi.org/spcd.vi.569364>
- Güneş, B. (2019). *Suçta sürüklenen çocuklarda aileden algılanan sosyal desteğin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya.
- Gürel Yılmaz, G. (2009). *Suçta sürüklenen ve suçta sürüklenmeyen ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Gürsu, O. (2012). Ergenlerde psikolojik sağlığın demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5 (1), 110-130.
- Hafizoğulları, Z. ve Güngör, D. (2007). Türk ceza hukukunda suçların tasnifi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (69), 21-50.
- Hakan, S. (2011). Lise öğrencilerinin saldırganlık eğilimlerinin benlik imgelerinin ve demografik özelliklerinin ortak etkisi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 1-31.
- Hamarta, E. ve Demirbaş, E. (2009). Lise öğrencilerinin utangaçlık ve benlik saygılarının fonksiyonel olmayan tutumlar açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 239-247
- Hamarta, E., Arslan, C., Saygın, Y. ve Özyeşil Z. (2009). Benlik saygısı ve akılcı olmayan inançlar bakımından üniversite öğrencilerinin stresle başa çıkma yaklaşımlarının analizi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7 (18), 25-42
- Hancı, İ.H. ve Akçiçek, E. (1995). Gecekondulaşma ve çocuk suçluluğu. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 10 (2), 99-109.
- Helsen, M., Vollebergh, W., ve Meeus, W. (2000). Social support from parents and friends and emotional problems in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 29 (3), 319–335. <https://doi.org/10.1023/A:1005147708827>
- Hoşgör, A. G. (2009). Sokakta çalışan çocuklar. *ODTÜLÜLER BÜLTENİ*, (Mayıs 2009), 8-9.

- Iğdır Cumhuriyet Başsavcılığı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğü. (2007). *Denetimli serbestlik nedir?* Iğdır, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi.
- Işık, H. (2006). Çocuk suçluluğu ve okullar ile ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 7 (2), 287-299.
- İkiz, F.E. ve Sakarya Çinkı, Ö. (2016). Ergenlerin ruhsal belirtileri ile duygusal özyeterlik düzeylerinin incelenmesi / Investigation of the mental symptoms and emotional self-efficacy levels of adolescents. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11 (2), 333-348. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9725>
- İlhan Tunç, A. (2008). Çocuk Koruma Kanunu ve eğitim tedbirinin uygulanması Van örneği. *V. Aile Şurası "Aile Destek Hizmetleri" Bildirileri*. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- İnce, H. (2006). *Türk ceza hukukunda kısa süreli hapis cezalarına alternatif yaptırımlar* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- İpek, A. (2010). *Suçta sürüklenen çocukların okul dönemlerinin incelenmesi ve bu dönemde barındırdıkları risk faktörlerinin belirlenmesi, İstanbul ve İzmir jandarma çocuk merkezleri örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Kahriman, İ. (2005). Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 9 (1), 24-32.
- Kahriman, İ. ve Polat, S. (2003). Adölesanlarda aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 6 (2), 13-24.
- Kamay, B.T. (1953). Kriminolojik determinizm. *Ankara Barosu Dergisi*, (1), 6-12.
- Kamer, V. K. (2015). Ceza infaz kurumlarının ve denetimli serbestlik müdürlüklerinin suça sürüklenen çocukların toplumsallaşmasındaki rolü [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Kaplan, Y. ve Ak, T. (2018). Ergenlerde psikolojik belirtiler ve problem davranışlarda anne-baba tutumlarının rolü. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 1 (2), 154-171.
- Kara, H. ve Acet, M. (2012). Spor yöneticilerinde durumluk kaygısının otomatik düşünceler üzerindeki etkisinin incelenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 7 (4), 245-258.

Karaca, R. (2015). *Kişiliğim ve ben*. Nobel Akademik Yayıncılık.

Karadağ, Ö. (2008). *Ankara'da bulunan yetiştirme yurtlarında yaşayan adolesanlarda ruhsal belirtiler ve yaşam kalitesi açısından değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü: Ankara.

Karademir, T., Döşyılmaz, E., Çoban, B. ve Kafkas, M.E. (2010). Beden eğitimi ve spor bölümü özel yetenek sınavına katılan öğrencilerde benlik saygısı ve duygusal zeka. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (2), 653-674.

Karahanci, S. (2020). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik belirti ve öz-anlayış düzeylerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Sakarya.

Karakartal, D. (2020). Uyuşturucu madde kullanımı ve suç ilişkisi. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 6 (14), 614-617.

Karakaya, E. ve Öztop, D.B. (2013). Kaygı bozukluğu olan çocuk ve ergenlerde bilişsel davranışçı terapi. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, (2. 10-24.

Karakoç, S. (2009). Aile içi şiddetin çocuk ruh sağlığına etkileri. T. Erkan (Ed.), *İstanbul Tabip Odası Çocuk ve Şiddet Çalıştayı (19-23)* içinde. Goldent Print.

Karaman, H. ve Bulut, S. (2018). Göçmen çocuk ve ergenlerin eğitim engelleri, psikolojik sorunları ve çözüm önerileri üzerine bir araştırma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Göç Özel Sayısı Cilt 2*, 393-412. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.446297>

Karataş, K., Akbaş, E., Erükçü-Akbaş, G. ve Çamuşcu, E. (2020). Evden kaçan çocuklar: ankara'da çocuk şubeye getirilen çocuklar üzerinden bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31 (3), 960-984. <https://doi.org/10.33417/tsh.659368>

Karataş, Z. (2016). *Çocuk adalet sistemi kapsamında suça sürüklenen çocuklara yönelik uygulamaların nitel analizi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Konya.

Kartal, T., Kayacan, K. ve Selvi, M. (2013). Öğretmen adaylarının bilimsel tutum ve bilişötesi öğrenme stratejilerine ilişkin farkındalık düzeylerinin çoklu değişkenler açısından incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies - International Journal of Social Science*, 6 (1), 913-939.

Kaya, B. G. (2011). *Suçta sürüklenen çocuklar ve denetimli serbestlik* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

Kaya, H., Öztürk, A. ve Sarı, E. (2005). Öğrenci hemşirelerin benlik saygısı ve öz-bakım gücü düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi F.N.H.Y.O. Dergisi*, 13 (54), 85-94.

- Kaya, T. (2011). Chicago okulu, Chicago'ya özgü bir perspektif. *Sosyoloji Dergisi*, Dizi 3 (22), 367-383.
- Kaya, Y. ve İnan, K.(2020). Suça ve suçluya toplumsal damga: Niğde ili örneği. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 4 (Özel Sayı), 45-61.
- Kaya, Z. (2011). *Madde kullanan ve kullanmayan ergenlerin kişilik özellikleri ve benlik saygısı açısından karşılaştırılması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Kaya, Z., Yüncü, Z. ve Karaca, R. (2014). Madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde kişilik ve psikolojik özellikler ile benlik saygısının incelenmesi. *Current Psychiatry and Psychoneuropharmacology*, 4 (2), 5-13.
- Kayma, D. ve Gökler, R. (2021). Suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri ile suç ilişkisinin incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10 (1), 1-10. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.744638>
- Kayri, M. (2009) Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik çoklu karşılaştırma (post-hoc) teknikleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (1), 51-64.
- Kent State University. (2018). Writing APA style results t-tests. [http://www.personal.kent.edu/~marmey/quant2spring05/Quant2-Lecture\(Writing_APA_Style_Results\)-t-test-Slides.pdf](http://www.personal.kent.edu/~marmey/quant2spring05/Quant2-Lecture(Writing_APA_Style_Results)-t-test-Slides.pdf)
- Kepenekçi, Y.K. ve Özcan, A.Y. (2001). Okullarda suçun önlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 33 (1), 153-163.
- Kesen, N., Deniz, M. ve Durmuşoğlu, N. (2007). Ergenlerde saldırganlık ve öfke düzeyleri arasındaki ilişki: yetiştirme yurtları üzerinde bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 353-364 .
- Kılıç, M. (1991). Belirti tarama listesi (SCL 90-R) nin geçerlik ve güvenilirliği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1 (2), 45-52.
- Kılıç, S. (2013). Örneklem yöntemleri. *Journal of Mood Disorders*, 3 (1), 44-46.
- Kılıçarslan, F (2011). Çocuğun uyum ve davranış sorunlarına aile terapisi yaklaşımı ve bir olgu. V. *Aile Şurası "Aile Destek Hizmetleri" Bildirileri*. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Kılınç, H. (2011). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin benlik tasarımlarının atılganlık düzeyi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Erzurum.

- Kınacı, Ş.N. (2020). Çocuk yoksulluğu. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 4 (2), 81-87.
- Kırcaali İftar, G. ve Tekin, E. (1997). *Tek denekli araştırma yöntemleri*. 1. Baskı. Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Kıvrak, R. (2021). *Denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımının sosyo-ekonomik açıdan incelenmesi (Denizli ili örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Denizli.
- Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim düzeyi ve suç, suç- okul ilişkisi üzerine sosyolojik bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2), 291-319.
- Kızmaz, Z. (2005a). Sosyolojik Suç kuramlarının suç olgusunu açıklama potansiyelleri üzerine bir değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29 (2), 149-174.
- Kızmaz, Z. (2005b). Kriminolojide Yeni yönelimler, bütünlük (integrated) suç kuramları – I. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1), 349-377.
- Kızmaz, Z. (2006a). Kriminolojide yeni yönelimler, bütünlük (integrated) suç kuramları – II. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (2), 305-335.
- Kızmaz, Z. (2006b). Suçun önemli belirleyenleri olarak iktisadi etkenler, işsizlik ve suç ilişkisine sosyolojik bir bakış. *Polis Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 73-90.
- Kiremitçi, M. (2008). *Farklı suç türünden tutuklu erkek ergenlerin benlik algıları ile aile tutumlarının karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 231-256.
- Kotrlık, J.W., Williams, H.A. & Jabor, M.K. (2011). Reporting and interpreting effect size in quantitative agricultural education research. *Journal of Agricultural Education*. Volume 52. Number 1. 132–142. <https://doi.org/10.5032/jae.2011.01132>
- Köknel, Ö. (1998). *Ana - baba okulu*. :Remzi Kitapevi.
- Köknel, Ö. (2001). *Kimliğini arayan gençliğimiz*. Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köksal, M. (2014). *Suçta sürüklenen çocukların cezai sorumlulukları ve bu çocuklara özgü suç soruşturması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzincan.

- Kul, S. (2014). İstatistik sonuçlarının yorumu, p değeri ve güven aralığı nedir? *Plevra Bülteni*, 8 (1), 11-13.
- Kurtuluş, A., Salman, N., Günbet, G., Boz, B., Cenger, C.D. ve Acar K. (2009). Denizli ilinde 12-15 yaş arasındaki suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri. *Pamukkale Tıp Dergisi*, 2 (1), 8-14.
- Kurtuluş, F. (2013). *Suçta sürüklenmiş erkek ergenler ile suça sürüklenmemiş erkek ergenlerin benlik saygılarının karşılaştırılması (İstanbul Anadolu yakası örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Küçüköğlu, S. (2007). *Kanserli ebeveynlerin çocuklarında görülen psikolojik belirtiler yaşanan güçlükler ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Erzurum.
- Küt, D. (2018). *Genç yetişkin kadın bireylerin bağlanma stilleri ile cinsel yaşam kalitesi düzeyleri, cinsel özgüven ve psikolojik belirtilerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum.
- Lafçi, K.T. (2018). Gençlerin meslek seçiminde karşılaştıkları güçlükler üzerine bir değerlendirme. *USE Uluslararası Sosyoloji ve Ekonomi Dergisi*, (1), 97-120.
- Leahy, R. L. (2007). Bilişsel terapi müdahaleleri. *Bilişsel Terapi ve Uygulamaları, Tedavi Müdahaleleri İçin Bir Kılavuz* içinde. (2. Basım). Çeviri Editörü Tahir Özakkaş. Litera Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2015). *Danışmanlık tedbiri uygulamaları el kitabı*. MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği. (2017). *T.C. Resmi Gazete*. (30236). 10 Kasım 2017.
- Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yönergesi. (2020). *Tebliğler Dergisi* (1063). 31 Ağustos 2020.
- Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği. (2020). *T.C. Resmi Gazete*. (31213). 14 Ağustos 2020.
- Milli Eğitim Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı. (2006). Millî Eğitim Bakanlığı İle Adalet Bakanlığı İşbirliğinde Eğitim Kurumu veya Programına Devam Etme Denetimli Serbestlik Kararlarının Uygulanmasına Dair İşbirliği Protokolü. <http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/dosyalar/mevzuat/meb.prot.htm>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *Çocuk gelişimi ve eğitimi-çocuk ruh sağlığı*. MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *Kriminoloji*. MEB Yayınları.

- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013a). *Çocuk gelişimi ve eğitimi-duygusal gelişim*. MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013b). *Çocuk gelişimi ve eğitimi-sosyal gelişim*. MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013c). *Çocuk gelişimi ve eğitimi-ahlak gelişimi*. MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). *Çocuk gelişimi ve eğitimi - bilişsel gelişim*. MEB Yayınları.
- Odabaşı, F. (2008). Yoksullukla mücadelede temel yöntemler. *V. Aile Şurası "Aile Destek Hizmetleri" Bildirileri*. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Onur, B. (1995). *Gelişim psikolojisi: yetişkinlik yaşlılık ölüm (7. Baskı)*. İmge Kitabevi.
- Orçin, G. (2013). *Yazılı basında suça sürüklenen çocukların sunumu üzerine bir inceleme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Ögel, K. (2014). *Çocuk, suç ve bireyselleştirilmiş iyileştirme*. Çocuklar için Adalet Projesi.
- Ögel, K., Karadayı, G., Şenyuva, G. ve Özdemir Topsakal, E. (2011). Yasayla ihtilafa düşen ergenlerin risk ve gereksinimlerinin değerlendirilmesi, araştırma ve değerlendirme formunun geliştirilmesi ve standardizasyonu. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, (12), 143-150.
- Öğüt, O. (2017). *Suçta sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri, algılanan aile işlevselliğinin ve ebeveyn tutumlarının suça sürüklenme üzerine etkisinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış uzmanlık tezi]. Kocaeli Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı: Kocaeli.
- Öner, N. ve LeCompte, A. (1983). *Durumluk-süreklilik kaygı envanteri el kitabı*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Öter, A. (2005). *Çocuk suçluluğunun toplumsal nedenleri (Antalya örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Isparta.
- Özcan, E. (2021). *Öz-duyarlılık ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide ruminatif düşünce biçiminin aracı rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsü: İstanbul.
- Özcan, S. (2009). *Denetimli serbestlik uygulamasında motivasyonel görüşmelerin etkinliği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Özçomak, M.S. ve Çebi, K. (2017). İstatistiksel güç analizi, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi Üzerine Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 31 (2), 413-431.

- Özdamar, K. (2015). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi cilt 1* (10. Baskı). Eskişehir, Nisan Kitapevi.
- Özdemir, A. ve Budak, F. (2017). Göçün çocuk ruh sağlığı üzerine etkileri. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 212-223. <https://doi.org/0.21798/kadem.2018236598>
- Özdemir, F.B. (2014). *Suçta sürüklenen çocukların muhakemesinde soruşturma evresi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Özen, M. (2008). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları karşısında iç hukukta tutuklama ve adli kontrol* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Özen, M., Aküzüm Serhadlı, Z.N., Türkcan, A.S. ve Erben Ülker, G. (2010). Depresyon ve anksiyete bozukluklarında somatizasyon. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 23 (1), 60-65.
- Özer, D., Kocabıyık, A., Girgin, V. ve Demiraslan, P. (2002). Ergenlerde depresyon, epidemiyoloji, klinik görünüm, komorbidite, seyir, komplikasyonlar. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 15 (2), 90-96.
- Özgüven, İ. E. (1998). *Bireyi tanıma teknikleri*. Pdrem Yayınları.
- Özmen, A. (1999) *Örnekleme*. Eskişehir, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özmen, G. (2013). *Suçta sürüklenen ve sürüklenmeyen iki grup çocuğun çizim testleri ile değerlendirilmesi ve empati ve özsaygı düzeylerinin karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü: İstanbul.
- Özmenli, F. G. (2017). *Suçta sürüklenen çocukların muhakemesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İzmir
- Özpolat, A. (2010). Ailede demokratik sosyalleşme. *Aile ve Toplum Eğitim – Kültür ve Araştırma Dergisi*, 5 (20), 9-24.
- Özsoy, S. ve Özsoy, G. (2013). Eğitim araştırmalarında etki büyüklüğü raporlanması. *İlköğretim Online*, 12 (2), 334-346.
- Öztürk, N. (2013). *Suçta Sürüklenen çocukların risk alma davranımlarının ve problem çözme becerilerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Özyürek, A. ve Demiray, K. (2010). Yurtta ve ailesi yanında kalan ortaöğretim öğrencilerinin kaygı düzeylerinin karşılaştırılması. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11 (2), 247-256.

Pasaport Kanunu. (1950). *T.C. Resmi Gazete*. (7564). 24 Temmuz 1950.

Polat, E. (2008). Yoksulluk ve sosyal yardım kavramı, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları. *V. Aile Şurası "Aile Destek Hizmetleri" Bildirileri*. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.

Purmut, E.C. (2016). *Ergenlerde benlik imgesi ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

Riskind, J. H. (2007). Genelleşmiş anksiyete bozukluğu. *Bilişsel Terapi ve Uygulamaları, Tedavi Müdahaleleri İçin Bir Kılavuz* içinde. (2. Basım). Çeviri Editörü Tahir Özakkaş. Litera Yayıncılık.

Saföz Güven, G. (2008). *Fen ve genel lise öğrencilerinin cinsiyet ve sosyometrik statülerine göre öznel iyi oluş düzeyleri, genel sağlık örüntüleri ve psikolojik belirti türleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana.

Sağlam, M. (2015). *Yargılama süreci devam eden suça sürüklenen çocuklara yönelik hazırlanan destek eğitim programının çocukların duygu ve düşüncelerine etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Ankara.

Sağmıç, Z. ve Karyelioğlu, S. (2020). Aile içi şiddet ve çocuk: Çocukların aile içi şiddet deneyimleri üzerine bir çalışma. *İmgelem*, 4 (6), 81-106.

Sakarya, Ö. (2013). *Ergenlerin ruhsal belirtileri ile duygusal özyeterlik düzeylerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.

Sarı, C. (2008). *Ergenlerin psikolojik belirti düzeyleri ve uyumlarını yordayan bazı değişkenler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya.

Sarıkaya, A. (2015). *14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

Savaşır, I., Boyacıoğlu, G. ve Kabakçı, E. (1998). *Bilişsel-davranışçı terapiler*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Savaşır, I., Şahin, N. H. (1997). *Bilişsel-davranışçı terapilerde değerlendirme, sık kullanılan ölçekler*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

- Saygılı, G., Kesecioğlu, T.İ. ve Kırıktas, H. (2015). Eğitim düzeyinin benlik saygısı üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 210-217.
- Sertdemir, M., Kut, B., Demirci, Ş., Akça, Ö.F., Erden, S., Uğuz, F., Ak, M., Aydın, A. ve Bilgiç, A. (2020). Konya ilinde bir çocuk ve ergen psikiyatrisi kliniğinde değerlendirilen adli olguların sosyodemografik ve klinik özelliklerinin geriye dönük incelenmesi. *Turk J Child Adolesc Ment Health* 2020, 27 (1), 27-32. <https://doi.org/10.4274/tjcamh.galenos.2020.54264>
- Serter, G. (2013). Şikago okulu kent kuramı, kentsel ekoloji kuramı. *Planlama Dergisi*, 23 (2), 67- 76.
- Seyfikli, G. (2019). *Korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukları koruyucu ve destekleyici tedbirler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İzmir.
- Seyhan, D. (2008). *Tutuklu/hükümlü gençlerin benlik saygısı düzeyleri, aile ve çevre özelliklerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Kayseri.
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 1-19.
- Siyez, D. M. (2006). *15-17 yaş arası ergenlerde görülen problem davranışların koruyucu ve risk faktörleri açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Sokullu Akıncı, F. (2002). Suç nedenleri. https://www.kriminoloji.com/Sucun_Nedenleri_Biyolojik-Fusun_Sokullu.htm
- Sözen, E. (1986). Sosyolojik açıdan çocuk suçluluğu ve Paşakapısı Cezaevi'nde bir deneme. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, (21), 261-285.
- Sözeri Varma, G. (2017). Sınıflandırma sistemlerinde somatizasyon/ bedenselleştirme. 53. Ulusal Psikiyatri Kongresi. (3-7 Ekim 2017). Bursa, Türkiye Psikiyatri Derneği.
- SPSS İle Tez Analizi ve İstatistik. (2018). İstatistik terimleri. <https://spssiletezanalizleri.wordpress.com/terimler/>
- Sürmeli, A. (1997). *Anksiyete kavramı ve anksiyete bozukluklarına genel bir bakış*. C. Güleç ve E. Köroğlu (Ed.). Psikiyatri Temel Kitabı Cilt 1. Hekimler Yayın Birliği.
- Şahin, N. H. ve Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri (Brief Symptom Inventory-BSI), türk gençleri için uyarlanması. *Psikoloji Dergisi*, 9 (31), 44-56.

- Şahin, N. H., Durak Batıgün, A. ve Uğurtaş, S. (2002). Kısa Semptom Envanteri (KSE), ergenler için kullanımının geçerlik, güvenilirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13 (2), 125-135.
- Şantaş, G. (2019). Türkiye’de iç göçün dağılımı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19 (45), 893-917. <https://doi.org/10.21560/spcd.v19i50781.507180>
- Şengün Afşin, R. (2017). *Suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları anne ve baba tutumları, bağlanma stilleri ve benlik algılarının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Şenol, S. (2006). *Çocuk ve gençlik ruh sağlığı*. HYB Yayıncılık.
- Şirvanlı Özen, D. (2006). Ergenlerde akran zorbalığına maruz kalmanın yaş, çocuk yetiştirme stilleri ve benlik imgesi ile ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21 (58), 77-94.
- Şirvanlı Özen, D. (2009). Ergenlerde anneden algılanan kabul/ilgi ile benlik-algısı arasındaki ilişki: babadan algılanan kabul/ilginin aracı rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12 (24), 28-38.
- Şişman, F. N., Kadioğlu, H., Ergün, A. ve Erol, S. (2013). Okul çocuklarında somatizasyon ve somatik belirtiler nedeniyle okul revirine başvuru durumu. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 4 (3), 131-136.
- Tamar, M. ve Özbaran, B. (2004). Çocuk ve ergenlerde depresyon. *Klinik Psikiyatri*. 2004 Ek-2. 84-92.
- Taş, İ. (2018). Ergenlerde internet bağımlılığı ve psikolojik belirtilerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 31-41. <http://dx.doi.org/10.18506/anemon.310973>
- Tatoğlu, N. (2006). *Zonguldak il merkezinde 15-17 yas grubu genel lise öğrencilerinde benlik saygısının akademik başarıya etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Zonguldak.
- Teken, M. (2016). *Karın ağrısı şikayetiyle hastaneye başvuran çocuk ve ergenlerde fiziksel sebep bulunanlarla bulunmayanlar arasındaki depresyon, anksiyete ve somatizasyon değerlerinin karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Tekgöz Obuz, A. (2019). *Ekolojik sistem yaklaşımı kapsamında suça sürüklenen ve hakkında danışmanlık tedbir kararı verilen çocuklara yönelik nitel bir çalışma* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Konya.

- Tekgöz Obuz, A. (2019). Suça sürüklenen ve hakkında danışmanlık tedbir kararı verilen çocukların suça sürüklenme nedenleri, nitel bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (67), 630-641. <https://doi.org/10.17719/jisr.2019.3750>.
- Top, K. ve Aksoy, B. (2011). Çocuk suçluluğunun ve tekrarlayan çocuk suçluluğun kriminolojik verilere göre değerlendirilmesi. *Türk Pediatri Arşivi Dergisi Özel Sayı*, (46), 138.
- Topçuoğlu, T. (2014). Kriminolojide pozitivist okul. http://hukuk.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2014/10/Kriminoloji-1_30Ekim2014.pdf
- Tuğrul, C. ve Sayılğan, M.A. (1994). *Depresyonla başa çıkma yolları*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Tuncer, Ö. (1999). *Depresyon ve somatizasyon*. Depresyon, Somatizasyon ve Psikiyatrik Aciller Sempozyumu. (2-3 Aralık 1999). İstanbul Üniversitesi.
- Tunceroğlu, Z. (2015). *Suça Sürüklenen çocuklarda mükerrerliğin irdelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü: İstanbul.
- Turan, D. K. (2006). *Türk Ceza Hukuku'nda suça sürüklenen çocuk hakkında güvenlik tedbirleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. B Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü:
- Turan, İ. (2012). *Suça sürüklenen çocuklar, Kocaeli örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya.
- Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2014). *T.C. Resmi Gazete*. (29044). 28 Haziran 2014.
- Türk Ceza Kanunu. (2004). *T.C. Resmi Gazete*. (26386). 24 Aralık 2006.
- Türk Hematoloji Derneği. (2013). Genetik Terimler Sözlüğü. <http://www.thd.org.tr/thdData/Books/723/genetik-terimler-sozlugu.pdf>
- Türk Medeni Kanunu. (2001). *T.C. Resmi Gazete*. (24607). 8 Aralık 2001.
- Türkeri, S. S. (1995). *çocuk ıslahevleri ve çocuk cezaevindeki çocukların suç işleme nedenleri açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2014a). *Ceza infaz kurumu istatistikleri prison statistics 2013*. Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2014b). *Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuklar, 2013*. Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.

- Türkiye İstatistik Kurumu. (2015). *İstatistiklerle çocuk statisticon child 2014*. Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2016). Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri veri tabanı. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020a). Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri, 2015-2019. *Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni*, (33632). <https://data.tuik.gov.tr/tr/display-bulletin/?bulletin=guvenlik-birimine-gelen-veya-getirilen-cocuk-istatistikleri-2015-2019-33632>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020b). İstatistiklerle aile, 2019. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Aile-2019-33730>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020c). Gelir ve yaşam koşulları araştırması, 2019. <https://data.tuik.gov.tr/bulten/index?p=gelir-ve-yasam-kosullari-arastirmasi-2019-33820>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020d). Doğum istatistikleri, 2019. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2019-33706>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021a). Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021b). İstatistiklerle aile, 2020. <https://data.tuik.gov.tr/bulten/index?p=İstatistiklerle-aile-2020-37251>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021c). Doğum istatistikleri, 2020. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2020-37229>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021d). Evlenme ve boşanma istatistikleri, 2020. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2020-37229>
- Türküm, S. (2000). *Ergenlik döneminde gelişim çocuk gelişimi ve psikolojisi*. Ed. Esra Ceyhan. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Ulukol, B. (2009). Çocuk istismarı ve çocuk suçluluğu ilişkisi. T. Erkan (Ed.), *İstanbul Tabip Odası Çocuk ve Şiddet Çalıştayı*, 45-49. Goldent Print.
- UNICEF Türkiye. (2004a) Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.
- UNICEF Türkiye. (2004b). Acımasız bir yol. *Evet Deyin 3 Aylık UNICEF Türkiye Bülteni*, (İlkbahar 2004), 6-7.

UNICEF Türkiye. (2010). *Ceza sorumluluğunun değerlendirilmesi rehberi*.

UNICEF Türkiye. (2013). *Sosyal çalışma görevlileri için eğitim kitabı*.

Ural, G., Akduman, G. ve Şepitçi Sarıbaş, M. (2020). Okul öncesi dönem çocukların öz düzenleme becerileri ile akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13 (70), 845-856.

User İ., Kümbetoğlu, B., Akpınar, A. ve Beşpınar Karaoğlu, Z. (2009). Bir şiddet tablosu: küçük yaşta çalışma yaşamına giren kız çocukları. T. Erkan (Ed.), *İstanbul Tabip Odası Çocuk ve Şiddet Çalıştayı (196-224)*. Goldent Print.

Usluoğlu, F. (2013). *Ergenlerde görülen psikolojik belirti düzeylerinin cinsiyet ve aile işlevlerine göre incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana.

Usta, İ. ve Öztürk, H. (2010). Denetimli serbestlik. *Ceza Hukuku Dergisi*, (13), 2-44.

Ünlütepe, C. (2008). *Kamu davasına katılma* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

Ünsal Barlas, G., Karaca, S., Onan, N. ve Işıl, Ö. (2010). Üniversite sınavına hazırlanan bir grup öğrencinin kendilik algıları ve ruhsal belirtileri arasındaki ilişki. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi - Journal of Psychiatric Nurses*, 1 (1), 18-24.

Ünsal, T. (2015). *Kentleşme ve suç ilişkisi: Çocuk suçlular üzerine bir araştırma* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Turgut Özal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

Ünüböl, H. ve Hızlı Sayar, G. (2020). Türkiyede hostilitenin sosyodemografik özelliklere göre incelenmesi. *İslam Medeniyeti Dergisi*, 6 (45), 22-45.

Vural, M., ve Başar, E. (2006). Psikolojik faktörlerin koroner kalp hastalığına etkisi, olumsuz psikolojik faktörlere müdahale edilmeli mi? *Anadolu Kardiyoloji Dergisi*, (6), 55-59.

Yağışan, N., Sünbül, A. M. ve Yücalan, Ö. B. (2007). Müzik bölümü öğrencilerinin benlik imgeleri ve denetim odaklarının incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 243-262.

Yamak, O. (2019). *Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na başvuran suça sürüklenen çocukların değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış uzmanlık tezi]. Kocaeli Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı: İstanbul.

Yanbastı, G. (1990). *Kişilik kuramları*. İzmir, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

- Yavuz, H.A. (2012). Denetimli serbestliğin Türk ceza adalet sistemindeki tarihsel gelişim süreci. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (100), 317-341.
- Yavuzer, H. (1982). Türk islâh evleri. *Eğitim ve Bilim*, 7 (39), 275-282. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5722/2232>
- Yavuzer, H. (2006). *Çocuk ve suç*. Remzi Kitapevi.
- Yazgan İnanç, B., Bilgin, M. ve Kılıç Atıcı, M. (2004). *Gelişim psikolojisi çocuk ve ergen gelişimi*. Adana, Nobel Yayın Dağıtım.
- Yazıcıoğlu, Y. (2013a). Ergen genel özellikleri ve ergenle iletişim. Y. Yazıcıoğlu (Ed). *Çocuk ve Ergen Bakımı* içinde (86-113). Eskişehir, Anadolu Üniversitesi.
- Yazıcıoğlu, Y. (2013b). Ergenlik sorunları ve çözümleri. Y. Yazıcıoğlu (Ed). *Çocuk ve Ergen Bakımı* içinde (132-153). Eskişehir, Anadolu Üniversitesi.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay Yayıncılık.
- Yelesdağ, H. (2006). *Ceza hukukunda çocuk kavramı ve cezai sorumluluğunun belirlenmesinde kriterler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Yerlikaya, İ. (2020). Ergenlerde psikolojik belirtilerin incelenmesi: Adıyaman ili örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (53), 533-556.
- Yeşilbaş, D. (2008). *Majör depresyon tanısı konulan kişilerin depresyonlarını ifade biçimleri* [Yayımlanmamış uzmanlık tezi]. Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi: İstanbul.
- Yeşilyaprak, B., Güngör, A. ve Kurç, G. (1996) *Eğitsel ve mesleki rehberlik*. (2. Baskı). Varan Matbaacılık.
- Yetim, O. (2021). *Suriyeli göçmen ergenlerde travma, benlik saygısı, psikolojik dayanıklılık ve psikiyatrik belirti ilişkisinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış uzmanlık tezi]. Hacettepe Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Hastalıkları Anabilim Dalı: Ankara.
- Yıldırım, İ. (2008). *Eğitim psikolojisi*. Anı Yayıncılık.
- Yılmaz, K. (2018). *Anne-baba tutumlarının ergenlerde benlik saygısına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya.

- Yorulmaz, Ö. ve Giray Yakut, S. (2017). Türkiye’de suç oranını etkileyen sosyoekonomik faktörlerin incelenmesi: Path analizine dayanlı yaklaşım. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 39 (1), 307-322. <https://doi.org/10.14780/muiibd.329943>
- Yörükoğlu, A. (2001) *Gençlik çağı/ruh sağlığı ve ruhsal sorunlar*. Özgür Yayınları.
- Yumak, S. (2015). Kriminoloji ve ceza hukuku, hukuk fakültelerinde kriminoloji öğretiminin faydaları ve Türkiye’deki güncel durum. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (22), 549-584.
- Yurtseven, S.S. (2008). *30.12.2005-15.06.2007 tarihleri arasında İstanbul Kadıköy Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğünde işlem gören dosyaların retrospektif incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü: İstanbul.
- Yüce, O. (2019). *Suçta sürüklenen çocukların rehabilitesinde çocuk mahkemelerinin rolü (Sakarya örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya.
- Yüksel, F. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin ruhsal durumları ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4 (2), 215-226.
- Yüksel, F., Koçtürk, N. (2018). Evden kaçan çocuklar: sosyal destek düzeyleri ve psikososyal özellikleri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8 (15), 877-901. <https://doi.org/10.26466/opus.425913>
- Yüncü, Z., Başay, Ö., Altıntoprak, E., Coşkunol, H., Akgür, S.A. ve Aydın, C. (2009). Madde kullanan ve denetimli serbestlik, sağlık tedbiri veya aile yolu ile tedavi merkezine başvuran ergenler, benzer mi? farklı mı? *Bağımlılık Dergisi*, 10 (1), 35-43.
- Zengin, L.E. (2013). *Ergenlerde evden kaçma davranışının sosyo-demografik özellikler ve aile işlevleri açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.

EKLER

EK 1.

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	Mustafa Faruk ARIKAN		
E-postası/Web Sayfası			
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Uzmanlık Alanı	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık		
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm/ ABD	Yıl
Lisans	Dokuz Eylül	Eğitim Bilimleri	1995
Yüksek Lisans	Dokuz Eylül	Eğitim Bilimleri	2004
YL Tez Başlığı	İzmir Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Duygusal Bozukluk Tanısı Almış 6-14 Yaş Arası Çocukların Anne-Baba Özelliklerinin Araştırılması ve Karşılaştırılması		
YL Tez Danışmanı	Prof. Dr. Rengin AKBOY		
Akademik Eserler			
(Makale, kitap, kitap bölümü, bildiri, poster, sergi, konser vb. eserlerden kaynakça yazım kurallarına göre en fazla 10 eser yazılmalıdır.)			
Tezden üretilen yayınlar * ile işaretlenmelidir.			
Özgözü, S , Bektaş, M , Arıkan, F , Şimşek, H . (2017). Okul Psikolojik Danışmanlarının Genel Öz-Yeterlik İnancı ve Örgütsel Özdeşleşme Algısı . İlköğretim Online , 16 (3) , 1058-1078 . DOI: 10.17051/ilkonline.2017.330242.			
Arıkan, M.F. & Karaca, R. (2020). “Suça Sürüklenen Çocukların Benlik Uyum Düzeylerinin ve Psikolojik Semptomlarının Bazı Sosyodemografik Değişkenlere Göre İncelenmesi” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:6, Issue: 67; pp:3384-3421. *			
Alanıyla İlgili Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler			
Alanıyla İlgili Aldığı Ödüller			

EK 2. İZİN BELGELERİ

Adalet Bakanlığı İzin Belgesi

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 46985942/658/121299
Konu : Form ve Ölçek Uygulama Çalışması

29/07/2015

İZMİR CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

İlgi : 13.07.2015 tarihli ve B.M.2015/17234 sayılı yazı.

İlgi yazı ile; Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Doktora Programı öğrencisi Mustafa Faruk ARIKAN tarafından, Prof. Dr. Rengin KARACA'nın danışmanlığında yürütülen "Suça Sürüklenen Çocukların Benlik ve Uyum Düzeylerinin ve Psikolojik Semptomlarının İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında, İzmir Denetimli Serbestlik Müdürlüğü bünyesinde bulunan 95 suça sürüklenmiş çocuğa Eylül 2015-Şubat 2016 tarihleri arasında "Kişisel Bilgi Formu", "Offer Benlik İmgesi Ölçeği" ve "Kısa Semptom Envanteri"nin uygulanabilmesi için izin talep edildiği bildirilmektedir.

Söz konusu yazı ve ekleri incelenmiş olup; Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Doktora Programı öğrencisi Mustafa Faruk ARIKAN'ın Prof. Dr. Rengin KARACA'nın danışmanlığında, ses kaydı ve görüntü alınmaması, yükümlülerin rızalarının alınması ve kimlik bilgilerinin gizli tutulması, bilgilerin basınla paylaşılmaması, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin Genel Müdürlüğümüze gönderilmesi ve Genel Müdürlüğümüzden onay alınmadan çalışmanın hiçbir şekilde kullanılmaması ve yayınlanmaması koşullarıyla, denetimli serbestlik müdürlüğünün görevlileri nezaretinde ve müdürlüğün işleri aksatılmadan söz konusu form ve ölçek uygulama çalışmasını İzmir Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde belirtilen tarihler arasında gerçekleştirmesi uygun bulunmuştur.

Uygulama çalışması süresince adı geçen öğrenciye yardım ve kolaylık gösterilerek, gerekli tedbirlerin alınması hususunda;

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Ali YILDIZ
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

Milli Eğitim Bakanlığı İzin Belgesi

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 12018877-604.01.02-E.1003680
Konu : Mustafa Faruk ARIKAN
Araştırma İzni

27/01/2016

VALİLİK MAKAMINA

İlgi:a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 07/03/2012 tarihli ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı yazısı (Genelge 2012/13)
b) Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 07/01/2016 tarihli ve 19 sayılı yazısı.

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Doktora Programı öğrencisi Mutafa Faruk ARIKAN'ın "Suça Sürüklenen Sonuçların Çocukların Benlik Uyum Düzeylerinin ve Psikolojik Semptomlarının İncelenmesi " konulu tez çalışması için kullanacağı ölçekleri, Müdürlüğümüz Karabağlar, Buca, Konak, Bornova, Bayraklı, Karşıyaka, Çiğli İlçelerinde bulunan Rehberlik Araştırma Merkezlerine gelen/adli tedbir kararı takibi yapılan) çocuklara uygulamak istediği ilgi (b) yazı ile belirtilmektedir.

Söz konusu ölçeklerin uygulanmasının, yukarıda adı geçen İlçelerin Rehberlik Araştırma Merkezlerinde 2015-2016 öğretim yılında eğitim öğretimi aksatmayacak ve eğitim kurumu yöneticilerinin uygun gördüğü şekilde yapılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Vefa BARDAKCI
Müdür

OLUP
27/01/2016
Fahi D/MA/TLAR
Vali a
Vali Yardımcısı

